www.scanneradda.com

SCANNER® Notes

CA INTERMEDIATE · PAPER 1 · ADVANCED ACCOUNTING

Scanner Notes 2.0

વિષયવાર · ઑક્ટોબર 2026 આવૃત્તિ · ગુજરાતી

15 પ્રકરણ · 16 Units · 81 વિષય · 483 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો

આધાર: ICAI Study Material (2026 July) અને Scanner, 2026 October Edition (V2)

આ પુસ્તિકા કેવી રીતે કામ કરે છે

દરેક વિષયમાં પહેલાં “Read first” પંક્તિમાં જણાવેલા Study Material ના ભાગ વાંચો. પછી skill bands પર ક્રમશઃ ઊતરો — દરેક band એ કૌશલ્યનું નામ આપે છે જે પરીક્ષકે તે વિષય પર ખરેખર લગાવ્યું છે, અને એ જ સ્તરે અભ્યાસ માટે Scanner ના ચોક્કસ પ્રશ્નો આપે છે.

અનુક્રમણિકા પછી આવતો ભાગ — **આ નોંધનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો** — પ્રશ્ન-પંક્તિ, ICAI ની Manner of Assessment, અને skill mix ના આધારે તૈયારીમાં શું બદલવું જોઈએ, એ બધું સમજાવે છે. શરૂ કરતાં પહેલાં તેને એક વાર અવશ્ય વાંચો.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

અનુક્રમણિકા

આ નોંધનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો.....5

વિષય ક્રમાંકન — પરીક્ષા ભારાંક માર્ગદર્શિકા.....8

પ્રકરણ 1: Accounting Standards નો પરિચય (મહત્ત્વ: D).....13

વિષય 1: પરિચય [Introduction].....13

વિષય 2: Standard Setting ની પ્રક્રિયા [Standard Setting Process] — concept base.....15

વિષય 3: Global Standards તરફ Convergence ની જરૂરિયાત [Need for Convergence Towards Global Standards].....16

વિષય 4: International Accounting Standard Board (IASB) — concept base.....17

વિષય 5: Global Standards તરીકે International Financial Reporting Standards (IFRS) [International Financial Reporting Standards (IFRS) As Global Standards] — concept base.....18

વિષય 6: IFRS Compliant બનવું [Becoming IFRS Compliant] — concept base.....18

વિષય 7: IND AS માં Carve Outs/Ins શું છે [What Are Carve Outs/Ins in IND AS].....19

વિષય 8: ભારતમાં IFRS નું Convergence [Convergence of IFRS in India] — concept base.....20

વિષય 9: Ind AS — concept base.....21

પ્રકરણ 2: Financial Statements ની તૈયારી અને રજૂઆતનું Framework (મહત્ત્વ: D).....23

વિષય 1: પરિચય [Introduction] — concept base.....23

વિષય 2: Framework નો હેતુ [Purpose of the Framework] — concept base.....24

વિષય 3: Financial Statements ના ઘટકો [Components of Financial Statements] — concept base.....25

વિષય 4: Financial Statements ના ઉદ્દેશ અને ઉપયોગકર્તા [Objectives and Users of Financial Statements] — concept base.....25

વિષય 5: મૂળભૂત Accounting Assumptions [Fundamental Accounting Assumptions].....26

વિષય 6: Financial Statements ની Qualitative Characteristics [Qualitative Characteristics of Financial Statements].....28

વિષય 7: Financial Statements ના Elements [Elements of Financial Statements].....29

વિષય 8: Financial Statements ના Elements નું Measurement [Measurement of Elements of Financial Statements].....32

વિષય 9: Capital Maintenance.....33

પ્રકરણ 3: Accounting Standards કોને લાગુ પડે છે (મહત્ત્વ: D).....35

વિષય 1: Accounting Standards ની સ્થિતિ [Status of Accounting Standards].....35

વિષય 2: Accounting Standards નો ઉપયોગ [Applications of Accounting Standards].....37

પ્રકરણ 4: Presentation અને Disclosures આધારિત Accounting Standards (મહત્ત્વ: A).....40

વિષય 1: AS 1 — Accounting Policies ના Disclosures [AS 1- Disclosures of Accounting Policies].....40

વિષય 2: AS 3 — Cash Flow Statement.....43

વિષય 3: AS 17 — Segment Reporting.....45

વિષય 4: AS 18 — Related Party Disclosures.....47

વિષય 5: AS 20 — Earnings Per Share.....50

વિષય 6: AS 24 — Discontinuing Operations.....52

વિષય 7: AS 25 — Interim Financial Reporting.....53

પ્રકરણ 5: Assets આધારિત Accounting Standards (મહત્ત્વ: A).....56

વિષય 1: AS 2 — Inventories નું મૂલ્યાંકન [AS 2-Valuation of Inventories].....56

વિષય 2: AS 10 — Property, Plant and Equipment.....59

વિષય 3: AS 13 — Investments નું Accounting [AS13-Accounting For Investment].....61

વિષય 4: AS 16 — Borrowing Costs.....64

વિષય 5: AS 19 — Leases.....67

વિષય 6: AS 26 — Intangible Assets....70
વિષય 7: AS 28 — Assets નું Impairment [AS 28-Impairment of Assets]....72
પ્રકરણ 6: Liabilities આધારિત Accounting Standards (મહત્ત્વ: B)....75
વિષય 1: AS 15 — Employee Benefits....75
વિષય 2: AS 29 (Revised) — Provisions, Contingent Liabilities અને Contingent Assets [AS 29 (Revised) Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets]....77
પ્રકરણ 7: Financial Statements ને અસર કરતી Items આધારિત Accounting Standards (મહત્ત્વ: A)....81
વિષય 1: AS 4 — Contingencies અને Balance Sheet ની તારીખ પછી બનેલી ઘટનાઓ [AS 4-Contingencies and Events Occurring After the Balance Sheet Date]....81
વિષય 2: AS 5 — સમયગાળાનો Net Profit કે Loss, Prior Period Items અને Accounting Policies માં ફેરફાર [AS 5-Net Profit Or Loss For The Period , Prior Period Items And Changes in Accounting Policies]....84
વિષય 3: AS 11 — Foreign Exchange Rates માં થતા ફેરફારની અસર [AS 11-The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates]87
વિષય 4: AS 22 — Taxes on Income નું Accounting [AS 22-Accounting For Taxes On Income]....90
પ્રકરણ 8: Revenue આધારિત Accounting Standards (મહત્ત્વ: B)....93
વિષય 1: AS 7 — Construction Contracts....93
વિષય 2: AS 9 — Revenue Recognition....96
પ્રકરણ 9: અન્ય Accounting Standards (મહત્ત્વ: C)....99
વિષય 1: AS 12 — Government Grants માટેના Accounting Standards [AS 12-Accounting Standards for Government Grants]99
વિષય 2: AS 14 — Amalgamation નું Accounting [AS 14-Accounting For Amalgamation]....102
પ્રકરણ 10: Consolidated Financial Statements માટેના Accounting Standards (મહત્ત્વ: B)....105
વિષય 1: AS 21 — Consolidated Financial Statements....105
વિષય 2: AS 23 — Consolidated Financial Statements માં Associates ના Investments નું Accounting [AS 23-Accounting For Investments in Associates in Consolidated Financial Statements]....108
વિષય 3: AS 27 — Joint Ventures માંના હિતોનું Financial Reporting [AS 27-Financial Reporting of Interests in Joint Ventures] — concept base....110
પ્રકરણ 11: Companies ના Financial Statements....112
Unit 11.1: Financial Statements ની તૈયારી (મહત્ત્વ: B)....112
વિષય 1: Company નો અર્થ [Meaning of a Company] — concept base....112
વિષય 2: Books of Accounts ની જાળવણી [Maintenance of Books of Accounts] — concept base....113
વિષય 3: Statutory Books — concept base....114
વિષય 4: Annual Returns — concept base....114
વિષય 5: Final Accounts....115
વિષય 6: Distributed Profit....117
Unit 11.2: Cash Flow Statements (મહત્ત્વ: C)....119
વિષય 1: Cash ના Elements [Elements of Cash]....120
વિષય 2: Cash Flow Activities નું વર્ગીકરણ [Classification of Cash Flow Activities] — concept base....121
વિષય 3: Operating Activities માંથી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow From Operating Activities]....121
વિષય 4: Investing Activities માંથી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow From Investing Activities] — concept base....123
વિષય 5: Financing Activities માંથી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow From Financing Activities] — concept base....124
વિષય 6: Direct Method થી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow By Direct Method]....124
વિષય 7: Indirect Method થી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow By Indirect Method]....125
વિષય 8: Direct અને Indirect Method થી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow By Direct and Indirect Method]127

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 12: Securities નો Buy Back (મહત્ત્વ: C)....129

વિષય 1: પરિચય [Introduction] — concept base....129

વિષય 2: Companies Act, 2013 ની Section 70 ની provision [Provision of Section 70 of the Companies Act, 2013]....130

વિષય 3: Buy Back: Practical....132

પ્રકરણ 13: Companies નું Amalgamation (મહત્ત્વ: A)....135

વિષય 1: Amalgamation નો અર્થ [Meaning of Amalgamation]....135

વિષય 2: Amalgamation ના પ્રકાર [Types of Amalgamation] — concept base....136

વિષય 3: Purchase Consideration....137

વિષય 4: Amalgamations ના Accounting ની પદ્ધતિઓ [Methods of Accounting for Amalgamations]....138

પ્રકરણ 14: Companies ના Reconstruction નું Accounting (મહત્ત્વ: B)....142

વિષય 1: Reconstruction નો અર્થ [Meaning of Reconstruction] — concept base....142

વિષય 2: Internal Reconstruction ની પદ્ધતિઓ [Methods of Internal Reconstruction]....143

વિષય 3: Internal Reconstruction ના કિસ્સામાં Entries [Entries In Case of Internal Reconstruction]....144

પ્રકરણ 15: Branches નું Accounting, Foreign Branches સહિત (મહત્ત્વ: B)....148

વિષય 1: પરિચય [Introduction] — concept base....148

વિષય 2: Branch Accounts અને Departmental Accounts વચ્ચેનો તફાવત [Difference Between Branch Accounts and Departmental Accounts] — concept base....149

વિષય 3: Dependent Branches નું Accounting [Accounting For Dependent Branches]....149

વિષય 4: Branches ને Goods મોકલવાની પદ્ધતિઓ [Methods of Charging Goods to Branches]....152

વિષય 5: Independent Branches નું Accounting [Accounting For Independent Branches]....153

વિષય 6: Branch અને Head Office Accounts નું Adjustment અને Reconciliation [Adjustment and Reconciliation Of Branch and Head Office Accounts]....154

વિષય 7: Head Office Books માં Branch Balance નું Incorporation [Incorporation of Branch Balance in Head Office Books] — concept base....155

વિષય 8: Branch Books માં અધૂરી માહિતી [Incomplete Information in Branch Books]....156

વિષય 9: Foreign Branches નું Accounting [Accounting For Foreign Branches] — concept base....157

વિષય 10: Foreign Currency Translation ની તકનીકો [Techniques For Foreign Currency Translation] — concept base....158

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

શરૂ કરતાં પહેલાં

આ નોંધનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો

Scanner નો દરેક પ્રશ્ન વાંચીને વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યો છે — **આ પેપરમાં એવા 483 પ્રશ્નો છે** — અને તે પણ એ જ skill framework ના આધારે જેને ICAI પોતે પ્રકાશિત કરે છે. આ નોંધ syllabus ના ક્રમ પર નહીં, આ વર્ગીકરણ પર રચાઈ છે. આ પાના પર આપેલી દસ મિનિટ બદલી નાખશે કે તમે બાકીનું પુસ્તક કેવી રીતે વાપરો છો.

1. વિષય કેવી રીતે ગોઠવાયો છે

	આ રીતે વાંચો
Read first	Study Material ના બરાબર એ જ ભાગ જેના પર આ વિષય ટકેલો છે. Study Material ખોલો અને તેમને notes થી **પહેલાં** વાંચો — notes એમ માનીને ચાલે છે કે તમે વાંચી લીધું છે.
Notes	વિષય ખરેખર કઈ વાત પર ફરે છે, એ — coverage માટે નહીં, પરીક્ષા માટે લખાયેલું. ટૂંકું, અને એવી રીતે લખાયેલું કે પરીક્ષાની આગલી રાતે ફરી વાંચી શકાય.
Skill bands	પરીક્ષકે તે વિષય પર ખરેખર લગાવ્યું હોય તેવા દરેક કૌશલ્ય માટે એક band, અને દરેક band સાથે થોડી પંક્તિઓનું માર્ગદર્શન તથા અભ્યાસ માટે Scanner ના ચોક્કસ પ્રશ્નો. bands પર એ જ ક્રમમાં ઊતરો જે ક્રમમાં તે છપાઈ છે: તે સૌથી ઓછી માગ કરતા કૌશલ્યથી સૌથી વધુ માગ કરતા કૌશલ્ય તરફ ચાલે છે.
Concept base	એવો વિષય જ્યાં પરીક્ષક હજી સુધી પહોંચ્યો નથી. એ વૈકલ્પિક નથી — બસ હજી સુધી પૂછાયો નથી, અને એ પરીક્ષામાં આવી શકે છે.

2. પ્રશ્ન-પંક્તિ કેવી રીતે વાંચવી

PQ 1.2 · PYQ 2024-Sep [1] (b) {C} · 5M · Pg 347 **LEVEL II Application** **સરળ**

પંક્તિનો ભાગ	એ શું જણાવે છે
PQ 1.2	Scanner નો પોતાનો પ્રશ્ન ક્રમાંક. **PQ** એટલે practical question, **TQ** એટલે theory question.
PYQ 2024-Sep [1] (b)	આ ક્યાં પૂછાયો — **PYQ** ગત પરીક્ષા, **MTP** mock test paper, **RTP** revision test paper — પછી તે sitting, અને તે પેપરમાં તેનો ક્રમાંક.
{C}	case-scenario પ્રશ્ન.
5M	Marks, જેવા Scanner માં છપાયા છે. જ્યાં સ્રોત marks છાપતો નથી ત્યાં ખાલી — RTP marks છાપતા નથી.
Pg 347	Scanner નું એ પાનું જ્યાં પ્રશ્ન અને તેનો ઉત્તર છપાયો છે.

પંક્તિનો ભાગ	એ શું જણાવે છે
LEVEL II Application	ICAI નું skill level, અને તેની અંદરનું sub-skill. ભાગ 3 તે સમજાવે છે.
સરળ	પ્રશ્ન કેટલી માગ કરે છે — તેના marks અને તેમાં અલગ-અલગ કેટલી વસ્તુઓ પૂછાઈ છે, એ બંનેના આધારે.

3. Manner of Assessment — દરેક કૌશલ્ય તમારી પાસે શું માગે છે

ICAI એક **Skill Assessment Specification Grid** પ્રકાશિત કરે છે. તેમાં ત્રણ skill levels જણાવાયાં છે, અને એ જ grid ના **Manner of Assessment of Skills** સ્તંભમાં દરેક level ને બે અલગ-અલગ કૌશલ્યો તરીકે વર્ણવાયું છે. એ જ છ કૌશલ્યો આ પુસ્તકમાં ચાલતી band headings છે.

કૌશલ્ય	કયામાં ગણાય છે	પરીક્ષક તમારી પાસે શું કરાવવા માગે છે	કયા directive verbs પર નજર રાખવી
Remembering	Level I	જે શીખ્યા છો તેને બરાબર એ જ રૂપમાં ફરી રજૂ કરો જે રૂપમાં શીખ્યા હતા.	Define · List · State · Name · Enumerate · Recognise
Understanding	Level I	સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો — બતાવો કે નિયમ જેવો છે તેવો કેમ છે, એ તમે પકડી લીધું છે.	Describe · Explain · Distinguish · Identify · Illustrate · Outline
Application	Level II	જાણકારી, concept કે technique નો ઉપયોગ કરો અથવા કરી બતાવો. sum ઉકેલો.	Apply · Calculate · Determine · Prepare · Reconcile · Record · Perform · Use · Conduct · Demonstrate
Analysis	Level II	અલગ-અલગ ક્ષેત્રોના પરસ્પર સંબંધ તપાસો, મૂળ કારણ સુધી જાઓ, અને એવો પુરાવો શોધો જે કોઈ નિર્ણયને ટકાવી શકે.	Analyse · Discuss · Compare and Contrast · Examine · Develop · Monitor · Prioritise · Produce · Align · Communicate
Evaluation	Level III	સમસ્યાને ચકાસો અને તમારા વિવેકથી કોઈ નિષ્કર્ષ સુધી પહોંચો.	Advise · Evaluate · Recommend · Review · Select · Assess
Synthesis	Level III	આંકડા અને માહિતીને જોડો, અને કામની વાતને બિનજરૂરીથી અલગ કરો.	**Synthesis માટે ICAI કોઈ verb આપતું નથી.**

ICAI પોતે **Application** અને **Analysis** ના verbs બે અલગ યાદીઓમાં છાપે છે, એટલે આ વિભાજન Institute નું પોતાનું છે. Level I અને Level III માટે તે એક-એક સંયુક્ત યાદી જ છાપે છે — એટલે **Remembering અને Understanding** વચ્ચેની, તથા **Evaluation અને Synthesis** વચ્ચેની રેખા ICAI ની manner of assessment વાળી વ્યાખ્યા પર આધારિત છે, કોઈ પ્રકાશિત verb યાદી પર નહીં.

CA Intermediate નું મૂલ્યાંકન **માત્ર Level I અને Level II** પર થાય છે — Evaluation અને Synthesis Final થી શરૂ થાય છે. આ પેપરમાં જ્યાં કોઈ પ્રશ્ન evaluation ની ભાષામાં લખાયો છે, ત્યાં કૌશલ્ય એ જ દર્શાવાયું છે જે પ્રશ્ન વાંચતાં બને છે, પણ level tag **Level II** જ રહે છે — એ જ level જેના પર આ પેપર ખરેખર ચકાસાય છે.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

4. skill mix ના આધારે તૈયારીમાં શું બદલવું જોઈએ

ICAI આ પેપરને marks ના આધારે **Level I 5–15%** અને **Level II 85–95%** નો દરજ્જો આપે છે. તેમાંથી બે વાતો નીકળે છે, જેના પર ધ્યાન પ્રાય: જતું નથી.

- **"Analysis & Application" ને સરખો ભાગ સમજવાની ભૂલ ન કરો.** આ પેપરમાં Level II ના marks માંથી લગભગ **95%** Application ના છે અને લગભગ **5%** Analysis ના. કામ મોટે ભાગે sum ઉકેલવાનું છે, તેના પર લખવાનું નહીં.
- **આખા પેપરનું સંતુલન દરેક પ્રકરણનું સંતુલન નથી.** દરેક પ્રકરણ પોતાના **ICAI Skill Profile** પેનલથી શરૂ થાય છે, જે જણાવે છે કે તે પ્રકરણના marks ખરેખર કેવી રીતે વહેંચાયા છે અને તેની તૈયારી માટે તેનો શો અર્થ છે. કેટલાંક પ્રકરણ એક-તૃતીયાંશ theory છે; કેટલાંકમાં theory લગભગ છે જ નહીં. પ્રકરણ શરૂ કરતાં પહેલાં આ પેનલ વાંચો.

5. પુસ્તકની શરૂઆતની બે માર્ગદર્શિકાઓ

	આ શા કામની છે
અભ્યાસ પ્રાથમિકતા માર્ગદર્શિકા	દરેક પરીક્ષિત વિષયને Scanner ના વર્ગીકૃત પ્રશ્નોમાં તેના હિસ્સા પ્રમાણે ક્રમ અપાયો છે, અને સંચયી coverage પર **A**, **B** કે **C** શ્રેણી અપાઈ છે. શ્રેણી A માં બધા પ્રશ્નોના પહેલા 60% આવે છે — સૌથી પહેલાં એના પર જ પૂરી પકડ બનાવો.
મહત્ત્વ (Importance) શ્રેણી	અનુક્રમણિકામાં દરેક પ્રકરણ સામે છપાયેલી **A–D** શ્રેણી. આ ICAI નો syllabus ભારાંક સંકેત છે, અને એ પ્રશ્ન-આવૃત્તિના ક્રમાંકનથી **અલગ** છે. જ્યાં બંનેમાં ફરક હોય, ત્યાં પ્રકરણને બંનેમાંથી ઊંચા સ્તર પ્રમાણે તૈયાર કરો.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

અભ્યાસ પ્રાથમિકતા માર્ગદર્શિકા

વિષય ક્રમાંકન — પરીક્ષા ભારાંક

પહેલાં આ વાંચો: આ પુસ્તિકાનો દરેક એવો વિષય જે પરીક્ષકે ખરેખર પૂછ્યો છે, નીચે Scanner ના 483 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો (2026 October Edition, V6) માં તેના હિસ્સા પ્રમાણે ક્રમમાં મૂકાયો છે — બધાં 16 Units ને મેળવીને — અને સંચયી coverage પર તેને A, B કે C શ્રેણી અપાઈ છે. **શ્રેણી A (ક્રમ 1–16)** બધા વર્ગીકૃત પ્રશ્નોના પહેલા 60% ને સમેટે છે: ઉત્તીર્ણ માપદંડ 50% હોવાથી, જે વિદ્યાર્થી A-વિષયો પર પૂરી પકડ બનાવી લે છે તે એ માપદંડથી સ્પષ્ટ અંતરે ઉપર રહે છે. **શ્રેણી B (ક્રમ 17–23)** પછીના 15% ઉમેરે છે અને coverage ને લગભગ 75% સુધી લઈ જાય છે — સમય મળે તો એ પણ કરો. **શ્રેણી C (ક્રમ 24–55)** બાકીના 25% છે: એક લાંબી પૂંછડી, જેમાંથી marks કાઢવાનું ધીમું પડે છે અને જેનો મોટો હિસ્સો A અને B ની તૈયારી કરતાં કરતાં આપોઆપ ઢંકાઈ જાય છે. **પાનું** સ્તંભ જણાવે છે કે તે વિષયના notes કયા પાનાથી શરૂ થાય છે.

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચયી	પાનું
1	A	Assets આધારિત Accounting Standards	વિષય 3: AS 13 — Investments નું Accounting [AS13-Accounting For Investment]	5.6%	5.6%	61
2	A	Consolidated Financial Statements માટેના Accounting Standards	વિષય 1: AS 21 — Consolidated Financial Statements	4.3%	9.9%	105
3	A	Securities નો Buy Back	વિષય 3: Buy Back: Practical	4.1%	14.1%	132
4	A	Assets આધારિત Accounting Standards	વિષય 4: AS 16 — Borrowing Costs	3.9%	18.0%	64
5	A	Financial Statements ને અસર કરતી Items આધારિત Accounting Standards	વિષય 3: AS 11 — Foreign Exchange Rates માં થતા ફેરફારની અસર [AS 11-The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates]	3.9%	21.9%	87
6	A	Revenue આધારિત Accounting Standards	વિષય 2: AS 9 — Revenue Recognition	3.9%	25.9%	96
7	A	Companies ના Financial Statements	વિષય 5: Final Accounts	3.9%	29.8%	115
8	A	Companies ના Reconstruction નું Accounting	વિષય 3: Internal Reconstruction ના કિસ્સામાં Entries [Entries In Case of Internal Reconstruction]	3.9%	33.7%	144
9	A	Presentation અને Disclosures આધારિત Accounting Standards	વિષય 5: AS 20 — Earnings Per Share	3.7%	37.5%	50
10	A	Assets આધારિત Accounting Standards	વિષય 1: AS 2 — Inventories નું મૂલ્યાંકન [AS 2-Valuation of Inventories]	3.7%	41.2%	56
11	A	Assets આધારિત Accounting	વિષય 5: AS 19 — Leases	3.7%	44.9%	67

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચયી	પાનું
		Standards				
12	A	Companies નું Amalgamation	વિષય 4: Amalgamations ના Accounting ની પદ્ધતિઓ [Methods of Accounting for Amalgamations]	3.7%	48.7%	138
13	A	Branches નું Accounting, Foreign Branches સહિત	વિષય 3: Dependent Branches નું Accounting [Accounting For Dependent Branches]	3.3%	52.0%	149
14	A	Assets આધારિત Accounting Standards	વિષય 2: AS 10 — Property, Plant and Equipment	3.1%	55.1%	59
15	A	અન્ય Accounting Standards	વિષય 1: AS 12 — Government Grants માટેના Accounting Standards [AS 12-Accounting Standards for Government Grants]	3.1%	58.2%	99
16	A	Assets આધારિત Accounting Standards	વિષય 6: AS 26 — Intangible Assets	2.9%	61.1%	70
17	B	Financial Statements ને અસર કરતી Items આધારિત Accounting Standards	વિષય 2: AS 5 — સમયગાળાનો Net Profit કે Loss, Prior Period Items અને Accounting Policies માં ફેરફાર [AS 5-Net Profit Or Loss For The Period , Prior Period Items And Changes in Accounting Policies]	2.7%	63.8%	84
18	B	Financial Statements ને અસર કરતી Items આધારિત Accounting Standards	વિષય 4: AS 22 — Taxes on Income નું Accounting [AS 22-Accounting For Taxes On Income]	2.5%	66.3%	90
19	B	Presentation અને Disclosures આધારિત Accounting Standards	વિષય 4: AS 18 — Related Party Disclosures	2.3%	68.5%	47
20	B	Financial Statements ને અસર કરતી Items આધારિત Accounting Standards	વિષય 1: AS 4 — Contingencies અને Balance Sheet ની તારીખ પછી બનેલી ઘટનાઓ [AS 4-Contingencies and Events Occurring After the Balance Sheet Date]	2.3%	70.8%	81
21	B	Presentation અને Disclosures આધારિત Accounting Standards	વિષય 2: AS 3 — Cash Flow Statement	2.1%	72.9%	43
22	B	Liabilities આધારિત Accounting Standards	વિષય 2: AS 29 (Revised) — Provisions, Contingent Liabilities અને Contingent Assets [AS 29 (Revised) Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets]	2.1%	74.9%	77
23	B	Revenue આધારિત Accounting Standards	વિષય 1: AS 7 — Construction Contracts	2.1%	77.0%	93
24	C	Companies ના Financial Statements	વિષય 7: Indirect Method થી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow By Indirect Method]	2.1%	79.1%	125
25	C	Presentation અને Disclosures આધારિત Accounting Standards	વિષય 1: AS 1 — Accounting Policies ના Disclosures [AS 1- Disclosures of Accounting Policies]	1.9%	81.0%	40

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચયી	પાનું
26	C	Presentation અને Disclosures આધારિત Accounting Standards	વિષય 3: AS 17 — Segment Reporting	1.9%	82.8%	45
27	C	અન્ય Accounting Standards	વિષય 2: AS 14 — Amalgamation નું Accounting [AS 14-Accounting For Amalgamation]	1.7%	84.5%	102
28	C	Branches નું Accounting, Foreign Branches સહિત	વિષય 8: Branch Books માં અધૂરી માહિતી [Incomplete Information in Branch Books]	1.4%	85.9%	156
29	C	Financial Statements ની તૈયારી અને રજૂઆતનું Framework	વિષય 9: Capital Maintenance	1.2%	87.2%	33
30	C	Assets આધારિત Accounting Standards	વિષય 7: AS 28 — Assets નું Impairment [AS 28-Impairment of Assets]	1.2%	88.4%	72
31	C	Liabilities આધારિત Accounting Standards	વિષય 1: AS 15 — Employee Benefits	1.2%	89.6%	75
32	C	Financial Statements ની તૈયારી અને રજૂઆતનું Framework	વિષય 7: Financial Statements ના Elements [Elements of Financial Statements]	1.0%	90.7%	29
33	C	Presentation અને Disclosures આધારિત Accounting Standards	વિષય 6: AS 24 — Discontinuing Operations	1.0%	91.7%	52
34	C	Companies ના Financial Statements	વિષય 3: Operating Activities માંથી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow From Operating Activities]	0.8%	92.5%	121
35	C	Companies નું Amalgamation	વિષય 3: Purchase Consideration	0.8%	93.4%	137
36	C	Financial Statements ની તૈયારી અને રજૂઆતનું Framework	વિષય 6: Financial Statements ની Qualitative Characteristics [Qualitative Characteristics of Financial Statements]	0.6%	94.0%	28
37	C	Accounting Standards કોને લાગુ પડે છે	વિષય 2: Accounting Standards નો ઉપયોગ [Applications of Accounting Standards]	0.6%	94.6%	37
38	C	Companies ના Financial Statements	વિષય 6: Distributed Profit	0.6%	95.2%	117
39	C	Companies ના Financial Statements	વિષય 8: Direct અને Indirect Method થી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow By Direct and Indirect Method]	0.6%	95.9%	127
40	C	Branches નું Accounting, Foreign Branches સહિત	વિષય 5: Independent Branches નું Accounting [Accounting For Independent Branches]	0.6%	96.5%	153
41	C	Financial Statements ની તૈયારી અને રજૂઆતનું Framework	વિષય 5: મૂળભૂત Accounting Assumptions [Fundamental Accounting Assumptions]	0.4%	96.9%	26
42	C	Consolidated Financial Statements માટેના Accounting Standards	વિષય 2: AS 23 — Consolidated Financial Statements માં Associates ના Investments નું Accounting [AS 23-Accounting For Investments in Associates in Consolidated	0.4%	97.3%	108

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચયી	પાનું
			Financial Statements]			
43	C	Accounting Standards નો પરિચય	વિષય 1: પરિચય [Introduction]	0.2%	97.5%	13
44	C	Accounting Standards નો પરિચય	વિષય 3: Global Standards તરફ Convergence ની જરૂરિયાત [Need for Convergence Towards Global Standards]	0.2%	97.7%	16
45	C	Accounting Standards નો પરિચય	વિષય 7: IND AS માં Carve Outs/Ins શું છે [What Are Carve Outs/Ins in IND AS]	0.2%	97.9%	19
46	C	Financial Statements ની તૈયારી અને રજૂઆતનું Framework	વિષય 8: Financial Statements ના Elements નું Measurement [Measurement of Elements of Financial Statements]	0.2%	98.1%	32
47	C	Accounting Standards કોને લાગુ પડે છે	વિષય 1: Accounting Standards ની સ્થિતિ [Status of Accounting Standards]	0.2%	98.3%	35
48	C	Presentation અને Disclosures આધારિત Accounting Standards	વિષય 7: AS 25 — Interim Financial Reporting	0.2%	98.6%	53
49	C	Companies ના Financial Statements	વિષય 1: Cash ના Elements [Elements of Cash]	0.2%	98.8%	120
50	C	Companies ના Financial Statements	વિષય 6: Direct Method થી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow By Direct Method]	0.2%	99.0%	124
51	C	Securities નો Buy Back	વિષય 2: Companies Act, 2013 ની Section 70 ની provision [Provision of Section 70 of the Companies Act, 2013]	0.2%	99.2%	130
52	C	Companies નું Amalgamation	વિષય 1: Amalgamation નો અર્થ [Meaning of Amalgamation]	0.2%	99.4%	135
53	C	Companies ના Reconstruction નું Accounting	વિષય 2: Internal Reconstruction ની પદ્ધતિઓ [Methods of Internal Reconstruction]	0.2%	99.6%	143
54	C	Branches નું Accounting, Foreign Branches સહિત	વિષય 4: Branches ને Goods મોકલવાની પદ્ધતિઓ [Methods of Charging Goods to Branches]	0.2%	99.8%	152
55	C	Branches નું Accounting, Foreign Branches સહિત	વિષય 6: Branch અને Head Office Accounts નું Adjustment અને Reconciliation [Adjustment and Reconciliation Of Branch and Head Office Accounts]	0.2%	100.0%	154

હિસ્સો % Scanner માંથી નીકળેલો પ્રશ્ન-આવૃત્તિનો સંકેત છે — એટલે કે ખરેખર શું પૂછાયું છે. દરેક પ્રકરણ અને Unit શીર્ષક સામે છપાયેલી **મહત્ત્વ** શ્રેણી (A–D) ICAI નો પોતાનો ભારાંક સંકેત છે, જે CA L2 P1 2026 Oct Chapter Priority Table (with Sep 2026) — 2023 scheme હેઠળ લેવાયેલી 8 પરીક્ષાઓમાં ICAI ના marks, September 2026 સહિત માંથી લેવાયો છે. બંને અલગ-અલગ વસ્તુઓ માપે છે, અને જ્યાં બંનેમાં ફરક હોય ત્યાં તૈયારી ઊંચા માપદંડ પ્રમાણે કરો. એ ઉપરાંત **26 વિષય** એવા છે જેમને Scanner ની frequency કોષ્ટકો જાહેર તો કરે છે પણ જેમના પર હજી કોઈ પ્રશ્ન નથી; notes માં તેમના પર **CONCEPT BASE** નું ચિહ્ન મૂકાયું છે અને તેમને અહીં ક્રમ અપાયો

> નથી.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 1

Accounting Standards નો પરિચય

Introduction to Accounting Standards

9 વિષય · 3 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: D

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **theory-પ્રધાન**

Level I — Comprehension & Knowledge	100.0%	15 માંથી 15 marks
Level II — Analysis & Application	0.0%	15 માંથી 0 marks

પેપરની Level I મર્યાદાથી ઉપર: આ પ્રકરણના 100% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. આ પ્રકરણ મુખ્યત્વે theory તરીકે પૂછાય છે. sums તેનો નાનો ભાગ છે અને વાંચવું એ જ તૈયારીનો મોટો ભાગ છે — આખા પેપરથી બરાબર ઊલટું. આ વિભાજન ધ્યાનથી વાંચો: આ પ્રકરણમાં માત્ર 3 વર્ગીકૃત પ્રશ્ન છે, એટલે એક જ પ્રશ્ન તેને કેટલાંય ટકા ઉપર-નીચે કરી દે છે.

વિષય 1: પરિચય [Introduction]

L2P1-C1-U1-T01

Read first વાંચો — §1 Introduction, Study Material 2026 July, Chapter 1, પાનાં 1.2–1.7 — GAAP, Accounting Standard એટલે શું, standards જે ચાર aspects સાથે સંબંધ રાખે છે, અને ત્રણ benefits.

NOTES

GAAP એટલે સ્વીકૃત accounting principles, standards અને procedures નો એ સહિયારો સમૂહ, જેનું પાલન કોઈ પણ reporting entity એ પોતાનાં financial statements તૈયાર કરતી અને રજૂ કરતી વખતે કરવું જ પડે — એટલે કે policy boards એ નક્કી કરેલા authoritative standards અને recording તથા reporting ની સામાન્ય રીતે સ્વીકૃત પદ્ધતિઓનું સંયોજન. આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે એ authoritative standards એટલે IFRS; ભારતમાં એ **Accounting Standards (AS)** અને **Indian Accounting Standards (Ind AS)** છે.

Accounting Standard એટલે શું: recognition, measurement, presentation અને disclosure પરનું એક authoritative pronouncement. **non-corporate entities** માટે AS ICAI બહાર પાડે છે; **companies** માટે AS/Ind AS ને Central Government/MCA **section 133 of the Companies Act, 2013** હેઠળ prescribe અથવા notify કરે છે. આ ભેદ બરાબર લખી દેવાનો પોતાનો એક mark છે.

AS જે ચાર aspects સાથે સંબંધ રાખે છે — આ ચારેયને એક સેટ તરીકે યાદ રાખો: (i) financial statements માં events અને transactions ની **recognition**; (ii) એ transactions અને events નું **measurement**; (iii) એમનું એવું **presentation** જે વાંચનાર માટે અર્થપૂર્ણ અને સમજી શકાય તેવું હોય; (iv) એવાં **disclosures** જેનાથી જનતા, stakeholders અને સંભવિત investors જોઈ શકે કે statements શું દર્શાવવા માગે છે, જેથી તેઓ વિવેકપૂર્ણ અને માહિતગાર business નિર્ણયો લઈ શકે.

હેતુ: standard-setting bodies એટલા માટે છે કે entity ના આર્થિક પ્રદર્શનમાં રસ ધરાવતા investors અને બીજા stakeholders સુધી સમયસર અને ઉપયોગી નાણાકીય માહિતી પહોંચતી રહે. Standards આ કામ તર્કસંગતતાની

www.scanneradda.com

મર્યાદામાં રહીને **accounting alternatives ઘટાડીને** કરે છે, અને એનાથી જ જુદાં જુદાં enterprises ની સરખામણી શક્ય બને છે.

Benefit 1 — alternative accounting treatments નું standardisation: treatment અને presentation માં જે ગૂંચવાડો ઊભો કરતો તફાવત રહે છે તે વાજબી હદે ઘટી જાય છે અથવા નીકળી જાય છે. policies નો કોઈ એક સેટ દરેક enterprise ને બંધબેસતો નથી, તેથી compliance ની **સાથે ખરેખર અપનાવેલી policies નું disclosure પણ હોવું જોઈએ** — ઉદા. inventory માટે કયું માન્ય cost formula (FIFO, weighted average) વપરાયું (જુઓ AS 1).

Benefit 2 — additional disclosures ની જરૂરિયાત: જ્યાં statute કોઈ disclosure માગતો નથી ત્યાં પણ standards એવી અપેક્ષા રાખી શકે કે અપનાવેલી accounting policies અને બીજી માહિતી disclose થાય, જેથી વાંચનાર સમજી શકે કે statements માં items ને કયું treatment અપાયું છે.

Benefit 3 — comparability: standardisation થી **intra-enterprise** સરખામણી (એક જ enterprise ની કેટલાંક વર્ષોની સરખામણી, જે ત્યારે જ શક્ય છે જ્યારે તે દર વર્ષે એ જ policies અપનાવે) અને **inter-enterprise** સરખામણી (એક જ સમયગાળા માટે જુદાં જુદાં enterprises, જે ત્યારે જ શક્ય છે જ્યારે સરખાવી શકાય તેવાં enterprises મળતી-આવતી policies અપનાવે, અથવા તફાવત disclose કરી દે જેથી વાંચનાર ગોઠવણ કરી શકે) — બંને સુધરે છે.

benefits પરના કોઈ પણ ઉત્તરમાં આ બે મર્યાદાઓ અચૂક લખો: standards **principle-based** છે, તેથી જટિલ transactions પર તેમનું application નિર્ણયાધીન રહે છે; અને જ્યાં કોઈ AS કોઈ statutory requirement સાથે ટકરાય ત્યાં **statute જ માન્ય રહે છે** — છતાં statements એ કાનૂની માળખાની અંદર રહીને true and fair view દર્શાવવાનું લક્ષ્ય રાખવું જોઈએ.

Creative accounting એટલે accounting policies ને એ રીતે મરોડવી કે statements કોઈ ખાસ interest group ને અનુકૂળ બની જાય — revenue expenditure ને capitalise કરીને profit અને assets વધારીને દર્શાવવાં, અથવા capital expenditure ને current revenue સામે write off કરીને એમને ઓછાં દર્શાવવાં. Standards બરાબર એ જ borderline કિસ્સાઓ માટે policies ઘડીને આના પર અંકુશ મૂકે છે જ્યાં જુદા જુદા મત શક્ય હોય.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- Accounting Standard ની વ્યાખ્યા આપી શકો અને એ જ શ્વાસે એ ચાર aspects પણ ગણાવી દો જેની સાથે તે સંબંધ રાખે છે — recognition, measurement, presentation, disclosure. પરીક્ષક વ્યાખ્યાના અને ચારેય aspects ના marks અલગ અલગ આપે છે.
- 'objectives and advantages' વાળા પ્રશ્નોમાં ઉત્તરનું માળખું આ રીતે રાખો — પહેલાં objectives (જુદી જુદી policies વચ્ચે સુમેળ, comparability માં મદદ, વિશ્વાસ અને વિશ્વસનીયતા વધારવી), પછી advantages (સરખાવી શકાય તેવાં statements, ભ્રામક treatments ને અટકાવવાં, ગોટાળા પર અંકુશ).
- ઉત્તર હંમેશાં આ બે મર્યાદાઓથી પૂરો કરો: standards principle-based હોવાથી તેમનું application નિર્ણયાધીન છે, અને ટકરાવની સ્થિતિમાં statute જ માન્ય રહે છે.

TQ 1.1 · PYQ 2025-May [6] (a) · DESC · 4M · Pg 3 — **LEVEL I** Understanding — **સરળ**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 2: Standard Setting ની પ્રક્રિયા [Standard Setting Process]

L2P1-C1-U1-T02

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §2 Standards Setting Process (પાનાં 1.7–1.10), §3 How Many Accounting Standards? (1.10–1.14) અને §4 Status of Accounting Standards (પાનું 1.14).

NOTES

એ બનાવે છે કોણ: દેશની અગ્રણી accounting body હોવાના નાતે ICAI એ **1977 માં Accounting Standards Board (ASB)** ની રચના કરી. એમાં industry તથા industry associations (ASSOCHAM, CII, FICCI) ના પ્રતિનિધિઓ, regulators, academicians અને સરકારી વિભાગો સામેલ રહે છે. ASB ની રચના ભલે ICAI ની Council કરતી હોય, તેમ છતાં તે **standards ઘડવામાં સ્વતંત્ર છે**.

ભારતીય standards ઘડતી વખતે ASB એ IAS/IFRS ને ધ્યાનમાં લીધા અને દેશમાં લાગુ પડતા કાયદા, રીતરિવાજો, પ્રચલનો તથા business environment ને જોતાં એમને સમાવી લેવાનો પ્રયાસ કર્યો.

standard-setting procedure ના આઠ steps — એમને આ જ ક્રમમાં લખો: I વ્યાપક ક્ષેત્રની ઓળખ; **II** preliminary draft તૈયાર કરવા માટે study groups ની રચના (objective અને scope, definitions, recognition તથા measurement ના સિદ્ધાંતો, presentation અને disclosure ની અપેક્ષાઓ), જેના પર ASB વિચાર કરીને તેને સુધારે છે; **III** સુધારેલો draft Council ના સભ્યોને અને નિર્દિષ્ટ બહારની સંસ્થાઓને — MCA, SEBI, C&AG, CBDT, SCOPE — મોકલવો; **IV** એ સંસ્થાઓના પ્રતિનિધિઓ સાથે બેઠક કરીને તેમના મત જાણવા; **V exposure draft** ને આખરી રૂપ આપીને બહાર પાડવો અને જનતા પાસેથી ટિપ્પણીઓ મગાવવી; **VI** મળેલી ટિપ્પણીઓ પર વિચાર કરીને ASB દ્વારા તેને આખરી રૂપ આપવું અને Council ને મોકલવું; **VII** Council દ્વારા વિચારણા અને જરૂર પડે તો ASB ના પરામર્શથી સુધારો; **VIII** standard બહાર પાડવો — non-corporate entities માટે ICAI દ્વારા, અને companies માટે Central Government/MCA દ્વારા section 133 હેઠળ prescribe/notify કરીને.

Section 133: Central Government, ICAI ની ભલામણ મુજબ, **NFRA ના પરામર્શથી અને NFRA ની ભલામણોની ચકાસણી પછી** accounting ના standards અથવા કોઈ addendum prescribe કરી શકે છે.

Accounting Standard Interpretations (ASIs): જે standard સાથે એ સંબંધિત હોય તેના પછી ASB એમને બહાર પાડતું હતું, જેથી application માં ઊભા થતા પ્રશ્નોનો ઉકેલ મળે; એમની માન્યતા સંબંધિત AS જેટલી જ હતી. ત્યાર પછી એમના consensus વાળા ભાગોને **સંબંધિત AS ના paragraphs માં 'Explanations' તરીકે ભેળવી દેવાયા છે**, જેથી non-corporates માટેના ICAI ના ASs અને corporates માટે MCA એ notify કરેલા ASs એકબીજા સાથે સુસંગત રહે.

કુલ કેટલા standards: AS 10 Property, Plant and Equipment ના revision પર **AS 6** Depreciation Accounting પાછો ખેંચી લેવાયો, અને AS 26 Intangible Assets બહાર પડતાં **AS 8** Accounting for Research and Development પાછો ખેંચી લેવાયો. **અસરકારક રીતે 27 Accounting Standards છે.**

આ Rules: MCA ના Companies (Accounting Standards) Amendment Rules, 2016 ની જગ્યાએ **Companies (Accounting Standards) Rules, 2021** આવ્યા, જે 23 June 2021 ના રોજ notify થયા અને 1 April

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

2021 ના રોજ કે તે પછી શરૂ થતા accounting periods પર લાગુ પડે છે. AS 2, 4, 10, 13, 14, 21 અને 29 ને સુધારીને બને તેટલા સંબંધિત Ind AS ને અનુરૂપ બનાવાયા.

Status — પરીક્ષક અહીં જ ચકાસે છે: ICAI કોઈ legislative body નથી, તેથી તે પોતાના standards માત્ર **પોતાના members** પર જ લાગુ કરાવી શકે છે, અને આ standards **કાયદા તથા સ્થાનિક regulations ને override કરી શકતા નથી**. તેમ છતાં એમાં જણાવેલી તારીખોથી આ standards mandatory છે. તેથી આ mandatory હોવાનો વ્યવહારુ અર્થ એ વાત પર આધાર રાખે છે કે **enterprise પર લાગુ પડતો statute compliance માગે છે કે નહીં**. જે companies Ind AS અપનાવતી નથી તે 2021 Rules હેઠળ notify થયેલા AS લાગુ કરે છે.

વિષય 3: Global Standards તરફ Convergence ની જરૂરિયાત [Need for Convergence Towards Global Standards]

L2P1-C1-U1-T03

Read first વાંચો — §5 Need for Convergence towards Global Standards, પાનાં 1.14–1.16 — ચારેય મુખ્ય aspects, ક્રમમાં.

NOTES

પૂર્વભૂમિકા: છેલ્લા દાયકામાં વૈશ્વિક આર્થિક પરિદૃશ્ય સાવ બદલાઈ ગયું છે; trans-national corporations ને — માત્ર growth માટે જ નહીં, ચાલુ પ્રવૃત્તિઓ ટકાવી રાખવા માટે પણ — પૈસાની શોધમાં સરહદો ઓળંગીને દુનિયાના દરેક ખૂણેથી capital ઊભું કરવું પડ્યું છે. convergence વાળો ઉત્તર આ જ વાક્યથી શરૂ કરો.

Aspect 1 — international markets માંથી funds ઊભાં કરવાં: દરેક દેશના accounting અને financial reporting ના પોતાના નિયમો હોય છે. જે enterprise પોતાના દેશની બહાર capital ઊભું કરે છે તે પેલા દેશના નિયમોના દાયરામાં આવી જાય છે, તેથી તેણે બંને વ્યવસ્થાઓ વચ્ચેનો તફાવત સમજવો જ પડે. ઝડપથી globalise થતી દુનિયામાં એટલે જ translation અને restatement નું ઘણું મહત્ત્વ છે, અને standards એટલા મજબૂત હોવા જોઈએ કે સમાજ રજૂ થયેલાં statements પર ભરોસો રાખી શકે.

Aspect 2 — financial statements ની comparability: આંતરરાષ્ટ્રીય analysts અને investors એવાં statements સરખાવવા માગે છે જે મળતા-આવતા standards પર બન્યાં હોય, અને એમાંથી જ cross-border filings માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે સ્વીકૃત એક સેટની જરૂર ઊભી થઈ. Harmonisation થી investors નો એ માહિતી પરનો ભરોસો વધે છે જેના આધારે તેઓ નિર્ણય લે છે અને risk આંકે છે.

Aspect 3 — uniformity, comparability, transparency: કાયદાએ uniformity, rationalisation, comparability, transparency અને adaptability ની તીવ્ર જરૂર અનુભવી. standards નું બહુ મોટી સંખ્યામાં હોવું જાહેર હિતની વિરુદ્ધ છે: જો એક જ ઘટનાના accounting માંથી, વપરાયેલી પદ્ધતિ પ્રમાણે, જુદા જુદા reported આંકડા નીકળે તો આંકડા વાપરનારાઓની નજરમાં accounting ની શાખ પડી ભાંગે છે — એનાથી ગૂંચવાડો ફેલાય છે, ભૂલો વધે છે અને fraud સુધ્ધાં સહેલું બની શકે છે. એનો ઉપાય છે **જાહેર હિતમાં ઘડાયેલો ઉચ્ચતમ ગુણવત્તાવાળો global standards નો એક જ સેટ**.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Aspect 4 — global investment: convergence થી global investment નો મુક્ત પ્રવાહ વધે છે. એનાથી investors ની વૈશ્વિક સ્તરે investments સરખાવવાની ક્ષમતા સુધરે છે અને નિર્ણયમાં ભૂલનું જોખમ ઘટે છે; global operations ધરાવતી companies માટે accounting અને reporting સહેલાં બને છે તથા restatement જેવી ખર્ચાળ અપેક્ષાઓ નીકળી જાય છે; regulators સહિત બધા market participants માટે accountability નું નવું ધોરણ અને વધુ transparency ઊભી થાય છે; અને accounting firms ની વ્યવહારુ મુશ્કેલીઓ ઘટે છે. સૌથી વધુ મહત્ત્વ એ companies માટે છે જેમની ઘરેલુ અને વિદેશી બંને બજારોમાં **joint listings** હોય.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- ઉત્તર એ જ ચાર aspects છે — international markets માંથી funds ઊભાં કરવાં, comparability, uniformity/transparency, global investment — અને દરેક સાથે બે પંક્તિની સમજૂતી. માત્ર નામ ગણાવી દેવા એ અડધો ઉત્તર છે.
- શરૂઆત trans-national corporation વાળા વાક્યથી કરો: એક પંક્તિમાં context નો mark મળી જાય છે.

TQ 3.1 · PYQ 2026-May [6] (a) · DESC · 4M · Pg 4 — **LEVEL I** Understanding — **સરળ**

વિષય 4: International Accounting Standard Board (IASB)

L2P1-C1-U1-T04

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §6 International Accounting Standard Board, પાનાં 1.16–1.17 — અને ત્રણેય તારીખો પાકી કરી લો: 1973, 1997–1999, 1 April 2001.

NOTES

રચના: London સ્થિત **International Accounting Standards Committee (IASC)** ની સ્થાપના **June 1973** માં થઈ, જેમાં જુદા જુદા દેશોની professional accountancy bodies સામેલ હતી, અને તેનું કામ **International Accounting Standards (IAS)** તૈયાર કરવાનું હતું.

હેતુ: IASC ની સ્થાપના જાહેર હિતમાં એટલા માટે થઈ કે તે એવા IASs ઘડે અને પ્રકાશિત કરે જેનું પાલન financial statements તૈયાર કરવામાં અને રજૂ કરવામાં થાય, તથા દુનિયાભરમાં એમની સ્વીકૃતિ અને પાલનને પ્રોત્સાહન આપે. એના members એ વચન આપ્યું કે તેઓ આ standards ને ટેકો આપશે અને પોતપોતાના દેશોમાં એમનો પ્રચાર કરશે.

પુનર્ગઠન: IASC એ 1973 થી 2001 વચ્ચે IASs બહાર પાડ્યા. **1997 અને 1999** વચ્ચે તેણે પોતાનું પુનર્ગઠન કર્યું, જેમાંથી **IASB** બન્યું; આ ફેરફારો **1 April 2001** થી અમલી બન્યા, જ્યારે standard-setting body તરીકે IASB એ IASC ની જગ્યા લીધી. IASB પોતાના standards ને **IFRS** નામની શ્રેણીમાં પ્રકાશિત કરે છે.

યાદ રાખવા જેવો તારીખનો નિયમ: IASC એ **31.03.2001 સુધી** બહાર પાડેલા standards એટલે IASs; IASB એ

www.scanneradda.com

01.04.2001 થી બહાર પાડેલા standards એટલે IFRSs. IASB એ IASC ના standards ને **નકાર્યા નથી** — એ pronouncements આજે પણ IAS જ કહેવાય છે.

વિષય 5: Global Standards તરીકે International Financial Reporting Standards (IFRS) [International Financial Reporting Standards (IFRS) As Global Standards]

L2P1-C1-U1-T05

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §7 International Financial Reporting Standards as Global Standards, પાનાં 1.17–1.18 — IFRS શબ્દના ચાર components.

NOTES

IFRS શબ્દના ચાર components છે — 'IFRS માં શું શું આવે' નો ઉત્તર આ જ છે: (1) IASB એ બહાર પાડેલા **IFRS**; (2) IASC એ બહાર પાડેલા અને IASB એ અપનાવેલા **IAS**; (3) IAS પર **Standing Interpretations Committee (SIC)** એ બહાર પાડેલાં interpretations; અને (4) IASB ની **IFRS Interpretations Committee (IFRIC)** એ બહાર પાડેલાં interpretations.

સ્વરૂપ: IFRS એ **principles-based** standards નો સેટ છે — એ ચોક્કસ treatments લાદવાને બદલે વ્યાપક નિયમો નક્કી કરે છે. ઉત્તરમાં આ એક જ શબ્દ, principles-based, એમને અલગ ઓળખ આપે છે.

વ્યાપ: ઘણા દેશોમાં listed કે public-interest entities માટે IFRS ફરજિયાત છે અથવા એની છૂટ છે, જોકે adoption અને convergence ના model દરેક દેશમાં જુદા જુદા છે. ઘણી authorities public companies ને stock-exchange listing માટે IFRS વાપરવા દે છે, અને banks, insurance companies તથા stock exchanges એમને વૈધાનિક રીતે અપેક્ષિત reports માટે કામમાં લઈ શકે છે.

listing થી આગળ: IFRS નો ઉપયોગ માત્ર listing requirements કે statutory reporting પૂરતો સીમિત નથી — ઘણા lenders, regulators અને સરકારી નિકાયો financing કે licensing સાથે જોડાયેલી સ્થાનિક financial reporting ની જવાબદારીઓ પૂરી કરાવવા માટે IFRS પર જ નજર રાખે છે. આ અપેક્ષા હજારો enterprises સુધી પહોંચે છે, જેમાં એમની subsidiaries, equity investors અને joint venture partners પણ સામેલ છે.

વિષય 6: IFRS Compliant બનવું [Becoming IFRS Compliant]

L2P1-C1-U1-T06

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §8 Becoming IFRS Compliant, પાનાં 1.18–1.19 — બે techniques અને convergence ના

ચાર benefits.

NOTES

કોઈ દેશ બરાબર બે techniques થી IFRS compliant બની શકે છે. બંનેનાં નામ લખો, બંનેની વ્યાખ્યા આપો, પછી જણાવો કે ભારતે કઈ પસંદ કરી.

Technique I — adoption: દેશ એક ચોક્કસ સમયપત્રક નક્કી કરે છે, જે મુજબ નિર્દિષ્ટ entities એ **IASB એ બહાર પાડેલા IFRS** જ વાપરવાના હોય છે. કશું ફરીથી લખાતું નથી; standards જેવા છે તેવા જ અપનાવી લેવાય છે.

Technique II — convergence: દેશ **ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા, સુસંગત** accounting standards તૈયાર કરે છે અને **અમુક હદે સમાધાન કરીને** પોતાના standards ને આંતરરાષ્ટ્રીય standard setter ના standards ને અનુરૂપ બનાવે છે, તથા અપેક્ષાઓને પૂરેપૂરી કે આંશિક રીતે અપનાવે છે.

ભારત ક્યાં ઊભું છે: Ind AS, IFRS સાથે **ઘણે અંશે converged** છે — ભારતીય સંદર્ભમાં જરૂરી ગણાયેલાં carve-outs, carve-ins અને terminology changes ને આધીન.

convergence ના ચાર benefits: transparency અને comparability થી દુનિયાભરમાં investor નો ભરોસો વધે છે; inter-unit, inter-firm અને inter-industry સરખામણી સુધરે છે; **group consolidation સહેલું બને છે**, કારણ કે group ની દરેક company, ગમે ત્યાં હોય, એ જ એક standard અપનાવે છે; અને financial statements દુનિયાભરનાં stock exchanges ને સ્વીકાર્ય બને છે, જેનાથી ભારતીય companies ની આંતરરાષ્ટ્રીય exchanges પર listing સહેલી થાય છે.

વિષય 7: IND AS માં Carve Outs/Ins શું છે [What Are Carve Outs/Ins in IND AS]

L2P1-C1-U1-T07

Read first વાંચો — §9 What are Carve Outs/Carve-Ins in Ind AS?, પાનાં 1.19–1.21 — ત્રણ પ્રકારના departure, અને એમાંથી એકલો કયો carve-out ઊભો કરે છે.

NOTES

નિર્ણય: ભારત સરકારે ICAI ના પરામર્શથી એ નક્કી કર્યું કે IASB એ બહાર પાડેલા IFRS ને **adopt નહીં, converge** કરવામાં આવશે — આ નિર્ણય IFRS ની અપેક્ષાઓના વિગતવાર analysis અને stakeholders સાથેની લાંબી ચર્ચા પછી લેવાયો.

Ind AS ઘડતી વખતે ત્રણ પ્રકારના departure કરાયા. પરીક્ષક ઇચ્છે છે કે ત્રણેયનાં નામ લખાય, અને પછી જણાવાય કે એમાંથી ખરેખર carve-out કયો ઊભો કરે છે.

Departure 1 — terminology ના તફાવત: ભારતીય કાયદામાં વપરાતી પરિભાષા સાથે સુસંગતતા માટે કરાયેલા ફેરફારો — 'statement of comprehensive income' ની જગ્યાએ '**statement of profit and loss**', અને 'statement of financial position' ની જગ્યાએ '**balance sheet**'.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

Departure 2 — options હટાવવા: Ind AS હેઠળ તૈયાર થતાં statements વચ્ચે consistency અને comparability જળવાય તે માટે IFRS માં ઉપલબ્ધ options ને Ind AS માં હટાવી દેવાયા છે. **આ ફેરફારોથી carve-outs ઊભા થતા નથી.**

Departure 3 — economic environment નો તફાવત: આ ફેરફારો એટલા માટે કરાયા કે ભારતની આર્થિક પરિસ્થિતિઓ IFRS જે માનીને ચાલે છે તેનાથી જુદી છે. **IFRS માં જણાવેલા accounting principles અને practices થી થતું આ જ વિચલન એટલે 'carve-outs'.**

Carve-ins: એવી વધારાની guidance કે requirements જે Ind AS માં IFRS **થી ઉપર અને વધારાની** ઉમેરાઈ છે. Carve-out કંઈક કાઢી નાખે છે કે વિચલન કરે છે; carve-in કંઈક ઉમેરે છે. દરેક departure ને carve-out માની લેવાની ભૂલમાં વિદ્યાર્થીઓ marks ગુમાવે છે — carve-out માત્ર ત્રીજા પ્રકારનો જ છે.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- આખો વિષય એક જ ભેદ પર ટકેલો છે: carve-out માત્ર એ જ departure છે જે economic environment ના તફાવતમાંથી જન્મે છે. terminology ના ફેરફારો અને options હટાવવા એ carve-out નથી.
- ત્રણેય પ્રકારના departure નાં નામ લખો, પછી જણાવો કે એમાંથી carve-out કયો ઊભો કરે છે, પછી carve-in ની વ્યાખ્યા આપો. ચાર વાક્યો, ચાર marks.
- દરેક departure નું એક ઉકેલેલું ઉદાહરણ આપો — પૂરા ઉત્તર અને સૂકી યાદી વચ્ચેનો ફરક આ ઉદાહરણો જ પાડે છે.

TQ 7.1 · RTP 2024-May [3] · DESC · Pg 5 — LEVEL I Understanding — કઠિન

વિષય 8: ભારતમાં IFRS નું Convergence [Convergence of IFRS in India]

L2P1-C1-U1-T08

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §10 Convergence to IFRS in India, પાનાં 1.21–1.22 — અને adoption સામે convergence ની વ્યાખ્યાઓ.

NOTES

સ્થિતિ: globalised અર્થતંત્રમાં ભારત બાકીની દુનિયાના accounting વિકાસથી અલગ રહી શકે નહીં. ICAI, NFRA અને SEBI તથા RBI જેવા regulators નું લક્ષ્ય છે **બને તેટલા IFRS નું પાલન કરવું**, જેથી વિશ્વ સ્તરે સ્વીકાર્ય financial statements માટે મજબૂત reporting standards ઘડી શકાય.

ICAI, **International Federation of Accountants (IFAC)** નું સભ્ય હોવાના નાતે, IFRS ને ધ્યાનમાં લેતું રહ્યું અને ભારતમાં પ્રવર્તતા કાયદા, રીતરિવાજો, વ્યવહારો તથા business environment ને જોતાં બને તેટલા એમને સમાવી લેવાનો પ્રયાસ કરતું રહ્યું.

www.scanneradda.com

વ્યાપારી કારણ: છેલ્લાં વર્ષોમાં ભારતીય companies એ વિદેશમાં કરેલી acquisitions ની સતત લહેરે એવા ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા standards ની જરૂર ઊભી કરી જે વિદેશી enterprises ને ભારતીય acquirers ની **financial standing, disclosure અને governance** પર ભરોસો અપાવી શકે. full convergence ની જરૂરને ઓળખીને ICAI એ આ મુદ્દાઓની ચકાસણી માટે એક **Task Force** રચી.

આ વ્યાખ્યાઓ અલગ અલગ રાખો — marks આ ભેદમાં જ છે: adoption એટલે IASB એ બહાર પાડેલા IFRS ને જેમના તેમ વાપરવા; **convergence** એટલે રાષ્ટ્રીય standards ને, જ્યાં જરૂર હોય ત્યાં ફેરફાર સાથે, IFRS ને અનુરૂપ બનાવવા. **full convergence થી પાયાના તફાવતો મટી જાય, છતાં એ બહાર પડેલા IFRS ને કાનૂની રીતે adopt કરવા બરાબર નથી.**

પરિણામ: convergence માટે ASB એ MCA ના પરામર્શથી નક્કી કર્યું કે **accounting standards ના બે અલગ સેટ** હશે — (i) IFRS સાથે converged Ind AS, જે IFRS સામેના તફાવતો મટાડીને ઘડાયા, અને (ii) પહેલેથી notify થયેલા હાલના AS.

વિષય 9: Ind AS

L2P1-C1-U1-T09

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §11 What are Indian Accounting Standards? (1.22–1.23), §12 History of IFRS-converged Ind AS (1.23–1.24), §13 List of Ind AS (1.24–1.27) અને §14 Roadmap for Implementation: A Snapshot (1.27–1.29).

NOTES

આ છે શું: Ind AS એટલે **MCA/Central Government એ notify કરેલા IFRS-converged standards** — Companies Act ના માળખા હેઠળ. એ ICAI ની standard-setting પ્રક્રિયાથી ઘડાય છે અને **NFRA** સાથે જોડાયેલી વૈધાનિક પરામર્શ તથા ભલામણની પ્રક્રિયા પછી notify થાય છે; NFRA જ એમની MCA ને ભલામણ કરે છે.

Numbering નો નિયમ: Ind AS ના નામ અને નંબર સંબંધિત IAS ની જેમ જ રખાય છે. જે Ind AS કોઈ **IFRS** ને અનુરૂપ હોય, તેના માટે **IFRS ના નંબરમાં 100 ઉમેરી દો** — IFRS 1 બની જાય છે Ind AS 101. numbering પરના એક પંક્તિના પ્રશ્નનો ઉત્તર બસ આ જ વાક્ય છે.

ઇતિહાસ — તારીખો: ભારતીય corporate reporting ની સ્વીકાર્યતા અને transparency વધારવા માટે ICAI એ **2006** માં IFRS તરફ આગળ વધવાનું શરૂ કર્યું, અને પછીથી ભારત સરકારે પણ એને સ્વીકાર્યું. મૂળે Ind AS **2011** થી આવવાના હતા, પણ tax તથા બીજા મુદ્દા ઉકેલાય ત્યાં સુધી MCA એ implementation મોકૂફ રાખ્યું. **July 2014** ના Budget ભાષણમાં convergence ની તાકીદ જાહેર થઈ.

આ Rules: MCA એ **16 February 2015** ની અધિસૂચનાથી **Companies (Indian Accounting Standards) Rules, 2015** બહાર પાડ્યા — banking companies, insurance companies અને NBFCs સિવાયની companies

માટે Ind AS **1 April 2015 થી voluntary** અને **1 April 2016 થી mandatory** બન્યા; એ ત્રણ વર્ગો માટે **અલગ roadmaps** નક્કી કરાયા.

mapping table: Ind AS સામે IFRS/IAS સામે AS નો મેળ યાદ રાખો — Ind AS 101/IFRS 1 First-time Adoption; 102/IFRS 2 Share Based Payment; **103/IFRS 3 Business Combinations સામે AS 14 Accounting for Amalgamations**; **105/IFRS 5 Non-current Assets Held for Sale સામે AS 24 Discontinuing Operations**; **108/IFRS 8 Operating Segments સામે AS 17 Segment Reporting**; **110/IFRS 10 સામે AS 21 Consolidated Financial Statements**; **111/IFRS 11 Joint Arrangements સામે AS 27**. આ જ જોડીઓ એક-mark વાળા fill-in તરીકે અને મોટા પ્રશ્નોના ભાગ તરીકે વારંવાર પાછી આવે છે.

Roadmap: phase-wise thresholds માટે para 14 વાંચો — કઈ શ્રેણીની company કયા financial year થી દાયરામાં આવે છે, અને banking, insurance તથા NBFC entities માટે અલગ વ્યવસ્થા શું છે.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 2

Financial Statements ની તૈયારી અને રજૂઆતનું Framework

Framework for Preparation and Presentation of Financial Statements

9 વિષય · 17 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: D

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **theory-પ્રધાન**

Level I — Comprehension & Knowledge	23.2%	82 માંથી 19 marks
Level II — Analysis & Application	76.8%	82 માંથી 63 marks

પેપરની Level I મર્યાદાથી ઉપર: આ પ્રકરણના 23% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીંની theory sums ની આસપાસનું ભરતિયું નથી — એ આ પ્રકરણના કુલ મૂલ્યનો પાંચમો ભાગ કે તેથી વધુ છે. આ પ્રકરણની તૈયારી માત્ર sums ઉકેલીને ન કરો.

વિષય 1: પરિચય [Introduction]

L2P1-C2-U2-T01

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §1 Introduction (Study Material 2026 July, Chapter 2, પાનાં 2.2–2.3) સાથે §3 Status and Scope of the Framework (પાનું 2.3) — Framework એટલે શું, અને તે કયા આઠ ક્ષેત્રોને આવરી લે છે.

NOTES

Framework એટલે શું: accounting standards ના વિકાસ માટે કેટલાક underlying principles નો પાયો જોઈએ. **ICAI ના Accounting Standards Board એ આ Framework July 2000 માં બહાર પાડ્યું**; એ જ નવા standards ઘડવાનો અને જૂના standards ની સમીક્ષા કરવાનો — બંનેનો મૂળ આધાર આપે છે.

તે આઠ મુખ્ય ક્ષેત્રોને આવરી લે છે — આ યાદી જેમની તેમ લખવાની છે: (a) components of financial statements; (b) objectives of financial statements; (c) financial statements ની પાયાની assumptions; (d) qualitative characteristics; (e) elements of financial statements; (f) એ elements ની recognition ના criteria; (g) એમના measurement ના સિદ્ધાંતો; (h) concepts of capital and capital maintenance.

સંદર્ભ: આ Framework **Companies (Accounting Standards) Rules, 2021** ના સંદર્ભમાં પ્રસ્તુત છે — જેમણે 2006 ના Rules ની જગ્યા લીધી — અને ICAI એ બહાર પાડેલા Accounting Standards ના સંદર્ભમાં પણ.

Status — marks અપાવતાં બે વાક્યો: Framework **general-purpose** financial statements પર લાગુ પડે છે, જે સામાન્ય રીતે દર વર્ષે external users માટે તૈયાર થાય છે — enterprise commercial હોય, industrial હોય કે business, public sector ની હોય કે private sector ની. **Special-purpose reports**, જેમ કે tax માટે તૈયાર કરાયેલી computations, એના scope ની બહાર છે; તેમ છતાં જ્યાં સુધી એમની requirements સાથે ટકરાવ ન હોય ત્યાં સુધી

www.scanneradda.com

એમના પર લાગુ કરી શકાય.

Framework પોતે કોઈ Accounting Standard નથી, અને **એમાંની કોઈ પણ વાત કોઈ ચોક્કસ Accounting Standard ને override કરતી નથી**. જ્યાં બંને વચ્ચે ટકરાવ હોય ત્યાં **Accounting Standard ની requirements જ માન્ય રહે છે**. આ પંક્તિ શબ્દશઃ યાદ રાખો — આખા પ્રકરણમાં સૌથી વધુ quote થતી પંક્તિ આ જ છે.

વિષય 2: Framework નો હેતુ [Purpose of the Framework]

L2P1-C2-U2-T02

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §2 Purpose of the Framework, પાનાં 2.3–2.4 — Framework જે છ પક્ષોને મદદ કરે છે તે, અને અંતે આપેલી ચેતવણી.

NOTES

Framework એ concepts નક્કી કરે છે જેના પર **external users** માટે તૈયાર થતાં general-purpose financial statements ની preparation અને presentation ટકેલી છે. એનો મુખ્ય હેતુ **assist** કરવાનો છે — અને અહીં કોઈ પણ પ્રશ્નનો ઉત્તર એ જ યાદી છે કે તે કોને કોને મદદ કરે છે, અને દરેક સાથે એનું કારણ પણ.

(a) Enterprises — એવાં statements તૈયાર કરવામાં જે Accounting Standards ને અનુરૂપ હોય, અને એવા વિષયો સાથે કામ પાડવામાં જે **હજી કોઈ standard માં આવરી લેવાયા નથી**. બીજો અડધો ભાગ જ એ છે જેને students છોડી દે છે.

(b) ASB — Accounting Standards ઘડવાના અને એમની સમીક્ષા કરવાના પોતાના કામમાં.

(c) ફરી ASB — regulations, standards અને procedures માં harmonisation વધારવામાં, કારણ કે તે standards દ્વારા માન્ય **alternative accounting treatments ની સંખ્યા ઘટાડવાનો** આધાર આપે છે.

(d) Auditors — એ અભિપ્રાય બાંધવામાં કે financial statements Accounting Standards ને અનુરૂપ છે કે નહીં.

(e) Users — financial statements નું અર્થઘટન કરવામાં.

(f) ASB ના કામમાં રસ ધરાવતી કોઈ પણ વ્યક્તિ — એને standards ઘડવાની ASB ની approach ની માહિતી મળે છે.

અને ચેતવણી આ: Framework **પોતે કોઈ Accounting Standard નથી**. purpose પર લખેલો દરેક ઉત્તર આ જ પંક્તિથી પૂરો કરો.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 3: Financial Statements ના ઘટકો [Components of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T03

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §4 Components of Financial Statements, પાનાં 2.4–2.5 — એક complete set માં શું શું હોય છે અને દરેક component વાંચનારને શું કહે છે.

NOTES

એક complete set માં સામાન્ય રીતે **Balance Sheet**, **Statement of Profit and Loss** અને **Cash Flow Statement** હોય છે, સાથે **notes, બીજાં statements અને explanatory material** પણ, જે financial statements નો અભિન્ન ભાગ છે.

એમને સાથે કેમ વાંચવામાં આવે છે: બધા components **એકબીજા સાથે જોડાયેલા** છે, કારણ કે એ એક જ transactions કે events ના જુદા જુદા પાસાં દર્શાવે છે. દરેક જુદી માહિતી આપે છે, પણ **એકલો કોઈ પણ** કોઈ એક હેતુ પૂરો કરતો નથી, અને એમાંથી એકેય user ને જોઈતું બધું આપતો નથી.

Balance Sheet — તે enterprise દ્વારા નિયંત્રિત economic resources નું મૂલ્ય અને એ resources સામેના દાવા, એટલે કે liabilities અને equity, દર્શાવે છે. એમાં **liquidity અને solvency** ની માહિતી પણ રહે છે, જે એ અંદાજ બાંધવામાં કામ આવે છે કે enterprise પોતાની financial commitments સમયસર પૂરી કરી શકશે કે નહીં.

Statement of Profit and Loss — તે એક accounting period ના operations નું પરિણામ રજૂ કરે છે; એ **performance** દર્શાવે છે, ખાસ કરીને profitability.

Cash Flow Statement — તે દર્શાવે છે કે period દરમિયાન enterprise એ cash કેવી રીતે કમાયું અને એનો ઉપયોગ ક્યાં થયો, અને reporting period ની **investing, financing તથા operating** activities નું મૂલ્યાંકન કરવામાં મદદ કરે છે.

Notes અને બીજાં statements — એ statements ની મદોને સમજાવતી પૂરક માહિતી આપે છે: accounting policies નું disclosure, segment reporting, related party disclosures, earnings per share વગેરે.

Companies માટે આ components **Companies Act, 2013** ની requirements અને લાગુ પડતી exemptions ને આધીન હોય છે.

વિષય 4: Financial Statements ના ઉદ્દેશ અને ઉપયોગકર્તા [Objectives and Users of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T04

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Read first વાંચો — §5 Objectives and Users of Financial Statements, પાનાં 2.5–2.7 — objective એક વાક્યમાં, પછી સાતેય user groups અને દરેકની માહિતી-જરૂરિયાત.

NOTES

financial statements નો **objective** એ છે કે તે કોઈ enterprise ની **financial position, performance અને cash flows** વિશે એવી માહિતી આપે જે users ના મોટા વર્ગને **economic decisions** લેવામાં ઉપયોગી થાય. આ એક જ વાક્ય આ વિષયના દરેક ઉત્તરની શરૂઆત છે.

સાત user groups — investors, employees, lenders, suppliers and other trade creditors, customers, governments and their agencies, અને public. સાતેયનાં નામ લખો; સામાન્ય રીતે એક mark યાદીનો અને એક એમની needs નો હોય છે.

Investors — આ risk capital આપનારા છે; એમને પોતાના investment ના **risk and return** ની ચિંતા રહે છે, અને એ વાતની પણ કે enterprise **dividends આપી શકશે** કે નહીં.

Employees — એમને પોતાના employer ની **stability અને profitability** માં રસ રહે છે, અને એ વાતમાં પણ કે તે **remuneration, retirement benefits અને employment opportunities** આપી શકશે કે નહીં.

Lenders — એમની **loans અને એના પરનું interest** સમયસર ચૂકવાશે કે નહીં.

Suppliers and other trade creditors — દેય રકમ સમયસર મળશે કે નહીં. એમનો રસ સામાન્ય રીતે lenders કરતાં **ઓછા સમયગાળા** સુધી રહે છે, સિવાય કે તેઓ enterprise પર એક મોટા customer તરીકે નિર્ભર હોય.

Customers — એમને enterprise ના **ચાલુ રહેવા** ની ચિંતા રહે છે, ખાસ કરીને જ્યારે એમનો એની સાથે long-term સંબંધ હોય અથવા તેઓ goods and services માટે એના પર નિર્ભર હોય.

Governments and their agencies — resources ની ફાળવણી, પ્રવૃત્તિઓનું regulation, **taxation policy**, અને national income ના આંકડાઓનો આધાર.

Public — local economy માં enterprise નું યોગદાન, રોજગારી, અને સ્થાનિક suppliers ને મળતું કામ; statements સમૃદ્ધિ તથા પ્રવૃત્તિઓના વ્યાપમાં **trends અને તાજેતરના developments** દર્શાવીને મદદ કરે છે.

અંતે આ મર્યાદા અચૂક લખો: financial statements **મોટા ભાગના users ની common needs** ને અનુરૂપ હોય છે; જોઈતી બધી માહિતી એ ન આપી શકે અને આપવા માગતાં પણ નથી — ઉદા. એમાં **કોઈ non-financial data હોતો નથી**, ભલે તે કોઈ નિર્ણય માટે પ્રસ્તુત હોય.

વિષય 5: મૂળભૂત Accounting Assumptions [Fundamental Accounting Assumptions]

L2P1-C2-U2-T05

Read first વાંચો — §6 Fundamental Accounting Assumptions, પાનાં 2.7–2.11, સાથે Illustration 1 (going concern સામે not going concern વાળું balance sheet) અને Example 1 (cash basis સામે accrual basis).

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

NOTES

ત્રણ fundamental assumptions: going concern, **accrual** અને **consistency**. Users માનીને ચાલે છે કે એમનું પાલન થયું છે, તેથી જ્યાં સુધી એમનું પાલન થતું રહે ત્યાં સુધી **અલગથી disclosure ની જરૂર નથી. જો એમાંથી કોઈ એકનું પણ પાલન ન થાય, તો એ હકીકતનું ખાસ disclosure કરવું ફરજિયાત છે.** પરીક્ષાની દૃષ્ટિએ આ disclosure નો નિયમ જ મુખ્ય મુદ્દો છે.

Going concern: statements સામાન્ય રીતે એ માન્યતા પર તૈયાર થાય છે કે enterprise **નજીકના ભવિષ્યમાં પોતાનું કામકાજ ચાલુ રાખશે**, અને એને operations **બંધ કરવાનો કે એમાં મોટી કાપ મૂકવાનો** ન તો ઇરાદો છે કે ન કોઈ મજબૂરી. આ આધારે બનેલાં statements એ સ્વીકારે છે કે operations માં ખપી ગયેલાં assets બદલવા પૂરતો profit રોકવો પડશે અને liabilities ની ચુકવણી માટે પૂરતી વ્યવસ્થા કરવી પડશે. જો બીજો કોઈ આધાર વપરાય — જેમ કે assets ને net realisable value પર દર્શાવવા — તો **જે આધાર વપરાયો હોય તેનું disclosure કરવું જરૂરી છે**.

going concern તૂટી પડે ત્યારે શું શું બદલાય છે — આખો practical પ્રશ્ન આ જ છે. Assets ઘટીને **net realisable value** પર આવી જાય છે; **deferred expenditure ને amortise કરવાને બદલે પૂરેપૂરું write off કરી દેવાય છે**; જે રકમોની વસૂલાત ધંધો ચાલુ રહેવા પર આધારિત હોય તેમના માટે provisions કરાય છે; liabilities ને એમની **settlement** રકમ પર ફરી દર્શાવાય છે, જેમાં loan પરની **early repayment penalty** પણ સામેલ છે; અને જે payable છૂટ સાથે ચૂકતે થવાની અપેક્ષા હોય તેને discounted આંકડા પર લેવાય છે. Illustration 1 ને બંને રીતે સામસામે રાખીને ત્યાં સુધી ઉકેલો જ્યાં સુધી pattern આપમેળે ન બેસે.

Accrual: revenues અને costs **accrue થાય છે — એમને ત્યારે recognise કરાય છે જ્યારે એ અર્જિત કે ઉપગત થાય, નહીં કે જ્યારે પૈસા મળે કે ચૂકવાય** — અને એમને એ જ periods નાં statements માં નોંધાય છે જેમની સાથે એ સંબંધિત હોય. **Section 128(1) of the Companies Act, 2013** companies માટે accrual ને ફરજિયાત બનાવે છે. એને અલગથી લખવાની જરૂર નથી; પણ **જો કોઈ income કે expense cash basis પર recognise થાય, તો એ હકીકત જણાવવી ફરજિયાત છે**.

accrual કેમ, cash કેમ નહીં: Study Material નું Example 1 દર્શાવે છે કે cash basis પર એક trader ને period 1 માં ₹58,000 નો profit અને period 2 માં ₹47,500 નો loss દેખાય છે, જ્યારે accrual basis પર એક જ સુસંગત પરિણામ આવે છે. આ તફાવતને ગોળ ગોળ સમજાવવાને બદલે આ જ ઉદાહરણ ટાંકો.

Consistency: દરેક period માં સમાન transactions માટે એ જ accounting policies વપરાય છે, સિવાય કે statute, કોઈ accounting standard, અથવા વધુ યોગ્ય presentation ને કારણે ફેરફાર જરૂરી હોય.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 2 પ્રશ્ન

- આ band નો દરેક પ્રશ્ન એક જ કસરત છે: Profit and Loss Account અને Balance Sheet બે વાર બનાવો — એક વાર going concern માનીને, એક વાર માન્યા વગર. બંને cases ને શરૂઆતથી જ બાજુ બાજુમાં columns માં રાખો — પરીક્ષક એમની સરખામણી કરી રહ્યો છે, તેથી તમારો ઉત્તર પણ એવો જ દેખાવો જોઈએ.
- adjustments એક નક્કી ક્રમમાં કરો જેથી કશું છૂટી ન જાય: property, plant and equipment ને NRV પર, પછી inventory, receivables અને doubtful debts, deferred expenditure, payables અને કોઈ settlement discount, તથા loan અને એની early repayment penalty. આ સાતમાંથી છ બંને cases વચ્ચે બદલાય છે.
- આંકડા લખતાં પહેલાં જણાવો કે તમે કઈ assumption લગાવી રહ્યા છો. going concern છોડી દેવાય ત્યારે deferred expenditure પૂરેપૂરું write off કેમ કરાય છે — એ જણાવવાનો એક mark મળે છે; એકલા number નો કોઈ mark નથી.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 5.2 · PYQ 2020-Nov [6] (d) · 5M · Pg 12	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.1 · PYQ 2019-May [6] (b) · 5M · Pg 11	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિષય 6: Financial Statements ની Qualitative Characteristics [Qualitative Characteristics of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T06

Read first વાંચો — §7 Qualitative Characteristics of Financial Statements, પાનાં 2.11–2.13, અને §8 True and Fair View, પાનું 2.13.

NOTES

ચાર characteristics: understandability, **relevance**, **comparability**, **reliability**. કોઈની સમજૂતી આપતાં પહેલાં ચારેયનાં નામ લખી દો.

Understandability: માહિતી એવી રીતે રજૂ થવી જોઈએ કે business, આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અને accounting ની **વાજબી જાણકારી** ધરાવતા users એને સહેલાઈથી સમજી શકે. કસોટી એક સમજદાર વાચક છે — નિષ્ણાત નહીં, સાવ અજાણ પણ નહીં.

Relevance: વધુ માહિતી હંમેશાં વધુ સારી હોતી નથી — અપ્રસ્તુત માહિતીનો ઢગલો ગૂંચવાડો ઊભો કરે છે અને **non-disclosure કરતાં પણ વધુ નુકસાનકારક** બની શકે છે. માહિતી ત્યારે જ relevant છે જ્યારે તે users ના **economic decisions ને અસર કરે તેવી સંભાવના હોય** — ભૂત, વર્તમાન કે ભવિષ્યની ઘટનાઓનું મૂલ્યાંકન કરાવીને, અથવા જૂનાં મૂલ્યાંકનોની પુષ્ટિ કે સુધારો કરાવીને.

Materiality એ જ માપદંડ છે જેનાથી relevance નક્કી થાય છે. કોઈ માહિતી material ત્યારે છે જ્યારે એનું misstatement — છૂટી જવું કે ખોટું નોંધાવું — financial માહિતીના આધારે લેવાયેલા user ના **economic decisions ને અસર કરી શકે**. એ સંજોગોમાં એ મદ કે ભૂલના **કદ અને સ્વરૂપ** પર આધાર રાખે છે. **Materiality એ threshold કે cut-off point છે, પોતે કોઈ primary qualitative characteristic નથી.** આ ભેદ પરીક્ષામાં વારંવાર પુછાય છે.

બે constraints, બંને પરીક્ષા-યોગ્ય: timeliness — reporting માં અયોગ્ય વિલંબથી માહિતી પોતાની relevance ગુમાવી શકે છે, અને transaction નું દરેક પાસું જાણ્યા પહેલાં report કરી દેવાથી reliability ઘટે છે; તેથી management એ બંને વચ્ચે સંતુલન સાધવું પડે, જેમાં સૌથી ઉપરની વાત એ જ છે કે users ની needs સૌથી સારી રીતે કેવી રીતે સંતોષાય. **Balance between benefit and cost** — આ characteristic નહીં, પણ એક વ્યાપક constraint છે: માહિતીથી મળતો લાભ **એને આપવાના ખર્ચ કરતાં વધુ હોવો જોઈએ**, અને આ evaluation ઘણે અંશે વિવેક પર આધારિત રહે છે.

Reliability: માહિતી **material error અને bias થી મુક્ત** હોવી જોઈએ. જ્યાં સુધી transactions અને events નું **faithful representation** ન થાય; એમને **substance over form** ના સિદ્ધાંતે report ન કરાય; એ **neutral** એટલે કે

www.scanneradda.com

પક્ષપાતરહિત ન હોય; પરિણામ અનિશ્ચિત હોય ત્યારે **prudence** રાખીને report ન કરાય; અને એ **સંપૂર્ણ** ન હોય — ત્યાં સુધી તે reliable નથી. પાંચ શરતો — એમને પાંચના એક સેટ તરીકે યાદ રાખો.

Comparability: statements એવાં હોવાં જોઈએ કે **inter-firm અને intra-firm** બંને સરખામણી થઈ શકે, અને એની એક અનિવાર્ય શરત છે **disclosure of the financial effect of a change in accounting policy**. પણ comparability ને **માત્ર એકરૂપતા** સમજી લેવી ખોટી છે, અને એ સુધરેલા standards ના રસ્તાનો અવરોધ ન બનવી જોઈએ — જ્યારે કોઈ policy હવે relevance અને reliability આપતી ન હોય, અથવા જ્યારે એનાથી વધુ relevant અને reliable વિકલ્પો હાજર હોય, ત્યારે એ જ જૂની રીતે accounting કરતા રહેવું અયોગ્ય છે.

True and fair view: Framework આ concept પર **સીધો વિચાર કરતું નથી**. મુખ્ય qualitative characteristics ને યોગ્ય Accounting Standards સાથે લાગુ કરવાથી **સામાન્ય રીતે** એવાં statements બને છે જે true and fair view દર્શાવે છે. બંને સાવધ શબ્દો ધ્યાનમાં રાખો — 'does not deal directly' અને 'normally results'.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 2 પ્રશ્ન

- પહેલાં ચારેય characteristics નાં નામ લખો, પછી વિસ્તાર કરો. જે ઉત્તર ત્રણની સારી સમજૂતી આપે પણ ચોથીનું નામ જ ન લે, તે યાદીનો mark અને content નો mark — બંને ગુમાવે છે.
- reliability ની પાંચ શરતો — faithful representation, substance over form, neutrality, prudence, completeness — એક યાદ કરેલા સેટ તરીકે રાખો; એ સેટ તરીકે જ પુછાય છે.

TQ 6.3 · MTP 2026-Apr S2 [6] (a) (i) · DESC · 2M · Pg 16	LEVEL I Remembering	સરળ
TQ 6.2 · PYQ 2020-Nov [6] (b) · DESC · 5M · Pg 14	LEVEL I Remembering	મધ્યમ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યારે પુછાય કે કોઈ treatment સ્વીકાર્ય છે કે નહીં, ત્યારે નિષ્કર્ષ પર પહોંચતાં પહેલાં જણાવો કે તે કઈ characteristic નો ભંગ કરે છે. અહીં મોટા ભાગના ઉત્તરો relevance સામે reliability પર, અથવા comparability સામે વધુ સારી policy અપનાવવા પર ટકે છે.
- comparability વાળા ટકરાવનો ઉકેલ Study Material સ્પષ્ટ શબ્દોમાં આપી દે છે: જ્યારે વધુ relevant અને reliable વિકલ્પો હાજર હોય ત્યારે policy ને જેમની તેમ રહેવા દેવી અયોગ્ય છે. એને ટાંકો — એનાથી પ્રશ્ન માત્ર ચર્ચા નથી રહેતો, નક્કી થઈ જાય છે.

TQ 6.1 · PYQ 2018-Nov [6] (b) · DESC · 5M · Pg 14	LEVEL II Evaluation	કઠિન

વિષય 7: Financial Statements ના Elements [Elements of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T07

Read first વાંચો — §9 Elements of Financial Statements, પાનાં 2.14–2.22, સાથે Examples 2 થી 4 અને અંતે

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

આપેલો સંબંધ CE = OE + C + Profit − D.

NOTES

પાંચ elements, પાંચ જૂથમાં: asset, **liability**, **equity**, **income**, **expenses**. **Gains અને losses અલગ elements નથી** — એ ધંધાના સામાન્ય ક્રમમાં ઊભાં થાય પણ ખરાં અને ન પણ થાય, પણ ઊભાં થવાની રીતને બાદ કરતાં એમનાં આર્થિક લક્ષણો અનુક્રમે income અને expenses જેવાં જ છે.

Asset: એવો **resource જેના પર નિયંત્રણ** enterprise નું હોય, જે **past events** નું પરિણામ હોય, અને જેમાંથી **ભવિષ્યમાં આર્થિક લાભ આવવાની અપેક્ષા હોય**. આ વ્યાખ્યામાંથી છ મુદ્દા નીકળે છે અને marks એમના જ છે.

Asset, મુદ્દાવાર: એનું **ભૌતિક સ્વરૂપમાં હોવું જરૂરી નથી** — એ કોઈ અધિકાર પણ હોઈ શકે, જેમ કે patent, copyright કે trade receivable. **નિયંત્રણ મહત્ત્વનું છે, માલિકી નહીં** — finance lease માં asset ને **lessee** recognise કરે છે, ભલે માલિક lessor હોય; અને lessor નથી કરતો, કારણ કે માલિકી હોવા છતાં એનું એના પર નિયંત્રણ નથી. **પૂરતું નિયંત્રણ ન હોય તો asset બનતો નથી** — કોઈ employee ની ખાસ પ્રતિભાને recognise કરી શકાતી નથી, જ્યારે copyright જેવા કાનૂની અધિકારથી સુરક્ષિત resource ને કરી શકાય છે. લાભ **probable હોવો જોઈએ અને તે ચાલુ period થી આગળ સુધી જવો જોઈએ** — કોઈ dealer ફરી વેચવા માટે મશીન ખરીદે તો તે એ અર્થમાં asset નહીં, **inventory** છે, અને વેચાઈ જતાં એની લાગત cost of goods sold બની જાય છે; વર્ષના અંતે વેચાયા વગરની મદો **closing stock** તરીકે recognise થાય છે, કારણ કે એનો લાભ આવતા period માં મળવાની અપેક્ષા છે. resource ની **લાગત કે મૂલ્ય વિશ્વસનીય રીતે માપી શકાય તેવું** હોવું જોઈએ. અને જ્યાં ચાલુ period થી આગળ લાભ આવવો **improbable** હોય, ત્યાં એ ખર્ચને asset નહીં, **expense** ગણાય છે.

Liability: એ એવી **present obligation** છે જે **past events** માંથી ઊભી થઈ હોય અને જેના નિપટારાથી **આર્થિક લાભ સમાવતા resources નું બહાર જવું** અપેક્ષિત હોય. present obligation કોઈ બંધનકર્તા contract કે statute હેઠળ કાનૂની રીતે અમલપાત્ર હોઈ શકે, અથવા સામાન્ય વ્યાપારી વ્યવહાર, પ્રથા, કે સારા વ્યાપારી સંબંધો જાળવવાની ઇચ્છામાંથી પણ ઊભી થઈ શકે.

damages વાળા દાવાની કસોટી, જેને પરીક્ષક વારંવાર વાપરે છે: liability — એટલે કે profit પર charge કરીને એક provision — ત્યારે જ recognise કરો જ્યારે **enterprise દાવો હારે એ probable હોય** અને રકમ **વાજબી ચોકસાઈ** થી નક્કી કરી શકાય. બાકીના કિસ્સામાં એ **contingent liability** છે, જે **liability ની વ્યાખ્યા પર ખરી ઊતરતી નથી**. provision ની વ્યાખ્યા આ છે — એવી liability જેને માત્ર **ઘણે અંશે અંદાજ લગાવીને** જ માપી શકાય.

liabilities પરના બે ફાંદા. પહેલો, **provisions for doubtful debts, depreciation અને impairment losses એ assets ના મૂલ્યમાં ઘટાડો દર્શાવે છે, એ દાયિત્વો નથી અને તેથી liabilities પણ નથી.** બીજો, **ભવિષ્યની કોઈ પ્રતિબદ્ધતા liability હોતી નથી** — ભવિષ્યમાં assets ખરીદવાના management ના નિર્ણયથી આપમેળે કોઈ present obligation બનતી નથી; દાયિત્વ સામાન્ય રીતે ત્યારે જ ઊભું થાય છે જ્યારે asset **મળી જાય** અથવા enterprise એને ખરીદવાનો **irrevocable agreement** કરી લે.

Equity, income અને expenses આ સેટ પૂરો કરે છે, અને આ ગણિત યાદ રાખવા જેવું છે કારણ કે એ વ્યાખ્યા વાળા પ્રશ્નને ગણતરીમાં ફેરવી દે છે: closing equity = closing assets − closing liabilities, અને **Profit = CE − OE − C +**

www.scanneradda.com

D, જ્યાં C એટલે લગાવેલી મૂડી અને D એટલે drawings. એ જ વાતને આમ પણ લખી શકાય — **Profit = (CA − CL) − (OA − OL) − C + D.**

આ સંબંધ શું કહે છે: profit એ વાત પર આધાર રાખે છે કે assets અને liabilities નું મૂલ્ય કયા આધારે મુકાયું છે. મોટે ભાગે **historical cost** જ વપરાતી હોવાથી દર્શાવેલો profit ઘણે અંશે historical-cost નો આંકડો છે — અને એ જ profit **valuation basis બદલાતાં બદલાઈ જાય છે**. આ અવલોકન જ capital maintenance સુધી લઈ જતો પુલ છે, અને પરીક્ષકો આ કડી જોડાયેલી જોવા માગે છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- અહીં definitions પોતાના શબ્દોમાં નહીં, જેમની તેમ લખવાની છે. 'A resource controlled by the enterprise as a result of past events from which future economic benefits are expected to flow' — આ પંક્તિનો પોતાનો એક mark છે, ઢીલા વર્ણનનો નહીં.
- યાદ રાખો કે gains અને losses ને જાણીજોઈને અલગ elements ગણ્યાં નથી, અને એ પણ કહી શકવું જોઈએ કે કેમ.

TQ 7.1 · PYQ 2017-May [7] (a) · SN · 4M · Pg 16 — LEVEL I Remembering — સરળ

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- control-not-ownership વાળો મુદ્દો finance lease થી સમજાવો અને insufficient-control વાળો મુદ્દો employee ની પ્રતિભાથી. બે ઉદાહરણ, બે marks, ચાર પંક્તિ.
- જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે કોઈ મદ asset કે liability કેમ બનતી નથી, ત્યારે વ્યાખ્યાને ખંડ-દર-ખંડ તપાસો અને જણાવો કે કયો ખંડ પૂરો થતો નથી. આ માળખું સામાન્ય ચર્ચા કરતાં વધુ marks અપાવે છે.

TQ 7.2 · PYQ 2025-Sep [6] (Or) (a) · DESC · 4M · Pg 17 — LEVEL I Understanding — સરળ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 2 પ્રશ્ન

- આ classification વાળા પ્રશ્નો છે: દરેક મદ માટે element જણાવો, વ્યાખ્યાનો એ ખંડ જણાવો જેનાથી નિર્ણય થાય છે, અને treatment લખો. મદ-દર-મદ લખો — પરીક્ષક પણ મદ-દર-મદ જ તપાસે છે.
- ત્રણ નક્કી ફાંદા ધ્યાનમાં રાખો: provision for doubtful debts કે depreciation એ liability નથી; ભવિષ્યની પ્રતિબદ્ધતા ત્યાં સુધી liability નથી જ્યાં સુધી delivery ન થાય કે irrevocable agreement ન થાય; અને ફરી વેચવા માટે ખરીદેલી મશીનરી એ inventory છે.

PQ 7.2 · PYQ 2021-Dec [6] (a) · 5M · Pg 19 — LEVEL II Application — સરળ

PQ 7.3 · PYQ 2022-Nov [6] (b) · 5M · Pg 20 — LEVEL II Application — સરળ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં પુછાય કે કોઈ મદને recognise કરવી જોઈએ કે નહીં, ત્યાં probability ની કસોટી અને measurability ની કસોટી અલગ અલગ આપો, પછી નિષ્કર્ષ આપો. બંને પૂરી થવી જોઈએ, અને માત્ર એક જ તપાસતો ઉત્તર અડધો ઉત્તર છે.
- damages વાળા દાવામાં સ્પષ્ટ લખો કે એ provision છે કે contingent liability, અને કેમ — 'probable and reliably measurable' સામે 'does not meet the definition of a liability'.

PQ 7.1 · RTP 2020-May [15] · Pg 18 — LEVEL II Evaluation — મધ્યમ

વિષય 8: Financial Statements ના Elements નું Measurement [Measurement of Elements of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T08

Read first વાંચો — §10 Measurement of Elements of Financial Statements, પાનાં 2.22–2.24, સાથે Example 5 (₹7,00,000 વાળું મશીન અને ₹5,00,000 નું loan).

NOTES

Measurement એ પ્રક્રિયા છે જેનાથી નક્કી થાય છે કે કોઈ element ને balance sheet માં કે statement of profit and loss માં કયા નાણાકીય મૂલ્ય પર recognise કરવું. Framework **ચાર વૈકલ્પિક measurement bases** માને છે, અને એ સ્પષ્ટપણે **assets and liabilities** ના મૂલ્યાંકન સાથે જોડાયેલા છે — income અને expenses એટલે કે profit નું મૂલ્યાંકન તો assets અને liabilities ના ફેરફારમાંથી **આપમેળે નીકળી આવે છે**.

ચાર bases: historical cost, **current cost**, **realisable value** અને **present value**.

Historical cost એટલે **acquisition price**. Assets ને ચૂકવાયેલા cash કે cash equivalent પર નોંધાય છે, અથવા અધિગ્રહણ સમયે asset ની fair value પર — તેથી ₹7,00,000 ના invoice price માં ₹1,00,000 ના installation charges ઉમેરતાં historical cost **₹8,00,000** થાય છે. Liabilities ને **એ obligation ના બદલામાં મળેલા proceeds ની રકમ** પર નોંધાય છે, અથવા અમુક સંજોગોમાં એ રકમ પર જે ધંધાના સામાન્ય ક્રમમાં એ obligation ચૂકવવા માટે આપવી અપેક્ષિત હોય — income tax ની liability, જે પછીથી assessment year માં ચૂકતે થાય છે, આ જ રીતે નોંધાય છે.

વ્યવહારમાં: Accounting Standards ની requirements ને આધીન રહીને આ bases નો જુદા જુદા મેળમાં કોઈ પણ કે બધો ઉપયોગ થઈ શકે. પણ **standards માં મુખ્યત્વે historical cost જ ચાલે છે**, કેટલીક મદો માટે બીજાં મૂલ્યોની છૂટ આપતાં — inventory ખરીદી વખતે historical cost પર નોંધાય છે અને વર્ષના અંતે **cost અને net realisable value માંથી જે ઓછું હોય** તેના પર મૂલ્યાંકિત થાય છે. આ જ ઉદાહરણ આપવાનું છે.

પરીક્ષક અહીં આ જ ચકાસે છે કે પછીથી asset ની લાગત બદલાઈ જવાથી historical-cost નો આંકડો બદલાતો નથી: ₹7,00,000 માં ખરીદેલું મશીન ₹7,00,000 પર જ રહે છે, ભલે એને બદલવામાં હવે ₹25,00,000 લાગે.

www.scanneradda.com

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- પ્રશ્ન જે basis પર હોય તેની સમજૂતી આપતાં પહેલાં ચારેય bases નાં નામ લખી દો; યાદીનો પોતાનો એક mark હોય છે.
- historical cost ને બે ભાગવાળા નિયમથી પકડો — assets માટે acquisition price, liabilities માટે મળેલા proceeds — અને પછી inventory નું ઉદાહરણ આપીને બતાવો કે standards એનાથી ક્યાં હટે છે.

TQ 8.1 · PYQ 2016-Nov [7] (c) · DESC · 4M · Pg 21 **LEVEL I** Understanding **સરળ**

વિષય 9: Capital Maintenance

L2P1-C2-U2-T09

Read first વાંચો — §11 Capital Maintenance, પાનાં 2.24–2.29, અને Examples 8 તથા 9 અને Illustration 2 ઉકેલો — ત્રણેય conventions હેઠળ એ જ trader.

NOTES

મૂળ વિચાર: retained profit નું મૂલ્ય એ વાત પર આધાર રાખે છે કે assets અને liabilities નું મૂલ્યાંકન કેવી રીતે થયું. Capital maintenance એ પૂછે છે કે ક્યાંક **retained profit ઋણ તો નથી** — એટલે કે ધંધા પાસે પહેલાં જેવું ચાલતા રહેવા પૂરતું ભંડોળ બચ્યું છે કે નહીં. એનો ઉત્તર આપવા ત્રણ આધાર વપરાય છે.

Financial capital maintenance at historical cost: opening અને closing assets ને એમની **પોતપોતાની historical costs** પર દર્શાવીને opening અને closing equity કઢાય છે. જો retained profit **શૂન્ય કે ધન** હોય તો capital historical cost પર જળવાયેલી છે, અને ધંધા પાસે પોતાનાં assets **historical cost પર** બદલવા જેટલું ભંડોળ છે. **આ વાત ત્યાં સુધી જ સાચી છે જ્યાં સુધી ભાવ ન વધે** — આ અચૂક લખો, કારણ કે આ જ એ મર્યાદા છે જેને દૂર કરવા માટે પછીનો આધાર છે.

Financial capital maintenance at current purchasing power: historical cost પર કઢાયેલી opening અને closing equity ને **average price indices ની મદદથી closing prices પર restate** કરાય છે. ત્યારે ધન retained profit નો અર્થ એ કે ધંધો પોતાનાં assets **average closing price પર** બદલી શકે છે. એની નબળાઈ, જેનું નામ પરીક્ષક સાંભળવા માગે છે: **અલગ અલગ assets ના ભાવ સરેરાશ દરે ચાલતા નથી** — કોઈ મશીન 30% મોંઘું થઈ શકે જ્યારે સરેરાશ 20% જ વધે.

Physical capital maintenance at current costs: opening અને closing assets ની historical costs ને **દરેક asset પર લાગુ પડતા specific price indices** થી closing prices પર restate કરાય છે, અને liabilities ને એ resources પર દર્શાવાય છે જે closing date એ એમને ચૂકવવા માટે જોઈએ. પછી equity એટલે current-cost assets માંથી current-cost liabilities બાદ કરતાં બચતી રકમ. અહીં ધન retained profit **દરેક asset ને એની પોતાની closing price પર બદલવા માટેનું ભંડોળ સુનિશ્ચિત કરે છે** — ત્રણેયમાં સૌથી કડક કસોટી આ જ છે.

યાદ રાખવા જેવો ઉકેલનો pattern (Examples 8 અને 9): એક trader ₹12,000 થી શરૂ કરે છે — 6,000 units, એક unit ₹2 લેખે; તે ₹3 એ વેચે છે અને ₹6,000 ઉપાડી લે છે. Historical cost પર closing equity ₹12,000 અને opening ₹12,000 છે, તેથી retained profit **શૂન્ય** — capital જળવાઈ. હવે opening equity ને 120 ના closing

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

index પર restate કરો તો તે ₹14,400 થઈ જાય, એટલે retained profit **(₹2,400)** — capital જળવાઈ **નથી**, અને drawings ₹3,600 સુધી જ સીમિત રાખવી જોઈતી હતી.

ઉત્તર કેવી રીતે પૂરો કરવો: જણાવો કે capital જળવાઈ કે નહીં, અને જો ન જળવાઈ હોય તો એ પણ કે drawings કેટલા સુધી સીમિત રાખવી જોઈતી હતી. પરીક્ષક આ બીજું વાક્ય જ શોધતો હોય છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 6 પ્રશ્ન

- ઉત્તર દર વખતે એક જ ક્રમમાં લખો: opening equity, closing equity, પછી convention પ્રમાણે જેને restate કરવાનું હોય તેને restate કરો, અને અંતે તફાવત તરીકે retained profit. અહીં સૌથી વધુ marks ખોટી બાજુને restate કરવાથી કપાય છે.
- જણાવો કે તમે કઈ convention લગાવી રહ્યા છો, અને એક પંક્તિમાં એ પણ કે એના હેઠળ ધન retained profit નો શું અર્થ થશે — historical cost પર replacement, average closing price પર, કે દરેક asset ની પોતાની closing price પર. એ એક પંક્તિનો પોતાનો mark છે.
- જ્યાં પ્રશ્નમાં general index અને specific indices બંને આપ્યા હોય, ત્યાં એકથી વધુ convention અપેક્ષિત છે. દરેકનો ઉત્તર પોતાના અલગ નાના section માં આપો, બધાને ભેગા કરીને નહીં.
- અંતે નિષ્કર્ષ શબ્દોમાં લખો: capital જળવાઈ કે નહીં, અને trader એ drawings કેટલા સુધી સીમિત રાખવી જોઈતી હતી.

PQ 9.2 · PYQ 2021-Jan [6] (a) · 5M · Pg 23	LEVEL II Application	સરળ
PQ 9.3 · PYQ 2021-Jul [6] (a) · 5M · Pg 24	LEVEL II Application	સરળ
PQ 9.4 · MTP 2022-Sep [6] (b) · 5M · Pg 25	LEVEL II Application	સરળ
PQ 9.1 · RTP 2018-Nov [15] (b) · Pg 22	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 9.6 · RTP 2024-May [4] · Pg 27	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 9.5 · PYQ 2023-May [6] (d) · 5M · Pg 26	LEVEL II Application	કઠિન

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 3

Accounting Standards કોને લાગુ પડે છે

Applicability of Accounting Standards

2 વિષય · 4 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: D

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **theory-પ્રધાન**

Level I — Comprehension & Knowledge	**26.1%**	23 માંથી 6 marks
Level II — Analysis & Application	**73.9%**	23 માંથી 17 marks

પેપરની Level I મર્યાદાથી ઉપર: આ પ્રકરણના 26% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીંની theory sums ની આસપાસનું ભરતિયું નથી — એ આ પ્રકરણના કુલ મૂલ્યનો એક-ચતુર્થાંશ કે તેથી વધુ છે. આ પ્રકરણની તૈયારી માત્ર sums ઉકેલીને ન કરો. આ વિભાજન ધ્યાનથી વાંચો: આ પ્રકરણમાં માત્ર 4 વર્ગીકૃત પ્રશ્ન છે, એટલે એક જ પ્રશ્ન તેને કેટલાંય ટકા ઉપર-નીચે કરી દે છે.

વિષય 1: Accounting Standards ની સ્થિતિ [Status of Accounting Standards]

L2P1-C3-U3-T01

Read first વાંચો — §1 Status of Accounting Standards (Study Material 2026 July, Chapter 3, પાનાં 3.2–3.6) — applicability ના ત્રણ પ્રશ્નો, mandatory status નો અર્થ, materiality, અને Income Tax Act સાથેનો સંબંધ, જેમાં દસ ICDSs પણ આવી જાય છે.

NOTES

ત્રણ પ્રશ્નો જેના પરથી નક્કી થાય છે કે standard લાગુ પડશે કે નહીં, અને તેમનો ઉત્તર આ જ ક્રમમાં આપવાનો હોય છે: **(a) શું તે સંબંધિત enterprise પર લાગુ પડે છે?** હા હોય તો — **(b) શું તે સંબંધિત financial statement પર લાગુ પડે છે?** હા હોય તો — **(c) શું તે સંબંધિત financial item પર લાગુ પડે છે?** Preface to the Statements of Accounting Standards આ ત્રણેયનો ઉત્તર આપે છે.

કયા enterprises: આ standards **કોઈ પણ enterprise** પર લાગુ પડે છે — corporate હોય, co-operative હોય કે બીજા કોઈ સ્વરૂપમાં હોય — જો તે **commercial, industrial કે business activities** માં રોકાયેલું હોય, પછી ભલે તેનો હેતુ profit કમાવાનો હોય કે ન હોય, અને ભલે તેની સ્થાપના charitable કે religious હેતુથી થઈ હોય.

Exclusion, અને તે કેટલું સાંકડું છે: જે enterprises **માત્ર** એવી જ activities કરે છે જે commercial, industrial કે business પ્રકારની નથી — ઉદા. પૂર રાહત માટે ફાળો ઉઘરાવવો — તેમના પર આ standards લાગુ પડતાં નથી. Exclusion ત્યારે જ મળે જ્યારે activity નો **કોઈ પણ ભાગ** એ પ્રકારનો ન હોય. commercial activity નું **બહુ નાનું પ્રમાણ પણ** હોય તો standards enterprise ની **બધી જ** activities પર લાગુ પડી જાય છે — non-commercial activities પર પણ. પરીક્ષાની દૃષ્ટિએ આ છેલ્લી પંક્તિ જ મુખ્ય મુદ્દો છે.

જ્યાં statute મૌન છે ત્યાં mandatory status — જેમ કે કોઈ partnership firm: Institute ના સભ્યો પોતાનું **attest function** બજાવતી વખતે તપાસશે કે statements standards નું પાલન કરે છે કે નહીં, અને જ્યાં deviation હોય ત્યાં તેમની ફરજ છે કે **પોતાની report માં adequate disclosure કરે** જેથી users ને તેની જાણ રહે.

www.scanneradda.com

Statements તૈયાર કરવાની અને adequate disclosure કરવાની જવાબદારી management ની જ રહે છે; auditor ની જવાબદારી માત્ર opinion બાંધવાની અને તે report કરવાની છે.

Companies માટે mandatory status — ત્રણ sections: Section 129(1) પ્રમાણે companies એ statements એ જ standards ને અનુરૂપ રજૂ કરવાનાં હોય છે જે **Section 133** હેઠળ notify થયાં હોય; **Section 143(3)(e)** પ્રમાણે auditor એ report કરવાનું હોય છે કે તેના મતે statements એ standards નું પાલન કરે છે કે નહીં; અને **Section 129(5)** પ્રમાણે જે company પાલન ન કરે તેણે **deviation, તેનાં કારણો, અને તેમાંથી ઊભી થતી financial effects** disclose કરવાં પડે છે.

Saving provision: statements ને માત્ર એટલા આધારે true and fair view ન આપનારાં **નહીં** ગણવામાં આવે કે તેમાં એવી બાબતો disclose કરવામાં આવી નથી જે **Insurance Act, 1938 / IRDA Act, 1999** (insurance companies), **Banking Regulation Act, 1949** (banking companies), **Electricity Act, 2003** (વીજળીનું ઉત્પાદન કે પુરવઠો), કે company ને લાગુ પડતા બીજા કોઈ કાયદા હેઠળ disclose કરવી જરૂરી જ નહોતી.

કયા financial items: આ standards **માત્ર એવા જ items પર લાગુ પડે છે જે material હોય**. કોઈ item ત્યારે material છે જ્યારે તે છૂટી જાય કે ખોટો દર્શાવાય તો user ના **economic decision પર અસર થવાની શક્યતા હોય**. **Materiality હંમેશાં રકમના કદ પર આધાર રાખતી નથી — ખરી વાત એ છે કે item કઈ માહિતી આપે છે.** કાયદાભંગ બદલ થયેલો ₹50,000 નો penalty કરોડોનો turnover કરતી company માટે નાની રકમ છે, છતાં material છે, કારણ કે તે જે વાત કહે છે તે જ મહત્ત્વની છે. Material item **અલગ દર્શાવવો** પડે, બીજા કશામાં ભેળવી દેવાય નહીં — penalties ને legal charges સાથે ભેળવવામાં આવતા નથી.

Accounting Standards અને Income Tax Act, 1961: standards વિવિધતા ઘટાડે છે અને comparability વધારે છે; જ્યારે taxable income ગણતી વખતે મળતી deductions અને exemptions **fiscal policy** નો વિષય છે. એટલે **જે expense કોઈ standard પ્રમાણે charge કરવો ફરજિયાત હોય, તે tax માં હંમેશાં deductible હોતો નથી** — finance lease પર લીધેલા asset ની depreciation lessee AS 19 હેઠળ charge કરે છે, પણ tax માં તે legal owner હોવાના નાતે **lessor** ને મળે છે. એ જ રીતે, **revenue ને accounts માં માત્ર એટલા માટે unrecognised રાખી શકાય નહીં કે તે Section 10 હેઠળ exempt છે**.

ICDS: Section 145(2) Central Government ને **Income Computation and Disclosure Standards** notify કરવાની સત્તા આપે છે. આવાં દસ standards notify થયાં છે, જે **A.Y. 2017-18** થી એ બધા assessees પર લાગુ પડે છે જે **mercantile system** અપનાવે છે (એવા individual કે HUF ને બાદ કરતાં જેના accounts નું audit Section 44AB હેઠળ જરૂરી નથી), અને લાગુ પડે છે **'Profits and gains of business or profession'** તથા **'Income from other sources'** હેઠળ આવતી income પર. એ દસ આ રહ્યાં: I Accounting Policies · II Valuation of Inventories · III Construction Contracts · IV Revenue Recognition · V Tangible Fixed Assets · VI Effects of Changes in Foreign Exchange Rates · VII Government Grants · VIII Securities · IX Borrowing Costs · X Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- ત્રણ પ્રશ્નો — enterprise, statement, item — આ વિષયની કરોડરજ્જુ છે. બીજું બધું લખતાં પહેલાં તેમને ક્રમમાં લખી નાખો; બાકીનો આખો ઉત્તર આપમેળે તેમની આસપાસ ગોઠવાઈ જાય છે.

- Companies Act ની આ ત્રણ sections ને એક ત્રિપુટી તરીકે યાદ રાખો: 129(1) standards ને અનુરૂપ રજૂઆત, 143(3)(e) auditor ની report, અને 129(5) deviation, તેનાં કારણો તથા financial effect નું disclosure.
- દસ ICDSs નો પ્રશ્ન list-પ્રકારનો હોય છે. ક્રમ પ્રમાણે નામ સહિત લખી શકો તો marks પાકા; માત્ર ICDS શા માટે છે એટલું જ કહી શકો તો અડધા જ મળે.

TQ 1.1 · RTP 2020-Nov [15] (b) · DESC · Pg 30 **LEVEL I** Remembering **મધ્યમ**

વિષય 2: Accounting Standards નો ઉપયોગ [Applications of Accounting Standards]

L2P1-C3-U3-T02

Read first વાંચો — §2 Applicability of Accounting Standards, પાનાં 3.6–3.18 — non-company entities માટે 1 April 2024 થી અમલી MSME અને Large વર્ગીકરણ, Annexure 1, તથા June 2021 ની MCA notification હેઠળ companies ને મળતી SMC exemptions.

NOTES

બે અલગ અલગ schemes છે, અને પરીક્ષક entity નું નામ આપીને જ કહી દે છે કે કઈ લાગુ પડશે. Companies નું વર્ગીકરણ **Companies (Accounting Standards) Rules, 2021** હેઠળ **SMCs** અને **Non-SMCs** માં થાય છે. Non-company entities નું વર્ગીકરણ ICAI ની revised scheme હેઠળ **MSMEs** અને **Large entities** માં થાય છે. અહીં દરેક પ્રશ્નમાં પહેલો mark એ જ વાતનો છે કે તમે કઈ scheme લગાવી.

Revised non-company scheme ને Council ની **433rd meeting, 13–15 August 2024** માં મંજૂરી મળી, અને તે **1 April 2024 કે તે પછી** શરૂ થતી accounting periods પર લાગુ પડે છે; તેનાથી March 2021 ની announcement રદ થઈ ગઈ.

MSME એટલે એવી non-company entity જે પાંચેય શરતો પૂરી કરતી હોય: (i) તેની **equity કે debt securities listed ન હોય**, અને ભારતમાં કે ભારત બહાર કોઈ stock exchange પર listing ની પ્રક્રિયામાં પણ ન હોય; (ii) તે **bank, financial institution કે insurance company ન હોય**; (iii) તરત પહેલાંના accounting year માં તેનું **other income બાદ કરતાં turnover ₹250 crore થી વધુ ન હોય**; (iv) તરત પહેલાંના accounting year માં કોઈ પણ સમયે તેની **borrowings ₹50 crore થી વધુ ન રહી હોય**; અને (v) તે **એવી entity ની holding કે subsidiary ન હોય જે પોતે MSME નથી**. આ શરતો **સંબંધિત accounting period ના અંતની સ્થિતિના આધારે** ચકાસાય છે.

Large entity એટલે બસ એટલું જ — એવી non-company entity જે MSME નથી, અને **Large entities બધાં Accounting Standards નું પૂરેપૂરું પાલન કરે છે**.

MSMEs પર પૂરેપૂરાં લાગુ પડતાં નથી: **AS 3** Cash Flow Statements, **AS 17** Segment Reporting, **AS 20** Earnings per Share, **AS 24** Discontinuing Operations. અને **AS 18** Related Party Disclosures તથા **AS 28** Impairment of Assets એવી MSME પર પૂરેપૂરાં લાગુ પડતાં નથી જેનું **turnover ₹50 crore થી વધુ ન હોય**, જેની **borrowings ₹10 crore થી વધુ ન હોય**, અને જે આ મર્યાદાઓની બહારની કોઈ MSME ની holding કે subsidiary ન હોય.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

Exclusions નહીં, પણ relaxations MSMEs ને મળે છે — AS 10 (encouraged disclosures), AS 11, AS 15, AS 19, AS 22, AS 26, AS 28 અને AS 29. **AS 14** તથા **AS 27** હેઠળ આવતાં jointly controlled operations અને assets MSMEs પર લાગુ પડતાં નથી એમ ગણાય છે, કારણ કે એવા transactions સામાન્ય રીતે થતા જ નથી — **પણ જો થાય, તો entity એ તે standard લાગુ કરવું જ પડે**.

MSME relief લેવા સાથે જોડાયેલી ચાર disclosure શરતો — આ વારંવાર પુછાય છે: (1) exemptions લેતી MSME એ **note દ્વારા disclose** કરવું પડે કે તે MSME છે અને જ્યાં સુધી લાગુ પડે ત્યાં સુધી તેણે પાલન કર્યું છે; (2) જે entity MSME **રહેતી નથી** તે સંબંધિત standards ચાલુ period થી લાગુ કરશે, આગલા period ના આંકડા સુધારવા જરૂરી નથી, પણ તેણે **બંને હકીકતો disclose** કરવી પડે; (3) જે entity MSME **બને છે** તે **સળંગ બે વર્ષ MSME રહે નહીં ત્યાં સુધી relief ને પાત્ર થતી નથી**; (4) જે MSME અમુક standards પર relief લે છે, બધાં પર નહીં, તેણે **કયાં standards પર** relief લીધી છે તે disclose કરવું પડે.

Companies માટે — SMC ની સ્થિતિ: AS 17 Segment Reporting એ એકમાત્ર standard છે જે SMCs પર પૂરેપૂરું લાગુ પડતું નથી. Relaxations મળે છે **AS 15** માં (short-term accumulating non-vesting compensated absences; 12 months થી આગળનું discounting; defined benefit plans, જોકે accrued liability ત્યારે પણ **Projected Unit Credit Method** થી actuarially જ કાઢવી પડે અને discount rate **government bonds** પરના market yields ના આધારે લેવો પડે), **AS 19** માં (અમુક disclosures), **AS 20** માં (**diluted EPS નું disclosure કરવું પડતું નથી**), **AS 28** માં (value in use present value technique થી નહીં, પણ **reasonable estimate** ના આધારે) અને **AS 29** માં (paragraphs 66 તથા 67 નાં disclosures).

AS 25 Interim Financial Reporting કોઈ પણ company પાસેથી interim report રજૂ કરવાની માગણી કરતું નથી — તે ત્યારે જ લાગુ પડે છે જ્યારે company ને **કોઈ regulator એ એમ કરવાનું કહ્યું હોય, અથવા તે પોતે એમ કરવાનું પસંદ કરે**. માત્ર અમુક Non-SMCs પર જ આ ફરજિયાત છે, જેમ કે SEBI હેઠળ quarterly results, અને ત્યારે recognition તથા measurement ની શરતો તેમના પર લાગુ પડી જાય છે.

Non-SMCs બધાં standards નું પૂરેપૂરું પાલન કરે છે. company-classification વાળા ઉત્તરની શરૂઆત આ જ પંક્તિથી કરો.

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 2 પ્રશ્ન

- Classification ના પ્રશ્નો એક-એક શરત લઈને ઉકેલાય છે. MSME ની પાંચેય tests ક્રમમાં લો, દરેકની સામે પ્રશ્નમાં આપેલો આંકડો લખો, અને કહો કે કઈ શરત પૂરી થતી નથી — એક પણ શરત ચૂકે કે તરત entity નું MSME status જતું રહે છે.
- વર્ગીકરણ કરતાં પહેલાં લખી દો કે તમે કઈ scheme લગાવી રહ્યા છો. partnership પર SMC criteria લગાવી દીધા, કે company પર MSME criteria, તો ગણતરી ગમે તેટલી સાચી હોય, આખો ઉત્તર નકામો જાય છે.
- જ્યાં પ્રશ્નમાં એકથી વધુ entities ના આંકડા આપ્યા હોય, ત્યાં દરેક entity નો ઉત્તર અલગ નાના paragraph માં લખો અને નિષ્કર્ષ સ્પષ્ટ લખો. પરીક્ષક દરેક entity ને અલગ અલગ તપાસે છે.

TQ 2.1 · PYQ 2021-Jan [6] (d) · DESC · 5M · Pg 31	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
PQ 2.1 · RTP 2024-May [5] · Pg 32	LEVEL II Analysis	મધ્યમ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યારે પુછાય કે કોઈ entity relaxation લઈ શકે કે નહીં, ત્યારે eligibility અને disclosure શરતો — બંનેને અલગ અલગ ભાગમાં લખો. મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ પહેલો ભાગ લખી દે છે અને ભૂલી જાય છે કે relief સાથે disclosure ની જવાબદારી પણ જોડાયેલી છે.
- સળંગ બે વર્ષ વાળો નિયમ અને MSME ન રહેવા વાળો નિયમ — આ જ બે જાળ છે. જો પ્રશ્ન કહે કે entity એ હમણાં જ કોઈ threshold ઓળંગી છે કે હમણાં જ તેનાથી નીચે આવી છે, તો ચકાસણી એ જ વાતની થઈ રહી છે.
- નિષ્કર્ષ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં લખો — applicable, not applicable, કે relaxation સાથે applicable — અને standard નું નામ પણ લખો. જે ચર્ચા કોઈ ઉત્તર પર પહોંચતી જ નથી, તેને અહીં બહુ ઓછા marks મળે છે.

TQ 2.2 · PYQ 2023-Nov [6] (Or) (b) · DESC · 5M · Pg 31 **LEVEL II** Evaluation **કઠિન**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 4

Presentation અને Disclosures આધારિત Accounting Standards

Presentation & Disclosures Based Accounting Standards

7 વિષય · 63 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: A

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **theory-પ્રધાન**

Level I — Comprehension & Knowledge	19.3%	362 માંથી 70 marks
Level II — Analysis & Application	80.7%	362 માંથી 292 marks

પેપરની Level I મર્યાદાથી ઉપર: આ પ્રકરણના 19% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીંની theory sums ની આસપાસનું ભરતિયું નથી — એ આ પ્રકરણના કુલ મૂલ્યનો પાંચમો ભાગ કે તેથી વધુ છે. આ પ્રકરણની તૈયારી માત્ર sums ઉકેલીને ન કરો.

વિષય 1: AS 1 — Accounting Policies ના Disclosures [AS 1- Disclosures of Accounting Policies]

L2P1-C4-U4-T01

Read first વાંચો — Chapter 4 Unit 1, AS 1 Disclosure of Accounting Policies, Study Material, પાનાં 4.1–4.19 — ખાસ કરીને §1.3 Accounting Policies, §1.4 Selection of Accounting Policy, §1.5 Disclosure of Changes અને §1.6 Disclosure of Deviations from Fundamental Accounting Assumptions.

NOTES

Accounting policy એટલે શું: enterprise પોતાનાં financial statements તૈયાર કરવામાં અને રજૂ કરવામાં જે **specific accounting principles and the methods of applying those principles** અપનાવે છે તે. Inventory નું costing FIFO થી કે weighted average થી, cash flow statement direct method થી કે indirect method થી — દરેક એક policy ની પસંદગી છે, અને આવી યાદીનો અંત નથી.

અલગ અલગ enterprises ની policies કેમ જુદી હોય છે: accounting વિજ્ઞાન પણ છે અને કળા પણ. સિદ્ધાંતો ચકાસાયેલા અને સર્વમાન્ય છે, પણ **તેમનો application દરેક accountant ના પોતાના judgement પર આધાર રાખે છે**, એટલે એક જ industry નાં જુદાં જુદાં enterprises જુદી જુદી policies અપનાવે છે. ICAI અને Government એ વિકલ્પોની સંખ્યા ઘટાડી તો છે, પણ **તેમને ઘટાડીને એક કરી શકાતી નથી**, અને જે policy અપનાવાય તેની reported result પર ઘણી અસર પડે છે — એટલે જ બે enterprises નાં statements ની સરખામણી કરવી અઘરી બને છે.

Policy ની પસંદગી ત્રણ બાબતો નક્કી કરે છે — પરીક્ષકને આ જ ત્રણ ભાગનો ઉત્તર જોઈએ છે: prudence, substance over form અને **materiality**.

Prudence: ભવિષ્યની ઘટનાઓ સાથે જોડાયેલી અનિશ્ચિતતાને જોતાં, **profits are not anticipated but losses are provided for**. જાણીતી બધી liabilities અને losses માટે provision કરાય છે, ભલે રકમ ચોક્કસપણે નક્કી ન થઈ

www.scanneradda.com

શકતી હોય અને માત્ર best estimate જ હોય. Prudence એ ખાતરી કરે છે કે **profits are not overstated, losses are not understated, assets are not overstated and liabilities are not understated** — ચાર અંગ, અને પરીક્ષક ચારેય માગે છે.

Prudence નું classic ઉદાહરણ છે inventory નું મૂલ્યાંકન **lower of cost and net realisable value** પર: 500 units ₹10 માં ખરીદ્યાં, 400 ₹15 માં વેચ્યાં. વણવેચાયેલાં 100 નું NRV જો ₹15 હોય તો stock ₹10 પર જ રહે અને આવતા વર્ષનો ₹500 નો profit **ગણાતો નથી**; NRV જો ₹8 હોય તો stock ઘટાડીને ₹8 કરાય અને ₹200 ની શક્ય ખોટ **અત્યારે જ recognise થાય**. પહેલા કિસ્સામાં profit ₹2,000, બીજામાં ₹1,800.

Prudence ની મર્યાદા, જે prudence જેટલી જ વાર પુછાય છે: prudence does not permit the creation of hidden reserves — એટલે કે profits અને assets ઓછાં દર્શાવીને કે liabilities અને losses વધારે દર્શાવીને છૂપા reserves ઊભા કરી શકાય નહીં. damages માટે provision ત્યાં સુધી ન કરવું જોઈએ જ્યાં સુધી **કેસ હારવાની શક્યતા ન હારવાની શક્યતા કરતાં વધારે ન હોય**.

Substance over form: transactions અને events નો હિસાબ અને રજૂઆત **in accordance with their substance and financial reality, not merely their legal form** થાય છે. Study Material નું ઉદાહરણ sale and leaseback નું છે: એક company મકાન ₹5 crore માં 'વેચે' છે અને તેને 20 વર્ષ માટે — મકાનની બાકીની આખી જિંદગી માટે — પાછું lease પર લે છે, અને ચુકવણી એવી છે કે bank ને તેના પૈસા વળતર સાથે પાછા મળી જાય. Substance જોતાં આ **મકાન પર લીધેલી loan છે, sale નથી** — મકાન વેચનારના balance sheet પર જ રહે છે, ₹5 crore એ financial liability છે, **sale પર કોઈ profit recognise થતો નથી**, અને lease ની મુદત દરમિયાન interest charge થાય છે.

Policy માં થયેલા ફેરફારનું disclosure — decision tree યાદ રાખો, કારણ કે પ્રશ્ન લગભગ હંમેશાં એ જ હોય છે કે કયો ફાંટો લાગુ પડે છે: જે ફેરફારની **ચાલુ period માં material effect** હોય તે disclose કરવો પડે, સાથે **જે item પર અસર થઈ હોય તેની રકમ, જેટલી નક્કી થઈ શકે તેટલી**; અને જ્યાં તે રકમ **પૂરેપૂરી કે અંશત: નક્કી ન થઈ શકે, ત્યાં એ હકીકત દર્શાવવી પડે**. જે ફેરફારની **અત્યારે material effect નથી પણ પછીના કોઈ period માં material effect થવાની વાજબી અપેક્ષા છે** તે પણ **ચાલુ period માં જ** disclose કરવો પડે.

સારું disclosure કેવું હોય: માત્ર 'policy બદલાઈ છે' એટલું નહીં, પણ જૂની પદ્ધતિ, નવી પદ્ધતિ, નવી શા માટે વધુ સારી છે અને આંકડામાં તેની અસર — 'company એ FIFO ની જૂની પ્રથા છોડીને weighted average અપનાવ્યું છે, જે inventory ના વપરાશની ભાત વધુ સારી રીતે દર્શાવે છે; આ ફેરફારથી profit અને inventory નું મૂલ્ય ₹20,000 ઘટ્યાં છે'. ઉત્તરમાં આ જ ઘાટ ઉતારો; માત્ર ફેરફાર થયો છે એટલું લખવાથી બહુ ઓછું મળે છે.

Fundamental assumptions થી deviation: જો going concern, consistency અને accrual નું પાલન **થયું હોય**, તો **કોઈ ખાસ disclosure જરૂરી નથી**. જો એમાંથી કોઈ એકનું પાલન **ન** થયું હોય, તો **એ હકીકત disclose કરવી પડે**.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- અહીં લગભગ દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર એક જ ત્રણ પગલાંમાં અપાય છે: AS 1 ની શરત લખો, તેને હકીકતો પર લગાવો, પછી company ના પોતાના શબ્દોમાં disclosure લખો. ત્રીજા પગલામાં જ સૌથી વધુ marks જાય છે.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- જ્યાં મુદ્દો prudence નો હોય ત્યાં ચારેય અંગ લખો — profits not overstated, losses not understated, assets not overstated, liabilities not understated — અને પછી hidden reserve ની મર્યાદા.
- Substance over form માટે પહેલાં substance લખો અને પછી legal form, અને કહો કે accounts માં કયું અનુસરવાનું છે.

TQ 1.1 · RTP 2025-May [4] · DESC · Pg 39	LEVEL I Understanding	કઠિન

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 2 પ્રશ્ન

- Change-in-policy નો પ્રશ્ન બે ભાગનો ઉત્તર માગે છે: અસર દર્શાવતા આંકડા, અને લખેલી disclosure note. Note પૂરેપૂરી લખો — તેની કિંમત ગણતરી જેટલી જ છે.
- જ્યાં અસરની રકમ નક્કી ન થઈ શકે, ત્યાં એ વાત સ્પષ્ટ લખો અને કહો કે એ હકીકત દર્શાવવી પડે. એ જ ઉત્તર છે, ઉત્તર ન આપ્યાની નિશાની નથી.

PQ 1.3 · MTP 2022-Mar [1] (a) {C} · 5M · Pg 43	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.4 · PYQ 2023-May [6] (a) · 5M · Pg 44	LEVEL II Application	કઠિન

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 5 પ્રશ્ન

- બીજું બધું કરતાં પહેલાં change in accounting policy અને change in estimate વચ્ચેનો ભેદ પાડો; બંનેનાં disclosure પરિણામો જુદાં છે અને પરીક્ષક ઘણી વાર એ જ સીમારેખા ચકાસતો હોય છે.
- જ્યાં એકસાથે કેટલાક ફેરફારો આપ્યા હોય, ત્યાં દરેકને અલગ લો અને દરેક માટે કહો કે તે policy નો ફેરફાર છે, estimate નો ફેરફાર છે, કે બેમાંથી એકે નથી.

PQ 1.1 · PYQ 2018-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 40	LEVEL II Analysis	સરળ
PQ 1.2 · PYQ 2021-Dec [1] (d) {C} · 5M · Pg 41	LEVEL II Analysis	સરળ
PQ 1.6 · PYQ 2023-Nov [5] (b) · 5M · Pg 46	LEVEL II Analysis	સરળ
TQ 1.2 · MTP 2025-Aug S2 [6] (c) · DESC · 4M · Pg 40	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
PQ 1.5 · RTP 2023-May [16] (a) · Pg 45	LEVEL II Analysis	મધ્યમ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યારે board એ પોતે અંદાજેલી surplus મેળવવા માટે deficit ને ફેરવી નાખવા policies બદલે, ત્યારે ઉત્તર માત્ર ગણતરીનો નથી. દરેક ફેરફાર માટે કહો કે તે યોગ્ય રીતે disclose થયેલો સાચો policy ફેરફાર છે કે પરિણામ ઘડી કાઢવાની યુક્તિ, અને નિષ્કર્ષ માટે hidden reserve ની મર્યાદા તથા true and fair view ની શરત ટાંકો.

- સ્પષ્ટ લખો કે AS 1 હેઠળ આ treatment સ્વીકાર્ય છે કે નહીં. જે ઉત્તર બાબતો ગણાવીને નિષ્કર્ષ પર પહોંચતો જ નથી તેને બહુ ઓછા marks મળે છે.

PQ 1.7 · RTP 2025-Sep [5] · Pg 47 | LEVEL II Evaluation | કઠિન

વિષય 2: AS 3 — Cash Flow Statement

L2P1-C4-U4-T02

Read first વાંચો — Chapter 4 Unit 2, AS 3 Cash Flow Statements, Study Material, પાનાં 4.20–4.47 — ખાસ કરીને §2.3 Cash and cash equivalents, §2.5 Types of cash flow, §2.7 Direct and indirect method, §2.8 Reporting on a net basis, §2.10 Exchange gains and losses અને §2.11 Disclosures.

NOTES

આ હેતુ માટે **Cash and cash equivalents** એટલે (a) કોઈ પણ bank કે બીજી financial institution પાસેનાં **cash in hand and deposits repayable on demand**, અને (b) **cash equivalents — short-term, highly liquid investments readily convertible into known amounts of cash and subject to insignificant risk of change in value. A short-term investment is one due for maturity within three months from the date of acquisition.** આ three-month test જ આખા unit ની સૌથી વધુ પુછાતી પંક્તિ છે.

Shares માં કરેલાં investments સામાન્ય રીતે cash equivalents ગણાતાં નથી, કારણ કે તેમની realisable value અંગે અનિશ્ચિતતા રહે છે.

Cash and cash equivalents એટલે ઓછામાં ઓછી ત્રણ balance sheet વસ્તુઓ — cash in hand, demand deposits, અને cash equivalents ગણાતાં investments — અને એટલે જ AS 3 **opening અને closing cash નું break-up** માગે છે, જે statement ની note તરીકે અપાય છે.

Cash flow ના ત્રણ પ્રકાર, અને આ ભાગલા કેમ મહત્ત્વના છે: operating, **investing**, **financing**. દરેકનો અર્થ જુદો છે — ઉપયોગી fixed asset વેચીને આવેલી રોકડ ભવિષ્યના દેખાવને નુકસાન કરે તેવી શક્યતા છે અને તે operating income માંથી આવેલી રોકડ જેવી જરાય નથી — અને તે એકબીજા સાથે જોડાયેલા પણ છે: ઉધાર લીધેલી રોકડ operating expenses માં વાપરવી અને એ જ રોકડ ઉપયોગી fixed asset માં વાપરવી, બંને સરખું નથી. **Operating activities are the principal revenue-producing activities**, અને operating cash flows એ છે જે તેમાંથી, અથવા જે કંઈ investing કે financing નથી તેમાંથી, ઊભા થાય છે.

Direct method: વેચાણ, trade receivables અને બીજા operating સ્રોતોમાંથી મળેલી કુલ રકમ, બાદ ખરીદી, creditors અને બીજા ખર્ચ માટે ચૂકવેલી કુલ રકમ, અને **depreciation તથા provisions જેવી બધી non-cash વસ્તુઓ ધ્યાનમાં લીધા વિના. Indirect method:** net profit કે loss થી શરૂ કરો, **non-cash, investing અને financing વસ્તુઓ કાઢી નાખો** — depreciation, provisions, ચૂકવેલું interest, assets ના વેચાણ પરની loss ઉમેરો; મળેલું interest બાદ કરો — પછી working capital ના ફેરફારો માટે adjustment કરો, cash and cash equivalents ને બાદ રાખીને.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

કયું પસંદ કરાય છે, અને કેમ: direct method, કારણ કે તે inflows અને outflows ના સ્રોતોનું સ્પષ્ટ ચિત્ર આપે છે, જે ભવિષ્યના cash flows નો અંદાજ બાંધવામાં મદદ કરે છે. 'preferred' લખો અને એ કારણ પણ લખો — આ કાયમનો એક marks વાળો પ્રશ્ન છે.

investing અને financing activities માટે **Netting મનાઈ છે**: machinery માટે ચૂકવેલા ₹50,000 અને furniture પર મળેલા ₹10,000 ને ચોખ્ખા ₹40,000 ના outflow તરીકે **નથી** દર્શાવાતા. **બે સામાન્ય અપવાદ — ગ્રાહકો વતી** થતી આવક અને ચુકવણી (bank ની acceptances અને demand deposits ની પરત ચુકવણી), અને એવી વસ્તુઓ જ્યાં **turnover ઝડપી હોય, રકમ મોટી હોય અને maturities ટૂંકી હોય** (investments ની ખરીદ-વેચ કરતી investment company). **Financial enterprises માટે બીજા ત્રણ અપવાદ**, જેમાં નક્કી maturity date વાળી fixed deposits અને deposits મૂકવા-ઉપાડવાની ક્રિયા આવે છે.

Exchange gains and losses — જે મુદ્દો વિદ્યાર્થીઓ ચૂકી જાય છે: foreign currency નાં monetary items transaction ની તારીખના rate પર નોંધાય છે અને balance sheet ની તારીખના rate પર ફરી માંડવામાં આવે છે, અને તફાવત statement of profit and loss માં લઈ જવાય છે. Foreign currency ની cash balances પણ એ જ રીતે ફરી માંડવામાં આવે છે, **પણ exchange differences ને લીધે cash માં થતો ફેરફાર એ cash flow નથી**. એટલે cash flow statement માં દર્શાવાતો ચોખ્ખો વધારો કે ઘટાડો **exchange gains and losses બાદ કરીને જ દર્શાવાય છે**, અને balance sheet ના આંકડા સામે ઊભો થતો તફાવત **note માં reconcile કરાય છે**.

Disclosures: વાપરવા માટે ઉપલબ્ધ ન હોય એવી નોંધપાત્ર cash and cash equivalent balances ની રકમ, management ની ટિપ્પણી સાથે — જેમ કે exchange control હેઠળ વિદેશમાં રાખેલી bank balances. AS 3 **ભલામણ કરે છે** કે ભવિષ્યની operating activities અને capital commitments માટે ઉપલબ્ધ **undrawn borrowing facilities** નું disclosure થાય, તેના પરનાં નિયંત્રણો સાથે, અને operating capacity **ટકાવી રાખવા** માટે જરૂરી cash flows ને તે **વધારવા** માટેના cash flows થી અલગ દર્શાવાય.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 6 પ્રશ્ન

- છાપેલું AS 3 નું format અનુસરો અને દરેક subtotal ને નામ આપો. ગણતરી જેટલા જ marks રચના માટે મળે છે — operating, investing અને financing માંથી cash, પછી ચોખ્ખો વધારો, પછી opening અને closing balances.
- Indirect method માં નક્કી ક્રમમાં કામ કરો: tax અને extraordinary items પહેલાંનો net profit, non-cash adjustments, investing અને financing વસ્તુઓ કાઢવી, working capital ના ફેરફારો, ચૂકવેલો tax. આ ક્રમ છોડો ત્યાંથી જ ભૂલો પેસે છે.
- Interest અને dividends માટે policy લખવી પડે: તમે તેમને ક્યાં classify કર્યાં છે તે કહો અને આખા statement માં એ જ વળગી રહો.
- Investing કે financing flows ને net ન કરો. પ્રશ્ન ભલે ખરીદી અને વેચાણ સાથે આપે, તમે બંને અલગ દર્શાવો.

PQ 2.2 · PYQ 2019-Nov [1] {C} · 5M · Pg 51	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.3 · PYQ 2021-Dec [1] (b) {C} · 5M · Pg 52	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.4 · MTP 2022-Mar [1] (c) {C} · 5M · Pg 53	LEVEL II	સરળ

www.scanneradda.com

	Application	
PQ 2.6 · MTP 2023-Mar [1] (a) {C} · 5M · Pg 56	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.7 · MTP 2023-Mar [5] (a) · 15M · Pg 57	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 2.9 · PYQ 2026-Sep [4] (a) · 10M · Pg 60	LEVEL II Application	કઠિન

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 4 પ્રશ્ન

- Classification ના પ્રશ્નો એક-એક વસ્તુ લઈને ઉકેલાય છે: activity નું નામ લખો — operating, investing, financing કે cash equivalent — અને એક લીટીનું કારણ આપો. કારણ વિના માત્ર યાદી ક્યારેય ન આપો.
- મોટા ભાગના cash-equivalent પ્રશ્નો three-month maturity test થી જ ઉકેલાય છે. તેને શબ્દશઃ ટાંકો.
- કોઈ item operating, investing કે financing માં આવે છે એમ પુછાય ત્યારે પહેલાં તેને operating activities ની વ્યાખ્યા સામે ચકાસો — principal revenue-producing activities — અને પછી જ બીજી બેનો વિચાર કરો.
- Cash balances પરના exchange differences એ જાણીતી જાળ છે: balance ફરી માંડો, પણ તફાવતને cash flows થી બહાર રાખો અને note માં reconcile કરો.

PQ 2.1 · PYQ 2018-May [6] (e) · 5M · Pg 50	LEVEL II Analysis	સરળ
PQ 2.5 · PYQ 2022-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 55	LEVEL II Analysis	સરળ
TQ 2.1 · RTP 2024-Sep [4] · DESC · Pg 49	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
PQ 2.8 · RTP 2025-Jan [4] · Pg 59	LEVEL II Analysis	મધ્યમ

વિષય 3: AS 17 — Segment Reporting

L2P1-C4-U4-T03

Read first વાંચો — Chapter 4 Unit 3, AS 17 Segment Reporting, Study Material, પાનાં 4.48–4.77 — ખાસ કરીને §3.4 Definitions, §3.5 Treatment of interest, §3.6 Allocation, §3.7 Primary and secondary segments, §3.9 Identifying reportable segments, §3.11–3.13 Disclosures.

NOTES

માત્રાત્મક thresholds — આ unit નું આખું practical કામ આટલું જ છે. કોઈ business કે geographical segment **reportable segment** ત્યારે છે જ્યારે ત્રણ tests માંથી **કોઈ એક પણ** પૂરી થતી હોય: (a) બહારના ગ્રાહકો પાસેથી અને બીજાં segments સાથેના વ્યવહારોમાંથી તેની **revenue** બધાં segments ની કુલ revenue, બહારની અને અંદરની, ના **10% કે વધુ** હોય; અથવા (b) તેનું **segment result**, નફો કે ખોટ, નફો કરતાં બધાં segments ના, અથવા ખોટ કરતાં બધાં segments ના, સંયુક્ત result ના **10% કે વધુ** હોય — **આ બેમાંથી જેની નિરપેક્ષ રકમ મોટી હોય**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

તેના; અથવા (c) તેનાં **segment assets** બધાં segments ની કુલ assets ના **10% કે વધુ** હોય.

Test (b) ધ્યાનથી વાંચો. સરખામણી નફો કરતાં segments ના સંયુક્ત નફા અને ખોટ કરતાં segments ની સંયુક્ત ખોટ — એ બેમાંથી જેની નિરપેક્ષ રકમ મોટી હોય તેની સામે થાય છે, ચોખ્ખા આંકડા સામે **નહીં**. આ denominator ખોટો લેવો એ આખા unit ની સૌથી સામાન્ય ભૂલ છે.

Management ની વિવેકબુદ્ધિ: જે segment ત્રણેય tests માં નિષ્ફળ જાય તેને પણ management પોતાની વિવેકબુદ્ધિથી **reportable જાહેર કરી શકે છે**. જો એમ ન કરાય, તો તેને **unallocated reconciling item તરીકે સામેલ કરાય છે**.

75% test — Step II, અને તે મરજિયાત નથી: જો reportable segments ને લાગતી કુલ **બહારની** revenue **કુલ enterprise revenue ના 75% થી ઓછી** હોય, તો **વધારાનાં segments ને reportable તરીકે ઓળખવાં પડે**, ભલે તે 10% ના thresholds માં નિષ્ફળ જતાં હોય, **જ્યાં સુધી કુલ enterprise revenue ના ઓછામાં ઓછા 75% સમાઈ ન જાય ત્યાં સુધી**.

એટલે પદ્ધતિ બે પગલાંની છે, અને હંમેશાં આ જ ક્રમમાં: Step I માં 10% નો materiality test લગાવો, ત્રણમાંથી કોઈ એક પૂરી થાય તો બસ; Step II માં 75% નો coverage test ચકાસો અને જ્યાં સુધી તે સંતોષાય નહીં ત્યાં સુધી segments ઉમેરતા જાઓ. Step I પછી અટકી જતો ઉત્તર, તેની ટકાવારી ગમે તેટલી સાચી હોય, અધૂરો જ છે.

Primary અને secondary formats: enterprise નાં risks અને returns નો મુખ્ય સ્રોત અને સ્વરૂપ નક્કી કરે છે કે **business segments** primary બને કે **geographical segments**; બાકીનું secondary બને છે. Primary format માં વધુ વિગતવાર disclosure આવે છે, secondary format માં ઓછું.

Interest: para 3.5 માં Study Material એ બતાવ્યું છે કે interest ક્યારે segment revenue અને segment expense માં આવે — segment result ની ગણતરી શરૂ કરતાં પહેલાં તે વાંચી લો, કારણ કે interest જ એ item છે જેનું allocation સૌથી વધુ ખોટું થાય છે.

Allocation: segment revenue, expense, assets અને liabilities **intra-group balances અને transactions ની બાદબાકી કરતાં પહેલાં** નક્કી કરાય છે, સિવાય કે તે એક જ segment ની અંદર હોય. જે વસ્તુઓ વાજબી ધોરણે allocate થઈ શકે નહીં તે **unallocated** રહે છે અને તેમને reconcile કરાય છે, કોઈ segment માં જબરદસ્તીથી ઘાલી દેવાતી નથી.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- ત્રણ 10% tests અને 75% test એ યાદ રાખવાનો સમૂહ છે. આંકડાને હાથ લગાડતાં પહેલાં તેમને લખી નાખો — જે પહેલાં ગણતરી કરે છે અને નિયમ પછી યાદ કરે છે તે નિયમિતપણે ખોટો denominator વાપરે છે.

PQ 3.7 · PYQ 2023-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 68 **LEVEL I** Remembering **સરળ**

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 4 પ્રશ્ન

- સમજાવો કે ત્રણમાંથી કોઈ એક test પૂરી થાય તો કેમ ચાલે, અને 75% test શા માટે છે — જેથી enterprise એટલાં ઓછાં segments ન દર્શાવે કે disclosure નો હેતુ જ મરી જાય.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- કામ કોષ્ટકમાં ગોઠવો: segment, revenue અને તેની ટકાવારી, result અને તેની ટકાવારી, assets અને તેમની ટકાવારી, પછી reportable હા કે ના અને કઈ test થી. પરીક્ષક કોષ્ટક તપાસે છે.
- Result વાળી test માટે નફો કરતાં segments નો સંયુક્ત નફો અને ખોટ કરતાં segments ની સંયુક્ત ખોટ અલગ અલગ ગણો, કહો કે નિરપેક્ષ રકમમાં કઈ મોટી છે, અને તેને જ denominator તરીકે વાપરો. એ પગલું દેખાડો — તેનો પોતાનો mark છે.
- અંતે 75% ની ચકાસણી કરો અને કહો કે બીજું કોઈ segment ઉમેરવું પડે કે નહીં.

PQ 3.3 · PYQ 2020-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 64	LEVEL I Understanding	સરળ
PQ 3.5 · PYQ 2022-May [6] (a) · 5M · Pg 67	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 3.2 · RTP 2024-Sep [13] · DESC · Pg 63	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.1 · RTP 2022-May [15] (a) · DESC · Pg 62	LEVEL I Understanding	કઠિન

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 4 પ્રશ્ન

- જ્યાં પ્રશ્ન પૂછે કે enterprise એ કરેલી segments ની ઓળખ સાચી છે કે નહીં, ત્યાં tests જાતે લગાવો અને પછી સ્પષ્ટ કહો કે કયાં segments ખોટી રીતે સામેલ થયાં કે છૂટી ગયાં.
- જ્યાં હકીકતો એ તરફ ઈશારો કરતી હોય ત્યાં segment ને reportable જાહેર કરવાની management ની વિવેકબુદ્ધિ સાચો ઉત્તર છે — પણ એ પણ કહો કે એમ જાહેર ન કરાય તો શું થાય: unallocated reconciling item.

PQ 3.1 · PYQ 2018-May [6] (d) · 5M · Pg 63	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 3.4 · PYQ 2021-Jan [1] (c) {C} · 5M · Pg 66	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 3.6 · PYQ 2023-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 67	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 3.2 · RTP 2018-May [20] (a) · Pg 64	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ

વિષય 4: AS 18 — Related Party Disclosures

L2P1-C4-U4-T04

Read first વાંચો — Chapter 4 Unit 4, AS 18 Related Party Disclosures, Study Material, પાનાં 4.78–4.102 — ખાસ કરીને §4.3 Related party relationships, §4.4 Who are not deemed related parties, §4.5 Exemptions, અને §4.8 માં આપેલી related party transactions તથા disclosures ની યાદી.

NOTES

વ્યાખ્યા: બે પક્ષ related છે જો **reporting period દરમિયાન કોઈ પણ સમયે** એક પક્ષ બીજા પર **control** કરી

www.scanneradda.com

શકતો હોય, અથવા **financial and/or operating decisions** લેવામાં તેના પર **significant influence** વાપરી શકતો હોય. 'at any time during the reporting period' પર ધ્યાન આપો — વર્ષના એક ભાગ પૂરતો રહેલો સંબંધ પણ disclosure ખેંચી લાવે છે.

AS 18 પાંચ નિશ્ચિત સંબંધો પર જ લાગુ પડે છે, તેની બહાર કશા પર નહીં: (a) એવાં enterprises જે reporting enterprise પર **સીધી રીતે કે intermediaries મારફતે control કરે છે, તેના control હેઠળ છે, કે તેની સાથે common control હેઠળ છે** — holding companies, subsidiaries અને fellow subsidiaries; (b) reporting enterprise નાં **associates અને joint ventures**, તથા એવો investing party કે venturer જેના સંદર્ભમાં reporting enterprise પોતે associate કે joint venture છે; (c) એવી વ્યક્તિઓ જે **voting power માં એટલો હિસ્સો ધરાવે છે** કે તેમને control કે significant influence મળે, અને તેમનાં સગાં; (d) **key management personnel** અને તેમનાં સગાં; અને (e) **એવાં enterprises જેના પર (c) કે (d) ની કોઈ પણ વ્યક્તિ significant influence વાપરી શકતી હોય**.

Related party કોણ નથી — પરીક્ષકનો સૌથી પ્રિય વિસ્તાર: (a) **માત્ર એક director સહિયારો ધરાવતી બે companies — જ્યાં સુધી તે director બંને companies ના આપસના વ્યવહારોમાં તેમની policies ને અસર ન કરી શકે ત્યાં સુધી**, અને એમ કરી શકતો હોય તો સંબંધ બને જ છે; (b) **કોઈ એક customer, supplier, franchiser, distributor કે general agent** જેની સાથે enterprise મોટા પ્રમાણમાં ધંધો કરે છે, જો એ **માત્ર તેમાંથી ઊભી થયેલી economic dependence ને કારણે જ** હોય; (c) Study Material para 4.4 માં ગણાવેલા બીજા પક્ષો.

Common-director નો મુદ્દો શરતી exclusion છે, નિરપેક્ષ નહીં. તેનો ઉત્તર બે વાક્યમાં આપો: માત્ર સહિયારાપણું પૂરતું નથી; બંને companies ના આપસના વ્યવહારોમાં તેમની policies ને પ્રભાવિત કરવાની ક્ષમતા હોય તો તે related બની જાય છે.

Disclosure માંથી exemption: આ શરતો **ત્યાં લાગુ પડતી નથી જ્યાં disclosure કરવાથી reporting enterprise ની confidentiality ની ફરજ સાથે ટકરાવ થાય**, જે ફરજ કોઈ કાયદા, regulator કે એવી જ સક્ષમ સત્તા દ્વારા ખાસ ફરમાવાઈ હોય. કાયદાથી ગ્રાહકોની ગુપ્તતા જાળવવા બંધાયેલી banks એ કાયમી ઉદાહરણ છે.

શું disclose કરવું પડે: જ્યાં control હોય ત્યાં **related party નું નામ** અને **સંબંધનું સ્વરૂપ**, **transactions થયા હોય કે ન થયા હોય તે જોયા વિના** — આ છેલ્લી વાત નિયમિતપણે પુછાય છે. જ્યાં transactions થયા હોય ત્યાં **transactions તથા outstanding items નું સ્વરૂપ**, **volume** — રકમરૂપે કે પ્રમાણરૂપે, related parties પાસેથી લેણાં કે તેમને દેવાં ઋણો અંગે **write off કે write back કરેલી રકમો**, અને understanding માટે જરૂરી બીજા બધા તત્ત્વો disclose કરો.

Aggregation: સમાન પ્રકારની વસ્તુઓ **related party ના પ્રકાર પ્રમાણે** એકત્રિત કરીને disclose કરી શકાય, સિવાય કે financial statements પરની અસર સમજવા માટે અલગ disclosure જરૂરી હોય.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 6 પ્રશ્ન

- 'Related party કોણ છે' નો ઉત્તર પાંચ શ્રેણીઓથી આપો, પછી exclusions લખો. બંને ભાગના marks મળે છે.
- Control-કે-significant-influence વાળી test અને 'at any time during the reporting period' વાળી શરત — બંને પહેલા જ વાક્યમાં આવવાં જોઈએ.

www.scanneradda.com

- Common-director અને economic-dependence વાળાં exclusions પર જ આમાંના મોટા ભાગના પ્રશ્નો ફરે છે. પહેલાં એ જ શોધો, પછી તપાસો કે હકીકતો કેસને exclusion ની બહાર તો નથી લઈ જતી.
- Key management personnel નાં સગાં અને જે enterprises પર KMP significant influence ધરાવે છે તેમના પર નજર રાખો — તે વ્યાખ્યાની અંદર જ છે અને ઘણી વાર ચૂકી જવાય છે.

TQ 4.3 · PYQ 2026-Sep [6] (a) · DESC · 4M · Pg 71	LEVEL I Understanding	સરળ
PQ 4.1 · PYQ 2018-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 72	LEVEL I Understanding	સરળ
PQ 4.2 · PYQ 2019-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 72	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 4.2 · RTP 2026-Jan [14] · DESC · Pg 70	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 4.1 · RTP 2022-May [16] (a) · DESC · Pg 69	LEVEL I Understanding	કઠિન
PQ 4.7 · PYQ 2025-Jan [6] (a) · 4M · Pg 77	LEVEL I Understanding	કઠિન

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 3 પ્રશ્ન

- ઓળખના પ્રશ્નો એક-એક કિસ્સો લઈને ઉકેલાય છે: સંબંધ લખો, related છે કે નહીં તે નક્કી કરો, અને વ્યાખ્યાનું કયું અંગ કે કયું exclusion એ નક્કી કરે છે તેનું નામ આપો. દરેકનું એક લીટીમાં, પ્રશ્નમાં આપેલા ક્રમમાં.
- જ્યાં control હોય ત્યાં કહો કે વર્ષ દરમિયાન એક પણ transaction ન થયો હોય તોય નામ અને સંબંધનું સ્વરૂપ disclose કરવાં પડે. એના પોતાના marks છે.

PQ 4.3 · PYQ 2021-Jul [1] (d) {C} · 5M · Pg 73	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.6 · MTP 2023-Sep [1] (c) {C} · 5M · Pg 77	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.8 · RTP 2025-Jan [13] · Pg 78	LEVEL II Application	મધ્યમ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 2 પ્રશ્ન

- જ્યાં company exemption નો દાવો કરે, ત્યાં તેને confidentiality ની શરત સામે ચકાસો — કાયદા, regulator કે એવી જ સક્ષમ સત્તા દ્વારા ફરમાવાયેલી — અને કહો કે દાવો ટકે છે કે નહીં.
- પ્રશ્નમાં નામ લીધેલા દરેક પક્ષ વિશે નિષ્કર્ષ આપો. પક્ષવાર નિષ્કર્ષ વિનાની AS 18 ની સામાન્ય ચર્ચા મોટા ભાગના marks ગુમાવે છે.

PQ 4.4 · MTP 2023-Mar [1] (a) {C} · 5M · Pg 74	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 4.5 · PYQ 2023-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 75	LEVEL II Evaluation	સરળ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 5: AS 20 — Earnings Per Share

L2P1-C4-U4-T05

Read first વાંચો — Chapter 4 Unit 5, AS 20 Earnings Per Share, Study Material, પાનાં 4.103–4.136 — ખાસ કરીને §5.3 Earnings-basic, §5.4 Per share-basic, §5.5 Shares issued in a scheme, §5.6–5.9 Diluted EPS, §5.10 Restatement, §5.11–5.12 Presentation and disclosure.

NOTES

Basic EPS — numerator: period માં recognise થયેલી income અને expense ની બધી વસ્તુઓ, **tax expense અને extraordinary items સહિત**, net profit કે loss માં આવે છે, સિવાય કે AS 5 બીજું કહેતું હોય. તેમાંથી **preference dividends અને તેના પર લાગતો tax બાદ કરાય છે**, જેથી equity shareholders ને લાગતો profit નીકળે.

Preference dividend નો નિયમ, જે share ના પ્રકાર પ્રમાણે બદલાય છે અને સતત પુછાય છે: non-cumulative preference shares માટે, તે period અંગે જેટલું **provide કરાયું હોય** તેટલું બાદ કરો; **cumulative** preference shares માટે, **તે period નું જરૂરી dividend પૂરેપૂરું બાદ કરો, ભલે તે provide કરાયું હોય કે ન હોય, જાહેર થયું હોય કે ન હોય**.

Basic EPS — denominator: period દરમિયાન **બાકી રહેલા equity shares ની weighted average સંખ્યા** — શરૂઆતના shares, period દરમિયાન **issue થયેલા કે buy back થયેલા** shares માટે adjust કરીને, અને તેને બાકી રહેલા દિવસો ભાગ્યા period ના દિવસો એવા **time-weighting factor** થી ગુણીને. Standard આ factor ને દૈનિક ધોરણે વ્યાખ્યાયિત કરે છે, પણ ઘણા સંજોગોમાં **વાજબી અંદાજ સ્વીકારે છે**.

સાધનોમાં ફેરફાર કર્યા વિના shares ની સંખ્યા બદલતી ઘટનાઓ — **bonus issue**, **share split** કે **consolidation** — એવી રીતે ગણાય છે જાણે તે **દર્શાવેલા સૌથી પહેલા period ની શરૂઆતમાં જ** બની હોય, અને **આગલા period નું EPS restate થાય છે**. તેમના પર કોઈ time-weighting લાગતું નથી. **Rights issue જુદું છે**: તેમાં bonus નું તત્ત્વ હોય છે, એટલે rights issue પહેલાંના shares ને **bonus adjustment factor** થી ગુણવામાં આવે છે — exercise ની તરત પહેલાંની fair value ભાગ્યા theoretical ex-rights fair value.

Diluted EPS — બંને બાજુ adjust કરવી પડે. Numerator વધે છે dilutive potential equity shares પર recognise થયેલાં dividends થી, તેમના પર recognise થયેલા interest થી, અને conversion થાય તો income કે expense માં જે બીજો કોઈ ફેરફાર થાય તેનાથી — દરેક **તેના પર લાગતા tax ના ફેરફાર માટે adjust કરીને**. **Denominator** વધે છે બધાં dilutive potential equity shares ના conversion પર જેટલા shares issue થાય તેની weighted average સંખ્યાથી.

Dilutive એટલે dilutive જ. Potential equity shares ત્યારે જ સામેલ કરાય છે જ્યારે તેમનું conversion **continuing ordinary operations માંથી થતો net profit per share ઘટાડે**; **anti-dilutive potential shares ધ્યાનમાં લેવાતાં નથી**. દરેક વર્ગને અલગ અને dilution ના ક્રમમાં ચકાસો — સૌથી વધુ dilutive પહેલું.

Presentation and disclosure: basic અને diluted EPS દર્શાવેલા દરેક period માટે **statement of profit and loss ના મુખ પર**, **સરખા મહત્ત્વ સાથે** રજૂ કરાય છે, **ભલે રકમો ઋણ હોય**. Numerators તરીકે વપરાયેલી રકમો અને

www.scanneradda.com

net profit સાથે તેમનું reconciliation, તથા denominators તરીકે વપરાયેલી shares ની weighted average સંખ્યા અને તેમનું એકબીજા સાથેનું reconciliation disclose કરો.

Chapter 3 માંથી યાદ રાખવા જેવી SMC relief: SMCs ને diluted EPS નું disclosure કરવામાંથી મુક્તિ છે — extraordinary items સહિતનું અને તે વગરનું, બંને.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 18 પ્રશ્ન

- ઉત્તર ચાર દેખાતાં પગલાંમાં બાંધો: equity shareholders ને લાગતી earnings, shares ની weighted average સંખ્યા, basic EPS, પછી diluted ની ગણતરી. દરેકને નામ આપો; પરીક્ષક દરેકના marks અલગ આપે છે.
- Preference dividend ને સૌથી પહેલાં પતાવો, અને કહો કે shares cumulative છે કે non-cumulative — treatment જુદું પડે છે અને કારણ લખવાથી જ mark મળે છે.
- Bonus issue, split કે consolidation માટે દર્શાવેલા સૌથી પહેલા period ની શરૂઆતથી restate કરો અને એ વાત શબ્દોમાં લખો. Rights issue માટે theoretical ex-rights price અને adjustment factor અલગ working તરીકે ગણો.
- Weighted average ની ગણતરી એક લીટીની ગણતરીને બદલે તારીખ, shares અને time-weighting factors ના નાના કોષ્ટક તરીકે દર્શાવો. તપાસવી સહેલી પડે છે અને સુધારવી પણ.
- દરેક potential equity share ને dilution માટે ચકાસો અને નિષ્કર્ષ લખો. Anti-dilutive instrument સામેલ કરી દેવું એ ગણતરીની લપસણ નથી, પાયાની ભૂલ છે.
- અંતે basic અને diluted EPS સાથે, સરખા મહત્ત્વ સાથે રજૂ કરો, ભલે તેમાંથી એક ઋણ હોય.

PQ 5.1 · PYQ 2018-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 80	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.2 · PYQ 2018-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 81	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.3 · PYQ 2019-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 82	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.5 · PYQ 2021-Dec [6] (d) · 5M · Pg 85	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.8 · PYQ 2022-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 88	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.11 · PYQ 2024-May [6] (Or) (a) · 4M · Pg 91	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.13 · PYQ 2025-Jan [1] (a) {C} · 5M · Pg 94	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.15 · PYQ 2026-Jan [1] (c) {C} · 5M · Pg 97	LEVEL II Application	સરળ
TQ 5.1 · RTP 2021-May [17] · DESC · Pg 79	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.4 · RTP 2020-May [17] (b) · Pg 83	LEVEL II Application	મધ્યમ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 5.6 · PYQ 2022-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 85	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.7 · RTP 2022-May [18] (a) · Pg 87	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.9 · PYQ 2023-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 89	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.10 · RTP 2023-Nov [17] · Pg 90	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.14 · RTP 2025-Jan [15] · Pg 96	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.16 · RTP 2026-Jan [16] · Pg 98	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.17 · PYQ 2026-Sep [1] (c) {C} · 4M · Pg 99	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.12 · RTP 2024-Sep [14] · Pg 93	LEVEL II Application	કઠિન

વિષય 6: AS 24 — Discontinuing Operations

L2P1-C4-U4-T06

Read first વાંચો — Chapter 4 Unit 6, AS 24 Discontinuing Operations, Study Material, પાનાં 4.137–4.152 — ખાસ કરીને §6.2 Discontinuing operation, §6.3 Initial disclosure event, §6.4 Recognition and measurement, §6.5–6.9 Presentation, disclosure and restatement.

NOTES

Discontinuing operation એટલે enterprise નો એવો ભાગ જે ત્રણેય અંગ સંતોષે. (a) **એક જ યોજના હેઠળ** enterprise તેનો **લગભગ આખો નિકાલ** કરી રહ્યું હોય — એક જ વ્યવહારમાં વેચાણ, demerger કે spin-off થી — અથવા assets એક એક કરીને વેચીને અને liabilities પતાવીને **ટુકડે ટુકડે** નિકાલ કરતું હોય, અથવા **તેને છોડી દઈને બંધ કરતું હોય**; (b) તે **ધંધાની અલગ મોટી લાઇન કે કામગીરીનો અલગ ભૌગોલિક વિસ્તાર દર્શાવતો હોય**; અને (c) તે **કામગીરીની દૃષ્ટિએ તથા financial reporting ના હેતુસર અલગ પાડી શકાતો હોય**.

ત્રણેય અંગ સંતોષાવાં જ જોઈએ. Study Material નું ઉદાહરણ આ વાત બરાબર બેસાડે છે: restaurants ની એક સાંકળ **એક** restaurant માંનો પોતાનો હિસ્સો વેચે છે, જે કુલ revenue માં આશરે **5%** ફાળો આપે છે, અને બીજાં વેચવાનો કોઈ ઈરાદો નથી. આ ન તો એક જ યોજના હેઠળ લગભગ આખાનો નિકાલ છે, ન ધંધાની અલગ મોટી લાઇન — **એટલે તે discontinuing operation નથી**. એ તર્ક શબ્દશઃ ટાંકો; પરીક્ષક આ જ હકીકતો વારંવાર મૂકે છે.

Initial disclosure event એ બેમાંથી **વહેલી** ઘટના છે: (a) enterprise એ discontinuing operation ને લાગતી લગભગ બધી assets માટે **binding sale agreement** કર્યો હોય; અથવા (b) **board of directors કે એવી જ સંચાલક સંસ્થા** એ **વિગતવાર ઔપચારિક યોજના મંજૂર પણ કરી હોય અને તેની જાહેરાત પણ કરી હોય**. (b) માં બંને શરતો જોઈએ — માત્ર મંજૂરી એ event નથી.

વિગતવાર ઔપચારિક યોજનામાં સામાન્ય રીતે શું હોય છે: નિકાલ કરવાની મુખ્ય assets ની ઓળખ, **નિકાલની**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

અપેક્ષિત રીત, **કામ પૂરું થવામાં લાગનારો અપેક્ષિત સમયગાળો**, અને Study Material para 6.3 માં ગણાવેલી બીજી વિગતો. જે યોજનામાં આ તત્ત્વો ન હોય તે વિગતવાર ઔપચારિક યોજના નથી.

Recognition and measurement માં AS 24 કશો ફેરફાર કરતું નથી — આ standard **presentation and disclosure** ને સંભાળે છે. Impairment AS 28 હેઠળ ચકાસાય છે, provisions AS 29 હેઠળ, અને એ જ રીતે બીજું બધું. AS 24 શું recognise કરવાનું કહે છે એમ પુછાય ત્યારે આ જ લખો: તે disclosure નું standard છે.

દરેક discontinuing operation માટે અલગ disclosure જરૂરી છે, અને એ disclosures **પછીના દરેક period માં અદ્યતન કરાય છે**, જ્યાં સુધી discontinuance પૂરું ન થાય. આગલા period ના આંકડા **restate** કરાય છે, જેથી continuing અને discontinuing રકમો અલગ પડે.

Interim financial reports માં AS 24 નાં disclosures આપતા રહેવાનું હોય છે — AS 25 સાથેની આ કડી ઉત્તરમાં એક લીટી લખવા જેવી છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- વ્યાખ્યાનાં ત્રણ અંગ અને initial disclosure event ના બે વિકલ્પો શબ્દશ: લખવા જેવા છે. લગાવતાં પહેલાં તેમને લખી નાખો.

TQ 6.1 · PYQ 2026-Jan [6] (a) · DESC · 4M · Pg 100	LEVEL I Remembering	સરળ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 4 પ્રશ્ન

- આ પ્રશ્નો હકીકતો આપીને પૂછે છે કે discontinuing operation છે કે નહીં. ત્રણેય અંગ ક્રમમાં લો, કહો કે કયું સંતોષાય છે કે નથી સંતોષાતું અને શા માટે, પછી નિષ્કર્ષ આપો — નિષ્કર્ષ પહેલાં ન આપો.
- જ્યાં પ્રશ્ન સમય પર આધારિત હોય ત્યાં initial disclosure event ચોક્કસ ઓળખો અને તારીખ લખો, એ remembering સાથે કે જાહેરાત વિનાની માત્ર board ની approval પૂરતી નથી.
- જે ભાગ revenue માં મોટો હોય પણ ધંધાની અલગ મોટી લાઇન ન હોય, તે તોય test માં નિષ્ફળ જાય છે. ટકાવારીથી દોરવાઈ જવાને બદલે એમ જ લખો.

PQ 6.1 · RTP 2018-May [18] · Pg 101	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ
PQ 6.2 · RTP 2021-May [19] (a) · Pg 103	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ
PQ 6.4 · PYQ 2026-May [5] (b) · 10M · Pg 105	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ
PQ 6.3 · PYQ 2021-Jul [1] (b) {C} · 5M · Pg 104	LEVEL II Evaluation	કઠિન

વિષય 7: AS 25 — Interim Financial Reporting

L2P1-C4-U4-T07

Read first વાંચો — Chapter 4 Unit 7, AS 25 Interim Financial Reporting, Study Material, પાનાં 4.153–

4.171 — ખાસ કરીને §7.3 Content, §7.6 Periods to be presented, §7.7 Materiality, §7.9 Accounting policies, §7.10 Seasonal revenue અને §7.11 Costs incurred unevenly.

NOTES

AS 25 કોઈની પાસે interim report બનાવડાવતું નથી. તે **ત્યારે જ લાગુ પડે છે જ્યારે enterprise ને કોઈ regulator એ તે બનાવવાનું કહ્યું હોય, અથવા તે પોતે બનાવવાનું પસંદ કરે** — જેમ કે SEBI હેઠળ quarterly results. Applicability ના કોઈ પણ ઉત્તરની શરૂઆત આ જ વાક્યથી કરો.

કયા periods રજૂ કરવાના — કોષ્ટક જ ઉત્તર છે: **balance sheet** ચાલુ interim period ના અંતની, અને સરખામણી માટે **તરત પહેલાંના financial year ના અંતની**; **statement of profit and loss** ચાલુ interim period માટે **અને વર્ષની શરૂઆતથી અત્યાર સુધીની સંચિત**, અને સરખામણી માટે **તરત પહેલાંના financial year ના સમકક્ષ interim period તથા તેના year-to-date આંકડા**; **cash flow statement** વર્ષની શરૂઆતથી અત્યાર સુધીની સંચિત, સાથે સમકક્ષ year-to-date સરખામણી.

Balance sheet ની સરખામણી કઈ છે તે ધ્યાનમાં રાખો: પહેલાંના financial year નો અંત, સમકક્ષ interim તારીખ નહીં. આ એક જ અસમતુલા આખા unit માં સૌથી વધુ પુછાતો મુદ્દો છે.

Accounting policies: interim statements માં એ જ policies લગાવાય છે જે વાર્ષિક statements માં લગાવાય છે, સિવાય કે સૌથી છેલ્લાં વાર્ષિક statements ની તારીખ પછી કરેલા એવા ફેરફારો જે હવે પછીનાં વાર્ષિક statements માં દર્શાવવાના હોય.

મોસમ પ્રમાણે કે પ્રસંગોપાત્ત મળતી revenue — dividend revenue, royalties, government grants, કે કોઈ છૂટક વેપારીની મોસમી ઉઘરાણી — **જો વર્ષના અંતે anticipate કે defer કરવું યોગ્ય ન હોય તો interim તારીખે પણ તેને anticipate કે defer કરી શકાય નહીં. આવી revenues જ્યારે થાય ત્યારે જ recognise કરાય છે.**

વર્ષ દરમિયાન અસમાન રીતે થતા costs ને interim reporting ના હેતુસર **ત્યારે જ, અને ત્યારે જ, anticipate કે defer કરાય છે જ્યારે વર્ષના અંતે પણ એ પ્રકારના cost ને anticipate કે defer કરવું યોગ્ય હોય. જે cost interim period ના અંતે asset ની વ્યાખ્યામાં બેસતો નથી તેને defer કરાતો નથી** — ન તો તે asset બનશે કે નહીં એ અંગેની ભવિષ્યની માહિતીની રાહ જોવા માટે, ન **interim periods વચ્ચે earnings ને સરખી કરવા માટે**.

Materiality ની ચકાસણી **interim period ના financial data ના સંદર્ભમાં** થાય છે, વાર્ષિક આંકડાના સંદર્ભમાં નહીં. Interim measurements વાર્ષિક measurements કરતાં અંદાજ પર વધુ આધાર રાખી શકે છે, પણ માહિતીની વિશ્વસનીયતા સાથે બાંધછોડ થવી ન જોઈએ.

Chapter 3 વાળી applicability ની સ્થિતિ યાદ રાખો: AS 25 કોઈ company પાસે interim report રજૂ કરાવતું નથી; માત્ર અમુક Non-SMCs ને તેમના regulators એમ કરવાનું ફરમાવે છે, અને ત્યારે recognition તથા measurement ની શરતો તેમના પર લાગુ પડે છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 1 પ્રશ્ન

- Periods ને Study Material જે કોષ્ટકના રૂપમાં આપે છે એ જ રૂપમાં ગોઠવો — statement, ચાલુ period, સરખામણીનો period. લખવામાં ઝડપી પડે છે અને પરીક્ષક એ જ જોવા માગે છે.

www.scanneradda.com

- જ્યાં પ્રશ્ન મોસમી આવક કે અસમાન cost નો હોય, ત્યાં પહેલાં વર્ષાંતની ચકાસણી લખો — વર્ષના અંતે anticipate કે defer કરવું યોગ્ય ગણાત? — અને ઉત્તર તેમાંથી જ કાઢો.
- સ્પષ્ટ લખો કે જે cost asset ની વ્યાખ્યામાં બેસતો નથી તેને earnings સરખી કરવા માટે defer કરાતો નથી. સામાન્ય રીતે એ વાક્ય જ mark છે.

PQ 7.1 · PYQ 2025-May [3] (b) · 7M · Pg 106 **LEVEL II** Application **મધ્યમ**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 5

Assets આધારિત Accounting Standards

Assets Based Accounting Standards

7 વિષય · 117 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: A

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **પેપરને અનુરૂપ**

Level I — Comprehension & Knowledge	13.5%	686 માંથી 92 marks
Level II — Analysis & Application	86.5%	686 માંથી 594 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની profile ની અંદર જ બેસે છે — 5–15% ની band સામે 13% Level I. તેને પેપરના પ્રમાણમાં જ તૈયાર કરો: થોડી theory, ઘણું બધું application.

વિષય 1: AS 2 — Inventories નું મૂલ્યાંકન [AS 2-Valuation of Inventories]

L2P1-C5-U5-T01

Read first વાંચો — Chapter 5 Unit 1, AS 2 Valuation of Inventories, Study Material, પાનાં 5.1–5.27 — તેમાં ખાસ કરીને આ ભાગ જુઓ: §1.3 Measurement, §1.4–1.8 Costs, §1.9 Exclusions, §1.10 Cost formula, §1.12–1.14 Net realisable value, §1.15 Disclosures.

NOTES

એક જ પંક્તિમાં નિયમ: inventories નું valuation **lower of cost and net realisable value** પર થાય છે. **NRV** એટલે **estimated selling price in the ordinary course of business less the estimated costs of completion and the estimated costs necessary to make the sale**. તેની પાછળનો સિદ્ધાંત: **કોઈ પણ asset ને તેના વેચાણ કે ઉપયોગથી જે વસૂલ થઈ શકે તેથી વધુ મૂલ્યે દર્શાવવું ન જોઈએ**.

Cost of inventories માં **costs of purchase**, **costs of conversion** અને **other costs incurred in bringing the inventories to their present location and condition** નો સમાવેશ થાય છે. costing ના કોઈ પણ પ્રશ્નમાં બધું જ આ છેલ્લા વાક્યાંશથી નક્કી થાય છે — દરેક item વિશે એ જ પૂછો કે તેણે માલને તેની present location and condition સુધી પહોંચાડવામાં મદદ કરી કે નહીં.

ચાર exclusions, અને મોટા ભાગના costing questions માં marks આ જ મુદ્દાઓ પર છે: (a) wasted materials, labour કે અન્ય production costs ની **abnormal** રકમ; (b) **storage costs, unless the production process requires such storage**; (c) એવા **administrative overheads that do not contribute** — જે inventories ને તેમની present location and condition સુધી લાવવામાં ફાળો આપતા નથી; (d) **selling and distribution costs**. શરતવાળા બે મુદ્દા ધ્યાનથી જુઓ — જે storage process માટે જરૂરી હોય તે **સમાવાય છે**, અને જે administrative overheads ફાળો **આપે છે** તે પણ સમાવાય છે.

Cost formula: જ્યાં units ને અલગ અલગ ઓળખી શકાય ત્યાં **specific identification is best**. બાકી cost **FIFO or weighted average** થી નક્કી થાય છે. પસંદ કરેલો formula **should reflect the fairest possible**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

approximation to the cost incurred — એટલે કે items ને તેમની present location and condition સુધી લાવવામાં થયેલા ખર્ચનું સૌથી વાજબી અનુમાન. **LIFO is not permitted.**

cost અને NRV ની સરખામણી item by item થાય છે, જોકે **similar કે related items ને group કરવા** યોગ્ય ગણાય. **આ સરખામણી ક્યારેય global basis પર થતી નથી** — total cost ની total NRV સાથે સરખામણી કરવી એ જાણીતો ખોટો ઉત્તર છે, કારણ કે તેમાં એક item નો gain બીજા item ની loss ને ઢાંકી દે છે.

Production માં વાપરવા માટે રાખેલા materials ને not written down below cost if the finished product in which they will be incorporated is expected to sell at or above cost — જે finished product માં તે વપરાશે તે cost પર કે તેથી ઉપર વેચાવાની અપેક્ષા હોય તો. જ્યાં finished goods cost થી નીચે વેચાવાની અપેક્ષા હોય ત્યાં materials write down થાય છે, અને **replacement cost may be the best available measure of their NRV**.

દરેક balance sheet date પર NRV નું પુનર્મૂલ્યાંકન થાય છે, એટલે અગાઉના વર્ષે કરેલો write-down જેમનો તેમ આગળ ખેંચાતો નથી, તેને ફરી તપાસાય છે.

Disclosure: અપનાવેલી accounting policy, જેમાં વપરાયેલો cost formula પણ આવે, અને enterprise ને અનુરૂપ classifications સાથે **total carrying amount**.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- NRV ની definition આખી લખો — estimated selling price, તેમાંથી estimated costs of completion, અને તેમાંથી estimated costs necessary to make the sale. ત્રણેય અંગ marks અપાવે છે.
- સરખામણી item by item કેમ થાય છે અને global basis પર કેમ નહીં, એ કહી શકવું જરૂરી છે.

TQ 1.1 · RTP 2022-May [17] (c) · DESC · Pg 110 — LEVEL I Understanding — મધ્યમ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 16 પ્રશ્ન

- cost નો આંકડો દેખાય તેવા schedule તરીકે બનાવો: purchase cost, conversion cost, other costs, અને પછી દરેક excluded item ને કારણ સહિત excluded બતાવો. પરીક્ષક inclusions જેટલા જ marks exclusions પર આપે છે.
- Abnormal wastage, જે storage process માટે જરૂરી નથી તે, ફાળો ન આપતા administrative overheads અને selling and distribution costs — આ બધું બહાર રહે છે. તેમને ચૂપચાપ છોડી દેવાને બદલે item by item લખીને જણાવો.
- cost અને NRV ની સરખામણી item by item કરો અને તેને ત્રણ column ના table માં રજૂ કરો — cost, NRV, inventory value. columns નો total પહેલાં ક્યારેય ન કાઢો.
- raw materials માટે પહેલાં એ નક્કી કરો કે finished product cost પર કે તેથી ઉપર વેચાશે કે નહીં. જો વેચાશે તો material cost પર જ રહેશે, ભલે તેની પોતાની replacement price ગમે તેટલી ઘટી હોય — અને ઉત્તર આ તર્ક જ છે, માત્ર આંકડો નહીં.

PQ 1.1 · MTP 2019-Mar [1] (d) {C} · 5M · Pg 112 — LEVEL II Application — સરળ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 1.3 · PYQ 2021-Jan [1] (c) {C} · 5M · Pg 114	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.4 · PYQ 2021-Jul [1] (a) {C} · 5M · Pg 115	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.6 · MTP 2022-Sep [1] (a) {C} · 5M · Pg 118	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.7 · PYQ 2022-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 118	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.9 · MTP 2023-Mar [1] (c) {C} · 5M · Pg 120	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.11 · PYQ 2023-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 122	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.15 · PYQ 2025-Sep [1] (b) {C} · 5M · Pg 127	LEVEL II Application	સરળ
TQ 1.2 · PYQ 2024-Sep [6] (Or) (a) · DESC · 4M · Pg 111	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.2 · PYQ 2019-May [6] (e) · 5M · Pg 113	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.8 · RTP 2022-Nov [16] · Pg 120	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.10 · RTP 2023-May [16] (b) · Pg 121	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.12 · RTP 2023-Nov [16] · Pg 123	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.13 · PYQ 2024-May [1] (b) {C} · 7M · Pg 124	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.14 · RTP 2024-Sep [3] · Pg 126	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.5 · PYQ 2022-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 117	LEVEL II Application	કઠિન

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં company એ inventory નું valuation global comparison પર કર્યું હોય કે selling costs ઉમેરી દીધા હોય, ત્યાં AS 2 નો જે paragraph તૂટ્યો છે તેનું નામ આપો, અસરને આંકડામાં બતાવો અને સાચું value જણાવો.
- છેલ્લે એ ચોક્કસ કહો કે valuation સ્વીકાર્ય છે કે નહીં. AS 2 ની એવી ચર્ચા જે હા કે ના કહ્યા વિના પૂરી થાય, તેને ઓછા marks મળે છે.

TQ 1.3 · RTP 2026-Jan [3] · DESC · Pg 111	LEVEL II Evaluation	કઠિન

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 2: AS 10 — Property, Plant and Equipment

L2P1-C5-U5-T02

Read first વાંચો — Chapter 5 Unit 2, AS 10 Property, Plant and Equipment, Study Material, પાનાં 5.28–5.85 — તેમાં ખાસ કરીને આ ભાગ જુઓ: §2.3–2.4 Definitions, §2.5 Recognition criteria, §2.6–2.7 Measurement and initial recognition, §2.8 Self-constructed assets, §2.9 Exchange of assets, §2.10 Subsequent costs.

NOTES

Recognition — બે શરતો, બંને આવશ્યક: PPE ની કોઈ item ની cost ને asset તરીકે **if and only if** ત્યારે જ recognise કરાય છે જ્યારે (i) એ **probable that future economic benefits associated with the item will flow** હોય — એટલે કે તે item સાથે જોડાયેલા future economic benefits enterprise ને મળવાની સંભાવના હોય, અને (ii) **the cost of the item can be measured reliably**.

Recognition અંગે બે વ્યવહારુ મુદ્દા, જેનો પરીક્ષક ઉપયોગ કરે છે: વ્યક્તિગત રીતે નજીવી items ને ભેગી કરવી — moulds, tools અને dies — અને criteria એ કુલ રકમ પર લગાડવા યોગ્ય ગણાય; અને enterprise **may expense an item that could otherwise be capitalised where the amount is not material**.

Cost માં આવે છે — **purchase price**, જેમાં import duties અને non-refundable taxes ઉમેરાય અને trade discounts તથા rebates બાદ થાય; asset ને તે ધાર્યા મુજબ કામ કરી શકે તેવા location and condition સુધી લાવવાની **directly attributable costs**; અને જ્યાં obligation ઊભી થઈ હોય ત્યાં **initial estimate of dismantling, removing and site restoration costs**.

Self-constructed assets ની costing એ જ સિદ્ધાંતો પર થાય છે જેના પર ખરીદેલા asset ની થાય છે. **Internal profits are eliminated**, અને **abnormal amounts of wasted material, labour or other resources are not included** — આ cost માં ઉમેરાતા નથી.

Subsequent costs — આખું Unit આ જ ભેદ પર ટકેલું છે. Day-to-day servicing — મુખ્યત્વે labour અને consumables, ક્યારેક નાના parts પણ, જેને સામાન્ય રીતે repairs and maintenance કહેવાય છે — તે carrying amount માં **નહીં** ઉમેરાય અને **charged to the statement of profit and loss as incurred** — એટલે કે જેમ ખર્ચ થાય તેમ profit and loss માં નાખી દેવાય.

Replacement of parts ની વાત જુદી છે: જ્યાં કોઈ item ના parts નિયમિત અંતરે બદલવા પડે — furnace ની relining, aircraft ની seats અને galleys, conveyor ના મોટા parts — ત્યાં recognition criteria પૂરી થતી હોય તો replacement ની cost **is recognised in the carrying amount**, અને **carrying amount of the replaced part is derecognised**. આ derecognition વાળો અડધો ઉત્તર જ મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ છોડી દે છે.

Major inspections, જે asset ને ચાલુ રાખવાની શરત તરીકે કરાવાય છે, તેમને પણ આ જ રીતે capitalise કરાય છે, અને અગાઉની inspection ની બાકી રહેલી carrying amount derecognise કરી દેવાય છે.

Depreciation ને useful life દરમિયાન systematic basis પર allocate કરાય છે; **residual value and useful life are reviewed at least at each financial year end**, અને ફેરફારને AS 5 હેઠળ **change in accounting**

www.scanneradda.com

estimate ગણાય છે — prior period item નહીં.

Revaluation: જ્યાં કોઈ item નું revaluation કરાય ત્યાં તે જે class ની છે **તે આખા class** નું revaluation કરવું પડે. વધારો **revaluation reserve** માં credit થાય છે, સિવાય કે તે અગાઉ profit and loss માં નાખેલા ઘટાડાને ઉલટાવતો હોય; ઘટાડો profit and loss માં charge થાય છે, સિવાય કે એ જ asset માટે revaluation reserve માં credit balance પડ્યું હોય.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- બંને recognition conditions શબ્દશઃ યાદ રાખવા જેવી છે, અને કોઈ પણ application પહેલાં તેમને જેમની તેમ લખી દેવી જોઈએ.

PQ 2.6 · MTP 2022-Mar [1] (b) (i) {C} · 2.5M · Pg 134	LEVEL I Remembering	સરળ

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- day-to-day servicing અને કોઈ part ના replacement વચ્ચેનો ભેદ Study Material ના પોતાના ઉદાહરણોથી સમજાવો — furnace relining, aircraft seats. નક્કર ઉદાહરણો જ્ઞાન જેવાં વંચાય છે; અમૂર્ત વાતો અનુમાન જેવી લાગે છે.
- જ્યાં useful life કે residual value બદલાય ત્યાં સ્પષ્ટ કહો કે આ change in estimate છે અને તે prospectively લાગુ થશે.

PQ 2.1 · MTP 2018-Aug [1] (b) {C} · 5M · Pg 129	LEVEL I Understanding	સરળ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 13 પ્રશ્ન

- cost નો build-up line by line બતાવો, અને દરેક item પર કારણ સહિત લખો કે તે capitalised છે કે expensed. marks આ જ layout થી મળે છે.
- replacement માં બંને કામ કરો: નવા part ને capitalise કરો અને જૂના part ની carrying amount derecognise કરો. derecognition ને અલગ working તરીકે બતાવો.
- revaluation માં class નો નિયમ અને reserve ની mechanics યાદ રાખો — વધારો revaluation reserve માં, સિવાય કે તે અગાઉના charge ને ઉલટાવતો હોય; ઘટાડો profit and loss માં, સિવાય કે એ જ asset માટે reserve હોય.

PQ 2.2 · MTP 2018-Aug [6] (Or) (d) · 5M · Pg 130	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.3 · PYQ 2018-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 130	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.4 · PYQ 2020-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 131	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.5 · PYQ 2021-Jul [1] (b) {C} · 5M · Pg 133	LEVEL II Application	સરળ

PQ 2.7 · PYQ 2022-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 134	LEVEL II Application	સરળ
TQ 2.1 · RTP 2022-May [18] (a) · DESC · Pg 128	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 2.8 · RTP 2022-Nov [17] · Pg 135	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 2.10 · RTP 2023-May [17] · Pg 138	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 2.11 · RTP 2025-Jan [8] · Pg 139	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 2.12 · PYQ 2025-May [1] (a) {C} · 7M · Pg 140	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 2.13 · RTP 2025-Sep [12] · Pg 141	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 2.9 · PYQ 2023-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 136	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 2.14 · RTP 2026-Jan [9] · Pg 142	LEVEL II Application	કઠિન

વિષય 3: AS 13 — Investments નું Accounting [AS13-Accounting For Investment]

L2P1-C5-U5-T03

Read first વાંચો — Chapter 5 Unit 3, AS 13 Accounting for Investments, Study Material, પાનાં 5.86–5.122 — તેમાં ખાસ કરીને આ ભાગ જુઓ: §3.4 Classification, §3.5 Cost, §3.6 Carrying amount, §3.7 Investment properties, §3.8 Disposal, §3.9 Reclassification, §3.10 Disclosure.

NOTES

Classification: current investment એ છે જે **by its nature readily realisable and is intended to be held for not more than one year** હોય — રોકાણની તારીખથી એક વર્ષથી વધુ રાખવાનો ઇરાદો ન હોય — અને **the intention is judged at the time of purchase. long-term investment** એટલે current investment સિવાયનું કોઈ પણ investment. આ 'ખરીદી વખતે જોવાય છે' વાળી શરત ઘણા પ્રશ્નોનો ઉત્તર નક્કી કરે છે.

Cost of an investment માં **acquisition charges such as brokerage, fees and duties** આવે છે. ₹200 lakh નું investment, જેના પર ₹1 lakh brokerage લાગી હોય, તે **₹201 lakh** પર દર્શાવાશે. જ્યાં investment પૂરેપૂરું કે અંશત: **issue of shares or other securities** દ્વારા મેળવાયું હોય ત્યાં acquisition cost એ **fair value of the securities issued** હોય છે, જે **may not equal their nominal or par value**.

Carrying amount — બે નિયમ, જેમને અલગ રાખવા છે: current investments at the lower of cost and fair value; **long-term investments at cost**, જેમાં value ના **decline other than temporary** માટે ઘટાડો કરાય છે. current investments નું valuation **overall or global basis is not appropriate** — આમ કરવું યોગ્ય નથી; category-wise ક્યારેક કરાય છે, પણ **the more prudent and appropriate method is to carry them individually at the lower of cost and fair value**.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

Any reduction of a current investment to fair value is debited to the statement of profit and loss. long-term investment માં માત્ર એ જ decline recognise થાય છે જે **other than temporary** હોય, અને આ નિર્ણય **for each investment individually** લેવાય છે.

Investment property એટલે **land or buildings not intended to be occupied substantially for use by, or in the operations of, the investing enterprise** માં કરેલું investment. તેનું accounting **cost model in AS 10** પ્રમાણે થાય છે. કોઈ co-operative society કે company ના shares ની cost, જ્યાં એ holding property રાખવાના હક સાથે સીધી જોડાયેલી હોય, carrying amount માં ઉમેરી દેવાય છે.

Reclassification — બંને દિશા અલગ અલગ યાદ રાખો, કારણ કે તે સરખી નથી: long-term to current માં transfer, transfer ની તારીખે **lower of cost and carrying amount** પર થશે; **current to long-term** માં transfer, એ જ તારીખે **lower of cost and fair value** પર થશે.

Disposal: carrying amount અને **net disposal proceeds** વચ્ચેનો તફાવત statement of profit and loss માં charge કે credit થાય છે. જ્યાં holding નો અમુક ભાગ વેચાયો હોય ત્યાં વેચાયેલા ભાગની carrying amount **average carrying amount** ના આધારે કઢાય છે.

Interest, dividends and rentals: જે રકમ **pre-acquisition** હોય તેને income માં લેવાને બદલે investment ની cost માંથી બાદ કરાય છે — investment account વાળા પ્રશ્નમાં આ જ સૌથી સામાન્ય ભૂલ છે.

Cum-interest and ex-interest ખરીદી અને વેચાણને કંઈ પણ post કરતાં પહેલાં capital element અને interest element માં વહેંચવાં પડે. આ વહેંચણી એક સ્પષ્ટ step તરીકે કરીને બતાવો.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- classification નો test — readily realisable અને એક વર્ષથી વધુ ન રાખવાનો ઇરાદો, જે ખરીદી વખતે જોવાય છે — અને carrying amount ના બંને નિયમ શબ્દશઃ યાદ રાખવાની સામગ્રી છે.

PQ 3.27 · RTP 2026-Jan [11] · Pg 197	**LEVEL I** Remembering	**મધ્યમ**

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 4 પ્રશ્ન

- current અને long-term investments નું valuation અલગ અલગ કેમ થાય છે, અને current investment ની સરખામણી globally ને બદલે investment દીઠ કેમ થાય છે, એ જણાવો.
- reclassification ની બંને દિશા જોડીમાં પુછાય છે. બંને આપો, અને દરેકમાં કયું value લાગુ પડે છે એ લખો.

PQ 3.8 · MTP 2022-Mar [3] (a) (ii) · 4M · Pg 157	**LEVEL I** Understanding	**સરળ**
PQ 3.11 · PYQ 2022-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 161	**LEVEL I** Understanding	**સરળ**
PQ 3.15 · RTP 2023-May [19] (b) · Pg 168	**LEVEL I** Understanding	**મધ્યમ**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 3.22 · RTP 2024-Sep [11] · Pg 184	LEVEL I Understanding	કઠિન

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 18 પ્રશ્ન

- Investment Account માં ત્રણ column રાખો — nominal, income (interest કે dividend) અને capital (cost) — અને દરેક transaction ને સાચા column માં post કરો. અહીં મોટા ભાગના marks ખોટા column માં posting થી જાય છે, ગણતરીથી નહીં.
- cum-interest અને ex-interest રકમને post કરતાં પહેલાં વહેંચો, અને એ વહેંચણી working તરીકે બતાવો.
- pre-acquisition interest અને dividends ને cost માંથી બાદ કરો. અને લખો કે તમે એમ કરી રહ્યા છો; તેનો એક mark છે.
- આંશિક disposal માં holding ની average carrying amount વાપરો અને ગણતરી બતાવો.
- account બંધ કરતી વખતે classification ને અનુરૂપ valuation નો નિયમ લગાડો, અને લખો કે તમે કયો નિયમ લગાડ્યો.

PQ 3.3 · PYQ 2020-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 148	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.19 · MTP 2024-Mar [1] (a) {C} · 5M · Pg 180	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.21 · PYQ 2024-Sep [6] (a) · 4M · Pg 183	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.1 · RTP 2018-May [8] · Pg 144	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.4 · RTP 2021-May [9] · Pg 149	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.7 · MTP 2022-Mar [3] (a) (i) · 8M · Pg 153	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.9 · RTP 2022-May [9] · Pg 157	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.12 · RTP 2022-Nov [19] (b) · Pg 162	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.13 · MTP 2023-Mar [5] (b) · 5M · Pg 163	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.14 · RTP 2023-May [9] · Pg 165	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.17 · PYQ 2023-Nov [3] (a) · 10M · Pg 174	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.18 · RTP 2023-Nov [8] · Pg 178	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.20 · RTP 2024-May [9] · Pg 181	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.23 · PYQ 2025-May [1] (b) {C} · 7M · Pg 185	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.24 · RTP 2025-May [14] · Pg 190	LEVEL II Application	મધ્યમ

PQ 3.26 · PYQ 2026-Jan [3] (b) · 7M · Pg 196	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.16 · MTP 2023-Sep [5] (a) · 15M · Pg 169	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.25 · MTP 2025-Aug S2 [5] · 14M · Pg 192	LEVEL II Application	કઠિન

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 4 પ્રશ્ન

- reclassification વાળા પ્રશ્નો cost, carrying amount અને fair value ત્રણેય સાથે આપે છે અને ઇચ્છે છે કે તમે સાચી જોડી પસંદ કરો. પહેલાં transfer ની દિશા લખો, પછી નિયમ, પછી આંકડો.
- જ્યાં ઘણાં investments reclassify થતાં હોય ત્યાં દરેકનો ઉત્તર અલગ અને પોતાના નિષ્કર્ષ સાથે આપો.

PQ 3.2 · PYQ 2019-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 146	LEVEL II Analysis	સરળ
PQ 3.5 · PYQ 2021-Jan [1] (b) {C} · 5M · Pg 151	LEVEL II Analysis	સરળ
PQ 3.6 · PYQ 2021-Dec [1] (c) {C} · 5M · Pg 152	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
PQ 3.10 · RTP 2022-May [19] (b) · Pg 160	LEVEL II Analysis	મધ્યમ

વિષય 4: AS 16 — Borrowing Costs

L2P1-C5-U5-T04

Read first વાંચો — Chapter 5 Unit 4, AS 16 Borrowing Costs, Study Material, પાનાં 5.123–5.149 — તેમાં ખાસ કરીને આ ભાગ જુઓ: §4.2 Definitions, §4.4 Costs eligible for capitalisation, §4.6 Specific borrowings, §4.7 General borrowings, §4.9 Commencement, §4.10 Suspension, §4.11 Cessation, §4.12 Disclosure.

NOTES

આખું standard એક વાક્યમાં: જે borrowing costs **directly attributable to the acquisition, construction or production of a qualifying asset** હોય — અથવા જેના વિશે કહી શકાય કે એ expenditure કર્યું જ ન હોત તો તે **could have been avoided** — તે asset ની cost ના ભાગ તરીકે **capitalised** થાય છે; **all other borrowing costs are recognised as an expense** — બાકીના બધા જે period માં થયા હોય તે જ period માં.

A qualifying asset એ છે જે **necessarily takes a substantial period of time to get ready for its intended use or sale**. જે assets ખરીદતાંવેંત વાપરવા તૈયાર હોય, અને જે inventories સામાન્ય રીતે થોડા સમયમાં બની જાય, તે qualifying assets નથી.

Specific borrowings: પાત્ર રકમ એટલે **actual borrowing costs incurred on that borrowing during the period, less any income on the temporary investment of those borrowings**. temporary investment ની income બાદ કરવાનું નિયમિત રીતે ભુલાઈ જાય છે.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

General borrowings — બે step ની રીત: Step 1, **capitalisation rate** કાઢો, જે **weighted average of the borrowing costs applicable to the borrowings outstanding during the period, other than borrowings made specifically for a qualifying asset** હોય છે. **Step 2**, એ rate ને **expenditure on the asset** પર લગાડો. **The amount capitalised in a period must not exceed the borrowing costs actually incurred in that period** — આ મર્યાદા લખીને જણાવો; તેનો એક mark છે.

capitalisation ના **Commencement** માટે **ત્રણેય** શરતો આવશ્યક છે: asset પર expenditure થઈ રહ્યું હોય; borrowing costs લાગી રહ્યા હોય; અને asset ને intended use or sale માટે તૈયાર કરતી પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ હોય. **Expenditure includes only that which has resulted in payments of cash, transfers of other assets or the assumption of interest-bearing liabilities**, અને તેમાંથી **reduced by progress payments and grants received** — મળેલાં progress payments અને grants બાદ કરાય છે.

Suspension: capitalisation **suspended during extended periods in which active development is interrupted** થાય છે — એવા સમયનો ખર્ચ અધૂરા asset ને રાખવાનો ખર્ચ ગણાય છે. **પણ સામાન્ય રીતે તેને ત્યારે suspend કરાતું નથી** જ્યારે નોંધપાત્ર technical and administrative work ચાલુ હોય, અથવા જ્યારે કોઈ કામચલાઉ વિલંબ પ્રક્રિયાનો જરૂરી ભાગ હોય.

Cessation: capitalisation **ceases when substantially all the activities necessary to prepare the asset for its intended use or sale are complete**. asset સામાન્ય રીતે ત્યારે તૈયાર ગણાય જ્યારે **physical construction is complete even though routine administrative work continues**; જો માત્ર **minor modifications** બાકી હોય — જેમ કે વાપરનારની પસંદ પ્રમાણે decoration — તો એ સંકેત છે કે લગભગ બધી પ્રવૃત્તિઓ પૂરી થઈ ગઈ છે.

Excess over recoverable amount: જ્યાં capitalised borrowing costs સહિતની carrying amount **exceeds the recoverable amount or net realisable value**, ત્યાં carrying amount ને અન્ય standards ની અપેક્ષા મુજબ **written down or written off** કરાય છે.

foreign currency borrowings પરના **Exchange differences** પણ borrowing costs છે, **to the extent they are regarded as an adjustment to interest cost** — ગણતરી માટે para 4.3 વાંચો.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 4 પ્રશ્ન

- સૌથી પહેલાં qualifying asset ની definition લખો; asset qualify થાય છે કે નહીં, એનાથી જ આખો ઉત્તર નક્કી થાય છે.
- specific અને general borrowings વચ્ચેનો ભેદ સમજાવો અને જણાવો કે capitalisation rate માંથી specific borrowings કેમ બાકાત રખાય છે.
- commencement, suspension અને cessation માં પહેલાં નિયમ આપો અને પછી તેની શરત — marks એ શરતોમાં જ છે: નોંધપાત્ર technical and administrative work દરમિયાન suspend થતું નથી; routine administrative work ચાલુ હોય તોય cessation થઈ જાય છે.

TQ 4.1 · RTP 2020-Nov [20] (b) · DESC · Pg 199 — **LEVEL I** Understanding — **મધ્યમ**

TQ 4.2 · RTP 2022-May [20] (a) · DESC · Pg 199	LEVEL I Understanding	કઠિન
TQ 4.3 · RTP 2025-Sep [16] · DESC · Pg 200	LEVEL I Understanding	કઠિન
TQ 4.4 · RTP 2026-Jan [12] · DESC · Pg 201	LEVEL I Understanding	કઠિન

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 14 પ્રશ્ન

- ઉત્તરને standard ના પોતાના ક્રમમાં ગોઠવો: qualifying asset ઓળખો, borrowings ને classify કરો, eligible costs કાઢો, પછી commencement, suspension અને cessation ની તારીખો લગાડીને capitalisation નો સમયગાળો નક્કી કરો.
- specific borrowings માં funds ના temporary investment થી થયેલી income બાદ કરો અને તેને અલગ line માં બતાવો.
- general borrowings માં capitalisation rate ને સ્પષ્ટ weighted-average working તરીકે બતાવો, પછી તેને expenditure પર લગાડો, પછી ખરેખર થયેલા borrowing costs ની મર્યાદા સામે ચકાસો.
- કઈ તારીખથી કઈ તારીખ સુધી costs capitalise થયા, એ દરેકના કારણ સહિત લખો. સાચો total પણ સમજાવ્યા વિનાની તારીખો સાથે marks ગુમાવે છે.

PQ 4.2 · PYQ 2020-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 204	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.6 · PYQ 2023-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 209	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.14 · PYQ 2026-Jan [1] (a) {C} · 5M · Pg 222	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.1 · PYQ 2019-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 202	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.3 · PYQ 2022-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 205	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.4 · RTP 2022-Nov [20] · Pg 206	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.7 · RTP 2023-May [20] · Pg 210	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.8 · PYQ 2023-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 212	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.9 · RTP 2023-Nov [20] · Pg 214	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.11 · RTP 2024-May [10] · Pg 217	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.12 · RTP 2024-Sep [12] · Pg 218	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.13 · RTP 2025-Jan [11] · Pg 221	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.10 · PYQ 2024-May [1] (a) {C} · 7M · Pg 214	LEVEL II Application	કઠિન

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 4.15 · PYQ 2026-Sep [1] (a) {C} · 5M · Pg 224 — LEVEL II Application — કઠિન

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં company એ નિષ્ક્રિય સમયગાળામાં કે કામ પૂરું થયા પછી પણ capitalise કર્યું હોય, ત્યાં કયો નિયમ તૂટ્યો તે કહો, over-capitalisation ને આંકડામાં બતાવો અને સુધારેલો આંકડો આપો.
- લાંબી રુકાવટ અને પ્રક્રિયાનો જરૂરી ભાગ હોય તેવા કામચલાઉ વિલંબ વચ્ચે ભેદ કરો — પ્રશ્ન સામાન્ય રીતે આ જ ભેદની પરીક્ષા લે છે.

PQ 4.5 · MTP 2023-Mar [6] (c) · 5M · Pg 208 — LEVEL II Evaluation — સરળ

વિષય 5: AS 19 — Leases

L2P1-C5-U5-T05

Read first વાંચો — Chapter 5 Unit 5, AS 19 Leases, Study Material, પાનાં 5.150–5.195 — તેમાં ખાસ કરીને આ ભાગ જુઓ: §5.3 Definitions, §5.4 Types of leases, §5.5–5.7 Indicators and conditions, §5.8 Finance leases, §5.9 Operating leases, §5.10 Sale and leaseback.

NOTES

Classification નો test: lease ત્યારે **finance lease if it transfers substantially all the risks and rewards incident to ownership** છે; **title may or may not eventually be transferred** — એ જરૂરી નથી. અને **operating lease if it does not** — જો એવું હસ્તાંતરણ ન થતું હોય. **Classification depends on the substance of the transaction rather than its form** — આ વાક્ય lease ના દરેક ઉત્તરમાં આવવું જોઈએ.

Classification lease ના inception પર કરાય છે અને માત્ર અંદાજ બદલાયા એટલા કારણે તેને ફરી જોવાતી નથી.

સામાન્ય રીતે finance lease બનાવતી પરિસ્થિતિઓ આ છે: lease મુદતના અંત સુધીમાં **transfers ownership** કરી દે; lessee પાસે **bargain purchase option** હોય — એવી કિંમત જે option વાપરી શકાય તે તારીખે fair value થી એટલી નીચી હોય કે inception પર જ એ વાપરવામાં આવશે એવું વાજબી રીતે નિશ્ચિત લાગે (Study Material નું ઉદાહરણ — ₹2,00,000 ની market value વાળી car ₹20,000 માં); lease term asset ના **major part of the economic life** જેટલી હોય, ભલે title હસ્તાંતરિત ન થાય; inception પર **present value of the minimum lease payments amounts to at least substantially all of the fair value** હોય; અને asset એવી **specialised nature** નું હોય કે મોટા ફેરફાર વિના માત્ર lessee જ તેને વાપરી શકે.

lessee ની books માં — finance lease: inception પર **asset and a liability at the lower of the fair value of the leased asset and the present value of the minimum lease payments** નોંધો. દરેક payment ને **apportioned between the finance charge and the reduction of the outstanding liability** કરાય છે, અને finance charge એ રીતે વહેંચાય છે કે બાકી balance પર **constant periodic rate of interest** રહે. **asset પર depreciation લગાડો** એ જ આધારે જેના પર માલિકીના assets પર લગાડાય છે; જો ownership મળવાની વાજબી

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

નિશ્ચિતતા ન હોય તો **shorter of the lease term and the useful life** પર depreciate કરો.

lessee ની books માં — operating lease: lease payments ને **expense on a straight line basis over the lease term** ગણાય છે, સિવાય કે બીજો કોઈ systematic basis વાપરનારના લાભના સમય-સ્વરૂપને વધુ સારી રીતે દર્શાવતો હોય.

Sale and leaseback — treatment classification પ્રમાણે નક્કી થાય છે, અને પરીક્ષાની દૃષ્ટિએ આ જ મુખ્ય ભાગ છે. જો leaseback **finance lease** હોય તો **excess of sale proceeds over the carrying amount is deferred and amortised over the lease term** — તેને તરત income તરીકે **નહીં** ગણાય. જો leaseback **operating lease** હોય તો ઉત્તર કિંમત પર આધારિત છે: **fair value** પર વેચાણ હોય તો profit કે loss તરત recognise થશે; **below fair value** વેચાણ પર profit કે loss તરત recognise થશે, **except** કે બજારભાવથી નીચાં ભાવિ lease payments થી જે loss ભરપાઈ થતી હોય તેને lease payments ના પ્રમાણમાં **deferred and amortised** કરાય છે; **above fair value** વેચાણ પર **excess over fair value is deferred and amortised** — અપેક્ષિત ઉપયોગના સમયગાળામાં.

Disclosure lessee અને lessor માટે તથા દરેક પ્રકારની lease માટે જુદી છે; **5.8 અને** 5.9 માં minimum lease payments ની સમય-પટ્ટી પ્રમાણેની schedules આપેલી છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- બંને definitions અને substance-over-form વાળું વાક્ય શબ્દશઃ યાદ રાખવા જેવાં છે. કંઈ પણ classify કરતાં પહેલાં તે લખી દો.

TQ 5.1 · PYQ 2022-May [6] (c) · DESC · 5M · Pg 225 — LEVEL I, Remembering — મધ્યમ

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- classify કરવાનું કહેવાય ત્યારે indicators ને એક પછી એક તથ્યો સામે મૂકો અને જણાવો કે કયા કયા પૂરા થાય છે. આમાંથી કોઈ એક પણ પૂરો થાય તો lease finance lease બની શકે છે.
- finance lease માં depreciation નો નિયમ આખો સમજાવો, જેમાં એ shorter-of નિયમ પણ આવે જે ત્યારે લાગે જ્યારે ownership મળવાની વાજબી નિશ્ચિતતા ન હોય.

PQ 5.7 · RTP 2022-May [17] (b) · Pg 231 — LEVEL I, Understanding — કઠિન

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 14 પ્રશ્ન

- સૌથી પહેલાં minimum lease payments નું present value કાઢો અને તેની fair value સાથે સરખામણી કરો; જે ઓછું હોય તે જ books માં જશે, અને એ સરખામણી બતાવવી પોતે જ એક mark છે.
- amortisation table બનાવો જેમાં opening liability, finance charge, payment અને closing liability ના column હોય. તેનાથી ઘણા ઉપ-પ્રશ્નો એકસાથે ઉકલી જાય છે અને તપાસવું પણ સહેલું રહે છે.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- જ્યાં annuity factor આપ્યો હોય ત્યાં તેનો જ ઉપયોગ કરો અને લખીને જણાવો. જ્યાં ન આપ્યો હોય ત્યાં discounting સ્પષ્ટ રીતે કરો.
- sale and leaseback માં પહેલાં classification જણાવો, પછી તેને મેળ ખાતો profit નો નિયમ લગાડો. ઉત્તર classification થી જ નક્કી થાય છે; ત્યાં મોડા પહોંચવું એ જ ભૂલોનું કારણ બને છે.

PQ 5.2 · PYQ 2019-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 227	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.5 · PYQ 2021-Jan [6] (a) · 5M · Pg 229	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.8 · MTP 2022-Sep [1] (a) {C} · 5M · Pg 232	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.9 · MTP 2023-Sep [1] (d) {C} · 5M · Pg 234	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.10 · MTP 2024-Mar [1] (b) {C} · 5M · Pg 235	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.11 · PYQ 2024-May [6] (a) · 5M · Pg 236	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.12 · PYQ 2025-Jan [1] (b) {C} · 5M · Pg 237	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.14 · PYQ 2026-Jan [6] (Or) (a) · 4M · Pg 240	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.1 · RTP 2018-May [16] (b) · Pg 226	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.13 · RTP 2025-Jan [14] · Pg 238	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.15 · RTP 2026-Jan [15] · Pg 241	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.16 · MTP 2026-Apr S2 [2] (a) · 7M · Pg 242	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.6 · PYQ 2021-Dec [6] (c) · 5M · Pg 230	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.17 · PYQ 2026-Sep [1] (b) {C} · 5M · Pg 243	LEVEL II Application	કઠિન

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 2 પ્રશ્ન

- જ્યાં પ્રશ્નમાં lease સ્વરૂપે operating લાગે પણ substance માં finance હોય, ત્યાં એ કહો અને તેને નક્કી કરતા indicators આપો. પરીક્ષામાં આ જ મુદ્દો ચકાસાય છે.
- fair value થી જુદી કિંમતે થયેલા sale and leaseback માં ત્રણેય સ્થિતિ અલગ પાડો — fair value પર, તેનાથી નીચે, તેનાથી ઉપર — અને ગણતરી પહેલાં ઓળખો કે કઈ લાગુ પડે છે.

PQ 5.3 · PYQ 2019-Nov [6] (e) · 5M · Pg 228	LEVEL II Analysis	સરળ

PQ 5.4 · RTP 2020-Nov [16] (a) · Pg 229 LEVEL II Analysis મધ્યમ

વિષય 6: AS 26 — Intangible Assets

L2P1-C5-U5-T06

Read first વાંચો — Chapter 5 Unit 6, AS 26 Intangible Assets, Study Material, પાનાં 5.196–5.231 — તેમાં ખાસ કરીને આ ભાગ જુઓ: §6.3–6.6 Definitions, identifiability, control and future benefits, §6.7 Recognition, §6.12–6.16 Internally generated intangibles, §6.19–6.23 Amortisation, §6.26 Disclosure.

NOTES

Definition: intangible asset એટલે **identifiable non-monetary asset, without physical substance, held for use** — વસ્તુઓ કે સેવાઓના ઉત્પાદન કે પુરવઠામાં, બીજાને ભાડે આપવા માટે, કે administrative હેતુઓ માટે રાખેલી. **Identifiability, control and future economic benefits** — આ ત્રણ test છે, અને **6.4 થી** 6.6 તેમને એક પછી એક લે છે.

Recognition — કોઈ પણ asset જેવી એ જ બે શરતો: એ **probable that the expected future economic benefits will flow** હોય કે અપેક્ષિત future economic benefits enterprise ને મળશે, અને **cost can be measured reliably** — cost નું ભરોસાપાત્ર માપ થઈ શકે.

Internally generated goodwill is never recognised as an asset — તે enterprise દ્વારા નિયંત્રિત એવું identifiable resource નથી જેને cost પર ભરોસાપાત્ર રીતે માપી શકાય. આ વાત સીધેસીધી લખી દો; આ હંમેશાં પુછાતો એક mark નો પ્રશ્ન છે.

Research and development — આખું Unit આ જ ભેદ પર ઊભું છે. Research એટલે **original and planned investigation undertaken with the prospect of gaining new scientific or technical knowledge and understanding. No intangible asset arising from research or from the research phase is recognised; expenditure on research is recognised as an expense when incurred.** ઉદા. નવું જ્ઞાન મેળવવાની પ્રવૃત્તિઓ; research findings ના ઉપયોગોની શોધ, evaluation અને આખરી પસંદગી; materials, devices, products, processes, systems કે services ના વિકલ્પોની શોધ.

Development એટલે **application of research findings or other knowledge to a plan or design for the production of new or substantially improved materials, devices, products, processes, systems or services before the commencement of commercial production or use** — એટલે કે commercial production કે ઉપયોગ શરૂ થાય તે પહેલાંનો તબક્કો.

Development માંથી ઊભું થતું intangible asset ત્યારે જ recognise થાય છે જ્યારે enterprise નીચેની બધી જ બાબતો સિદ્ધ કરી શકે — અને પરીક્ષક બધી જ અપેક્ષે છે: (a) asset ને એ રીતે પૂરું કરવાની **technical feasibility** કે તે ઉપયોગ કે વેચાણ માટે ઉપલબ્ધ થાય; (b) તેને પૂરું કરીને વાપરવાનો કે વેચવાનો **intention to complete**; (c) તેની **ability to use or sell**; (d) **how it will generate probable future economic benefits**; (e) તેને પૂરું કરવા માટે પૂરતાં **technical, financial and other resources** ની ઉપલબ્ધતા; અને (f) તેની સાથે

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

જોડાયેલા ખર્ચને **measure the expenditure attributable to it reliably** — ભરોસાપાત્ર રીતે માપવાની ક્ષમતા.

જ્યાં research phase ને development phase થી અલગ પાડી ન શકાય ત્યાં આખું expenditure research ગણાય છે — એટલે કે તેને expense કરી દેવાય છે.

Expenditure once recognised as an expense cannot be reinstated as an asset — એક વાર expense કરેલું expenditure પછીના સમયગાળામાં ફરી asset બનતું નથી. આ નિયમ સંપૂર્ણ છે, અને એ જ વિદ્યાર્થીઓને ફસાવે છે જે project સફળ થતાં અગાઉના costs capitalise કરવા માગે છે.

Amortisation: depreciable amount ને **systematic basis over the best estimate of useful life** પર allocate કરાય છે, અને amortisation **commences when the asset is available for use**. AS 26 **rebuttable presumption that useful life will not exceed ten years** અપનાવે છે — asset ઉપલબ્ધ થયાની તારીખથી દસ વર્ષથી વધુ નહીં. **Amortisation is recognised whether or not the asset's fair value or recoverable amount has increased.**

Residual value શૂન્ય માનવામાં આવે છે, સિવાય કે કોઈ ત્રીજા પક્ષે useful life ના અંતે asset ખરીદવાની પ્રતિબદ્ધતા આપી હોય, અથવા એવું active market હોય જેમાંથી residual value નક્કી થઈ શકે અને એ market useful life ના અંતે પણ હશે એ probable હોય.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 2 પ્રશ્ન

- research અને development ની definition અલગ અલગ અને standard ના પોતાના શબ્દોમાં લખો, પછી જ તેમને લાગુ કરો. આખો ઉત્તર એના પર ટકે છે કે expenditure કયા phase માં આવે છે.
- લખો કે internally generated goodwill ક્યારેય recognise થતી નથી, અને એક વાર expense કરેલું expenditure ફરી asset બનાવી શકાતું નથી.

PQ 6.10 · MTP 2023-Mar [6] (Or) (b) · 5M · Pg 253	LEVEL I Understanding	સરળ
PQ 6.9 · RTP 2022-May [20] (b) · Pg 252	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 8 પ્રશ્ન

- expenditure ને item by item લો, દરેકને research કે development માં વહેંચો, અને development વાળી items પર capitalise કરતાં પહેલાં છએ છ શરતો ચકાસો. એ ચકાસણી બતાવો.
- જ્યાં બંને phases અલગ ન પાડી શકાય ત્યાં એ કહો અને આખી રકમ expense કરો — આ જ સાચો ઉત્તર છે, કોઈ મજબૂરીનો વિકલ્પ નહીં.
- Amortisation ત્યારે શરૂ થાય છે જ્યારે asset ઉપયોગ માટે ઉપલબ્ધ થાય, ત્યારે નહીં જ્યારે expenditure થયું હોય. શરૂ થવાની તારીખ સ્પષ્ટ લખો.

PQ 6.1 · PYQ 2018-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 244	LEVEL II Application	સરળ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 6.4 · PYQ 2020-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 247	LEVEL II Application	સરળ
PQ 6.6 · PYQ 2021-Jan [1] (a) {C} · 5M · Pg 249	LEVEL II Application	સરળ
PQ 6.11 · PYQ 2023-Nov [6] (e) · 5M · Pg 253	LEVEL II Application	સરળ
PQ 6.13 · PYQ 2024-Sep [1] (a) {C} · 4M · Pg 255	LEVEL II Application	સરળ
PQ 6.12 · RTP 2023-Nov [19] · Pg 255	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 6.5 · PYQ 2020-Nov [6] (c) · 5M · Pg 248	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 6.7 · PYQ 2021-Dec [1] (c) {C} · 5M · Pg 250	LEVEL II Application	કઠિન

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 3 પ્રશ્ન

- જ્યાં company એ research costs capitalise કરી દીધા હોય કે અગાઉ expense કરેલી રકમ ફરી asset બનાવી દીધી હોય, ત્યાં તૂટેલા નિયમનું નામ આપો અને સુધારેલો profit તથા carrying amount આપો.
- જો દસ વર્ષથી વધુ useful life નો દાવો કરાયો હોય તો કહો કે presumption rebuttable છે અને તેને ખંડિત કરવા શું જોઈએ, પછી આપેલાં તથ્યો પર નિષ્કર્ષ આપો.

PQ 6.2 · MTP 2019-Mar [1] (b) {C} · 5M · Pg 245	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 6.3 · PYQ 2019-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 246	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 6.8 · RTP 2022-May [20] (a) · Pg 251	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ

Synthesis સામગ્રી જોડીને ઉત્તર રચવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં intangibles માટે policy કે note બનાવવાનું કહેવાય ત્યાં તેને આ જ ક્રમમાં બનાવો — recognition conditions, amortisation નો આધાર અને સમયગાળો, અને para 6.26 માં આપેલી disclosure અપેક્ષાઓ.

PQ 6.14 · RTP 2025-Jan [19] · Pg 256	LEVEL II Synthesis	મધ્યમ

વિષય 7: AS 28 — Assets નું Impairment [AS 28-Impairment of Assets]

L2P1-C5-U5-T07

Read first વાંચો — Chapter 5 Unit 7, AS 28 Impairment of Assets, Study Material, પાનાં 5.232–5.269 — તેમાં ખાસ કરીને આ ભાગ જુઓ: §7.3 Assessment, §7.4 Measurement of recoverable amount, §7.7 Recognition and measurement of an impairment loss, §7.8 Cash-generating units, §7.10 Goodwill, §7.13–7.16 Reversal, §7.18 Disclosure.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

NOTES

દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર નક્કી કરતી ત્રણ definitions: impairment loss એ રકમ છે જેટલાથી **carrying amount exceeds the recoverable amount**. **Recoverable amount** એટલે **higher of net selling price and value in use**. **Net selling price** એટલે **arm's length transaction between knowledgeable, willing parties, less the costs of disposal** થી મળી શકે તે રકમ, જ્યાં costs of disposal એટલે **incremental costs directly attributable to the disposal, excluding finance costs and income tax expense**.

Higher of, lower of નહીં. asset રાખવા જેવું ત્યારે છે જ્યારે તેને વેચીને અથવા વાપરીને carrying amount વસૂલ થઈ જાય, એટલે બેમાંથી સારું હોય તે જ લાગુ પડે છે. lower લઈ લેવાથી વિદ્યાર્થીઓ આખા આખા પ્રશ્ન ગુમાવે છે.

Value in use એટલે asset ના સતત ઉપયોગ અને અંતે disposal થી અપેક્ષિત ભાવિ cash flows નું present value, જેને **pre-tax rate reflecting current market assessments of the time value of money and the risks specific to the asset** પર discount કરાય છે. **7.5 અને** 7.6 જણાવે છે કે આ અંદાજોમાં શું આવી શકે અને શું નહીં.

Recognition — બે સ્થિતિ. If recoverable amount exceeds carrying amount, તો તફાવતને **ignored** કરાય છે અને asset એ જ book value પર ચાલતું રહે છે; **no upward adjustment** થતું નથી. **If recoverable amount is less than carrying amount**, તો એ તફાવત જ **impairment loss** છે અને તેને recognise કરાય છે.

જ્યાં કોઈ impairment loss recognise ન થતી હોય ત્યાં પણ impairment નો સંકેત એમ બતાવી શકે કે **remaining useful life, depreciation method or residual value need review and adjustment under AS 10**. આ વાક્ય મફતનો mark છે અને લગભગ હંમેશાં ઉપલબ્ધ હોય છે.

loss ક્યાં લઈ જવાય: તેને **statement of profit and loss** માં charge કરાય છે, સિવાય કે asset revalued amount પર નોંધાયું હોય — ત્યારે તેને એ જ asset ના revaluation surplus ની મર્યાદા સુધી **revaluation decrease** ગણાય છે. **After recognition, depreciation is adjusted** — જેથી સુધારેલી carrying amount, residual value બાદ કરીને, બાકીની useful life માં વહેંચાય.

Cash-generating units: જ્યાં કોઈ એકલા asset નું recoverable amount કાઢી ન શકાય ત્યાં તે **smallest identifiable group of assets generating cash inflows largely independent of those from other assets** માટે કઢાય છે. કોઈ unit ની impairment loss **first to goodwill** allocate થાય છે, પછી **pro rata to the other assets on the basis of their carrying amounts** — અને **no asset is reduced below the highest of its net selling price, its value in use, and zero**.

Reversal: દરેક balance sheet date પર enterprise જુએ છે કે અગાઉના સમયગાળામાં recognise કરેલી impairment loss **may no longer exist or may have decreased**, અને એમ હોય તો recoverable amount નો અંદાજ કાઢે છે. loss ત્યારે જ ઉલટાવાય છે **only if there has been a change in the estimates used** — એટલે કે છેલ્લી loss recognise થયા પછી recoverable amount નક્કી કરતા અંદાજો બદલાયા હોય. **The increased carrying amount must not exceed the carrying amount that would have been determined, net of depreciation, had no impairment loss been recognised.**

An impairment loss recognised for goodwill is not reversed — goodwill માટેની આ loss પછીના સમયગાળામાં ઉલટાવાતી નથી, સિવાય કે એ loss કોઈ અસાધારણ પ્રકારની ચોક્કસ બાહ્ય ઘટનાથી થઈ હોય જેની

www.scanneradda.com

પુનરાવૃત્તિ અપેક્ષિત ન હોય, અને પછીની ઘટનાઓએ તેની અસર ઉલટાવી દીધી હોય.

SMC અને MSME ને મળેલી છૂટ, Chapter 3 થી: આવી entities value in use ને present value technique ને બદલે **reasonable estimate** પર માપી શકે છે, અને એવી સ્થિતિમાં discount rate અંગેની provisions લાગુ પડતી નથી.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 5 પ્રશ્ન

- ઉત્તર ચાર દેખાય તેવા steps માં આપો: carrying amount, net selling price, value in use, અને છેલ્લા બેમાંથી ઊંચું લઈને recoverable amount — પછી impairment loss. દરેક પર label લગાડો; દરેકના marks છે.
- loss ગણતાં પહેલાં recoverable amount ને શબ્દોમાં નિષ્કર્ષ તરીકે લખો. તેનાથી higher-of વાળી ભૂલ થતી નથી અને પરીક્ષકને દેખાય છે કે નિયમ તમને આવડે છે.
- loss recognise કર્યા પછી બાકીની useful life પર depreciation નો charge સુધારો અને તે બતાવો. પ્રશ્નો સામાન્ય રીતે એ સાથે જ પૂછી લે છે.
- જ્યાં asset revalued amount પર નોંધાયું હોય ત્યાં loss ને પહેલાં એ જ asset ના revaluation surplus સામે લગાડો અને ત્યાર પછી જ profit and loss માં.
- cash-generating unit માં પહેલાં goodwill પર allocate કરો, પછી pro rata, અને floor ચકાસો — કોઈ asset net selling price, value in use અને શૂન્યમાંથી સૌથી ઊંચા કરતાં નીચે નહીં જાય.

PQ 7.1 · MTP 2024-Mar [1] (c) {C} · 5M · Pg 257	LEVEL II Application	સરળ
PQ 7.3 · PYQ 2025-May [6] (Or) (a) · 4M · Pg 259	LEVEL II Application	સરળ
PQ 7.5 · PYQ 2026-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 262	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 7.4 · PYQ 2025-Sep [3] (b) · 7M · Pg 260	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 7.6 · PYQ 2026-Sep [4] (b) · 4M · Pg 265	LEVEL II Application	કઠિન

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં પ્રશ્ન એ પૂછે કે asset impaired છે કે નહીં, ત્યાં કોઈ પણ ગણતરી પહેલાં para 7.3 ની indications પર કામ કરો, અને જણાવો કે તેમાંથી કઈ હાજર છે.
- reversal માં પહેલાં એ સ્થાપિત કરો કે અંદાજો બદલાયા છે, પછી ceiling લગાડો — એ carrying amount જે કોઈ loss recognise જ ન થઈ હોત તો હોત. બંને અંગ આવશ્યક છે.

PQ 7.2 · RTP 2024-Sep [17] · Pg 258	LEVEL II Analysis	મધ્યમ

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 6

Liabilities આધારિત Accounting Standards

Liabilities Based Accounting Standards

2 વિષય · 16 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **theory-પ્રધાન**

Level I — Comprehension & Knowledge	22.1%	86 માંથી 19 marks
Level II — Analysis & Application	77.9%	86 માંથી 67 marks

પેપરની Level I મર્યાદાથી ઉપર: આ પ્રકરણના 22% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીંની theory sums ની આસપાસનું ભરતિયું નથી — એ આ પ્રકરણના કુલ મૂલ્યનો પાંચમો ભાગ કે તેથી વધુ છે. આ પ્રકરણની તૈયારી માત્ર sums ઉકેલીને ન કરો.

વિષય 1: AS 15 — Employee Benefits

L2P1-C6-U6-T01

Read first વાંચો — Chapter 6 Unit 1, AS 15 Employee Benefits, Study Material, પાનાં 6.1–6.29 — તેમાં ખાસ કરીને આ ભાગ જુઓ: §1.3 employee benefits નો અર્થ, §1.4 short-term benefits, §1.5 defined contribution સામે defined benefit, §1.6 gratuity વાળો પ્રશ્ન, §1.7 accounting treatment, §1.10 actuarial gains અને losses, §1.11 other long-term benefits, §1.12 termination benefits.

NOTES

Employee કોણ છે: AS 15 **does not define the term** — આ શબ્દની વ્યાખ્યા આપતું નથી, પણ એટલું કહે છે કે employee **full-time, part-time, permanent, casual or temporary** ધોરણે services આપી શકે છે, અને એ પણ કે **employees include directors and other management personnel**. એટલે તેનો વ્યાપ માત્ર contract of employment ધરાવનારા પૂરતો નથી, કારણ કે casual અને temporary staff પાસે પ્રાયઃ કોઈ contract હોતો જ નથી.

આખા standard માં **benefits ની ચાર categories** ચાલે છે: **short-term**, **post-employment**, **other long-term** અને **termination** benefits. દરેક પ્રશ્નમાં પહેલું step એ જ છે કે category સાચી ઓળખાય, કારણ કે તેમનું accounting એકબીજાથી સાવ જુદું છે.

Short-term employee benefits એટલે એવા (termination benefits સિવાયના) જે **payable within twelve months after the end of the period in which the service is rendered** હોય. તેમનું accounting સીધું છે કારણ કે **no actuarial assumptions are required**. તેની ચાર sub-categories છે: **regular period benefits** (wages, salaries); **short-term compensated absences** (paid annual leave, maternity leave, sick leave); **profit sharing and bonuses** જે બાર મહિનામાં ચૂકવવાપાત્ર હોય; અને **non-monetary benefits** (medical care, housing, cars).

Compensated absences બે રીતે વહેંચાય છે, અને આ વહેંચણી પરીક્ષામાં પુછાય છે: accumulating

absences આગળ carry forward થાય છે અને ભવિષ્યના periods માં વાપરી શકાય છે — તેની cost ત્યારે recognise થાય છે **when the employees render the service that increases their entitlement**, પછી ભલે એ entitlement **vesting** હોય (નોકરી છોડતી વખતે રોકડમાં ચૂકવવાપાત્ર) કે **non-vesting**. **Non-accumulating** absences lapse થઈ જાય છે, અને તેની cost ત્યારે recognise થાય છે **when the absence occurs**.

Post-employment plans — એ ભેદ જેનાથી બધું નક્કી થાય છે: defined contribution plan માં enterprise માત્ર એક નિશ્ચિત contribution આપવા બંધાયેલું છે, તેથી વધુ કંઈ નહીં, એટલે expense એટલે માત્ર ચૂકવવાપાત્ર contribution; જ્યારે **defined benefit plan** માં **actuarial and investment risk** enterprise પર જ રહે છે, એટલે obligation નું measurement actuarially કરવું પડે છે.

Insured plans — gratuity વાળો એ પ્રશ્ન જેના પર પરીક્ષક વારંવાર પાછો આવે છે. જ્યાં enterprise કોઈ post-employment plan ને fund કરવા insurance premium ભરે છે ત્યાં તે **treats the plan as a defined contribution plan unless** તેના પર એવી obligation હોય કે (a) **pay the employee benefits directly when they fall due**, અથવા (b) **pay further amounts if the insurer does not pay all future benefits** — જે current અને prior periods ની service સાથે સંબંધિત હોય. આમાંથી કોઈ પણ obligation હોય તો **it is a defined benefit plan**, નામ ભલે ગમે તે અપાયું હોય — LIC દ્વારા ચલાવાતી gratuity scheme પ્રાયઃ આ જ શ્રેણીમાં આવે છે.

Balance Sheet માં defined benefit liability એ આનો **net total** છે: (a) balance sheet date પર **present value of the defined benefit obligation**; **બાદ કરો** (b) **past service cost not yet recognised** — હજી recognise ન થયેલો past service cost; **બાદ કરો** (c) balance sheet date પર એ **fair value of plan assets** જેમાંથી obligations સીધા settle થવાના છે.

જ્યાં plan assets obligation થી વધુ હોય ત્યાં net રકમ એક **asset** છે, અને AS 15 તેના પર મર્યાદા મૂકે છે: આ રીતે નક્કી થયેલી રકમ અને **present value of economic benefits available as refunds from the plan or reductions in future contributions** — આ બેમાંથી જે **ઓછું** હોય તેના પર એ asset માપવામાં આવે છે. આ ceiling પરીક્ષામાં નિયમિત પુછાય છે.

Termination benefits ત્યારે ચૂકવવાપાત્ર થાય છે જ્યારે **either the enterprise's decision to terminate employment before the normal retirement date, or the employee's decision to accept voluntary redundancy** — આ benefits ના બદલામાં — હોય; VRS payments તેનું કાયમી ઉદાહરણ છે. તે **liability and an expense only when** recognise થાય છે જ્યારે enterprise પાસે (i) **detailed formal plan for the termination, duly approved** હોય, અને (ii) obligation નો **a reliable estimate can be made**. બંને conditions જોઈએ, અને ઉત્તરમાં બંને લખવી પણ જોઈએ.

SMC અને MSME ને મળેલી છૂટ, Chapter 3 થી: આવી entities ને defined benefit plans ની recognition અને measurement ની provisions માંથી છૂટ છે, **but must still determine and provide for the accrued liability actuarially using the Projected Unit Credit Method**, અને discount rate **market yields on government bonds** ના આધારે લેવાશે.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 5 પ્રશ્ન

- કંઈ પણ ગણતાં પહેલાં benefit ને classify કરો — short-term, post-employment, other long-term કે termination. classification શબ્દોમાં લખો; તેનો પોતાનો એક mark છે અને આગળનો આખો ઉત્તર તેનાથી જ નક્કી થાય છે.
- કોઈ insured કે LIC દ્વારા ચલાવાતી scheme માં para 1.6 વાળો બે ભાગનો test સ્પષ્ટ રીતે લગાડો અને જણાવો કે plan defined contribution છે કે defined benefit. પ્રાય: આ જ નિષ્કર્ષ પ્રશ્નનો ખરો સાર હોય છે.
- defined benefit liability ને ત્રણ લીટીના net total તરીકે બનાવો — present value of obligation, બાદ unrecognised past service cost, બાદ fair value of plan assets — અને દરેક લીટી પર label લગાડો.
- જ્યાં plan assets obligation થી વધુ હોય ત્યાં asset ceiling લગાડો અને જણાવો કે બે રકમમાંથી કઈ ઓછી છે અને કેમ.
- compensated absences માં પહેલાં નક્કી કરો કે એ accumulating છે કે non-accumulating, પછી vesting કે non-vesting, અને એ પ્રમાણે recognise કરો.

PQ 1.2 · PYQ 2024-Sep [1] (b) {C} · 5M · Pg 271	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.3 · PYQ 2025-Jan [1] (c) {C} · 4M · Pg 272	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.5 · PYQ 2026-Jan [1] (b) {C} · 4M · Pg 274	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.4 · MTP 2025-Nov S1 [4] (a) · 6M · Pg 273	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.6 · PYQ 2026-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 275	LEVEL II Application	મધ્યમ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં કોઈ company એ gratuity scheme ને defined contribution ગણી હોય, ત્યાં તેને para 1.6 ની બંને obligations સામે ચકાસો અને સાફ સાફ કહો કે આ treatment ટકે છે કે નહીં.
- VRS કે બીજા કોઈ termination benefit માં બંને conditions તપાસો — approve થયેલો વિગતવાર ઔપચારિક plan અને ભરોસાપાત્ર અંદાજ — અને જો provision સમય પહેલાં કરાયું હોય તો કઈ condition ખૂટે છે તે જણાવો.

PQ 1.1 · MTP 2024-Jul [6] (b) · 4M · Pg 270	LEVEL II Evaluation	સરળ

વિષય 2: AS 29 (Revised) — Provisions, Contingent Liabilities અને Contingent Assets [AS 29 (Revised) Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets]

L2P1-C6-U6-T02

Read first વાંચો — Chapter 6 Unit 2, AS 29 (Revised) Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets, Study Material, પાનાં 6.30–6.54 — તેમાં ખાસ કરીને આ ભાગ જુઓ: §2.3 Definitions, §2.4–2.8 Recognition, §2.9 contingent liabilities, §2.10 contingent assets, §2.11–2.14 Measurement, §2.15 Reimbursements, §2.17–2.18 provisions માં ફેરફાર અને તેમનો ઉપયોગ, §2.19 Application of the rules, §2.20 Disclosure.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

NOTES

Provision ત્યારે recognise થાય છે જ્યારે ત્રણેય conditions પૂરી થાય: (a) enterprise પર **present obligation as a result of a past event** હોય; (b) એ **probable that an outflow of resources embodying economic benefits will be required to settle** હોય; અને (c) એ રકમનો **reliable estimate can be made. If these conditions are not met, no provision is recognised.** ત્રણેય શબ્દશઃ લખો; આ Unit ના લગભગ દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર તેમને ક્રમથી લગાડવાથી જ મળી જાય છે.

શું present obligation છે? Enterprise **all available evidence, including the opinion of experts** ને ધ્યાનમાં લે છે. જ્યાં **more likely than not that a present obligation exists** હોય ત્યાં બાકીના criteria પૂરા થતા હોય તો provision recognise કરાય છે. જ્યાં **more likely that no present obligation exists** હોય ત્યાં તે **discloses a contingent liability** — સિવાય કે outflow ની શક્યતા **remote** હોય, કારણ કે ત્યારે disclosure પણ થતું નથી.

આમાંથી ત્રણ પગથિયાંની નિસરણી મળે છે, જેને લગાડવાની પણ છે અને ઉત્તરમાં લખવાની પણ: probable outflow અને ભરોસાપાત્ર અંદાજ — **provide**; **possible** પણ probable નહીં — **disclose as a contingent liability**; **remote** — **neither provide nor disclose**.

Contingent liabilities are never recognised — તે ક્યારેય recognise થતી નથી, માત્ર disclose થાય છે. જ્યાં enterprise **jointly and severally liable** હોય ત્યાં જે ભાગ બીજા ચૂકવશે એવી અપેક્ષા હોય તેને **contingent liability** ગણાય છે, અને **provision is recognised for the part for which outflow is probable** — સિવાય એ અત્યંત વિરલ સ્થિતિના જ્યાં કોઈ ભરોસાપાત્ર અંદાજ શક્ય જ ન હોય. Contingent liabilities નું **assessed continually** આકલન થતું રહે છે, અને જો outflow probable થઈ જાય તો જે period માં આ ફેરફાર થયો તે જ period માં provision recognise કરાય છે.

Contingent assets are neither recognised nor disclosed in the financial statements. તે અણધારી કે અનપેક્ષિત ઘટનાઓમાંથી જન્મે છે — જેમ કે legal process દ્વારા લડાતો કોઈ claim — અને તેને recognise કરવાથી **recognising income that is never realised** જેવી સ્થિતિ થઈ શકે. **Where realisation of income becomes virtually certain, the asset is no longer a contingent asset and recognition is appropriate.** Contingent asset **usually disclosed in the report of the approving authority** થાય છે, statements માં નહીં. contingent liabilities સામેની આ અસમાનતા ઇરાદાપૂર્વકની છે અને પ્રશ્ન પ્રાયઃ આના પર જ બને છે.

Measurement: રકમ એટલે **best estimate of the expenditure required to settle the present obligation at the balance sheet date**, અને તે **judgement of management, supplemented by experience of similar transactions and, in some cases, reports from independent experts** થી નક્કી થાય છે.

Discounting: a provision is not discounted to present value, **except decommissioning, restoration and similar liabilities recognised as a cost of property, plant and equipment** માટે. જ્યાં discounting લાગુ પડે ત્યાં rate એ **pre-tax rate reflecting current market assessments of the time value of money and the risks specific to the liability** હશે. આ અપવાદ બહુ સાંકડો છે — warranty કે legal claim ને discount ન કરો.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Reimbursements: જ્યાં enterprise પોતાના expenditure નો અમુક કે આખો ભાગ બીજા પક્ષ પાસેથી વસૂલ કરી શકે — **insurance contract**, **indemnity clause**, કે **supplier's warranty** હેઠળ — ત્યાં reimbursement **only when it is virtually certain to be received on settlement of the obligation** જ recognise થાય છે, અને તેને **separate asset** તરીકે બતાવાય છે, **not netted against the provision**. જે રકમ recognise થાય તે **must not exceed the provision**.

ફેરફાર અને ઉપયોગ: provisions ને **reviewed at each balance sheet date and adjusted to the current best estimate** કરાય છે, અને **reversed if an outflow is no longer probable**. કોઈ પણ provision **used only for the expenditure for which it was originally recognised** — એટલે કે માત્ર એ જ expenditure માટે વપરાય છે; તેમાંથી બીજું expenditure adjust કરવાથી **conceal the impact of two different events** — બે જુદી ઘટનાઓની અસર ઢંકાઈ જશે.

Future operating losses: no provision is recognised — તેમના માટે કોઈ provision recognise થતું નથી, કારણ કે તે liability ની વ્યાખ્યા પણ પૂરી કરતા નથી અને સામાન્ય recognition criteria પણ. આ એક mark નો નક્કી ઉત્તર છે.

Restructuring: તેનાં ઉદાહરણો છે — **sale or termination of a line of business**, **closure or relocation of business locations**, **changes in management structure such as eliminating a layer of management**, અને **fundamental reorganisations materially affecting the nature and focus of operations**. Restructuring provision ત્યારે જ recognise થાય છે જ્યારે સામાન્ય criteria પૂરી થાય, અને **no obligation arises on the sale of an operation until there is a binding sale agreement** — ત્યાં સુધી enterprise પોતાનો વિચાર બદલી શકે છે. આ provision માં **only the direct expenditure arising from the restructuring** જ આવે છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 2 પ્રશ્ન

- ત્રણેય recognition conditions અને probable / possible / remote વાળી નિસરણી શબ્દશઃ યાદ રાખો. તેમને લગાડતાં પહેલાં લખી દો.
- contingent asset નો નિયમ contingent liability ના નિયમ સાથે જોડી બનાવીને યાદ રાખો — એકમાં statements માં ન recognition, ન disclosure; બીજામાં recognition નહીં પણ disclosure થાય છે.

PQ 2.6 · RTP 2022-May [20] (c) · Pg 282	**LEVEL I** Remembering	**મધ્યમ**
PQ 2.10 · RTP 2025-Jan [20] · Pg 288	**LEVEL I** Remembering	**મધ્યમ**

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- contingent assets અને contingent liabilities સાથે જુદો વ્યવહાર કેમ થાય છે એ સમજાવો: contingent asset ને recognise કરવાથી એવી income નોંધાઈ જવાનું જોખમ રહે છે જે ક્યારેય realise જ ન થાય.
- no-discounting નો નિયમ અને તેનો એકમાત્ર અપવાદ એક જ વાક્યમાં કહી શકવો જોઈએ.

www.scanneradda.com

- reimbursements માં લખો કે asset અલગ બતાવાય છે, provision માંથી બાદ કરાતી નથી, અને તે provision થી વધુ હોઈ ન શકે.
- joint and several liability, restructuring અને future operating losses — આ ત્રણ એવી સ્થિતિઓ છે જેના પોતાના અલગ નિયમો છે. સામાન્ય criteria લગાડતાં પહેલાં ઓળખી લો કે પ્રશ્ન આમાંથી કઈ સ્થિતિનો છે.
- restructuring માં binding sale agreement શોધો; તેના વિના કોઈ operation ના વેચાણ પર obligation ઊભી થતી નથી.

PQ 2.2 · PYQ 2020-Nov [6] (e) · 5M · Pg 278	LEVEL I Understanding	સરળ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 6 પ્રશ્ન

- દરેક item ને ત્રણેય conditions પર ક્રમથી ચકાસો અને જ્યાં provision ન કરવાનું હોય ત્યાં જણાવો કે કઈ condition પૂરી થતી નથી. જે ઉત્તર present obligation ચકાસ્યા વિના સીધો 'contingent liability' પર કૂદી જાય છે, તે reasoning ના marks ગુમાવે છે.
- જ્યાં પ્રશ્નમાં ઘણી સ્વતંત્ર situations આપી હોય ત્યાં દરેકનો ઉત્તર પોતાના નાના paragraph માં આપો અને નિષ્કર્ષ સ્પષ્ટ લખો — provision, disclosure, કે બેમાંથી કશું નહીં.
- જ્યાં best estimate કાઢી શકાય ત્યાં treatment સાથે રકમ પણ આપો, અને લખો કે આ best estimate છે.

PQ 2.1 · PYQ 2019-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 277	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.3 · MTP 2021-Oct [1] (a) {C} · 5M · Pg 279	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.5 · PYQ 2022-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 281	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.7 · PYQ 2022-Nov [6] (d) · 5M · Pg 284	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.9 · PYQ 2025-Jan [3] (a) · 7M · Pg 287	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 2.8 · RTP 2024-Sep [18] · Pg 285	LEVEL II Application	કઠિન

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં કોઈ company એ future operating losses માટે provision કર્યું હોય, કે reimbursement ને provision માંથી બાદ કરી દીધું હોય, કે provision નો ઉપયોગ બીજા expenditure માટે કર્યો હોય, ત્યાં નિયમનું નામ આપો અને સાચું treatment તથા આંકડા આપો.
- દરેક situation પર નિષ્કર્ષ અવશ્ય આપો. પરીક્ષક અહીં નિષ્કર્ષ પર marks આપે છે, AS 29 ની સામાન્ય ચર્ચા પર નહીં.

PQ 2.4 · MTP 2022-Mar [6] (Or) (b) · 5M · Pg 280	LEVEL II Evaluation	સરળ

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 7

Financial Statements ને અસર કરતી Items આધારિત Accounting Standards

Accounting Standards Based on Items Impacting Financial Statements

4 વિષય · 55 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: A

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **theory-પ્રધાન**

Level I — Comprehension & Knowledge	18.4%	309 માંથી 57 marks
Level II — Analysis & Application	81.6%	309 માંથી 252 marks

પેપરની Level I મર્યાદાથી ઉપર: આ પ્રકરણના 18% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીંની theory sums ની આસપાસનું ભરતિયું નથી — એ આ પ્રકરણના કુલ મૂલ્યનો પાંચમો ભાગ કે તેથી વધુ છે. આ પ્રકરણની તૈયારી માત્ર sums ઉકેલીને ન કરો.

વિષય 1: AS 4 — Contingencies અને Balance Sheet ની તારીખ પછી બનેલી ઘટનાઓ [AS 4-Contingencies and Events Occurring After the Balance Sheet Date]

L2P1-C7-U7-T01

Read first વાંચો — પ્રકરણ 7 Unit 1, AS 4 Contingencies and Events Occurring After the Balance Sheet Date, Study Material, પાનાં 7.1–7.14 — §1.2 Contingencies, §1.3 Events occurring after the balance sheet date, §1.4 Adjusting events, §1.5 Non-adjusting events, §1.6 Disclosure.

NOTES

Events occurring after the balance sheet date એટલે એવી ઘટનાઓ — અનુકૂળ હોય કે પ્રતિકૂળ — જે **balance sheet date અને approving authority financial statements ને approve કરે તે તારીખની વચ્ચે** બને છે. કંઈ પણ ઉત્તર લખતાં પહેલાં એ window ના બંને છેડા નક્કી કરી લો — ઘણા પ્રશ્નો એ જ વાત પર ફરે છે કે ઘટના એ window ની બહાર પડે છે.

Adjusting events: જે ઘટનાઓ **balance sheet date પર વિદ્યમાન conditions સાથે સંકળાયેલી રકમોના નિર્ધારણને materially અસર કરતી વધારાની માહિતી આપે છે** તેમના માટે assets અને liabilities માં adjustment **જરૂરી છે**. Study Material નું ઉદાહરણ: **balance sheet date પછી customer insolvent થવાથી confirm થયેલી trade receivable પરની loss** — customer ની નબળાઈ year end પર હતી જ; insolvency એ માત્ર તેની પુષ્ટિ કરી.

Non-adjusting events: જ્યાં ઘટના **balance sheet date પર વિદ્યમાન conditions સાથે સંબંધિત નથી** ત્યાં adjustment કરવું **યોગ્ય નથી**. તેનું કાયમી ઉદાહરણ છે balance sheet date અને approval ની તારીખ વચ્ચે **investments ના market value માં ઘટાડો — market value ના સામાન્ય ઉતાર-ચઢાવ સામાન્ય રીતે balance sheet date પર investments ની condition સાથે સંબંધિત હોતા નથી**, તે તો પછીના સમયગાળાની પરિસ્થિતિ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

દર્શાવે છે.

તેથી test હંમેશાં એક જ રહે છે: શું એ condition balance sheet date પર **વિદ્યમાન હતી** અને પછીની ઘટના માત્ર તેનો પુરાવો આપે છે? હા, તો adjust કરો. અને જો ઘટના balance sheet date પછી **ઊભી થઈ** હોય, તો adjust ન કરો. treatment આપતાં પહેલાં લખો કે કયું limb લાગુ પડે છે.

Non-adjusting event નું disclosure: આવી ઘટનાઓનું **સામાન્ય રીતે financial statements માં disclosure જરૂરી હોતું નથી**, પરંતુ જ્યાં તે એટલી **મહત્ત્વની હોય કે disclosure ન કરવાથી users ની યોગ્ય evaluation અને decision લેવાની ક્ષમતા પર અસર પડે**, ત્યાં disclosure approving authority ના report માં કરવામાં આવે છે — **ઘટનાનું સ્વરૂપ અને તેની financial effect નો અંદાજ, અથવા એવું કથન કે એવો અંદાજ બાંધી શકાય તેમ નથી**.

બે ઘટનાઓ જેમનું timing ગમે તે હોય, adjustment હંમેશાં થાય છે: proposed dividend નું treatment standard અને Schedule III ની અપેક્ષા મુજબ કરવામાં આવે છે, અને **એવી ઘટનાઓ જે દર્શાવે છે કે going concern assumption હવે યોગ્ય રહ્યું નથી** — તેમાં તો statements ને સાવ જુદા basis પર નવેસરથી બનાવવાં પડે છે, એ કોઈ એક line-item નું નહીં પણ પાયાનું adjustment છે.

Contingencies: provisions, contingent liabilities અને contingent assets માટે AS 4 ની contingency સંબંધી provisions હવે મોટે ભાગે **AS 29** થી સ્થાન ગુમાવી ચૂકી છે; **events occurring after the balance sheet date** પર આજે પણ AS 4 જ લાગુ પડે છે. જ્યાં પ્રશ્ન બંનેને ભેળવી દે, ત્યાં લખો કે કયું standard કયા limb પર લાગુ પડે છે — તેનાથી એક mark મળે છે અને ઉત્તર ગૂંચવાતો બચે છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- Events occurring after the balance sheet date ની definition અને જે window માં તે આવે છે — બંને શબ્દશઃ યાદ રાખવા જેવાં છે. કંઈ પણ classify કરતાં પહેલાં બંને લખી દો.
- બે કાયમી ઉદાહરણ તૈયાર રાખો: debtor નું insolvent થવું જે year end ની condition ની પુષ્ટિ કરે છે (adjusting), અને investments ના market value માં ઘટાડો (non-adjusting).

PQ 1.2 · PYQ 2019-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 296 — **LEVEL I** Remembering — **સરળ**

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- ઉત્તર definition અને window થી શરૂ કરો — balance sheet date થી approval ની તારીખ સુધી. પછી દરેક ઘટના પર અલગ અલગ condition-existed વાળો test લગાવો.
- માત્ર label નહીં, કારણ પણ આપો. 'Non-adjusting, because the fall in market value reflects circumstances of the following period, not the condition of the investment at the year end' — આવો ઉત્તર mark અપાવે છે; એકલું 'non-adjusting' નહીં.

TQ 1.1 · RTP 2022-Nov [12] · DESC · Pg 294 — **LEVEL I** Understanding — **મધ્યમ**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 1 પ્રશ્ન

- આ પ્રશ્નોમાં ઘણી ઘટનાઓ ગણાવાય છે અને દરેકનું treatment પુછાય છે. જે ક્રમમાં આપી હોય તે જ ક્રમમાં ઉત્તર આપો, દરેક પર એક નાનો ફકરો, અને અંતે adjust કરશો કે નહીં તથા disclosure નું પરિણામ લખો.
- જ્યાં ઘટના non-adjusting હોય પણ મહત્ત્વની હોય, ત્યાં લખો કે disclosure approving authority ના report માં કરવામાં આવે છે, જેમાં ઘટનાનું સ્વરૂપ અને financial effect નો અંદાજ રહેશે, અથવા એવું કથન કે અંદાજ બાંધી શકાય તેમ નથી.
- going concern પર નજર રાખો. balance sheet date પછીની કોઈ ઘટના તેને નબળું પાડે, તો ઉત્તર કોઈ એક figure નું adjustment નથી, પણ basis of preparation નું જ બદલાઈ જવું છે.

PQ 1.10 · RTP 2026-Jan [4] · Pg 308	LEVEL II Application	મધ્યમ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 8 પ્રશ્ન

- જ્યાં company એ year end પછી ઊભી થયેલી ઘટના માટે adjustment કરી દીધું હોય, અથવા year end ની condition ની પુષ્ટિ કરતી ઘટનાને છોડી દીધી હોય, ત્યાં જણાવો કે તેણે કયું limb ખોટું લગાવ્યું અને સાચું treatment તથા figures આપો.
- લખો કે approving authority ના report માં disclosure જરૂરી છે કે નહીં, અને એ disclosure માં શું શું હોવું જોઈએ — ઘટનાનું સ્વરૂપ અને financial effect નો અંદાજ, અથવા એવું કથન કે અંદાજ બાંધી શકાય તેમ નથી.
- જ્યાં going concern શંકામાં હોય, ત્યાં નિષ્કર્ષ એ છે કે statements ને જુદા basis પર નવેસરથી બનાવવાં પડશે, નહીં કે provision કરી દેવું જોઈએ. એ વાત સાફ શબ્દોમાં લખો.

PQ 1.1 · PYQ 2018-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 295	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 1.3 · PYQ 2021-Jul [1] (c) {C} · 5M · Pg 297	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 1.4 · MTP 2021-Oct [6] (b) · 5M · Pg 299	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 1.6 · MTP 2022-Sep [1] (c) {C} · 5M · Pg 302	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 1.7 · PYQ 2022-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 304	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 1.8 · RTP 2024-May [14] · Pg 305	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ
PQ 1.9 · RTP 2024-Sep [5] · Pg 306	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ
PQ 1.5 · PYQ 2021-Dec [1] (a) {C} · 5M · Pg 301	LEVEL II Evaluation	કઠિન

www.scanneradda.com

વિષય 2: AS 5 — સમયગાળાનો Net Profit કે Loss, Prior Period Items અને Accounting Policies માં ફેરફાર [AS 5-Net Profit Or Loss For The Period , Prior Period Items And Changes in Accounting Policies]

L2P1-C7-U7-T02

> **Read first** વાંચો — પ્રકરણ 7 Unit 2, AS 5 Net Profit or Loss for the Period, Prior Period Items and Changes in Accounting Policies, Study Material, પાનાં 7.15–7.31 — §2.2 Net profit or loss for the period, §2.3 Prior period items, §2.4 Changes in accounting estimates, §2.5 Changes in accounting policies.

NOTES

કોઈ પણ સમયગાળામાં recognise થયેલા income અને expense ના બધા items net profit or loss માં જાય છે, સિવાય કે કોઈ Accounting Standard બીજું કંઈ અપેક્ષિત કે અનુમત કરે. Net profit or loss ના બે components હોય છે, અને **બંનેને statement of profit and loss ના face પર disclose કરવા ફરજિયાત છે**: **profit or loss from ordinary activities** અને **extraordinary items**.

Ordinary activities એટલે business ના ભાગરૂપે કરાતી પ્રવૃત્તિઓ, તથા તેમને આગળ વધારવા માટેની, તેમની સાથે જોડાયેલી કે તેમાંથી ઊભી થતી સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ — માલના વેચાણ પરનો profit, season ના અંતે વધેલા inventory ના વેચાણ પરની loss.

Extraordinary items એટલે એવા income કે expenses જે enterprise ની **ordinary activities થી સ્પષ્ટપણે જુદા events કે transactions** માંથી ઊભા થાય છે, અને તેથી **જેમનું વારંવાર કે નિયમિત રીતે બનવાનું અપેક્ષિત નથી**. test ઘટનાનું સ્વરૂપ છે, તેનું કદ નહીં — મોટી હોવા છતાં ordinary loss extraordinary બની જતી નથી.

Ordinary activities ની અંદર separate disclosure: જ્યાં ordinary activities માંથી ઊભા થતા income કે expense ના items એવા **size, nature કે incidence** ના હોય કે તેમનું disclosure enterprise ની performance સમજાવવા માટે પ્રાસંગિક બને, ત્યાં તેમનાં **nature અને amount અલગથી disclose કરાય છે**. જે મોટા one-off items ને વિદ્યાર્થીઓ ભૂલથી extraordinary કહી દે છે, તેમાંના મોટા ભાગનું સાચું સ્થાન આ જ છે.

Prior period items એટલે **એવા income કે expenses જે એક કે વધુ પૂર્વવર્તી સમયગાળાનાં financial statements તૈયાર કરવામાં થયેલી errors કે omissions ને કારણે ચાલુ સમયગાળામાં ઊભા થાય છે**. Errors **ગણતરીની ભૂલ, accounting policies લાગુ કરવામાં થયેલી ભૂલ, હકીકતોનું ખોટું અર્થઘટન, કે અસાવધાની** થી થઈ શકે છે. તેમનાં **nature અને amount statement of profit and loss માં એવી રીતે અલગથી disclose કરવાં જોઈએ કે ચાલુ profit કે loss પર તેમની અસર સ્પષ્ટ દેખાય**.

Changes in accounting estimates ન તો prior period items છે, ન extraordinary items. Estimate ત્યારે revise કરાય છે જ્યારે **પરિસ્થિતિ બદલાય, અથવા નવી માહિતી, વધુ અનુભવ કે પછીના ઘટનાક્રમને કારણે તેમ કરવું પડે**, અને **આ revision પોતાના સ્વરૂપથી જ તે adjustment ને extraordinary item કે prior period item ની definition માં લાવતું નથી**. Estimates **એવા અંદાજ છે જેમને વધારાની માહિતી મળતાં revise કરવા પડી શકે** — તેથી **જે contingency નો વિશ્વસનીય અંદાજ પહેલાં બાંધી જ શકાતો ન હતો, તેના પરિણામ પર recognise થયેલો income કે expense prior period item નથી**.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

આ ત્રણ-તરફી ભેદ જ આખો Unit છે, અને દરેક પ્રશ્ન એને જ ચકાસે છે: પહેલાંના સમયગાળાની **error કે omission** એ **prior period item** છે; **કોઈ અંદાજનું revision** એ **change in estimate** છે, જે prospectively ચાલુ અને જરૂર પડે તો ભાવિ સમયગાળામાં લેવાય છે; અને **accounting ના basis નું જ બદલાઈ જવું** એ **change in accounting policy** છે. કોઈ પણ treatment આપતાં પહેલાં લખો કે તમે ત્રણમાંથી કોની સાથે કામ પાડી રહ્યા છો, અને શા માટે.

Change in estimate ની effect net profit or loss ના નિર્ધારણમાં **જે period માં change થયો હોય તે જ period** માં સમાવાય છે, જો તે માત્ર એ જ period ને અસર કરતી હોય; અને જો બંનેને અસર કરતી હોય તો **change ના period માં તથા ભાવિ periods માં**. જ્યાં effect material હોય, ત્યાં તેનાં **nature અને amount disclose કરાય છે**.

Change in accounting policy ત્યારે જ કરાય છે જ્યારે **statute દ્વારા અપેક્ષિત હોય, કોઈ Accounting Standard ના પાલન માટે હોય, અથવા તેનાથી વધુ યોગ્ય presentation બનતી હોય. જે amount થી કોઈ item અસરગ્રસ્ત થાય છે તે જ્યાં સુધી જાણી શકાય ત્યાં સુધી disclose કરાય છે**; અને જ્યાં પૂર્ણપણે કે અંશતઃ જાણી ન શકાય, ત્યાં **એ હકીકતનો ઉલ્લેખ કરી દેવાય છે** — એ જ શિસ્ત જે AS 1 માં છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 2 પ્રશ્ન

- Extraordinary item, prior period item અને change in estimate ની definitions શબ્દશઃ યાદ રાખવા જેવી છે — આખું classification એમના પર જ ટકેલું છે.

PQ 2.3 · PYQ 2021-Jan [1] (b) {C} · 5M · Pg 312	LEVEL I Remembering	સરળ
PQ 2.10 · RTP 2025-Sep [9] · Pg 319	LEVEL I Remembering	મધ્યમ

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 2 પ્રશ્ન

- Classification વાળા પ્રશ્નોનો ઉત્તર આ જ ક્રમમાં આપો: category નું નામ, જે definition પર તે ખરી ઊતરે છે તે, પછી treatment અને disclosure. દરેક item પર ત્રણ વાક્ય.
- સાફ લખો કે change in estimate prospectively લાગુ પડે છે અને તેને કદી prior period item ગણીને restate કરાતું નથી.

PQ 2.8 · PYQ 2023-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 317	LEVEL I Understanding	સરળ
PQ 2.2 · RTP 2020-May [14] (b) · Pg 312	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 3 પ્રશ્ન

- જ્યાં પ્રશ્નમાં items ની યાદી આપી હોય, ત્યાં એક નાનું table બનાવી દો — item, classification, treatment, disclosure. લખવામાં ઝડપી છે અને તપાસવામાં સહેલું.
- Change in accounting policy માટે effect figures માં આપો અને disclosure note પણ draft કરો, જેમ AS 1 માં કરીએ છીએ.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- Extraordinary items એટલા સામાન્ય નથી જેટલું વિદ્યાર્થીઓ માને છે. કોઈ item ને extraordinary કહેતાં પહેલાં પૂછો કે એ ઘટના ordinary activities થી સ્પષ્ટપણે જુદી છે કે નહીં; જો તે માત્ર મોટી હોય, તો તેનું સ્થાન ordinary activities ની અંદર separate disclosure છે.

PQ 2.1 · PYQ 2018-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 310	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.11 · PYQ 2025-Sep [6] (a) · 4M · Pg 320	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.12 · RTP 2026-Jan [6] · Pg 321	LEVEL II Application	મધ્યમ

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 2 પ્રશ્ન

- તફાવત પૂછતો પ્રશ્ન — prior period item, change in estimate, કે change in policy — લગભગ દરેક sitting માં પુછાય છે. ઉત્તર definitions ની આસપાસ બાંધો અને દરેકનું એક ઉદાહરણ આપો.
- જે amount એટલા માટે ઊભી થઈ છે કે કોઈ contingency હવે માપી શકાય તેવી બની છે, તે change in estimate છે, prior period item નથી. આટલું એક ઉદાહરણ યાદ રાખી લેવું પૂરતું છે.

PQ 2.4 · PYQ 2022-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 314	LEVEL II Analysis	સરળ
PQ 2.9 · RTP 2025-Jan [5] · Pg 318	LEVEL II Analysis	મધ્યમ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 4 પ્રશ્ન

- જ્યાં કોઈ item ને extraordinary દર્શાવ્યો હોય, ત્યાં તેને તેના કદ પર નહીં પણ 'clearly distinct from ordinary activities' ની કસોટી પર ચકાસો, અને જો તેનું સાચું સ્થાન ordinary activities ની અંદર separate disclosure હોય તો ત્યાં જ reclassify કરો.
- જ્યાં revised estimate ને prior period item ગણી લેવાયો હોય, ત્યાં લખો કે change in estimate prospectively લાગુ પડે છે, અને ચાલુ વર્ષ પર તેની effect restate કરીને દર્શાવો.
- ઉત્તરનો અંત statement of profit and loss ના face પર સાચી presentation દર્શાવીને કરો.

PQ 2.5 · MTP 2022-Sep [1] (c) {C} · 5M · Pg 314	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 2.6 · PYQ 2022-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 315	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 2.13 · PYQ 2026-May [6] (b) · 4M · Pg 322	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 2.7 · RTP 2022-Nov [13] (a) · Pg 316	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 3: AS 11 — Foreign Exchange Rates માં થતા ફેરફારની અસર [AS 11-The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates]

L2P1-C7-U7-T03

Read first વાંચો — પ્રકરણ 7 Unit 3, AS 11 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates, Study Material, પાનાં 7.32–7.59 — §3.2 Definitions, §3.3 Initial recognition, §3.4 Reporting at each balance sheet date, §3.5 Recognition of exchange differences, §3.6–3.9 Foreign operations, §3.11 Forward exchange contracts.

NOTES

Initial recognition: કોઈ foreign currency transaction ને reporting currency માં **transaction ની તારીખના exchange rate** પર record કરાય છે. **actual rate ની લગભગ બરાબર** હોય એવો rate પણ વાપરી શકાય — જેમ કે સાપ્તાહિક કે માસિક average — **પણ ત્યારે નહીં, જ્યારે exchange rates માં ભારે ઉતાર-ચઢાવ ચાલતો હોય**.

Balance sheet date પર treatment બે પ્રશ્નો પર આધાર રાખે છે: item **monetary છે કે non-monetary**, અને જો non-monetary હોય તો તે **historical cost પર રખાયો છે કે fair value પર**? કોઈ rate લગાવતાં પહેલાં બંનેનો ઉત્તર મેળવી લો.

ત્રણ નિયમ: monetary items પર **closing rate**; **historical cost પર રખાયેલા non-monetary items** પર **transaction ની તારીખનો rate**; અને **fair value પર રખાયેલા non-monetary items** પર **જે rates values નક્કી થઈ ત્યારે વિદ્યમાન હતા તે**.

Closing rate નો અપવાદ: જ્યાં closing rate એ રકમને **વાજબી ચોકસાઈથી દર્શાવતો નથી** જે ખરેખર વસૂલ થવાની કે ચૂકવાવાની સંભાવના છે — જેમ કે remittance પર નિયંત્રણ હોય, કે rate એવો અવાસ્તવિક હોય કે જેના પર exchange ખરેખર થઈ જ ન શકે — ત્યાં વધુ યોગ્ય rate વપરાય છે.

Exchange differences ની recognition: monetary items ના settlement પર, અથવા **monetary items ને એ rates થી જુદા rates પર report કરવા** પર જેના પર તે શરૂઆતમાં record થયા હતા કે પહેલાં report થયા હતા, જે differences ઊભા થાય છે તે **જે period માં ઊભા થાય તે જ period માં income કે expense તરીકે recognise કરાય છે**. સામાન્ય transactions માં કોઈ deferral હોતું નથી.

Integral સામે non-integral foreign operations — classification જ આખો ઉત્તર નક્કી કરી દે છે. Integral operation ના items નું translation **એ રીતે કરાય છે જાણે તેના transactions ખુદ reporting enterprise એ જ કર્યા હોય**: tangible fixed assets અને તેમના પરનું depreciation **ખરીદીની તારીખના rate** પર (અથવા valuation પર રખાયા હોય તો valuation ની તારીખના rate પર), inventories **એ rates પર જ્યારે તે costs લાગ્યા હતા**, recoverable amount કે realisable value **એ rate પર જ્યારે તે amount નક્કી થઈ** — અને તેનાથી ઊભા થતા differences **profit and loss** માં જાય છે.

Non-integral operation નું translation સાવ જુદી રીતે થાય છે: **બધાં assets અને liabilities, monetary હોય કે non-monetary, closing rate પર**; **income અને expense items એ તારીખોના rates પર જ્યારે transactions થયા**; અને **તેનાથી ઊભા થતા બધા exchange differences net investment ના disposal સુધી foreign**

www.scanneradda.com

currency translation reserve માં જમા થતા રહે છે. આ Unit માં સૌથી વધુ પુછાતી બાબત એ જ reserve છે.

Classification બદલાય ત્યારે નવી classification ની translation procedures **change ની તારીખથી** લાગુ કરાય છે — prospectively, પહેલાંના સમયગાળાને restate કરીને નહીં.

Trading કે speculation માટે ન કરાયેલા forward exchange contracts: inception પર ઊભા થતા premium કે discount ને contract ની મુદત દરમિયાન expense કે income તરીકે amortise કરાય છે; **contract પરના exchange differences એ જ reporting period ના statement of profit and loss માં recognise કરાય છે જેમાં exchange rates બદલાય છે**; અને **cancellation કે renewal પર થતો profit કે loss એ જ period નો income કે expense ગણાય છે**. ત્રણ અલગ નિયમ છે — પૂરો ઉત્તર ત્રણેય આપે છે.

જ્યાં contract trading કે speculation માટે જ કરાયો હોય, ત્યાં treatment જુદું છે: gain કે loss ની ગણતરી forward rate ના સંદર્ભમાં કરાય છે અને તેને profit and loss માં recognise કરાય છે, premium કે discount નું કોઈ Amortisation થતું નથી.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- ત્રણ balance sheet નિયમ — monetary પર closing rate, historical cost પર રખાયેલા non-monetary પર transaction ની તારીખનો rate, અને fair value પર રખાયેલા non-monetary પર એ rate જ્યારે value નક્કી થઈ — આ જ આખા Unit ની કરોડરજ્જુ છે. ઉત્તરમાં સૌથી પહેલાં એ જ લખો.
- Non-integral operations માટે ત્રિપુટી યાદ રાખો: assets અને liabilities પર closing rate, income અને expense પર transaction ની તારીખના rates, અને differences foreign currency translation reserve માં.

PQ 3.4 · PYQ 2018-Nov [6] (c) · 5M · Pg 329	**LEVEL I** Remembering	**સરળ**

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 2 પ્રશ્ન

- કોઈ પણ translation પ્રશ્નનો ઉત્તર પહેલાં classification લખીને શરૂ કરો — monetary કે non-monetary, integral કે non-integral — અને પછી તેમાંથી નીકળતો rate લખો.
- એ પણ સમજાવો કે non-integral differences profit and loss માં નહીં અને reserve માં શા માટે જાય છે: તે net investment સાથે સંબંધિત છે, reporting enterprise ના પોતાના transactions સાથે નહીં.

PQ 3.6 · PYQ 2021-Jan [1] (d) {C} · 5M · Pg 331	**LEVEL I** Understanding	**સરળ**
PQ 3.10 · RTP 2022-Nov [18] · Pg 337	**LEVEL I** Understanding	**મધ્યમ**

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 13 પ્રશ્ન

- કામને schedule રૂપે ગોઠવો: item, classification, લગાવેલો rate, translated amount. પરીક્ષક item સામે rate ચકાસે છે, અને schedule બંને દેખાડે છે.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- monetary items પરના exchange differences સીધા profit and loss માં લો, અને એ લખી પણ દો. તેમને defer કરવું એ પાયાની ભૂલ છે.
- forward contract માટે premium કે discount, સમયગાળાના exchange differences અને cancellation — ત્રણેયને અલગ અલગ લો. દરેક પર એક mark છે.
- જ્યાં પ્રશ્ન બે વર્ષ સુધી ફેલાયેલો હોય, ત્યાં દરેક balance sheet date પર restate કરો અને difference માત્ર settlement પર નહીં પણ દર વર્ષે recognise કરો.

PQ 3.1 · MTP 2018-Mar [6] (a) · 5M · Pg 326	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.2 · PYQ 2018-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 327	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.3 · PYQ 2018-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 327	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.5 · PYQ 2019-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 330	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.7 · PYQ 2021-Dec [1] (a) {C} · 5M · Pg 333	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.9 · PYQ 2022-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 336	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.8 · RTP 2022-May [18] (b) · Pg 334	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.12 · RTP 2023-May [18] · Pg 339	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.13 · PYQ 2023-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 340	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.14 · MTP 2024-Jul [6] (c) · 6M · Pg 341	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.15 · RTP 2024-Sep [9] (a) · Pg 343	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.17 · RTP 2025-May [12] · Pg 344	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.18 · PYQ 2026-May [6] (Or) (a) · 4M · Pg 346	LEVEL II Application	કઠિન

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 1 પ્રશ્ન

- આમાંના મોટા ભાગના પ્રશ્નો ખરેખર integral સામે non-integral ના નિર્ણય વિશે જ હોય છે. indicators ગોઠવો, classification પર પહોંચો, પછી translate કરો — ઊલટા ક્રમે કદી નહીં.
- Classification બદલાય ત્યારે નવી procedures change ની તારીખથી લાગુ કરો અને લખો કે પહેલાંના સમયગાળા restate કરાતા નથી.

TQ 3.1 · RTP 2023-Nov [18] · DESC · Pg 325	LEVEL II	મધ્યમ

Analysis

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 2 પ્રશ્ન

- જ્યાં company એ non-integral translation differences ને profit and loss માં લીધા હોય, કે સામાન્ય exchange losses ને capitalise કરી દીધી હોય, ત્યાં para નું નામ આપો, effect ને આંકડામાં માપો અને સાચું treatment આપો.

PQ 3.11 · PYQ 2023-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 338	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 3.16 · RTP 2025-Jan [9] · Pg 344	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ

વિષય 4: AS 22 — Taxes on Income નું Accounting [AS 22-Accounting For Taxes On Income]

L2P1-C7-U7-T04

Read first વાંચો — પ્રકરણ 7 Unit 4, AS 22 Accounting for Taxes on Income, Study Material, પાનાં 7.60–7.76 — §4.3 Definitions, §4.4 Recognition, §4.5 Measurement, §4.6 Re-assessment of unrecognised deferred tax assets, §4.7 Review of previously recognised assets, §4.9 Disclosure, §4.10 Explanations.

NOTES

મૂળ વિચાર: taxes on income એ **income કમાવામાં થતો expense** છે અને તે **જે revenue અને expenses સાથે સંબંધિત હોય તે જ period માં accrue થાય છે**. Taxable income અને accounting income ની ગણતરી જુદી રીતે થતી હોવાથી એ matching માંથી **timing differences** ઊભા થાય છે, જેમની tax effects balance sheet માં **deferred tax assets કે liabilities** બને છે.

Period નો tax expense current tax અને deferred tax થી બને છે, અને net profit or loss નક્કી કરવામાં બંને સમાવાય છે.

Timing differences સામે permanent differences — આ પહેલાં બરાબર કરો, નહીં તો આખો ઉત્તર બગડે છે. Timing differences એક period માં ઊભા થાય છે અને એક કે વધુ પછીના periods માં reverse થાય છે — books અને Act વચ્ચે જુદા પડતા depreciation rates, section 43B હેઠળ ચુકવણી પર જ મળતા expenses, વગેરે. **Permanent differences reverse થતા નથી** — નામંજૂર થયેલો દંડ, કે section 10 હેઠળ કરમુક્ત income — અને **permanent difference પર કોઈ deferred tax recognise થતું નથી**.

Recognition, જેમાં prudence અંદર જ ગૂંથાયેલી છે: બધા timing differences માટે deferred tax **liabilities** recognise કરાય છે. Deferred tax **assets માત્ર એટલા પ્રમાણમાં જ recognise અને carry forward કરાય છે જેટલા માટે reasonable certainty હોય કે તેમને realise કરી શકાય એટલી પૂરતી future taxable income ઉપલબ્ધ થશે**.

Losses માટેનો વધુ કડક test: જ્યાં enterprise પાસે **tax laws હેઠળ unabsorbed depreciation કે carry-forward of losses** હોય, ત્યાં deferred tax assets **માત્ર એટલા પ્રમાણમાં જ recognise કરાય છે જેટલા માટે**

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

convincing evidence થી સમર્થિત virtual certainty હોય કે પૂરતી future taxable income ઉપલબ્ધ થશે. **સામાન્ય timing differences માટે reasonable certainty; losses માટે convincing evidence થી સમર્થિત virtual certainty.** પરીક્ષક આ જોડી સતત ચકાસે છે.

Measurement: current tax એ રકમ પર જે **taxation authorities ને ચૂકવવાની કે તેમની પાસેથી વસૂલ થવાની અપેક્ષા હોય**, લાગુ પડતા rates અને laws વાપરીને. **Deferred tax** માટે **balance sheet date સુધીમાં enacted કે substantively enacted થયેલા tax rates અને tax laws** વપરાય છે — અને Study Material નોંધે છે કે rates અને laws અંગેની અમુક સરકારી **announcements** ની **વાસ્તવિક enactment જેવી જ substantive effect** હોઈ શકે છે, અને એવા કિસ્સામાં એ જાહેર થયેલા rates વપરાય છે.

Deferred tax assets અને liabilities ને present value પર discount કરાતાં નથી.

Re-assessment અને review બંને દિશામાં કામ કરે છે, અને બંને પરીક્ષામાં પુછાય છે. દરેક balance sheet date પર enterprise **unrecognised deferred tax assets નું ફરી મૂલ્યાંકન કરે છે** અને જેટલા પ્રમાણમાં, કેસ પ્રમાણે, reasonably certain કે virtually certain બન્યું હોય કે પૂરતી future taxable income ઉપલબ્ધ થશે, તેટલા પ્રમાણમાં તેમને recognise કરે છે. એ જ રીતે તે **પહેલાં recognise થયેલા deferred tax assets ની સમીક્ષા કરે છે** અને જેટલા પ્રમાણમાં હવે એ reasonably કે virtually certain રહ્યું ન હોય કે તે realise થશે, તેટલા પ્રમાણમાં તેમને **write down કરે છે**.

Presentation: deferred tax assets અને liabilities નું disclosure **current tax થી અલગ** કરાય છે અને તેમને **current tax દર્શાવતાં assets અને liabilities થી જુદાં પાડવામાં આવે છે**. તેમને **ત્યારે જ offset કરાય છે જ્યારે enterprise પાસે કાયદેસર અમલપાત્ર set-off નો હક હોય અને તે એક જ governing taxation laws હેઠળ લેવાતા taxes on income સાથે સંબંધિત હોય**.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- બે certainty tests એક જોડી તરીકે યાદ રાખો: સામાન્ય timing differences માટે reasonable certainty, અને જ્યાં unabsorbed depreciation કે carried-forward loss હોય ત્યાં convincing evidence થી સમર્થિત virtual certainty.
- Deferred tax માત્ર timing differences પર જ ઊભું થાય છે. Timing અને permanent differences — બંનેનાં બે-બે ઉદાહરણ વિચાર્યા વગર આપી શકાય એટલી તૈયારી રાખો.

TQ 4.1 · RTP 2022-Nov [19] (a) · DESC · Pg 348 — LEVEL I Remembering — મધ્યમ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 11 પ્રશ્ન

- ઉત્તરને schedule રૂપે ગોઠવો: item, book treatment, tax treatment, difference, timing કે permanent, અને લાગુ પડતા rate પર deferred tax. પરીક્ષકને જે જોઈએ છે તે બધું એ table માં દેખાઈ જાય છે.
- તમે જે tax rate વાપરો છો તે અને શા માટે વાપરો છો તે લખો — balance sheet date પર enacted કે substantively enacted.
- deferred tax નું balance અને વર્ષ દરમિયાનનું movement અલગ અલગ દર્શાવો; પ્રશ્નોમાં સામાન્ય રીતે statement of profit and loss નો charge તથા balance sheet નો figure — બંને પુછાય છે.

- discount ન કરો. Permanent difference પર deferred tax ઊભું ન કરો. આ બે ભૂલો ગણતરીની ભૂલો કરતાં વધુ marks ખાઈ જાય છે.

PQ 4.1 · PYQ 2018-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 348	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.2 · PYQ 2020-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 349	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.3 · PYQ 2021-Jan [1] (d) {C} · 5M · Pg 350	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.4 · PYQ 2021-Jul [6] (a) · 5M · Pg 351	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.6 · PYQ 2022-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 353	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.7 · PYQ 2023-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 355	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.8 · PYQ 2024-Sep [1] (c) {C} · 5M · Pg 356	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.10 · PYQ 2025-Sep [1] (a) {C} · 5M · Pg 360	LEVEL II Application	સરળ
PQ 4.5 · RTP 2022-May [19] (a) · Pg 352	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.9 · RTP 2025-Jan [16] · Pg 357	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 4.11 · PYQ 2026-May [1] (c) {C} · 4M · Pg 361	LEVEL II Application	મધ્યમ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 8

Revenue આધારિત Accounting Standards

Revenue Based Accounting Standards

2 વિષય · 29 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **theory-પ્રધાન**

Level I — Comprehension & Knowledge	21.7%	161 માંથી 35 marks
Level II — Analysis & Application	78.3%	161 માંથી 126 marks

પેપરની Level I મર્યાદાથી ઉપર: આ પ્રકરણના 22% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીંની theory sums ની આસપાસનું ભરતિયું નથી — એ આ પ્રકરણના કુલ મૂલ્યનો પાંચમો ભાગ કે તેથી વધુ છે. આ પ્રકરણની તૈયારી માત્ર sums ઉકેલીને ન કરો.

વિષય 1: AS 7 — Construction Contracts

L2P1-C8-U8-T01

Read first વાંચો — પ્રકરણ 8 Unit 1, AS 7 Construction Contracts, Study Material, પાનાં 8.1–8.35 — §1.3 Combining and segmenting, §1.4 Types of contract, §1.5 Contract revenue and costs, §1.6 Percentage completion method, §1.7 Costs relating to future activity, §1.8 Uncollectable contract revenue, §1.9 Stage of completion, §1.10 Changes in estimates, §1.11 Disclosure.

NOTES

Contract ના બે પ્રકાર: fixed price contract, જેમાં contractor **નિશ્ચિત contract price કે output ના એકમદીઠ નિશ્ચિત rate** પર સંમત થાય છે, અને અમુક કિસ્સામાં તે **cost escalation ને આધીન** હોય છે; અને **cost plus contract**, જેમાં contractor ને **માન્ય કે અન્યથા નિર્ધારિત costs, વત્તા એ costs ની અમુક ટકાવારી કે નિશ્ચિત fee** ચૂકવાય છે.

Contract revenue માં આવે છે (i) **contract માં સંમત થયેલી revenue ની પ્રારંભિક રકમ**, અને (ii) **variations, claims અને incentive payments** — પણ માત્ર **એટલા પ્રમાણમાં જ કે જ્યાં સુધી એ સંભવિત હોય કે તેમાંથી revenue મળશે અને તેમને વિશ્વસનીય રીતે માપી શકાય**.

Contract revenue ને Study Material ના પોતાના ક્રમમાં જ બાંધો: સંમત price (fixed કે cost-plus), **વત્તા** સંમત cost escalation, **વત્તા** claims, **વત્તા** incentive payments, **ઓછા** penalties, અને **તેમાં variations નું adjustment. Claims ત્યારે જ સમાવાય છે જ્યારે customer તેમને સ્વીકારે એ સંભવિત હોય અને રકમ વિશ્વસનીય રીતે માપી શકાય**; **incentives પણ એ જ probable-and-measurable test પર**; **penalties, જે સામાન્ય રીતે મોડા પૂરું કરવા બદલ હોય છે, revenue ઘટાડે છે**.

Percentage of completion method કામની પ્રગતિના પ્રમાણમાં revenue recognise કરે છે, અને તેને એ વર્ષે થયેલા costs સાથે match કરે છે. તે **accrual અને matching concepts સાથે સુસંગત છે**, અને તે સમયગાળામાં contract ની પ્રવૃત્તિ તથા performance કેટલી રહી તેની ઉપયોગી માહિતી આપે છે. **AS 7 કહે છે કે contract ના**

www.scanneradda.com

અંતિમ પરિણામનો વાજબી અંદાજ બાંધી શકાય તેમ ન હોય ત્યાં સુધી આ method વાપરવી ન જોઈએ.

Stage of completion અનેક રીતે નક્કી કરી શકાય છે, અને enterprise એ method વાપરે છે જે **થયેલા કામને વિશ્વસનીય રીતે માપે**: (a) **આજ સુધી થયેલા કામ પાછળ લાગેલા contract costs નું અંદાજિત કુલ contract costs સાથેનું પ્રમાણ**; (b) **થયેલા કામનાં surveys**; અથવા (c) **contract ના કામના ભૌતિક હિસ્સાનું પૂરું થવું**. **Customers પાસેથી મળેલાં progress payments અને advances જરૂરી નથી કે થયેલું કામ દર્શાવે** — આ ચેતવણી પરીક્ષામાં પુછાય છે, કેમ કે પ્રશ્નોમાં progress billings ઘણી વાર ભુલાવામાં નાખવા માટે જ અપાય છે.

Costs relating to future activity — site પર પહોંચેલો પણ હજી વપરાયો ન હોય તેવો માલ, subcontractors ને અપાયેલા advances — ને stage of completion ની ગણતરી વખતે **આજ સુધીના costs incurred માંથી બાદ રખાય છે**, અને તેમને asset તરીકે રાખવામાં આવે છે. તેમને અંદર લઈ લેવાથી ટકાવારી ફૂલી જાય છે, અને આ Unit ની સૌથી સામાન્ય ભૂલ એ જ છે.

Expected loss તરત અને પૂરેપૂરી recognise કરાય છે. જ્યારે એ સંભવિત હોય કે **કુલ contract costs કુલ contract revenue કરતાં વધી જશે**, ત્યારે **expected loss ને તરત જ expense તરીકે recognise કરાય છે** — કામ શરૂ થયું છે કે નહીં, stage of completion શું છે, અને એક જ contract તરીકે ન ગણાતા બીજા contracts પર કેટલો profit અપેક્ષિત છે, એ બધું જોયા વગર.

જ્યાં પરિણામનો વિશ્વસનીય અંદાજ બાંધી શકાય તેમ ન હોય: revenue **માત્ર એટલા જ contract costs incurred ના પ્રમાણમાં recognise કરાય છે જેમની વસૂલાત સંભવિત હોય**, અને **contract costs ને જે period માં લાગ્યા હોય તે period માં expense તરીકે recognise કરાય છે** — કોઈ profit લેવાતો નથી.

Changes in estimates: આ method દરેક period માં contract revenue અને costs ના **ચાલુ estimates પર cumulative basis પર** લગાવાય છે. Revenue, costs કે પરિણામના estimate માં થતા ફેરફારનું accounting **AS 5 હેઠળ change in accounting estimate** તરીકે કરાય છે — તે ચાલુ અને ભાવિ periods માં લેવાય છે, **કદી prior period item તરીકે નહીં**.

Uncollectable contract revenue: જ્યાં contract revenue માં પહેલેથી સમાવેલી કોઈ રકમ વસૂલ થઈ શકે તેમ ન રહે, ત્યાં તેને contract revenue ના adjustment તરીકે નહીં પણ **expense** તરીકે recognise કરાય છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- Contract revenue ની રચના — સંમત price, વત્તા escalation, વત્તા claims, વત્તા incentives, ઓછા penalties, અને variations નું adjustment — એ યાદી રૂપે લખવાનો ઉત્તર છે. એ જ ક્રમમાં યાદ રાખો.
- Stage of completion માપવાની ત્રણ રીતો, અને એ ચેતવણી કે progress payments થયેલું કામ માપતાં નથી — બંને પોતે જ એક mark ને લાયક છે.

PQ 1.9 · RTP 2024-Sep [7] · Pg 376 — **LEVEL I** Remembering — **મધ્યમ**

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- કોઈ પણ ગણતરી પહેલાં contract ના બે પ્રકાર અને contract revenue ની રચના લખી દો; બંનેના પોતાના marks છે.

www.scanneradda.com

- Percentage completion method accrual અને matching સાથે શા માટે સુસંગત છે, અને AS 7 તેને વાપરવા પર કઈ શરત મૂકે છે — બંને લખી શકાય એટલી તૈયારી રાખો.

PQ 1.5 · RTP 2022-May [13] (b) · Pg 371	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 7 પ્રશ્ન

- નક્કી ક્રમમાં કામ કરો: કુલ contract revenue, કુલ અંદાજિત contract costs, આજ સુધીના costs incurred, stage of completion, સમયગાળાના revenue અને costs, અને recognise થયેલો profit કે loss. દરેક step પર label લખો.
- ટકાવારી ગણતાં પહેલાં costs relating to future activity બાદ કરી દો, અને તમે એમ કર્યું છે તે દેખાડો પણ ખરા.
- કોઈ પણ profit recognise કરતાં પહેલાં expected loss છે કે નહીં તે ચકાસો. કુલ costs કુલ revenue કરતાં વધી જાય, તો આખી loss તરત જ નાખવાની — તેના પર ટકાવારી લાગતી નથી.
- જ્યાં પરિણામનો વિશ્વસનીય અંદાજ બાંધી શકાય તેમ ન હોય, ત્યાં revenue માત્ર વસૂલ થઈ શકે તેવા costs incurred ના પ્રમાણમાં જ recognise કરો અને શા માટે કોઈ profit લેવાતો નથી તે લખો.
- અનેક વર્ષના પ્રશ્નમાં method ને cumulative રીતે લગાવો અને ચાલુ વર્ષનો figure કાઢવા પહેલાંનાં વર્ષોમાં જે recognise થયું હતું તે બાદ કરો. મોટા ભાગની ભૂલો એ બાદબાકીમાં જ થાય છે.

PQ 1.2 · PYQ 2020-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 367	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.3 · PYQ 2021-Jul [1] (a) {C} · 5M · Pg 369	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.6 · MTP 2022-Sep [6] (c) · 5M · Pg 372	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.4 · PYQ 2022-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 370	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.8 · PYQ 2024-May [3] (a) · 7M · Pg 374	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.10 · RTP 2025-Jan [6] · Pg 377	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.7 · PYQ 2023-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 373	LEVEL II Application	કઠિન

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં contractor એ expected loss ને defer કરી હોય કે બાકીની મુદતમાં ફેલાવી દીધી હોય, ત્યાં લખો કે AS 7 તેને તરત અને પૂરેપૂરી recognise કરવાનું કહે છે, અને સુધારેલો figure આપો.

PQ 1.1 · PYQ 2019-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 366	LEVEL II Evaluation	સરળ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 2: AS 9 — Revenue Recognition

L2P1-C8-U8-T02

Read first વાંચો — પ્રકરણ 8 Unit 2, AS 9 Revenue Recognition, Study Material, પાનાં 8.36–8.59 — §2.2 Definition of revenue, §2.3 Agency relationship, §2.4–2.5 Sale of goods and timing, §2.6 Rendering of services, §2.7 Interest, royalties and dividends, §2.8 Conditions for sale of goods, §2.9 Effect of uncertainties, §2.10 Disclosure.

NOTES

Revenue એટલે enterprise ની **ordinary activities દરમિયાન ઊભો થતો રોકડ, receivables કે અન્ય consideration નો gross inflow**, જે **sale of goods**, **rendering of services**, અને **બીજાઓ દ્વારા enterprise નાં સાધનોના ઉપયોગથી મળતા interest, royalties અને dividends** માંથી આવે છે. ત્રણ સ્રોત — દરેક પ્રશ્ન આ ત્રણમાંથી એકમાં જ આવે છે, તેથી પહેલાં સ્રોતનું નામ લખો.

Agency relationship: agency relationship માં revenue એટલે **commission ની રકમ**, principal વતી ઉઘરાવાયેલો gross inflow નહીં. Principal માટે ઉઘરાવાયેલી રકમો **agent ની revenue નથી**.

Sale of goods — performance ની ત્રણ શરતો: (i) seller એ **કિંમત સામે માલની property buyer ને transfer કરી દીધી હોય**, **અથવા** (ii) **ownership નાં બધાં significant risks and rewards transfer થઈ ગયાં હોય અને seller પાસે ownership સાથે સામાન્ય રીતે જોડાયેલું અસરકારક નિયંત્રણ બાકી રહેતું ન હોય**; **અને** (iii) **જે consideration મળવાનું છે તેની રકમ અંગે કોઈ significant uncertainty ન હોય**. રચના ધ્યાનમાં રાખો: (i) અથવા (ii), અને (iii) દરેક કિસ્સામાં.

અને આ બધાં ઉપર એક શરત: revenue ત્યારે જ recognise કરાય છે **જ્યારે performance ના સમયે અંતે વસૂલાત થશે એવી અપેક્ષા રાખવી અવાજબી ન હોય. જો claim ઊભો કરતી વખતે અંતે વસૂલાત થશે એવી અપેક્ષા રાખવી અવાજબી હોય, તો revenue recognition મુલતવી રખાય છે.**

Rendering of services — બે methods: proportionate completion method, જે revenue ને **degree of completion ના પ્રમાણમાં** recognise કરે છે, અને જ્યાં performance માં **એકથી વધુ act કરવાના હોય** ત્યાં વપરાય છે; અને **completed service contract method**, જેમાં revenue **પૂરું થવા પર કે લગભગ પૂરું થવા પર** recognise કરાય છે, જ્યાં performance **એક જ act** નું હોય અથવા એવા acts નું હોય કે જેનું પૂરું થવું અનિવાર્ય છે.

Interest, royalties અને dividends — ત્રણ જુદા basis, અને પરીક્ષક ત્રણેય સાથે પૂછે છે: interest time proportion basis પર, બાકી રહેલી રકમ અને લાગુ પડતો rate ધ્યાનમાં લઈને; **royalties સંબંધિત કરારની શરતો મુજબ accrual basis** પર; અને **dividends જ્યારે owner નો payment મેળવવાનો હક સ્થાપિત થાય ત્યારે**.

Claim ઊભો કરતી વખતની uncertainty સામે પછીથી ઊભી થતી uncertainty — આ ભેદ જ આખા Unit નું હૃદય છે. જ્યાં અંતિમ વસૂલાતનું **claim ઊભો કરતી વખતે reasonable certainty સાથે મૂલ્યાંકન કરવાની ક્ષમતા ન હોય**, ત્યાં **uncertainty જેટલા પ્રમાણમાં હોય તેટલા પ્રમાણમાં revenue recognition મુલતવી રખાય છે**. અને જ્યાં વસૂલાત અંગેની uncertainty **sale કે service આપ્યા પછી ઊભી થાય**, ત્યાં **મૂળ record થયેલી revenue ને adjust કરવા** કરતાં **અલગ provision કરવું વધુ યોગ્ય છે**.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

recognition માટેનો **એક અનિવાર્ય માપદંડ** એ છે કે **મળવાપાત્ર consideration વાજબી રીતે નક્કી કરી શકાય તેવું હોય**. જ્યાં તે વાજબી મર્યાદામાં નક્કી કરી શકાય તેમ ન હોય, ત્યાં **recognition મુલતવી રખાય છે**.

Disclosure: જ્યાં significant uncertainties ઉકેલાય ત્યાં સુધી revenue recognition મુલતવી રખાયું હોય, ત્યાં એ **સંજોગો** disclose કરવા જ પડે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- Sale of goods ની ત્રણ શરતો, અને interest, royalties તથા dividends ના ત્રણ basis — બંને યાદી રૂપે લખવાના ઉત્તર છે. યાદી તરીકે જ યાદ રાખો અને કંઈ પણ લાગુ કરતાં પહેલાં લખી દો.

PQ 2.9 · MTP 2024-Mar [3] (a) · 4M · Pg 390	LEVEL I Remembering	સરળ

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 3 પ્રશ્ન

- પહેલાં revenue નો સ્રોત લખો — goods, services, કે સાધનોનો ઉપયોગ — કેમ કે recognition નો નિયમ એમાંથી જ નીકળે છે.
- મુલતવી રાખવાનો નિયમ અને provision નો નિયમ સામસામે મૂકીને સમજાવો: શરૂઆતમાં જ હોય તેવી uncertainty revenue ને મુલતવી રખાવે છે; પછીથી ઊભી થતી uncertainty માટે provision કરવું પડે છે અને revenue જેમ છે તેમ રહે છે.

TQ 2.2 · PYQ 2022-Nov [6] (a) · DESC · 5M · Pg 379	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 2.4 · RTP 2024-Sep [8] · DESC · Pg 381	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 2.3 · RTP 2022-Nov [14] · DESC · Pg 380	LEVEL I Understanding	કઠિન

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 6 પ્રશ્ન

- પરિસ્થિતિ આધારિત પ્રશ્નોનો ઉત્તર એક પછી એક પરિસ્થિતિ લઈને આપો — કઈ શરત પૂરી થઈ કે ન થઈ તે લખો, પછી recognition ની રકમ અને સમય લખો.
- Services માટે proportionate completion અને completed service વચ્ચેની પસંદગી એ પૂછીને કરો કે performance એક act નું છે કે એકથી વધુનું, અને તમે કઈ method પસંદ કરી અને શા માટે તે લખો.
- Agency વ્યવસ્થામાં માત્ર commission જ recognise કરો, અને સ્પષ્ટ લખો કે gross collections એ agent ની revenue નથી.
- જ્યાં consideration વાજબી રીતે નક્કી કરી શકાય તેમ ન હોય, ત્યાં recognition મુલતવી રાખો અને લખો કે એ સંજોગો disclose કરવા પડશે.

PQ 2.2 · PYQ 2019-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 383	LEVEL II Application	સરળ

PQ 2.4 · PYQ 2021-Jul [6] (c) · 5M · Pg 385	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.11 · MTP 2024-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 393	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.15 · PYQ 2026-Sep [6] (Or) (a) · 4M · Pg 397	LEVEL II Application	સરળ
PQ 2.10 · RTP 2024-May [16] · Pg 391	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 2.12 · RTP 2025-Jan [7] · Pg 394	LEVEL II Application	મધ્યમ

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 2 પ્રશ્ન

- Sale-or-return, consignment પરનો માલ, અને instalment sales — આ જ રૂઢ પ્રકારની હકીકતો છે. દરેકને property ના transfer અને significant risks and rewards ના transfer પર અલગ અલગ ચકાસો — બંને જુદા ઉત્તર આપી શકે છે, અને standard બેમાંથી કોઈ પણ limb સ્વીકારે છે.

PQ 2.3 · MTP 2020-Oct [1] (b) {C} · 5M · Pg 384	LEVEL II Analysis	સરળ
PQ 2.13 · PYQ 2025-Sep [1] (c) {C} · 4M · Pg 395	LEVEL II Analysis	સરળ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 7 પ્રશ્ન

- જ્યાં company એ કોઈ customer પછીથી શંકાસ્પદ બન્યો તેથી પહેલાંની revenue reverse કરી નાખી હોય, ત્યાં લખો કે સાચું treatment અલગ provision કરવાનું છે અને મૂળ revenue જેમ છે તેમ જ રહે છે.
- જ્યાં શરૂઆતમાં જ significant uncertainty હોવા છતાં revenue recognise કરી દેવાઈ હોય, ત્યાં કઈ શરત તૂટી તેનું નામ આપો અને સાચું treatment તથા profit પર તેની અસર લખો.

PQ 2.1 · PYQ 2019-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 381	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 2.5 · PYQ 2021-Dec [1] (b) {C} · 5M · Pg 386	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 2.6 · MTP 2023-Mar [1] (b) {C} · 5M · Pg 388	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 2.7 · PYQ 2023-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 389	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 2.8 · RTP 2023-May [14] · Pg 390	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ
PQ 2.14 · RTP 2026-Jan [8] · Pg 397	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ
TQ 2.1 · RTP 2022-May [14] (a) · DESC · Pg 378	LEVEL II Evaluation	કઠિન

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 9

અન્ય Accounting Standards

Other Accounting Standards

2 વિષય · 23 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: C

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **theory-પ્રધાન**

Level I — Comprehension & Knowledge	21.8%	124 માંથી 27 marks
Level II — Analysis & Application	78.2%	124 માંથી 97 marks

પેપરની Level I મર્યાદાથી ઉપર: આ પ્રકરણના 22% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીંની theory sums ની આસપાસનું ભરતિયું નથી — એ આ પ્રકરણના કુલ મૂલ્યનો પાંચમો ભાગ કે તેથી વધુ છે. આ પ્રકરણની તૈયારી માત્ર sums ઉકેલીને ન કરો.

વિષય 1: AS 12 — Government Grants માટેના Accounting Standards [AS 12-Accounting Standards for Government Grants]

L2P1-C9-U9-T01

Read first વાંચો — પ્રકરણ 9 Unit 1, AS 12 Accounting for Government Grants, Study Material 2026 July Chapter 9.1, પાનાં 9.1–9.23 — §1.2 Government grants, §1.4 Recognition, §1.5 Non-monetary grants, §1.6 Grants related to specific fixed assets, §1.7 Grants related to revenue, §1.8 Grants of the nature of promoters' contribution, §1.9 Refund, §1.10 Disclosure.

NOTES

Definition: government grants એટલે **અમુક conditions ના ભૂત કે ભવિષ્યના પાલન બદલ government તરફથી enterprise ને રોકડમાં કે વસ્તુ રૂપે મળતી સહાય**. તેમાં **સમાવાતાં નથી** government assistance નાં એવાં સ્વરૂપો જેમના પર **વાજબી રીતે કોઈ મૂલ્ય મૂકી શકાય તેમ ન હોય**, અને government સાથેના એવા transactions જેમને enterprise ના **સામાન્ય trading transactions થી જુદા પાડી શકાય તેમ ન હોય**.

Recognition — બે conditions, અને બંને જરૂરી: grant ત્યાં સુધી **recognise કરાતું નથી જ્યાં સુધી વાજબી ખાતરી ન થાય કે** (i) enterprise **તેની સાથે જોડાયેલી conditions નું પાલન કરશે**, અને (ii) **grant મળશે. Grant મળી જવું એ પોતે જ એ વાતનો નિર્ણાયક પુરાવો નથી કે conditions પૂરી થઈ છે કે થશે** — નાણાં આવી ગયાં હોય પણ પાલન શંકાસ્પદ હોય એવા આખા પ્રશ્ન-પરિવારનો ઉત્તર આ જ વાક્ય છે.

Non-monetary grants: જ્યાં grant જમીન જેવી કોઈ non-monetary asset ના સ્વરૂપે **concessional rate** પર અપાયું હોય, ત્યાં સામાન્ય રીતે એ asset નું accounting તેના **acquisition cost** પર કરાય છે. **વિનામૂલ્યે અપાયેલી non-monetary asset ને nominal value પર record કરાય છે**. Market value અહીં આવતું જ નથી — ફાંદો એ જ છે.

Grants related to specific fixed assets એટલે એવાં grants જેમની **પ્રાથમિક condition એ હોય કે enterprise એવી assets ખરીદે, બાંધે કે અન્યથા મેળવે**; બીજી conditions assets ના પ્રકાર કે સ્થળ પર, અથવા તે કયા

www.scanneradda.com

સમયગાળામાં મેળવવાની કે રાખવાની છે તેના પર નિયંત્રણ મૂકી શકે. બે presentations માન્ય છે: **asset ની gross value માંથી grant બાદ કરીને** તેની book value કાઢવી, **અથવા** તેને **deferred income** ગણવું, જે profit and loss માં **asset ના useful life દરમિયાન systematic and rational basis પર** recognise થાય.

Grants related to revenue ને કાં તો **statement of profit and loss માં credit તરીકે — અલગથી કે 'Other Income' જેવા સામાન્ય heading હેઠળ, અથવા સંબંધિત expense દર્શાવતી વખતે તેમાંથી બાદ કરીને** રજૂ કરાય છે. બંને માન્ય છે — તમે કયું પસંદ કર્યું તે લખો.

Grants of the nature of promoters' contribution: જ્યાં grant **કોઈ undertaking માં કરાયેલા કુલ રોકાણના સંદર્ભમાં, અથવા તેના કુલ capital outlay માં ફાળા રૂપે** અપાયું હોય — જેમ કે કોઈ central investment subsidy scheme — અને **સામાન્ય રીતે તેની પરત ચુકવણીની અપેક્ષા ન હોય**, ત્યાં તેને **capital reserve તરીકે ગણવામાં આવે છે**, જેને **ન તો dividend તરીકે વહેંચી શકાય, ન deferred income ગણી શકાય**. આ છેલ્લું વાક્યાંશ નિયમિત રીતે પુછાય છે.

Government grant નું refund AS 5 હેઠળ extraordinary item તરીકે ગણાય છે. **Revenue** grant માટે refund ની રકમ **પહેલાં બાકી રહેલા કોઈ પણ unamortised deferred credit સામે** લગાવાય છે, અને જે વધે તે — અથવા જ્યાં કોઈ deferred credit જ ન હોય ત્યાં આખી રકમ — **તરત જ statement of profit and loss માં charge કરાય છે**. **Specific fixed asset** સાથે સંબંધિત grant માટે refund ને **asset ની book value વધારીને અથવા deferred income નું balance ઘટાડીને**, જે યોગ્ય હોય તે રીતે, record કરાય છે.

જ્યાં refund પર asset ની book value વધારવામાં આવે, ત્યાં revised book value પર depreciation asset ના **બાકી રહેલા useful life દરમિયાન prospectively** આપવામાં આવે છે.

Promoters' contribution grant નું refund પહેલાં તેના સંદર્ભમાં ઊભા કરાયેલા કોઈ પણ capital reserve સામે લગાવાય છે, અને જે વધે તે statement of profit and loss માં charge કરાય છે.

Disclosure: અપનાવેલી accounting policy, જેમાં presentation ની પદ્ધતિઓ પણ આવે; અને recognise થયેલાં grants નાં **nature અને extent**, જેમાં concessional rate પર કે વિનામૂલ્યે અપાયેલી non-monetary assets નાં grants પણ સામેલ છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- Definition, recognition ની બે conditions, અને grant ના ત્રણ વર્ગ — specific fixed asset, revenue, promoters' contribution — શબ્દશઃ યાદ રાખવા જેવાં છે, અને treatment એ જ નક્કી કરે છે.

PQ 1.8 · PYQ 2022-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 410 — **LEVEL I** Remembering — **સરળ**

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 3 પ્રશ્ન

- પહેલાં grant નું classification કરો. આ Unit ના લગભગ બધા marks વર્ગ સાચો પાડવા પરથી જ મળે છે, અને એ લખવામાં એક જ લીટી જાય છે.
- જ્યાં બે presentations માન્ય હોય, ત્યાં બંને આપો અને તમે કઈ અપનાવી તે લખો. માત્ર એક આપતો ઉત્તર અધૂરો છે.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 1.1 · PYQ 2018-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 402	LEVEL I Understanding	સરળ
PQ 1.10 · MTP 2023-Mar [1] (b) {C} · 5M · Pg 412	LEVEL I Understanding	સરળ
PQ 1.14 · RTP 2024-Sep [10] · Pg 417	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 7 પ્રશ્ન

- Journal entries પાડો અને statement of profit and loss તથા balance sheet માં presentation દર્શાવો. પ્રશ્નોમાં લગભગ હંમેશાં બંને પુછાય છે.
- Fixed asset સાથે સંબંધિત grant માટે deferred income ને useful life દરમિયાન છૂટું પડતું દર્શાવો, અથવા ઘટાડેલી book value અને revised depreciation દર્શાવો — તમે જે presentation પસંદ કરી હોય તે.
- Refund ના કિસ્સામાં તેને પહેલાં unamortised deferred credit સામે કે capital reserve સામે, જે યોગ્ય હોય તે સામે લગાવો, અને માત્ર વધારાની રકમ જ profit and loss માં charge કરો. set-off નો એ ક્રમ દેખાડો.
- Refund ને extraordinary item તરીકે ગણો અને એ લખો પણ ખરા; તેનો અલગ mark છે.

PQ 1.3 · MTP 2020-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 404	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.4 · PYQ 2020-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 405	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.5 · PYQ 2021-Jan [1] (a) {C} · 5M · Pg 406	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.12 · PYQ 2023-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 415	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.2 · RTP 2019-Nov [18] (b) · Pg 403	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.9 · RTP 2022-May [19] (a) · Pg 411	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.11 · PYQ 2023-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 413	LEVEL II Application	કઠિન

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 4 પ્રશ્ન

- જ્યાં માત્ર grant મળી ગયું એટલા પરથી જ તેને recognise કરી દેવાયું હોય, ત્યાં એ નિયમ ટાંકો કે મળી જવું એ પાલનનો નિર્ણાયક પુરાવો નથી, અને લખો કે recognition વહેલું હતું કે નહીં.
- જ્યાં promoters' contribution grant ને income માં લઈ લેવાયું હોય કે deferred income ગણી લેવાયું હોય, ત્યાં લખો કે તેનું સ્થાન capital reserve માં છે અને તેને ન તો વહેંચી શકાય, ન defer કરી શકાય.

PQ 1.7 · PYQ 2021-Jul [1] (c) {C} · 5M · Pg 408	LEVEL II Evaluation	સરળ

PQ 1.6 · RTP 2021-May [19] (a) (i) · Pg 407	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ
PQ 1.13 · RTP 2023-Nov [19] · Pg 416	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ
PQ 1.15 · RTP 2026-Jan [10] · Pg 418	LEVEL II Evaluation	મધ્યમ

વિષય 2: AS 14 — Amalgamation નું Accounting [AS 14-Accounting For Amalgamation]

L2P1-C9-U9-T02

Read first વાંચો — પ્રકરણ 9 Unit 2, AS 14 Accounting for Amalgamations, Study Material 2026 July Chapter 9.2, પાનાં 9.24–9.47 — §2.3 Types, §2.4–2.5 Merger and purchase conditions, §2.6 Methods of accounting, §2.7 Consideration, §2.8–2.10 Reserves, §2.11 Goodwill, §2.13 Disclosures, §2.14 Amalgamation after the balance sheet date.

NOTES

બે વર્ગ: merger, જેમાં **amalgamating companies નાં માત્ર assets અને liabilities નું જ નહીં, પણ shareholders ના હિતો તથા businesses નું પણ ખરેખરું pooling થાય છે**; અને **purchase**, જે **હકીકતમાં એક company બીજીને હસ્તગત કરે તેની રીત છે**, અને તેનું પરિણામ એ આવે છે કે હસ્તગત થયેલી company ના shareholders ને સંયુક્ત business માં **સામાન્ય રીતે પ્રમાણસર હિસ્સો મળતો રહેતો નથી**.

Amalgamation in the nature of merger માટે પાંચેય conditions જરૂરી છે — અને પરીક્ષક તેમાંથી એક કાઢી નાખશે એ જોવા કે તમે ધ્યાન આપો છો કે નહીં: (i) **transferor નાં બધાં assets અને liabilities transferee નાં બની જાય**; (ii) transferor ના **equity shares ની face value ના 90% થી ઓછા નહીં** એટલા shares ધરાવતા shareholders (transferee કે તેની subsidiaries અથવા તેમના nominees પાસે પહેલેથી હોય તે shares સિવાય) **transferee ના equity shareholders બને**; (iii) **જે equity shareholders equity shareholders બનવા સંમત થાય તેમને consideration પૂરેપૂરું equity shares issue કરીને જ ચૂકવાય**, માત્ર fractional shares પૂરતી રોકડ બાદ કરતાં; (iv) transferee દ્વારા **transferor નું business ચાલુ રાખવાનો ઇરાદો હોય**; અને (v) accounting policies ને સુસંગત કરવા સિવાય transferor નાં **assets અને liabilities ની book values માં કોઈ adjustment નો ઇરાદો ન હોય**.

જો એક પણ condition પૂરી ન થાય, તો તે amalgamation in the nature of purchase છે. જે condition પૂરી નથી થતી તેનું નામ લખો — marks ત્યાં જ છે.

બે methods બે વર્ગને અનુસરે છે: merger માટે **pooling of interests**, અને purchase માટે **purchase method**.

Pooling of interests: હેતુ એ છે કે amalgamation નું accounting **જાણે અલગ businesses ચાલુ રાખવાનો જ ઇરાદો હોય એ રીતે** થાય, તેથી individual financial statements ને ભેગાં કરતી વખતે **ઓછામાં ઓછા ફેરફાર** કરાય છે. **Transferor નાં assets, liabilities અને reserves તેમની હાલની carrying amounts પર જ record કરાય છે.**

Purchase method: assets અને liabilities ને કાં તો તેમની **હાલની carrying amounts** પર record કરાય છે,

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

અથવા amalgamation ની તારીખે **consideration ને દરેક ઓળખી શકાય તેવી assets અને liabilities પર તેમની fair values ના આધારે વહેંચીને** record કરાય છે.

Consideration એટલે **transferee દ્વારા transferor ના shareholders ને issue કરાયેલા shares તથા અન્ય securities અને રોકડ કે અન્ય assets રૂપે કરાયેલી ચુકવણીનો સરવાળો**. તેનું મૂલ્ય નક્કી કરતી વખતે **તેના ઘટકોની fair value નું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે**. Definition ધ્યાનથી જુઓ: એ તો જે **shareholders ને** અપાય છે તે છે, તેથી debenture holders કે creditors ને કરાયેલી ચુકવણી તેનો ભાગ નથી.

તેની ગણતરીની બે પદ્ધતિ: Net Payment Method અને **Net Assets Method**. Study Material સ્પષ્ટ છે — **ગણતરી Net Payment Method થી કરો; એ રીતે ગણી ન શકાય તો જ Net Assets Method લાગુ પડે છે**. તમે કઈ વાપરો છો અને શા માટે તે લખો.

Reserves — બે methods વચ્ચેનો તફાવત જ ઘણા પ્રશ્નોનું આખું હાર્દ છે. Merger માં **reserves ની ઓળખ જળવાઈ રહે છે**: transferor નું General Reserve transferee નું General Reserve બને છે, Capital Reserve એ Capital Reserve બને છે, વગેરે. **Purchase** માં **statutory reserves સિવાય reserves ની ઓળખ જળવાતી નથી**.

Balancing figure પણ જુદો પડે છે. Pooling of interests હેઠળ, issue કરાયેલા share capital તરીકે record થયેલી રકમ (વત્તા રોકડ કે અન્ય assets માં અપાયેલું કોઈ વધારાનું consideration) અને transferor ના share capital ની રકમ વચ્ચેનો તફાવત **reserves માં adjust કરાય છે**. **Purchase method** હેઠળ consideration ને **હસ્તગત થયેલી net assets ના મૂલ્યમાંથી બાદ કરાય છે**: પરિણામ **નકારાત્મક આવે તો તફાવત Goodwill ને debit કરાય છે**; અને **હકારાત્મક આવે તો તે Capital Reserve માં credit કરાય છે**.

Purchase માં **statutory reserves** ને તેમની સામે **'Amalgamation Adjustment Account'** ને debit કરીને જાળવી રખાય છે, જે assets હેઠળ અલગ line item તરીકે દર્શાવાય છે, અને statutory જવાબદારી પૂરી થાય ત્યારે તેને reverse કરાય છે.

Amalgamation પર ઊભું થતું Goodwill એ **ભાવિ income ની અપેક્ષાએ કરાયેલી ચુકવણી** દર્શાવે છે અને તેને **એવી asset ગણાય છે જેનું તેના useful life દરમિયાન systematic basis પર income સામે amortisation થાય છે**. એ life નો અંદાજ બાંધવો મુશ્કેલ હોવાથી અંદાજ **prudent basis પર** બંધાય છે, અને **goodwill નું amortisation પાંચ વર્ષથી વધુ ન હોય એવા સમયગાળામાં કરવું યોગ્ય ગણાય છે, સિવાય કે થોડો લાંબો સમયગાળો વાજબી ઠેરવી શકાય**.

Balance sheet date પછીનું amalgamation: જ્યાં તે **balance sheet date પછી પણ બેમાંથી કોઈ પણ પક્ષનાં financial statements બહાર પડ્યા પહેલાં** થયું હોય, ત્યાં **AS 4 મુજબ disclosure કરાય છે પણ amalgamation ને financial statements માં સમાવાતું નથી**. છતાં તે statements ને અસર કરતી માહિતી આપી શકે છે — જેમ કે **going concern assumption જાળવી રાખવાનું** શક્ય બનાવીને.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- પહેલાં amalgamation નું classification કરો, એક પછી એક condition લઈને, અને જો તે purchase હોય તો જે condition પૂરી નથી થતી તેનું નામ આપો. બાકી બધું એ classification માંથી જ નીકળે છે.
- બે methods નો તફાવત ત્રણ બાબતોમાં આપી શકાય એટલી તૈયારી રાખો: assets નું valuation, reserves નું treatment, અને balancing figure.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

TQ 2.1 · PYQ 2021-Jan [6] (b) · DESC · 5M · Pg 419	**LEVEL I** Understanding	મધ્યમ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 7 પ્રશ્ન

- Purchase Consideration ની ગણતરી Net Payment Method થી કરો, સિવાય કે એ રીતે ગણી શકાય તેમ ન હોય, અને તમે કઈ method વાપરી તે લખો. ઘટકો fair value પર દર્શાવો.
- યાદ રાખો કે consideration એ છે જે shareholders ને જાય છે. Debenture holders, creditors ને કે liquidation expenses માટે કરાયેલી ચુકવણી તેનો ભાગ નથી.
- Purchase માં consideration અને net assets વચ્ચેનો તફાવત કાઢો અને તેને Goodwill માં કે Capital Reserve માં લઈ જાઓ, અને કયામાં અને શા માટે તે લખો.
- Merger માં reserves ને જેમનાં તેમ સામે લઈ જાઓ અને balancing તફાવત reserves માંથી પસાર કરો — goodwill માંથી નહીં.
- Purchase માં statutory reserves ને Amalgamation Adjustment Account દ્વારા જાળવી રાખો, અને તેને assets બાજુ અલગ item તરીકે દર્શાવો.
- જ્યાં goodwill ઊભું થાય, ત્યાં amortisation ની policy અને સમયગાળો લખો, સાથે પાંચ વર્ષની મર્યાદા અને તેનાથી વધુ જવાનું કોઈ વાજબી કારણ પણ લખો.

PQ 2.1 · PYQ 2018-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 420	**LEVEL II** Application	સરળ
PQ 2.2 · PYQ 2021-Dec [1] (d) {C} · 5M · Pg 421	**LEVEL II** Application	સરળ
PQ 2.3 · PYQ 2022-Nov [6] (e) · 5M · Pg 422	**LEVEL II** Application	મધ્યમ
PQ 2.4 · MTP 2024-Jul [3] (b) · 4M · Pg 423	**LEVEL II** Application	મધ્યમ
PQ 2.5 · RTP 2025-Jan [10] · Pg 424	**LEVEL II** Application	મધ્યમ
PQ 2.6 · RTP 2025-Sep [15] · Pg 424	**LEVEL II** Application	મધ્યમ
PQ 2.7 · PYQ 2026-Sep [2] (b) · 4M · Pg 425	**LEVEL II** Application	કઠિન

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 10

Consolidated Financial Statements માટેના Accounting Standards

Accounting Standards for Consolidated Financial Statements

3 વિષય · 23 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **માત્ર sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	3.3%	245 માંથી 8 marks
Level II — Analysis & Application	96.7%	245 માંથી 237 marks

પેપરની Level I ન્યૂનતમ મર્યાદાથી નીચે: આ પ્રકરણના માત્ર 3% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીં આધાર લેવા જેવી theory લગભગ છે જ નહીં. અહીંનો દરેક mark sum ઉકેલીને જ મળે છે, એટલે તૈયારી એટલે અભ્યાસ, વાંચન નહીં.

વિષય 1: AS 21 — Consolidated Financial Statements

L2P1-C10-U10-T01

Read first વાંચો — પ્રકરણ 10 Unit 1, AS 21 Consolidated Financial Statements, Study Material 2026 July Chapter 10.1, પાનાં 10.1–10.115 — §1.6 Control, §1.7 Consolidation માંથી exclusion, §1.10 Consolidation procedures, §1.12 Minority interests, §1.14 Consolidation adjustments, §1.17 Uniform accounting policies, §1.18 Preference share capital ધરાવતી Subsidiary.

NOTES

Control — બે સ્વતંત્ર કસોટી, અને તેમાંથી કોઈ એક પણ પૂરતી છે: control ત્યારે હોય છે જ્યારે parent કોઈ enterprise ની **voting power નો અડધા કરતાં વધુ ભાગ, સીધી રીતે અથવા subsidiaries મારફતે આડકતરી રીતે, ધરાવતો હોય**; **control ત્યારે પણ હોય છે** જ્યારે કોઈ enterprise **board of directors ની રચના પર નિયંત્રણ રાખતો હોય** — અથવા, જ્યાં તે enterprise company ન હોય ત્યાં તેના સમકક્ષ governing body ની રચના પર — **જેથી તેની activities માંથી આર્થિક લાભ મેળવી શકાય**. પ્રશ્નોમાં ઘણી વાર 50% કરતાં ઓછું shareholding board control સાથે આપવામાં આવે છે, અને જવાબ બીજી કસોટી જ હોય છે.

Consolidation માંથી બાકાત રાખવાનાં માત્ર બે જ કારણ છે: (a) **control કામચલાઉ રાખવાનો ઇરાદો હોય, કારણ કે subsidiary ને ફક્ત નજીકના ભવિષ્યમાં થનારા disposal ના હેતુથી જ acquire કરીને hold કરવામાં આવી હોય**; અથવા (b) તે **એવાં severe long-term restrictions હેઠળ કામ કરતી હોય જે parent ને funds transfer કરવાની તેની ક્ષમતાને ઘણી હદે અવરોધે**. Consolidated statements માં આવી subsidiaries ના investments નો હિસાબ **AS 13** હેઠળ કરવામાં આવે છે. Activities નું સરખું ન હોવું એ exclusion નું કારણ **નથી**.

Procedure: parent અને subsidiaries ના અલગ અલગ balances ને **line by line** જોડવામાં આવે છે — cash સાથે cash, trade receivables સાથે trade receivables — અને ત્યાર બાદ **consolidation adjustments** કરવામાં આવે છે. **Rule 6 of the Companies (Accounts) Rules, 2014** એવી અપેક્ષા રાખે છે કે consolidation **Schedule**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

III તથા લાગુ પડતાં standards પ્રમાણે કરવામાં આવે.

મુખ્ય eliminations: parent ના investment ની cost ને, date of acquisition પર subsidiary ની equity માં parent ના હિસ્સા સામે offset કરવામાં આવે છે, જેમાંથી **goodwill** અથવા **capital reserve** નીકળે છે; **intra-group balances અને intra-group transactions સંપૂર્ણપણે eliminate કરવામાં આવે છે**; અને **intra-group stock તથા fixed asset transfers પરનો unrealised profit eliminate કરવામાં આવે છે**.

Capital સામે revenue profits — આ જ એ ભેદ છે જેના પર દરેક consolidation પ્રશ્ન ટકેલો હોય છે. Subsidiary ના **pre-acquisition** profits અને reserves એ **capital profits** છે અને cost of control ની computation માં જાય છે; **post-acquisition** profits એ **revenue profits** છે, જે group અને minority વચ્ચે વહેંચાય છે.

Minority interest એટલે **subsidiary ની net assets નો તે ભાગ જે બહારના લોકો પાસે રહેલા interests ને લાગુ પડે છે**. Consolidated subsidiaries ની **net income** માં રહેલું minority interest **ઓળખવામાં આવે છે અને group ની income સામે adjust કરવામાં આવે છે**, જેથી parent ના shareholders ને મળનારી net income નીકળે. Balance sheet માં તેને **liabilities થી પણ અને parent ના shareholders ની equity થી પણ અલગ દર્શાવવામાં આવે છે** — એ ત્રીજી શ્રેણી છે, liability નહીં.

Subsidiary ની assets નું revaluation: જ્યાં parent consolidation માટે subsidiary ની assets નું revaluation કરે છે — એવું revaluation જે **subsidiary નાં પોતાનાં separate statements માં કરવામાં આવ્યું નથી** — ત્યાં **revaluation પરના profit કે loss ને capital profit કે capital loss ગણવામાં આવે છે. પરંતુ જો મૂલ્યમાં ઘટાડો date of acquisition પછી આવે, તો તે loss એ revenue loss છે. બદલાયેલા મૂલ્ય પર depreciation ને અમલમાં મૂકવું જરૂરી છે**, અને revalued ભાગ પરની depreciation ને capital ગણવામાં આવે છે.

Uniform accounting policies: consolidated statements સમાન સંજોગોમાં એકસરખા transactions તથા અન્ય events માટે uniform accounting policies અપનાવીને તૈયાર કરવામાં આવે છે. જ્યાં group ની કોઈ company જુદી policies અપનાવતી હોય, ત્યાં consolidation તૈયાર કરતી વખતે તેનાં **financial statements માં યોગ્ય adjustments કરવામાં આવે છે**.

Preference share capital ધરાવતી subsidiary: subsidiary દ્વારા issue કરાયેલા outstanding **cumulative** preference shares કે જે **group ની બહાર રાખવામાં આવેલા** હોય, તેમને **બીજી કોઈ પણ liability ની જેમ જ** ગણવામાં આવે છે, જેમ કે debentures. તેથી subsidiary ના profit કે loss માં પોતાનો હિસ્સો કાઢતી વખતે parent **તે shares ના preference dividend નું adjustment કરે છે, પછી ભલે તે declare થયો હોય કે ન થયો હોય**.

Presentation: consolidation પર ઊભી થતી goodwill ને asset તરીકે દર્શાવાય છે અને capital reserve ને reserve તરીકે. જ્યાં જુદી જુદી subsidiaries પર બંને ઊભાં થતાં હોય, ત્યાં **તેમને એકબીજા સામે net off કરવામાં આવતાં નથી**, સિવાય કે પ્રશ્નમાં બીજું કહ્યું હોય.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 21 પ્રશ્ન

- Balance sheet ને હાથ લગાડતાં પહેલાં ચારેય standard schedules બનાવી લો: subsidiary ના profits નું capital અને revenue માં analysis, cost of control (goodwill કે capital reserve), minority interest, અને consolidated profit and loss. પ્રશ્નનો દરેક mark આમાંથી કોઈ એકમાં જ બેઠેલો હોય છે.

- સૌથી પહેલાં subsidiary ના reserves અને profits ને date of acquisition પર વહેંચો. capital અને revenue નું આ વિભાજન સાચું કરી લેવું એ બીજા કોઈ પણ એકલા step કરતાં વધુ marks અપાવે છે.
- Intra-group balances અને unrealised profit ને સંપૂર્ણપણે eliminate કરો, અને પછી unrealised profit માં minority નો હિસ્સો તેના પર ત્યારે જ નાખો જ્યારે વેચનાર company subsidiary હોય.
- જ્યાં parent subsidiary ની assets નું revaluation કરે છે, ત્યાં revaluation ને capital ગણો, સુધારેલા મૂલ્ય પર depreciation adjust કરો, અને યાદ રાખો કે acquisition પછી આવેલો ઘટાડો એ revenue loss છે.
- Group ની બહાર રાખવામાં આવેલા cumulative preference shares ના કિસ્સામાં, parent નો હિસ્સો કાઢતાં પહેલાં preference dividend બાદ કરી દો, પછી ભલે તે declare થયો હોય કે ન થયો હોય.
- Minority interest ને એક અલગ line તરીકે દર્શાવો, liabilities ની અંદર નહીં, અને goodwill તથા capital reserve ને net off કર્યા વિના દર્શાવો.

PQ 1.1 · MTP 2020-Oct [2] (b) · 4M · Pg 430	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.4 · MTP 2022-Sep [4] (b) · 5M · Pg 436	LEVEL II Application	સરળ
PQ 1.2 · RTP 2021-May [11] · Pg 431	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.5 · RTP 2022-Nov [10] · Pg 437	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.7 · RTP 2023-Nov [11] · Pg 442	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.10 · RTP 2024-May [17] · DESC · Pg 454	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.16 · PYQ 2025-May [5] (a) · 10M · Pg 473	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.17 · PYQ 2025-May [5] (b) · 4M · Pg 476	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.20 · PYQ 2026-May [5] (a) · 10M · Pg 487	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 1.3 · MTP 2022-Mar [5] (a) · 15M · Pg 432	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.6 · PYQ 2023-Nov [3] (a) · 15M · Pg 440	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.8 · MTP 2024-Mar [5] · 14M · Pg 445	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.9 · PYQ 2024-May [5] · 14M · Pg 449	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.11 · MTP 2024-Jul [5] · 14M · Pg 455	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.12 · PYQ 2024-Sep [5] · 14M · Pg 459	LEVEL II Application	કઠિન

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 1.13 · MTP 2024-Nov [5] · 14M · Pg 463	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.14 · PYQ 2025-Jan [5] · 14M · Pg 466	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.15 · MTP 2025-Mar S1 [2] · 14M · Pg 470	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.18 · PYQ 2025-Sep [5] · 14M · Pg 477	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.19 · PYQ 2026-Jan [5] · 14M · Pg 482	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 1.21 · PYQ 2026-Sep [5] · 14M · Pg 490	LEVEL II Application	કઠિન

વિષય 2: AS 23 — Consolidated Financial Statements માં Associates ના Investments નું Accounting [AS 23-Accounting For Investments in Associates in Consolidated Financial Statements]

L2P1-C10-U10-T02

Read first વાંચો — પ્રકરણ 10 Unit 2, AS 23 Accounting for Investments in Associates in Consolidated Financial Statements, Study Material 2026 July Chapter 10.2, પાનાં 10.116–10.140 — §2.3 Definitions, §2.4 Equity method થી હિસાબમાં લેવાયેલા Associates, §2.5 જે સંજોગોમાં equity method અપનાવાય છે તે, §2.6 Application of the equity method, §2.7 Contingencies, §2.9 Disclosure.

NOTES

Associate એટલે એવો enterprise જેમાં investor ને **significant influence** હોય અને જે investor ની **ન તો subsidiary હોય કે ન તો joint venture**. **Significant influence** એટલે investee ના **financial અને/અથવા operating policy decisions માં ભાગ લેવાની** સત્તા, **પણ તેના પર control નહીં**.

20% વાળી presumption, અને તે બંને બાજુ કામ કરે છે: voting power નો 20% કે તેથી વધુ ભાગ ધરાવવા પર એમ માની લેવાય છે કે significant influence છે, **જ્યાં સુધી સ્પષ્ટપણે તેનાથી ઊલટું સાબિત ન કરાય**; અને **20% કરતાં ઓછું** ધરાવવા પર એમ માની લેવાય છે કે નથી, **જ્યાં સુધી significant influence સ્પષ્ટપણે સાબિત ન કરાય**. લખો કે કઈ presumption લાગુ પડે છે અને હકીકતો તેને ખંડિત કરે છે કે નહીં.

Equity method એ એવી method છે જેમાં investment ને **પહેલાં cost પર record કરવામાં આવે છે, અને acquisition સમયે ઊભી થતી goodwill કે capital reserve ને ઓળખી લેવામાં આવે છે**. ત્યાર બાદ **investee ની net assets માં investor ના હિસ્સામાં થયેલા post-acquisition ફેરફાર માટે carrying amount ને adjust કરવામાં આવે છે**, અને consolidated statement of profit and loss માં operations નાં પરિણામોમાં investor નો હિસ્સો દેખાય છે.

AS 23 માત્ર consolidated financial statements માં જ લાગુ પડે છે. Investor નાં **separate** statements માં investment નો હિસાબ **AS 13** હેઠળ જ ચાલતો રહે છે. આ કાયમી એક mark નો મુદ્દો છે અને વિદ્યાર્થીઓ તેને સતત

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

ગુમાવે છે.

Equity method ક્યારે અપનાવાતી નથી — આધાર એ જ બે છે જે AS 21 માં છે: (a) **control કે investment કામચલાઉ રાખવાનો ઇરાદો હોય, કારણ કે તેને ફક્ત નજીકના ભવિષ્યમાં થનારા disposal ના હેતુથી જ acquire કરીને hold કરવામાં આવેલ હોય**; અથવા (b) associate **એવાં severe long-term restrictions હેઠળ કામ કરતી હોય જે investor ને funds transfer કરવાની તેની ક્ષમતાને ઘણી હદે અવરોધે**. એવા કિસ્સાઓમાં investment ને AS 13 હેઠળ carry કરવામાં આવે છે.

Method નો ઉપયોગ: investment ને equity method હેઠળ **જે તારીખથી આ સંબંધ અમલમાં આવે છે ત્યારથી** record કરવામાં આવે છે. **Cost અને date of acquisition પર equity માં investor ના હિસ્સા વચ્ચેનો કોઈ પણ તફાવત એ goodwill કે capital reserve છે** — Study Material ના Case 1 માં 22% holding ની cost ₹33,000 છે જ્યારે કુલ equity ₹2,00,000 છે, જેથી હિસ્સો ₹44,000 થાય છે અને તેથી **capital reserve** નીકળે છે.

Associate પર ઊભી થતી goodwill કે capital reserve ને investment ની carrying amount માં જ સામેલ કરવામાં આવે છે અને તેનું disclosure અલગથી કરવામાં આવે છે — તેને consolidated balance sheet માં અલગ asset તરીકે દર્શાવાતી નથી.

Post-acquisition adjustments: associate ના **profits કે losses** માં investor નો હિસ્સો carrying amount ને adjust કરે છે અને consolidated profit and loss માં જાય છે; **મળેલાં distributions carrying amount ને ઘટાડે છે**; અને associate ની equity માં થયેલા એવા ફેરફારો માટે પણ adjustment કરવામાં આવે છે જે તેના profit and loss માંથી પસાર થયા નથી, જેમ કે **revaluation reserve** — એ consolidated statements માં સંબંધિત reserve માં જાય છે.

Losses: જ્યાં losses માં investor નો હિસ્સો **investment ની carrying amount જેટલો થઈ જાય કે તેનાથી વધી જાય, ત્યાં investor આગળના losses ની recognition બંધ કરી દે છે** અને investment ને nil પર દર્શાવાય છે. તેનાથી આગળના losses માટે provision માત્ર એટલી હદ સુધી જ કરાય છે જ્યાં સુધી investor એ associate વતી obligations લીધી હોય કે ચુકવણી કરી હોય.

Uniform policies અને unrealised profits: જ્યાં વ્યવહારમાં શક્ય હોય ત્યાં **accounting policies ના તફાવત** માટે adjustment કરવામાં આવે છે, અને **investor તથા associate વચ્ચેના transactions પરના unrealised profits અને losses ને investor ના interest ની હદ સુધી eliminate કરવામાં આવે છે** — interest ની હદ સુધી, સંપૂર્ણપણે નહીં, અને એ જ AS 21 થી તફાવત છે.

Contingencies: investor **associate ની contingencies તથા capital commitments માં પોતાના હિસ્સા** નું disclosure કરે છે, અને એવી બાબતોનું પણ જેના માટે તે contingently liable છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- Significant influence ની definition અને બંને દિશામાં ચાલતી 20% presumption શબ્દશ: લખવા લાયક છે. Holding ને classify કરતાં પહેલાં એ લખી દો.
- ધ્યાનમાં રાખો કે AS 23 માત્ર consolidated statements માં જ ચાલે છે; separate statements પર AS 13 લાગુ પડે છે.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 2.1 · RTP 2024-Sep [15] · Pg 492 — LEVEL I Remembering — મધ્યમ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 1 પ્રશ્ન

- ક્રમમાં કામ કરો: પહેલાં significant influence સ્થાપિત કરો, પછી acquisition પર equity માં investor નો હિસ્સો કાઢો, પછી goodwill કે capital reserve કાઢો, અને ત્યાર બાદ profits માં post-acquisition હિસ્સા, distributions તથા equity ના અન્ય ફેરફારો માટે adjustment કરો.
- Goodwill ને investment ની carrying amount માં સામેલ કરો અને તેને અલગ asset તરીકે દર્શાવવાને બદલે તેનું disclosure અલગથી કરો.
- Associate સાથેના transactions પરના unrealised profit ને માત્ર investor ના interest ની હદ સુધી જ eliminate કરો.
- જ્યાં એકઠા થયેલા losses એ investment ને nil પર લાવી દીધું હોય, ત્યાં આગળના losses recognise કરવાનું બંધ કરી દો અને કારણ પણ લખો.

PQ 2.2 · RTP 2025-Jan [17] · Pg 493 — LEVEL II Application — મધ્યમ

વિષય 3: AS 27 — Joint Ventures માંના હિતોનું Financial Reporting [AS 27-Financial Reporting of Interests in Joint Ventures]

L2P1-C10-U10-T03

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — પ્રકરણ 10 Unit 3, AS 27 Financial Reporting of Interests in Joint Ventures, Study Material 2026 July Chapter 10.3, પાનાં 10.141–10.176 — §3.3 Definitions, §3.4 Contractual arrangement, §3.5 Joint venture નાં સ્વરૂપો, §3.6–3.8 JCO, JCA અને JCE, §3.9 Consolidated financial statements, §3.10 Venturer અને joint venture વચ્ચેના transactions, §3.13 Disclosure.

NOTES

Definition: joint venture એટલે એવું **contractual arrangement જેના હેઠળ બે કે તેથી વધુ પક્ષો મળીને એવી આર્થિક પ્રવૃત્તિ કરે છે જે joint control ને આધીન હોય**. તેમાંથી બે આવશ્યક શરતો નીકળે છે: **બે કે તેથી વધુ પક્ષોનું સાથે આવવું** — ભલે તે વ્યક્તિઓ હોય કે કોઈ પણ સ્વરૂપનું business organisation, કોઈ body of individuals, association of persons, કોઈ company કે કોઈ firm — અને **joint control સ્થાપિત કરતું એક contractual arrangement**.

Joint control એટલે કોઈ આર્થિક પ્રવૃત્તિ પરના **control ની contract દ્વારા નક્કી થયેલી વહેંચણી**, અને એ જ joint venture ને associate કે subsidiary થી અલગ પાડે છે. **Contractual arrangement વિના joint venture થતું જ નથી**, ભલે shareholdings ગમે તેટલાં સરખાં હોય.

ત્રણ સ્વરૂપ, અને ત્રણેયની reporting એકબીજાથી સાવ અલગ છે: Jointly Controlled Operations (JCO),

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Jointly Controlled Assets (JCA) અને **Jointly Controlled Entities (JCE)**.

Jointly Controlled Operations: કોઈ અલગ entity બનાવવામાં આવતી નથી. દરેક venturer **પોતાનાં જ resources** વાપરે છે, પોતાના funds ઊભા કરે છે, પોતાના expenses ઉઠાવે છે અને પોતાની sales realise કરે છે, તથા **joint venture માટે અને પોતાના જ business માટે એક જ assets અને employees** વાપરે છે. Agreement માં નક્કી હોય છે કે સાથે મળીને બનાવેલા product માંથી મળતી revenue અને વહેંચાયેલા expenses કઈ રીતે વહેંચાશે.

JCO ની reporting: venturer પોતાનાં જ statements માં **જે assets પર તેનું control છે તે, જે liabilities તે ઉઠાવે છે તે, જે expenses તે કરે છે તે, તથા joint venture માંથી મળતી income માં પોતાનો હિસ્સો** recognise કરે છે. **કોઈ adjustment કે consolidation procedure ની જરૂર પડતી નથી** — આ સ્વરૂપની ખૂબી જ એ છે.

Jointly Controlled Assets: અહીં પણ **કોઈ અલગ legal entity હોતી નથી**; venturers **assets ના માલિક સંયુક્ત રીતે હોય છે** અને તેનો ઉપયોગ દરેક પોતાના માટે આર્થિક લાભ પેદા કરવામાં કરે છે, તથા contract પ્રમાણે expenses અને liabilities ઉઠાવે છે. લખવા લાયક ત્રણ લક્ષણ: **કોઈ અલગ legal identity નહીં**, **joint assets પર સહિયારું control**, અને **દરેક venturer દ્વારા asset નો પોતાના જ લાભ માટે ઉપયોગ**.

JCA ની reporting: venturer recognise કરે છે — **jointly controlled assets માં પોતાનો હિસ્સો, જેને તેમના સ્વભાવ પ્રમાણે classify કરવામાં આવે છે**; **તેણે ઉઠાવેલી કોઈ પણ liabilities**; **સંયુક્ત રીતે ઉઠાવાયેલી liabilities માં પોતાનો હિસ્સો**; **output માં પોતાના હિસ્સાના વેચાણ કે ઉપયોગમાંથી મળતી કોઈ પણ income**, સાથે expenses માં પોતાનો હિસ્સો; અને **પોતાના interest ના સંબંધમાં તેણે કરેલા કોઈ પણ expenses**.

Jointly Controlled Entities: venturers **એક નવી entity બનાવે છે** — કોઈ corporation, partnership કે અન્ય entity, જેમાં દરેક venturer નું interest હોય છે — અને સાથે હોય છે **joint control સ્થાપિત કરતું એક contractual arrangement**. આ entity **પોતાની assets જાતે ખરીદે છે, પોતાની liabilities અને expenses જાતે ઉઠાવે છે, અને પોતાની sales જાતે કરે છે**.

JCE ની reporting: consolidated financial statements માં venturer પોતાના interest ની reporting **proportionate consolidation** થી કરે છે — assets, liabilities, income અને expenses માંથી દરેકમાં પોતાનો હિસ્સો line by line જોડીને. તેનાં **separate financial statements** માં આ interest નો હિસાબ **AS 13** હેઠળ એક investment તરીકે કરવામાં આવે છે.

Venturer અને joint venture વચ્ચેના transactions — બંને દિશાનું treatment અલગ અલગ છે એ જ પરીક્ષાની દૃષ્ટિએ મુખ્ય મુદ્દો છે. જ્યારે કોઈ venturer joint venture ને **assets વેચે છે કે આપે છે**, ત્યારે તે **gain કે loss નો માત્ર એટલો જ ભાગ recognise કરે છે જેટલો બીજા venturers ના interests ને લાગુ પડે છે**; પરંતુ તે **કોઈ પણ loss ની પૂરી રકમ** ત્યારે recognise કરે છે જ્યારે transaction માંથી **current assets ની net realisable value માં ઘટાડાનો કે કોઈ impairment loss નો પુરાવો મળતો હોય**. અને જ્યારે કોઈ venturer joint venture પાસેથી **assets ખરીદે છે**, ત્યારે તે **profit માં પોતાનો હિસ્સો recognise કરતો નથી** જ્યાં સુધી તે **તે assets નું disposal** કોઈ સ્વતંત્ર પક્ષને ન કરે; losses ની recognition ઉપરના જ આધારે થાય છે.

CONCEPT BASE: Scanner આ વિષયને declare તો કરે છે, પણ આ edition માં તેના માટે કોઈ પ્રશ્ન આપેલો નથી. એ પરીક્ષામાં આવી શકે છે, અને ત્રણેય સ્વરૂપ તેમના reporting treatments સાથે એ જ પ્રશ્નનું સૌથી સંભવિત સ્વરૂપ છે.

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 11

Companies ના Financial Statements

Financial Statements of Companies

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **માત્ર sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	0.0%	375 માંથી 0 marks
Level II — Analysis & Application	100.0%	375 માંથી 375 marks

પેપરની Level I ન્યૂનતમ મર્યાદાથી નીચે: આ પ્રકરણના શૂન્ય marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીં આધાર લેવા જેવી theory લગભગ છે જ નહીં. અહીંનો દરેક mark sum ઉકેલીને જ મળે છે, એટલે તૈયારી એટલે અભ્યાસ, વાંચન નહીં.

Unit 11.1: Financial Statements ની તૈયારી (મહત્ત્વ: B)

6 વિષય · 22 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો

વિષય 1: Company નો અર્થ [Meaning of a Company]

L2P1-C11-U11.1-T01

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — પ્રકરણ 11 Unit 1, §1.1 Meaning of Company, Study Material 2026 July, પાનાં 11.2–11.4 — જુદા જુદા પ્રકારની companies ની Section 2 વાળી definitions.

NOTES

Section 2(20): company એટલે એવી company જે **Companies Act, 2013 હેઠળ અથવા કોઈ પણ અગાઉના company law હેઠળ incorporated** હોય — જેમ કે Companies Act, 1956.

Section 2(21) — company limited by guarantee: એવી company જેના members ની liability **memorandum દ્વારા એટલી રકમ સુધી મર્યાદિત હોય જેટલી members company ના wound up થવાના પ્રસંગે તેની assets માં contribute કરવાનું વચન આપે**.

Section 2(22) — company limited by shares: એવી company જેના members ની liability **memorandum દ્વારા તેમની પાસે રહેલા shares પર બાકી (unpaid) રકમ, જો કોઈ હોય તો, તેટલા સુધી મર્યાદિત હોય**.

તૈયાર રાખવા જેવી બીજી definitions: private company (Section 2(68)), **public company** (Section 2(71)), **One Person Company** (Section 2(62)), **small company** (Section 2(85)), **holding** અને **subsidiary** company (Sections 2(46) અને 2(87)), **listed company** (Section 2(52)) તથા **government company**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

(Section 2(45)).

accounts ની દૃષ્ટિએ આ classification કેમ મહત્ત્વનું છે — પરીક્ષક આ જ ખૂણેથી પૂછે છે: company નો પ્રકાર નક્કી કરે છે કે **કયાં financial statements તૈયાર કરવાં પડશે** — One Person Company, small company અને dormant company માટે **cash flow statement સામેલ કરવું જરૂરી નથી** — અને Chapter 3 ના SMC criteria મારફતે **Accounting Standards ની applicability** પણ આના પરથી જ નક્કી થાય છે.

CONCEPT BASE: Scanner આ વિષયને declare તો કરે છે, પણ આ edition માં તેના પર કોઈ પ્રશ્ન નથી. એ આખા પ્રકરણનો પાયો છે, તેથી એક વાર વાંચી લો અને આગળ વધો.

વિષય 2: Books of Accounts ની જાળવણી [Maintenance of Books of Accounts]

L2P1-C11-U11.1-T02

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §1.2 Maintenance of Books of Account, Study Material, પાનાં 11.4–11.7 — Section 128 અને તેની સાથે જોડાયેલી શરતો.

NOTES

Section 128: દરેક company **પોતાની registered office પર તૈયાર કરશે અને રાખશે** books of account તથા અન્ય સંબંધિત books અને papers **અને દરેક financial year નાં financial statements**, જે branch offices સહિત company ના **state of the affairs નું true and fair view આપે**.

આ એક વાક્યમાં ચાર અપેક્ષાઓ છુપાયેલી છે — અને પ્રશ્ન સામાન્ય રીતે એમાંની કોઈ એક પર બને છે: books **registered office પર** રાખવી જોઈએ; તે **દરેક financial year** ની હોવી જોઈએ; તે **accrual basis પર અને double entry system પ્રમાણે** હોવી જોઈએ; અને તે **true and fair view** આપતી હોવી જોઈએ.

Books ભારતમાં બીજા કોઈ સ્થળે પણ રાખી શકાય જો Board એવું નક્કી કરે, શરત એટલી કે company તે સ્થળનું પૂરું સરનામું આપતી **લેખિત notice સાત દિવસની અંદર Registrar પાસે file કરી દે**.

Books electronic mode માં પણ રાખી શકાય — નિર્ધારિત રીતે.

જ્યાં company ની કોઈ branch office હોય — ભારતમાં કે ભારત બહાર — ત્યાં એમ માનવામાં આવશે કે તેણે પાલન કરી લીધું છે, જો **branch પર થયેલા transactions ને લગતી proper books of account તે જ office પર રાખવામાં આવતી હોય** અને **proper summarised returns સમયાંતરે registered office** કે જ્યાં books રાખી હોય તે બીજા સ્થળે મોકલાતા હોય.

Preservation: books of account, કોઈ entry ને લગતા vouchers સહિત, **સંબંધિત financial year ની તરત પહેલાંનાં ઓછામાં ઓછાં આઠ financial years** સુધી સારી હાલતમાં રાખવી જોઈએ — અને જો company નું અસ્તિત્વ આઠ વર્ષથી ઓછું રહ્યું હોય, તો અગાઉનાં બધાં વર્ષો માટે.

www.scanneradda.com

CONCEPT BASE: Scanner એ declare કર્યું છે, પણ આ edition માં હજી સુધી પરીક્ષામાં આવ્યું નથી. આઠ વર્ષનો preservation rule અને સાત દિવસની notice — આ બે હકીકતો સૌથી વધુ ટાંકવા લાયક છે.

વિષય 3: Statutory Books

L2P1-C11-U11.1-T03

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §1.3 Statutory Books, Study Material, પાનાં 11.7–11.8 — registers અને દરેક register જે section હેઠળ રાખવામાં આવે છે તે.

NOTES

આને register અને section ની જોડી તરીકે યાદ રાખો — પ્રશ્ન આ જ સ્વરૂપે પુછાય છે:

Register of Investments — company પોતાના જ નામે ધરાવે તે investments નું — **Section 187** હેઠળ.

Register of Charges — **Section 85** હેઠળ રખાય છે.

Register of Members — **Section 88** હેઠળ રખાય છે.

Register of Debenture-holders and other Security holders — આ પણ **Section 88** હેઠળ રખાય છે.

Minute Books — **Section 118** હેઠળ.

Register of Contracts or arrangements in which directors are interested — **Section 189** હેઠળ રાખવામાં આવે છે.

Register of Directors and Key Managerial Personnel and their shareholding — **Section 170** હેઠળ રાખવામાં આવે છે.

Register of Loans and Investments by the company — **Section 186** હેઠળ રખાય છે.

Register of Renewed and Duplicate Share Certificates તથા **Register of Deposits** આ સામાન્ય યાદીને પૂરી કરે છે; જેવી છપાઈ છે તેવી આખી યાદી માટે Study Material નો para 1.3 જુઓ.

CONCEPT BASE: declare તો છે, પણ આ edition માં પરીક્ષામાં આવ્યું નથી. જો આવે તો list વાળો પ્રશ્ન જ હશે, તેથી વર્ણન નહીં, યાદી યાદ રાખો.

વિષય 4: Annual Returns

L2P1-C11-U11.1-T04

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Read first વાંચો — §1.4 Annual Return, Study Material, પાનાં 11.8–11.10 — Section 92, sign કોણ કરે છે, અને filing ની સમયમર્યાદા.

NOTES

Section 92: દરેક company **નિર્ધારિત form માં annual return તૈયાર કરશે**, **જેના પર એક director અને company secretary ના sign હશે** અથવા, જ્યાં company secretary ન હોય ત્યાં, **કોઈ company secretary in practice ના sign હશે**.

નાની entities ને મળેલી છૂટ: One Person Company અને small company ના કિસ્સામાં annual return પર **company secretary ના, અને જો કોઈ ન હોય તો company ના director ના sign** થાય છે. ધ્યાનમાં રાખો કે અહીં practising company secretary ની જરૂર નથી.

Filing: annual return **annual general meeting ની તારીખથી 60 દિવસની અંદર Registrar પાસે** file કરવામાં આવે છે; અને જ્યાં કોઈ વર્ષમાં **AGM થઈ જ ન હોય**, ત્યાં **જે તારીખે AGM થવી જોઈતી હતી તે તારીખથી 60 દિવસની અંદર**, **સાથે એ statement આપીને કે તે કેમ ન થઈ**.

આ બે deadlines વારંવાર પુછાય છે: AGM થી સાઠ દિવસ, અથવા જે તારીખે તે થવી જોઈતી હતી તેનાથી સાઠ દિવસ — કારણ સહિત.

CONCEPT BASE: declare તો છે, પણ આ edition માં હજી સુધી પરીક્ષામાં આવ્યું નથી.

વિષય 5: Final Accounts

L2P1-C11-U11.1-T05

Read first વાંચો — §1.5 Final Accounts, Study Material, પાનાં 11.10–11.18, સાથે Schedule III નાં formats — Section 129 અને Section 2(40) હેઠળ financial statements ના ઘટકો.

NOTES

Section 129: annual general meeting માં **Board of Directors company સમક્ષ financial statements રજૂ કરશે**, અને એ statements **true and fair view** આપે તથા **Section 133 હેઠળ notified Accounting Standards** નું પાલન કરે, અને **Schedule III** માં આપેલા form માં હોય.

Section 2(40) હેઠળ financial statements માં આટલાં સામેલ છે: (i) financial year ના અંતનું **balance sheet**; (ii) **profit and loss account**, અથવા નફા માટે ન ચાલતી પ્રવૃત્તિ કરતી company માટે **income and expenditure account**; (iii) **cash flow statement**; (iv) **statement of changes in equity, જો લાગુ પડે તો**; અને (v) એ documents સાથે જોડાયેલી કે તેનો ભાગ બનતી કોઈ પણ **explanatory note**.

યાદ રાખવા જેવી છૂટ: One Person Company, small company અને dormant company નાં financial statements માં **cash flow statement સામેલ કરવું જરૂરી નથી**.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Schedule III નું અનુશાસન — આ વિષયમાં સૌથી વધુ marks અહીં જ બને છે અને અહીં જ બગડે છે. Balance sheet પહેલાં **Equity and Liabilities** અને પછી **Assets** હેઠળ રજૂ કરો, અને બંનેને નિર્ધારિત heads માં વહેંચો; દરેક item ને **current કે non-current** તરીકે classify કરો; અને વિગત **Notes to Accounts** માં આપો, જેને statement ના મુખ પરથી note number દ્વારા cross-reference કરેલી હોય.

Current સામે non-current નો નિર્ણય operating cycle પરથી થાય છે, બાર મહિનાની અંદર અપેક્ષિત realisation કે settlement પરથી, asset મુખ્યત્વે trading માટે રાખેલી છે કે નહીં તેના પરથી, અને company ને settlement ઓછામાં ઓછા બાર મહિના મુલતવી રાખવાનો unconditional right છે કે નહીં તેના પરથી. આ test આદતથી નહીં, item દીઠ લગાવો.

જે items માં સૌથી વધુ ભૂલ થાય છે: calls in arrear ને subscribed capital માંથી બાદ કરવા; **provision for tax** અને **proposed dividend** નું treatment Act તથા standards ની અપેક્ષા પ્રમાણે કરવું; **છ મહિનાથી વધુ બાકી trade receivables** ને અલગથી disclose કરવા; **non-Scheduled Bank balance** ને બીજા bank balances થી અલગ disclose કરવો; અને **preliminary તથા share issue expenses** ને asset તરીકે રાખવાને બદલે write off કરવા.

Depreciation Schedule II માં નિર્ધારિત રીતે provide કરવામાં આવે છે, અને જ્યાં કોઈ financial year માં assets **sold, discarded, demolished કે destroyed** થાય, ત્યાં **written down value નો scrap તરીકે મળેલી sale proceeds કરતાં વધારાનો ભાગ એ જ financial year માં write off કરવો પડે**.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 17 પ્રશ્ન

- ઉત્તર Schedule III ના ક્રમમાં બનાવો અને દરેક head તથા sub-head પર label લગાવો. સાચું trial balance પણ જો non-Schedule III format માં ઉતાર્યું હોય, તો presentation marks જતા રહે છે — અને એ નુકસાન કોઈ પણ ગણતરીની ભૂલ કરતાં મોટું છે.
- Notes to accounts બરાબર બનાવો અને તેમને number આપો, પછી balance sheet તથા statement of profit and loss ના મુખ પરથી cross-reference કરો. પ્રશ્નો લગભગ હંમેશાં notes માગે છે અને એ સારા એવા marks અપાવે છે.
- Adjustments એક નક્કી ક્રમમાં કરો — depreciation, provision for tax, reserves માં transfer, proposed કે interim dividend, અને ત્યાર બાદ પ્રશ્નની પોતાની કોઈ ખાસ બાબત — અને દરેકનું working દર્શાવો.
- દરેક item ને સ્પષ્ટપણે current કે non-current classify કરો. જ્યાં classification પર વિવાદ થઈ શકે, ત્યાં તમે કઈ test લગાવી તે લખો.
- જાણીતા ફાંદા યાદ રાખો: calls in arrear, કોઈ non-Scheduled Bank નો bank balance, છ મહિનાથી જૂના receivables, અને trial balance માં હજી પડેલા preliminary expenses.

PQ 5.15 · PYQ 2025-Jan [6] (Or) (a) · 4M · Pg 547	LEVEL II Application	સરળ
PQ 5.1 · RTP 2019-Nov [1] (a) · Pg 498	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.2 · PYQ 2019-Nov [5] (a) · 10M · Pg 503	LEVEL II Application	મધ્યમ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 5.7 · PYQ 2023-May [4] (a) · 10M · Pg 520	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.8 · RTP 2023-Nov [1] · Pg 523	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.11 · RTP 2024-May [18] · Pg 536	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.4 · MTP 2020-Oct [2] (a) · 16M · Pg 507	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.5 · PYQ 2021-Jul [4] · 20M · Pg 511	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.6 · PYQ 2022-Nov [4] · 20M · Pg 515	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.9 · PYQ 2023-Nov [4] · 20M · Pg 526	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.10 · MTP 2024-Mar [2] · 14M · Pg 532	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.12 · PYQ 2024-Sep [2] · 14M · Pg 539	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.13 · MTP 2024-Nov [2] · 14M · Pg 543	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.16 · PYQ 2025-May [2] · 14M · Pg 549	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.17 · PYQ 2025-Sep [2] · 14M · Pg 553	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.18 · PYQ 2026-May [2] · 14M · Pg 557	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 5.19 · PYQ 2026-Sep [2] (a) · 10M · Pg 561	LEVEL II Application	કઠિન

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 2 પ્રશ્ન

- જ્યાં company એ કોઈ item ખોટું classify કર્યું હોય કે કોઈ જરૂરી disclosure છોડી દીધું હોય, ત્યાં Schedule III નું head નામ દઈને લખો, સાચી રજૂઆત લખો અને totals પર પડતી અસર આંકડામાં દર્શાવો.
- અંતે નિષ્કર્ષ આપો કે statements true and fair view આપે છે કે નહીં, અને એ પણ કે એમ થવા માટે શું બદલવું પડશે.

PQ 5.3 · PYQ 2019-Nov [6] (a) · 5M · Pg 506	LEVEL II Evaluation	સરળ
PQ 5.14 · MTP 2024-Nov [6] (Or) (a) · 4M · Pg 547	LEVEL II Evaluation	સરળ

વિષય 6: Distributed Profit

L2P1-C11-U11.1-T06

Read first વાંચો — §1.6 Distributable Profit, Study Material, પાનાં 11.18–11.28 — dividend નો અર્થ,

Section 123(1) થી (3), Section 123(2) તથા Schedule II, અને Companies (Declaration and Payment of Dividend) Rules, 2014.

NOTES

આ વિષય છે જ કેમ: profit and loss account જે profit દર્શાવે છે તે **દરેક કિસ્સામાં distribution માટે ઉપલબ્ધ હોતો નથી**. ઉપલબ્ધતા **profits ની રચના પર અને એ provisions તથા appropriations પર આધાર રાખે છે જે અગ્રતાના ધોરણે એમાંથી જ કરવા જરૂરી છે**.

Dividend નો અર્થ: ધરાવેલા shares ની સંખ્યા અને તેમની સાથે જોડાયેલા હકો પ્રમાણે members વચ્ચે divisible profit નું વિતરણ. એવા વિતરણમાં **assets નો release થાય પણ ખરો અને ન પણ થાય** — જ્યાં cash ચૂકવાય ત્યાં થાય છે; **જ્યાં profits ને capitalise કરીને મફત issue કરેલા bonus shares માં વાપરવામાં આવે છે, ત્યાં કોઈ assets બહાર જતી નથી**, કારણ કે ત્યાં profits માત્ર capitalise થાય છે અને paid-up capital વધે છે. **Section 2(35) — 'dividend' માં interim dividend પણ સામેલ છે.**

Section 123(1) — માત્ર ચાર જ માન્ય સ્રોત, એ સિવાય બીજો કોઈ નહીં: (a) **તે financial year ના company ના profits માંથી**, જે Section 123(2) હેઠળ **depreciation provide કર્યા પછી** કાઢેલા હોય; (b) **કોઈ પણ અગાઉનાં financial years ના undistributed profits માંથી**, જે depreciation provide કર્યા પછી કાઢેલા હોય; (c) **બંનેમાંથી**; અથવા (d) **Central Government કે કોઈ State Government દ્વારા આપેલા નાણાંમાંથી**, જે તે government એ આપેલી guarantee ના અનુસરણમાં dividend ની ચુકવણી માટે અપાયાં હોય.

અને proviso: free reserves સિવાયનાં બીજાં કોઈ reserves માંથી ન તો dividend declare કરાશે કે ન તો ચૂકવાશે.

કોઈ પણ ઉત્તરની શરૂઆતમાં લખવા જેવા બે સિદ્ધાંત: profits સિવાય બીજા કોઈ સ્રોતમાંથી dividend declare કરી શકાતો નથી, અને **dividend ના રૂપે shareholders ને capital પાછું આપી શકાતું નથી**. બીજા કોઈ સ્રોતમાંથી ચુકવણી કરવી એટલે capital માંથી dividend આપવું.

Depreciation: ઘોષણા ત્યારે જ શક્ય છે જ્યારે **જે વર્ષમાં profits કમાયા તે વર્ષનું depreciation જ નહીં, પણ ભૂતકાળનાં વર્ષોના depreciation ના arrears પણ provide કર્યા પછી** trading profit કે surplus બચે. **Section 123(2)** પ્રમાણે depreciation એટલી હદ સુધી provide કરવું જરૂરી છે જેટલી **Schedule II** માં નિર્ધારિત છે. જ્યાં assets **sold, discarded, demolished કે destroyed** થાય, ત્યાં **written down value નો scrap તરીકે મળેલી sale proceeds કરતાં વધારાનો ભાગ એ જ financial year માં write off કરવામાં આવે છે**.

Interim dividend — Section 123(3): Board કોઈ પણ financial year દરમિયાન **profit and loss account ના surplus માંથી તથા જે financial year માં તે declare થઈ રહ્યો છે તે વર્ષના profits માંથી** interim dividend declare કરી શકે છે. **Proviso:** જ્યાં company એ **ઘોષણાની તારીખની તરત પહેલાંની quarter ના અંત સુધી ચાલુ financial year માં loss ઉઠાવ્યો હોય**, ત્યાં interim dividend **તરત પહેલાંનાં ત્રણ financial years માં declare થયેલા dividends ની સરેરાશ કરતાં ઊંચા દરે declare કરાશે નહીં**.

profits ઓછા હોય કે હોય જ નહીં એવા વર્ષમાં accumulated profits માંથી dividend — તેના પર Companies (Declaration and Payment of Dividend) Rules, 2014 લાગુ પડે છે, અને શરતો cumulative છે: (1) **જાહેર કરેલો**

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

દર તરત પહેલાંનાં ત્રણ વર્ષોમાં જે દરે dividend declare થયો હતો તેની સરેરાશ કરતાં વધુ નહીં હોય — આ શરત એવી company ને લાગુ પડતી નથી જેણે **એ ત્રણેય વર્ષોમાંથી દરેક વર્ષે કોઈ dividend declare કર્યો જ ન હોય**; (2) **accumulated profits માંથી કાઢેલી કુલ રકમ paid-up share capital અને free reserves ના સરવાળાના દસમા ભાગ કરતાં વધુ નહીં હોય**, જેવી તે નવીનતમ audited financial statement માં દેખાય છે; (3) એ રીતે કાઢેલી રકમ સૌથી પહેલાં **જે financial year માં dividend declare થયો છે તે વર્ષમાં થયેલા losses ને set off કરવામાં** વપરાશે; અને (4) **એવી ઉપાડ પછી reserves નો બાકી ભાગ paid-up share capital ના પંદર ટકાથી નીચે ઊતરશે નહીં**, જેવો તે નવીનતમ audited financial statement માં દેખાય છે.

કામનો ક્રમ — સારો ઉત્તર આ જ દર્શાવે છે: વર્ષના profit થી શરૂ કરો, arrears સહિત depreciation provide કરો, કોઈ પણ ફરજિયાત transfers લાગુ કરો, સ્રોતને Section 123(1) ની કસોટી પર ચકાસો, અને જો accumulated profits માંથી રકમ લેવાઈ રહી હોય તો Rules લાગુ કરો — ચારેય શરતોને એક પછી એક ચકાસતાં.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 2 પ્રશ્ન

- Distribution માટે ઉપલબ્ધ રકમ step દર step કાઢો: વર્ષનો profit, તેમાંથી arrears સહિત depreciation, પછી ફરજિયાત appropriations, અને ત્યાર બાદ ઉપલબ્ધ બાકી રકમ. દરેક step પર label લગાવો.
- જ્યાં accumulated profits માંથી રકમ લેવાઈ રહી હોય, ત્યાં 2014 Rules ની ચારેય શરતો અલગ અલગ ચકાસો અને દસમા ભાગની મર્યાદા તથા પંદર ટકાની લઘુતમ મર્યાદાની ગણતરી દર્શાવો. marks આ બેમાં જ છે.
- જ્યાં company ને પાછલી quarter સુધી loss થયો હોય, ત્યાં interim dividend માટે અગાઉનાં ત્રણ વર્ષોના દરોની સરેરાશ કાઢો અને ઘોષણાને એ જ મર્યાદામાં રાખો.
- Section 123(1) હેઠળ જે સ્રોતનો આધાર લીધો છે તેને શબ્દોમાં લખો. સ્રોતનું નામ લીધા વિના માત્ર આંકડો આપી દેતો ઉત્તર અધૂરો છે.

PQ 6.2 · PYQ 2025-May [6] (b) · 4M · Pg 565	LEVEL II Application	સરળ
PQ 6.3 · PYQ 2026-Jan [6] (b) · 4M · Pg 567	LEVEL II Application	સરળ

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં company revaluation reserve કે બીજા કોઈ non-free reserve માંથી dividend આપવા માગતી હોય, ત્યાં લખો કે Section 123(1) નો proviso તેની મનાઈ કરે છે, અને એ capital માંથી ચુકવણી કરવા બરાબર જ થશે.
- જ્યાં depreciation ના arrears provide ન કર્યા હોય, ત્યાં લખો કે ઘોષણા માટે ચાલુ વર્ષની સાથે સાથે arrears નું provision પણ જરૂરી છે, અને distributable રકમ ફરીથી કાઢીને દર્શાવો.

PQ 6.1 · PYQ 2024-May [6] (Or) (b) · 4M · Pg 564	LEVEL II Evaluation	સરળ

Unit 11.2: Cash Flow Statements (મહત્ત્વ: C)

8 વિષય · 19 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો

www.scanneradda.com

વિષય 1: Cash ના Elements [Elements of Cash]

L2P1-C11-U11.2-T01

Read first વાંચો — પ્રકરણ 11 Unit 2, §2.2 Elements of Cash, Study Material, પાનાં 11.80–11.82, સાથે પ્રકરણ 4 Unit 2 નું AS 3.

NOTES

Cash માં cash on hand અને banks પાસેના demand deposits સામેલ છે. Cash equivalents એટલે એવાં **short-term, highly liquid investments જે સહેલાઈથી જાણીતી રકમની cash માં ફેરવાઈ જાય અને જેમાં value બદલાવાનું જોખમ નહીંવત્ હોય**.

ત્રણ મહિનાની test: કોઈ investment સામાન્ય રીતે ત્યારે જ cash equivalent ગણાય છે જ્યારે તેની **maturity ટૂંકી હોય — ધારો કે acquisition ની તારીખથી ત્રણ મહિના કે તેથી ઓછી**. આ test acquisition ની તારીખ પર લગાવો, balance sheet date પર નહીં.

Equity investments ને બાકાત રાખવામાં આવે છે — તે cash equivalents ગણાતાં નથી, સિવાય કે તે સાર રૂપે cash equivalents હોય — જેમ કે **પોતાની નિર્ધારિત redemption date ની થોડા જ સમય પહેલાં acquire કરેલા preference shares**.

Bank borrowings સામાન્ય રીતે financing activities હોય છે; પણ **માગ્યે તરત ચૂકવવાપાત્ર એવા bank overdrafts જે enterprise ના cash management નો અભિન્ન ભાગ હોય** તેમને **cash and cash equivalents ના component** તરીકે સામેલ કરવામાં આવે છે. આ બાબત વારંવાર પુછાય છે, કારણ કે તેનાથી closing balance બદલાઈ જાય છે.

cash and cash equivalents ની મદો વચ્ચે થતી હેરફેર એ cash flow નથી — current account માંથી ત્રણ મહિનાના deposit માં નાણાં મોકલવાથી composition બદલાય છે, કુલ રકમ નહીં. બાકી સાચા બનેલા statement માં આ જ સૌથી સામાન્ય ભૂલ છે.

Evaluation માપદંડ પર ચકાસીને નિર્ણય આપવો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં કોઈ item ને cash equivalents માં સામેલ કર્યું હોય કે તેમાંથી બાકાત રાખ્યું હોય, ત્યાં તેને ત્રણ મહિનાના rule અને નહીંવત્ જોખમની શરત પર ચકાસો અને સ્પષ્ટ લખો કે treatment સાચું છે કે નહીં.
- Bank overdraft ના કિસ્સામાં પૂછો કે તે માગ્યે તરત ચૂકવવાપાત્ર છે કે નહીં અને cash management નો અભિન્ન ભાગ છે કે નહીં. જો હા, તો તેની જગ્યા cash and cash equivalents ની અંદર છે, financing માં નહીં.

PQ 1.1 · PYQ 2017-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 574 — LEVEL II Evaluation — સરળ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 2: Cash Flow Activities નું વર્ગીકરણ [Classification of Cash Flow Activities]

L2P1-C11-U11.2-T02

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §2.3 Classification of Cash Flow Activities, Study Material, પાનાં 11.82–11.85.

NOTES

ત્રણ activities: operating — enterprise ની **principal revenue-producing activities** તથા એવી અન્ય activities જે investing કે financing ન હોય; **investing** — **long-term assets તથા cash equivalents માં સામેલ ન હોય તેવાં અન્ય investments નું acquisition અને disposal**; **financing** — એવી activities જેનાથી **owners' capital અને borrowings ના કદ તથા રચનામાં ફેરફાર** થાય.

આ વિભાજન કેમ મહત્ત્વનું છે: operating activities માંથી આવતા cash flows ની રકમ એ મુખ્ય સંકેત છે કે operations એ **બહારના સ્રોતોનો સહારો લીધા વિના loans ચૂકવવા, operating capability જાળવવી, dividends આપવા અને નવાં investments કરવા જેટલી પૂરતી cash** પેદા કરી કે નહીં.

Interest અને dividends — એક policy નક્કી કરો અને તેને જ વળગી રહો: financial enterprise માટે interest paid તથા interest and dividends received ને **operating** માં classify કરવામાં આવે છે. **બીજા enterprises** માટે **interest paid** ને **financing** માં અને **interest and dividends received** ને **investing** માં મૂકવામાં આવે છે. **Dividends paid** ને **financing** માં classify કરવામાં આવે છે.

Taxes on income ને **operating** માં classify કરવામાં આવે છે, સિવાય કે તેમને **financing અને investing activities સાથે ખાસ રીતે ઓળખી શકાય**.

Non-cash transactions ને cash flow statement માંથી બાકાત રાખવામાં આવે છે — shares issue કરીને કે finance lease મારફતે asset લેવી, અથવા debt ને equity માં ફેરવવું — અને તેમનું **financial statements માં અન્યત્ર disclosure** કરવામાં આવે છે, જેથી investing અને financing activity ની બધી જરૂરી માહિતી મળી જાય.

CONCEPT BASE: Scanner એ declare કર્યું છે, પણ આ edition માં તેના પર કોઈ પ્રશ્ન નથી. તેમ છતાં આ Unit ના દરેક પ્રશ્નનો પાયો આ જ છે.

વિષય 3: Operating Activities માંથી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow From Operating Activities]

L2P1-C11-U11.2-T03

Read first વાંચો — §2.4 Calculation of Cash Flows from Operating Activities, Study Material, પાનાં 11.85–11.95, ઉકેલેલા formats સાથે.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

NOTES

બે methods: direct method, જે **gross cash receipts અને gross cash payments ના મુખ્ય વર્ગો** disclose કરે છે; અને **indirect method**, જે **net profit કે loss** થી શરૂ કરીને તેમાં adjustment કરે છે. **Direct method ને વરીયતા આપવામાં આવી છે**, કારણ કે તે receipts અને payments ના સ્રોત દર્શાવે છે અને તેથી ભવિષ્યના cash flows નો અંદાજ કાઢવામાં મદદ કરે છે.

Indirect method એક નક્કી ક્રમમાં — દર વખતે આ જ ક્રમ પાળો: શરૂઆત **net profit before tax and extraordinary items** થી કરો; non-cash અને non-operating charges — depreciation, amortisation, provisions, assets ના વેચાણ પરનો loss, interest expense — **પાછા ઉમેરો**; non-operating credits — interest અને dividend income, assets ના વેચાણ પરનો profit — **બાદ કરો**; તેનાથી મળે છે **operating profit before working capital changes**; પછી **trade and other receivables, inventories, તથા trade and other payables માં થયેલા ફેરફારો** માટે adjustment કરો; અને પછી **income taxes paid** બાદ કરીને **net cash from operating activities** સુધી પહોંચો.

Working capital નો નિયમ: current asset માં વધારો એ outflow છે અને **ઘટાડો એ inflow છે**; **current liability માં વધારો એ inflow છે** અને **ઘટાડો એ outflow છે**. અહીં નિશાની ખોટી પડી જવી એ આખા પેપરની સૌથી સામાન્ય ભૂલ છે.

cash and cash equivalents ને working capital adjustments માંથી બાકાત રાખો — એ તો statement નો વિષય છે, તેમાં નાખવાની વસ્તુ નહીં.

Provisions અને reserves: કાં તો **provision for doubtful debts** ને પાછું ઉમેરો અને receivables ની હેરફેર gross લો, અથવા હેરફેર net લો અને કોઈ add-back ન કરો — બેમાંથી એક જ રીત સતત અપનાવો અને લખી દો કે કઈ અપનાવી.

Extraordinary items ભલે operating, investing કે financing activities માંથી ઊભાં થાય, તેમને **જે activity સાથે સંબંધિત હોય તે જ activity માં classify કરવામાં આવે છે અને અલગથી disclose કરવામાં આવે છે**.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 4 પ્રશ્ન

- છપાયેલું format જ વાપરો અને દરેક subtotal પર label લગાવો — operating profit before working capital changes, cash generated from operations, net cash from operating activities. આ subtotals પોતે જ marks અપાવે છે.
- શરૂઆત net profit BEFORE tax and extraordinary items થી કરો, અને tax paid ને નીચે અલગ line માં બાદ કરો. profit after tax થી શરૂ કરવું એ પાયાની ભૂલ છે.
- Working capital ના ફેરફારો એક નક્કી ક્રમમાં કરો અને સાથે સાથે દરેક નિશાની ચકાસતા ચાલો.
- જ્યાં કોઈ item non-cash પણ હોય અને non-operating પણ — જેમ કે fixed asset ના વેચાણ પરનો profit — તેને operating માંથી એક જ વાર કાઢો અને sale proceeds આખાને આખા investing માં દર્શાવો.

PQ 3.1 · MTP 2024-Mar [6] (b) · 4M · Pg 576 — **LEVEL II** Application — **સરળ**

PQ 3.2 · PYQ 2024-May [3] (b) · 7M · Pg 577	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.3 · PYQ 2025-Jan [3] (b) · 7M · Pg 578	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.4 · PYQ 2025-Sep [3] (a) · 7M · Pg 580	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિષય 4: Investing Activities માંથી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow From Investing Activities]

L2P1-C11-U11.2-T04

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §2.5 Calculation of Cash Flows from Investing Activities, Study Material, પાનાં 11.95–11.99.

NOTES

Investing activities એટલે **long-term assets તથા cash equivalents માં સામેલ ન હોય તેવાં અન્ય investments નું acquisition અને disposal**. તેનું મહત્ત્વ એ છે કે આ cash flows દર્શાવે છે કે **ભવિષ્યમાં income અને cash flows પેદા કરનારાં સાધનો પાછળ કેટલો ખર્ચ કરાયો છે**.

સામાન્ય inflows: property, plant and equipment તથા intangibles ના વેચાણમાંથી મળેલી રકમ; **shares, debentures તથા અન્ય securities માં કરેલાં investments ના વેચાણમાંથી મળેલી રકમ**; **interest and dividends received** (non-financial enterprise માટે); **third parties ને આપેલા loans and advances ની પરત ચુકવણી**.

સામાન્ય outflows: property, plant and equipment, intangibles તથા અન્ય long-term assets ખરીદવા માટે કરેલી ચુકવણીઓ, જેમાં capitalised development costs અને જાતે બનાવેલી assets પણ સામેલ છે; **investments ખરીદવા માટે કરેલી ચુકવણીઓ**; **third parties ને આપેલા loans and advances**.

gross દર્શાવો, net નહીં. Fixed assets અને investments ની ખરીદી-વેચાણને **offset કરવામાં આવતાં નથી** — machinery માટે ₹50,000 ની ચુકવણી અને furniture પર ₹10,000 ની પ્રાપ્તિ એ બે અલગ lines છે, net ₹40,000 નહીં.

પરીક્ષક જે working જોવા માગે છે તે છે fixed asset account. તેને ફરીથી બનાવો — opening balance, additions, depreciation, written down value પર disposals, closing balance — જેથી purchase અને sale ના આંકડા નીકળી આવે, અને એ working દર્શાવો પણ ખરા.

CONCEPT BASE: declare તો છે, પણ આ edition માં તેના પર કોઈ પ્રશ્ન નથી; તેમ છતાં આ Unit ના દરેક પૂરા cash flow પ્રશ્નમાં આ આંકડા આવે જ છે.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 5: Financing Activities માંથી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow From Financing Activities]

L2P1-C11-U11.2-T05

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — §2.6 Calculation of Cash Flows from Financing Activities, Study Material, પાનાં 11.99–11.103.

NOTES

Financing activities એટલે એવી activities જેનાથી **owners' capital — company ના કિસ્સામાં preference share capital સહિત — તથા borrowings ના કદ અને રચનામાં ફેરફાર** થાય. તેમનું અલગ disclosure **funds આપનારાઓના ભવિષ્યના cash flows પરના દાવાનો અંદાજ કાઢવામાં** ઉપયોગી થાય છે.

સામાન્ય inflows: shares કે તેવાં અન્ય instruments issue કરવાથી મળેલી રકમ; **debentures, loans, notes, bonds તથા અન્ય short કે long-term borrowings issue કરવાથી મળેલી રકમ**.

સામાન્ય outflows: ઉધાર લીધેલી રકમોની પરત ચુકવણી; **preference shares નું redemption અને equity shares નું buy-back**; **dividends paid**; **interest paid** (non-financial enterprise માટે); **finance lease liability ના principal ભાગની ચુકવણી**.

વારંવાર છૂટી જતી બે બાબતો: share issue માંથી મળેલી રકમ, ચૂકવેલા issue expenses બાદ કરીને લેવાય છે, અને **મળેલું securities premium financing inflow નો જ ભાગ છે**, કોઈ અલગ item નહીં.

Interest paid non-financial enterprise માટે અહીં જ આવે છે, અને તેને profit માં પાછું ઉમેરીને **operating માંથી કાઢવું** પણ જરૂરી છે. બંને કામ કરો, નહીં તો statement મળશે નહીં.

CONCEPT BASE: declare તો છે, પણ આ edition માં તેના પર કોઈ પ્રશ્ન નથી; investing ની જેમ અહીં પણ આ આંકડા દરેક પૂરા પ્રશ્નમાં આવે છે.

વિષય 6: Direct Method થી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow By Direct Method]

L2P1-C11-U11.2-T06

Read first વાંચો — direct method ની રજૂઆત માટે §2.4 ફરીથી, Study Material, પાનાં 11.85–11.90, ઉદાહરણરૂપ format સાથે.

NOTES

Direct method gross cash receipts અને gross cash payments ના મુખ્ય વર્ગો disclose કરે છે —

www.scanneradda.com

customers પાસેથી મળેલી cash, suppliers અને employees ને ચૂકવેલી cash, વગેરે — અને **AS 3 તેને જ વરીયતા આપે છે**, કારણ કે તે દર્શાવે છે કે cash ખરેખર ક્યાંથી આવી અને ક્યાં ગઈ.

ખરું કામ conversion નું છે: customers પાસેથી મળેલી cash = sales, **ઉમેરો** opening trade receivables, **બાદ કરો** closing trade receivables, અને bad debts written off તથા provision ની કોઈ હેરફેરનું adjustment કરી લો. **Suppliers ને ચૂકવેલી cash** = cost of goods sold, **ઉમેરો** closing inventory, **બાદ કરો** opening inventory, **ઉમેરો** opening trade payables, **બાદ કરો** closing trade payables. **Employees ને તથા અન્ય operating expenses માટે ચૂકવેલી cash** પણ આ જ રીતે નીકળે છે — charge માં opening તથા closing outstandings અને prepayments નું adjustment કરીને.

non-cash items ને સાવ કાઢી નાખો — direct method ના operating section માં depreciation અને provisions ક્યારેય આવતાં નથી.

પછી income taxes paid બાદ કરો અને **net cash from operating activities** દર્શાવો — એ જ આંકડો જે indirect method થી આવત. જ્યાં પ્રશ્ન બંને methods માગે, ત્યાં આ મેળ પોતે જ એક mark અપાવે છે.

જ્યાં પ્રશ્નમાં statement of profit and loss અને બે balance sheets આપ્યાં હોય, ત્યાં દરેક line ને એક નાના T-account કે ત્રણ પંક્તિના working તરીકે બનાવો. મનમાં જ હિસાબ લગાવવાથી જ ભૂલો થાય છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 1 પ્રશ્ન

- Direct method ની દરેક line માટે અલગ working દર્શાવો — customers, suppliers, employees, અન્ય expenses. આ workings statement જેટલા જ marks અપાવે છે.
- એ જ net cash from operating activities પર પહોંચો જે indirect method થી આવત, અને જો પ્રશ્ન બંને માગે તો એ વાત લખી પણ દો.
- Direct method ના operating section માં depreciation, provisions કે assets ના વેચાણ પરનો profit ક્યારેય આવવા ન દો.

PQ 6.1 · RTP 2018-May [2] · Pg 584 — LEVEL II Application — મધ્યમ

વિષય 7: Indirect Method થી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow By Indirect Method]

L2P1-C11-U11.2-T07

Read first વાંચો — §2.4 અને §2.7 નાં illustrations, Study Material, પાનાં 11.90–11.145 — indirect method પૂરેપૂરી ઉકેલીને.

NOTES

Indirect method net profit or loss before taxation and extraordinary items થી શરૂ થાય છે અને તેમાં

www.scanneradda.com

non-cash items નું, investing કે financing cash flows સાથે જોડાયેલી income કે expense ની મદોનું, તથા working capital માં થયેલા ફેરફારોનું adjustment કરવામાં આવે છે.

માનક ક્રમ — અને ઉત્તરમાં આ ક્રમ દેખાવો જોઈએ: net profit before tax and extraordinary items → depreciation, amortisation, impairment, provisions, assets ના વેચાણ પરનો loss કે profit, interest expense, interest અને dividend income, foreign exchange loss કે gain ના adjustments → **operating profit before working capital changes** → inventories, trade and other receivables, trade and other payables ની હેરફેર → **cash generated from operations** → **income taxes paid** → **net cash from operating activities**.

જે આંકડા આપ્યા નથી તેમને કાઢવા એ જ મોટા ભાગનું કામ છે. purchases, sales અને depreciation માટે **fixed asset account** ફરીથી બનાવો; tax paid માટે **provision for tax account**; dividends paid માટે **profit and loss appropriation**; અને proceeds તથા repayments માટે **loan accounts**. દરેક ફરી બનાવેલું ખાતું એક labelled working તરીકે દેખાવું જોઈએ.

Non-cash transactions ને બાકાત રાખવામાં આવે છે — finance lease હેઠળ લીધેલી asset, cash સિવાયના consideration પર issue કરેલા shares, debentures નું conversion — અને તેમનું **અલગથી disclosure** કરવામાં આવે છે, જેથી વાંચનારને એ દેખાય તો ખરાં.

આ Unit ના સામાન્ય ફાંદા: શરૂઆત profit **after** tax થી કરી દેવી; interest paid ને પાછું ઉમેરવાનું અને પછી તેને financing માં દર્શાવવાનું ભૂલી જવું; fixed assets ની ખરીદીને વેચાણ સામે net કરી દેવી; bank અને short-term deposit વચ્ચેની transfer ને cash flow માની લેવી; અને statement ના તળિયે opening તથા closing cash and cash equivalents નું reconciliation છોડી દેવું.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 10 પ્રશ્ન

- ત્રણેય sections ક્રમમાં મૂકો અને દરેકનો net આંકડો સ્પષ્ટ દર્શાવો, પછી cash માં ચોખ્ખો વધારો કે ઘટાડો, પછી opening તથા closing cash and cash equivalents. Closing આંકડો balance sheet સાથે મળવો જોઈએ; ન મળે તો જબરદસ્તી મેળવવાને બદલે એ વાત લખી દો.
- દરેક કાઢેલા આંકડાનું પોતાનું labelled working આપો — fixed assets, tax, dividends, loans. સમજાવ્યા વિના આપેલો આંકડો સાચો હોય તોય કોઈ marks અપાવતો નથી.
- Interest paid ને operating માં પાછું ઉમેરો અને financing માં outflow તરીકે દર્શાવો. બંને કરો, અને ચકાસી લો કે statement હજી મળે છે.
- Non-cash transactions ને છોડી દેવાને બદલે note મારફતે નિપટાવો, અને લખો કે તેમને કેમ બાકાત રાખ્યાં છે.

PQ 7.4 · PYQ 2022-May [6] (d) · 5M · Pg 593	LEVEL II Application	સરળ
PQ 7.3 · RTP 2022-May [3] · Pg 591	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 7.5 · PYQ 2023-May [4] (b) · 10M · Pg 594	LEVEL II Application	મધ્યમ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 7.6 · RTP 2022-Nov [3] · Pg 597	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 7.8 · PYQ 2025-May [3] (a) · 7M · Pg 602	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 7.9 · RTP 2025-May [6] · Pg 605	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 7.10 · PYQ 2026-May [3] (a) · 6M · Pg 607	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 7.1 · PYQ 2020-Nov [4] (a) · 10M · Pg 586	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 7.2 · PYQ 2021-Jan [4] (b) · 12M · Pg 588	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 7.7 · RTP 2023-May [3] · Pg 600	LEVEL II Application	કઠિન

વિષય 8: Direct અને Indirect Method થી Cash Flow ની ગણતરી [Calculation of Cash Flow By Direct and Indirect Method]

L2P1-C11-U11.2-T08

Read first વાંચો — §2.7 Illustrations, Study Material, પાનાં 11.103–11.145 — બંને methods થી ઉકેલેલા પ્રશ્નો.

NOTES

જ્યાં પ્રશ્ન બંને methods માગે, ત્યાં **investing અને financing sections એકસરખાં જ રહે છે** અને માત્ર **operating section બદલાય છે**. Operating section બે વાર બનાવો અને બાકીનું એક જ વાર — આખું statement ફરીથી બનાવવામાં વિદ્યાર્થીઓ સમય ગુમાવે છે.

બંને operating sections નો મેળ થવો જોઈએ — બંનેમાંથી net cash from operating activities એક જ આવવી જોઈએ. આ મેળ જ આખા ઉત્તરની અંદરની ચકાસણી છે; કશું પણ આખરી તરીકે લખતાં પહેલાં એ કરી લો.

જ્યારે પ્રશ્ન પસંદગી તમારા પર છોડે: AS 3 direct method ને વરીયતા આપે છે, પણ જ્યાં પ્રશ્નમાં cash book નો સાર નહીં પણ statement of profit and loss અને બે balance sheets આપ્યાં હોય, ત્યાં **indirect method સામાન્ય રીતે ઝડપી પડે છે**. લખો કે તમે કઈ અપનાવી અને કેમ.

રજૂઆત પોતે જ marks અપાવે છે: enterprise અને સમયગાળો જણાવતું heading, ત્રણેય sections ક્રમમાં, labelled subtotals, ચોખ્ખો વધારો કે ઘટાડો, opening તથા closing cash and cash equivalents, અને AS 3 ની અપેક્ષા પ્રમાણે **cash and cash equivalents નું break-up** આપતી એક note.

અંતે disclosures આપો જ્યાં હકીકતો તેની માગ કરે: **ઉપયોગ માટે ઉપલબ્ધ ન હોય તેવા મહત્ત્વના cash and cash equivalent balances**, management ની ટિપ્પણી સહિત, તથા **undrawn borrowing facilities** પર અને **operating capacity વધારવા સામે જાળવવા** માટેના cash flows પર એ disclosures જેમને પ્રોત્સાહન અપાયું છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 3 પ્રશ્ન

- Investing અને financing sections એક જ વાર બનાવો, અને ત્યાર બાદ operating section એ method કે methods થી બનાવો જે પુછાઈ હોય.
- આખરી કરતાં પહેલાં ચકાસી લો કે બંને operating sections એક જ આંકડા પર મળે છે, અને closing cash balance sheet સાથે મળે છે.
- Cash and cash equivalents નું break-up એક note તરીકે સામેલ કરો. AS 3 તેની અપેક્ષા રાખે છે અને એ નિયમિત રીતે ભૂલી જવાય છે.

PQ 8.2 · PYQ 2021-Jul [1] (d) {C} · 5M · Pg 611	LEVEL II Application	સરળ
PQ 8.1 · PYQ 2019-May [5] (b) · 10M · Pg 609	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 8.3 · PYQ 2024-Sep [3] (a) · 7M · Pg 613	LEVEL II Application	મધ્યમ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 12

Securities નો Buy Back

Buy Back of Securities

3 વિષય · 21 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: C

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **પેપરને અનુરૂપ**

Level I — Comprehension & Knowledge	5.7%	174 માંથી 10 marks
Level II — Analysis & Application	94.3%	174 માંથી 164 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની profile ની અંદર જ બેસે છે — 5–15% ની band સામે 6% Level I. તેને પેપરના પ્રમાણમાં જ તૈયાર કરો: થોડી theory, ઘણું બધું application.

વિષય 1: પરિચય [Introduction]

L2P1-C12-U12-T01

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — Chapter 12 §1 Introduction, Study Material 2026 July, પાનાં 12.1–12.3 — buy-back એટલે શું, companies તે શા માટે કરે છે, અને Section 68(1) હેઠળ અનુમત ત્રણ sources કયા છે.

NOTES

આ છે શું: buy-back એટલે **કોઈ company દ્વારા પોતાના જ shares ની ખરીદી**. જે shares buy back થાય તે **cancel કરવા ફરજિયાત છે**, એટલે buy-back થી company ની **share capital ઘટી જાય છે**. **કોઈ પણ company investment ના હેતુથી પોતાના જ shares ખરીદી શકે નહીં** — આ એક વાક્ય પ્રશ્નોની આખી એક શ્રેણીનો ઉત્તર આપી દે છે.

પાંચ objectives કે advantages — એક સાફસૂથરો list ઉત્તર: (a) **earnings per share વધારવા માટે**, કારણ કે buy-back થી outstanding shares ની સંખ્યા ઘટે છે અને earnings માં કોઈ dilution થતું નથી; (b) **promoters' holding વધારવા માટે**, કેમ કે buy back થયેલા shares cancel થઈ જાય છે; (c) **hostile takeover bid ને નિરુત્સાહ કરવા માટે**, કારણ કે buy-back થી promoters' holding વધી ચૂકી હોય છે; (d) **stock exchanges પર share price ને ટેકો આપવા માટે**, જ્યાં management ને લાગે કે price ખરી worth કરતાં નીચે છે, ખાસ કરીને મંદીના બજારમાં; અને (e) **shareholders ને surplus cash પરત આપવા માટે**, જ્યારે company ને તે business માટે જરૂરી ન હોય.

Section 68(1) — અનુમત ત્રણ sources, અને કેવળ આ જ ત્રણ: **free reserves**; **securities premium account**; અથવા **કોઈ પણ shares અથવા અન્ય specified securities ના issue માંથી મળેલ proceeds**.

એ ત્રીજા source પર મુકાયેલી રોક: કોઈ પણ પ્રકારના shares કે અન્ય specified securities નો buy-back એ જ

www.scanneradda.com

પ્રકારના અગાઉના issue ના proceeds માંથી કરી શકાતો નથી. એટલે કે જો equity shares buy back કરવા હોય તો **preference** share issue ના proceeds વાપરી શકાય, પણ અગાઉના કોઈ equity issue ના proceeds નહીં.

Free reserves માં securities premium account પણ સમાવિષ્ટ છે — Section 68 ના હેતુ માટે, Explanation II. અને **revaluation reserve એ unrealised profit છે, તેથી તેનો ઉપયોગ buy-back માટે કરી શકાતો નથી** — computation વાળા પ્રશ્નોનો આ જ કાયમી trap છે.

CONCEPT BASE: Scanner આ વિષય જાહેર તો કરે છે, પણ આ edition માં તેના પર કોઈ પ્રશ્ન નથી. આગળ આવતા બે વિષયોનો પાયો આ જ છે, તેથી તેને એક વાર વાંચી લો અને ત્રણેય sources તથા પાંચેય objectives આગળ સાથે લઈ જાઓ.

વિષય 2: Companies Act, 2013 ની Section 70 ની provision [Provision of Section 70 of the Companies Act, 2013]

L2P1-C12-U12-T02

Read first વાંચો — Chapter 12 §2 Provisions of Section 70 of the Companies Act, 2013, Study Material, પાનાં 12.3–12.12 — Section 68(2) ની conditions, ત્રણેય tests, Section 69, Section 70 ની પ્રતિબંધક બાબતો, અને SEBI regulations.

NOTES

Section 68(2) — buy-back ની conditions: તે **articles દ્વારા authorised** હોવો જોઈએ; general meeting માં એક **special resolution** પસાર થવું જોઈએ; **buy back થનારા બધા shares કે securities સંપૂર્ણપણે fully paid-up હોય**; listed company ના buy-back માં **SEBI regulations** નું પાલન થાય; અને unlisted company ના buy-back માં **prescribed guidelines** નું.

Board-resolution વાળી છૂટ: જ્યાં buy-back **paid-up equity capital અને free reserves ના સરવાળાના દસ ટકા કે તેથી ઓછો** હોય, ત્યાં તેને **વિધિવત્ બોલાવાયેલી meeting માં પસાર થયેલા board resolution** થી authorise કરી શકાય છે — **ન articles ની authority જોઈએ, ન special resolution**. પ્રશ્નમાં દસ ટકાનો આંકડો ધ્યાનથી જુઓ; તેનાથી જ નક્કી થાય છે કે કઈ authority જરૂરી છે.

ત્રણેય tests, અને અહીંનો દરેક computation પ્રશ્ન આ જ પર ટકેલો છે: Resource Test — buy-back **કુલ paid-up capital અને free reserves ના 25% જેટલો કે તેથી ઓછો** હોવો જોઈએ; **Share Outstanding Test** — buy-back **કોઈ પણ financial year માં કુલ paid-up capital અને free reserves ના 25% થી વધુ ન હોવો જોઈએ**; **Debt-Equity Ratio Test** — **buy-back પછી company પર બાકી રહેતું debt, secured અને unsecured બંને મળીને, તેની paid-up capital અને free reserves ના કુલ સરવાળાના બમણાથી વધુ ન હોવું જોઈએ**. **અહીં debt માં long-term અને short-term બંને પ્રકારનું debt સમાવિષ્ટ છે**, અને Central Government કોઈ વર્ગની companies માટે આનાથી ઊંચો ratio નિર્ધારિત કરી શકે છે.

વર્ષમાં એક જ buy-back: અગાઉના offer બંધ થયાની તારીખથી એક વર્ષની અંદર buy-back નો કોઈ નવો offer કરી શકાતો નથી. અને **દરેક buy-back બાર મહિનાની અંદર પૂરો કરવો ફરજિયાત છે** — special

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

resolution કે board resolution પસાર થયાની તારીખથી.

Methods: buy-back **existing security holders પાસેથી proportionate basis પર**, **open market માંથી**, અથવા **employees ને stock option કે sweat equity scheme હેઠળ જારી કરાયેલી securities ખરીદીને** કરી શકાય છે.

Declaration of solvency: special resolution થી authorised buy-back પહેલાં company એ **Registrar પાસે અને SEBI પાસે declaration of solvency દાખલ કરવી પડે છે**, જે affidavit થી સત્યાપિત હોય, કે Board એ **company ના કામકાજની પૂરી તપાસ** કરી છે અને એવો અભિપ્રાય બાંધ્યો છે કે company **પોતાની liabilities ચૂકવવા સમર્થ છે અને એક વર્ષની અંદર insolvent થશે નહીં**. તેના પર **ઓછામાં ઓછા બે directors ની સહી હોય છે, જેમાંથી એક managing director હશે, જો કોઈ હોય**. **જે company ના shares listed નથી, તે SEBI પાસે કોઈ declaration દાખલ કરતી નથી.**

Buy-back પછી: securities ને પૂર્ણ થયાની છેલ્લી તારીખથી **સાત દિવસની અંદર extinguish કરીને ભૌતિક રીતે નષ્ટ** કરવી પડે છે; buy back થયેલી securities, ચૂકવાયેલ consideration તથા cancellation અને destruction ની તારીખોનું એક **register** રાખવું પડે છે; અને પૂર્ણ થયાના **ત્રીસ દિવસની અંદર Registrar અને SEBI પાસે return દાખલ કરવી પડે છે** — અહીં પણ, **unlisted company માટે SEBI પાસે નહીં**.

છ મહિનાની રોક: buy-back પૂરો કર્યા પછી company **એ જ પ્રકારના shares કે securities નો કોઈ નવો issue છ મહિનાની અંદર કરી શકતી નથી**, **સિવાય કે bonus issue** હોય, અથવા warrants ના conversion, stock option scheme, sweat equity, કે preference shares કે debentures ના equity માં conversion જેવી **subsisting obligations** પૂરી કરવા માટે કરાયેલો issue હોય.

Section 69 — Capital Redemption Reserve: જ્યાં કોઈ company પોતાના જ shares **free reserves કે securities premium account માંથી** ખરીદે છે, ત્યાં **આ રીતે ખરીદાયેલા shares ના nominal value જેટલી રકમ Capital Redemption Reserve Account માં transfer કરવી પડશે**, અને તેની વિગત balance sheet માં disclose થશે. **CRR નો ઉપયોગ કેવળ unissued shares ને paid up કરવામાં થઈ શકે, જે members ને fully paid bonus shares તરીકે જારી કરાય** — આ જ તેનો એકમાત્ર અનુમત ઉપયોગ છે.

Premium on buy-back — એટલે કે buy-back price નો par કરતાં વધારાનો ભાગ — **free reserves અને/અથવા securities premium account માંથી adjust કરવામાં આવે છે**. **Revaluation reserve એ unrealised profit છે, તેથી તેનો ઉપયોગ થઈ શકતો નથી.**

Section 70 — ક્યારે company buy-back કરી જ શકતી નથી: કોઈ subsidiary company મારફતે, પોતાની જ subsidiary companies સહિત; **કોઈ investment company કે investment companies ના સમૂહ મારફતે**; અથવા **જો કોઈ default ચાલુ હોય** — deposits કે તેના પરના interest ની ચુકવણીમાં, debentures કે preference shares ના redemption માં, dividend ની ચુકવણીમાં, કે કોઈ financial institution અથવા bank ને term loan કે interest ની ચુકવણીમાં — **પરંતુ જો default સુધારી લેવાયો હોય અને default સમાપ્ત થયે ત્રણ વર્ષ વીતી ગયાં હોય તો buy-back પર રોક રહેતી નથી**.

અને compliance વાળી રોક: buy-back ત્યારે પણ થઈ શકે નહીં જ્યારે company એ **Section 92** (annual return દાખલ કરવી), **Section 123** (declaration ના 30 દિવસની અંદર dividend ની ચુકવણી), **Section 127** (dividend

વહેંચવામાં ચૂક) કે **Section 129** (financial statements તૈયાર કરવી) નું પાલન કર્યું ન હોય.

ધ્યાનમાં રાખવા જેવાં SEBI regulations: paid-up capital અને free reserves ના **પંદર ટકા કે તેથી વધુ માટે open-market offer નહીં**; અગાઉના offer બંધ થયાના **એક વર્ષની અંદર કોઈ offer નહીં**; અને **નક્કી કરાયેલી રકમના ઓછામાં ઓછા પચાસ ટકા buy-back માં વપરાવા જ જોઈએ**.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- ત્રણેય tests ને લાગુ કરતાં પહેલાં તેમનાં નામ લખો, અને જણાવો કે આપેલા તથ્યો પર કયો test fail થાય છે. નામ લખ્યા વિના માત્ર computation કરી દેનારો ઉત્તર structure ના marks ગુમાવે છે.
- Special-resolution વાળા રસ્તા અને દસ ટકા વાળા board-resolution ના રસ્તા વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરો, અને જણાવો કે તથ્યો પર કયો લાગુ પડે છે.
- Section 70 માટે ત્રણેય પ્રતિબંધો અને compliance વાળી રોકને અલગ-અલગ નિપટાવો, અને સુધારી લેવાયેલા default પર ત્રણ વર્ષ વાળી છૂટ યાદ રાખો.

TQ 2.1 · PYQ 2023-May [6] (a) · DESC · 5M · Pg 618 — LEVEL I Understanding — મધ્યમ

વિષય 3: Buy Back: Practical

L2P1-C12-U12-T03

Read first વાંચો — Chapter 12 §3 અને આગળનો ભાગ તથા illustrations, Study Material, પાનાં 12.12–12.52 — મહત્તમ અનુમેય buy-back ની computation અને journal entries.

NOTES

દરેક practical પ્રશ્નનો ઢાંચો આ જ છે: ત્રણેય tests હેઠળ **buy back થઈ શકે તેવા shares ની મહત્તમ સંખ્યા** કાઢો, તેમાંથી **સૌથી ઓછી** લો, અને પછી એ જ સંખ્યા માટે entries પાસ કરો. સૌથી ઓછો આંકડો જ માન્ય ગણાય — ઉત્તરમાં આ વાત સ્પષ્ટ લખો.

Resource Test: (paid-up capital + free reserves) ના 25% એ મહત્તમ **રકમ** આપે છે જે ખર્ચી શકાય; તેને buy-back price પ્રતિ share થી ભાગતાં shares ની સંખ્યા મળી જાય છે.

Share Outstanding Test: તે financial year માં કુલ paid-up capital અને free reserves ના 25% — તેને **એ જ class ના equity shares** પર લાગુ કરો અને ઉત્તર shares ની સંખ્યામાં લખો.

Debt-Equity Ratio Test: buy-back પછી **debt (paid-up capital + free reserves) ના બમણાથી વધુ ન હોવું જોઈએ**. તેને ઊલટું ચલાવીને ઉકેલો — buy-back પછીની લઘુતમ equity = debt ÷ 2; funds માં મહત્તમ ઘટાડો = વર્તમાન equity બાદ એ લઘુતમ; પછી buy-back price પર તેને shares માં ફેરવી લો. આ જ એ test છે જેને વિદ્યાર્થીઓ મોટે ભાગે ઊલટું ગોઠવી બેસે છે.

આ computations માટેના free reserves માં **securities premium account** સમાવિષ્ટ છે પણ **revaluation**

www.scanneradda.com

reserve સમાવિષ્ટ નથી. Revaluation reserve ને બહાર રાખવું એ પોતે જ એક mark અપાવે છે; કારણ પણ લખો.

Journal entries, આ જ ક્રમમાં: (1) buy-back પર shareholders ને દેય રકમ — nominal value થી **Equity Share Capital A/c Dr**, વધારાના ભાગથી **Premium on Buy-back A/c Dr**, credit **Equity Shareholders A/c**; (2) ચુકવણી — **Equity Shareholders A/c Dr**, credit **Bank**; (3) premium નું adjustment — **Securities Premium A/c અને/અથવા Free Reserves Dr**, credit **Premium on Buy-back A/c**; (4) CRR માં transfer — **Free Reserves કે Securities Premium A/c Dr**, credit **Capital Redemption Reserve A/c**, રકમ **free reserves કે securities premium માંથી buy back થયેલા shares નું nominal value**.

જ્યાં buy-back નું નાણાકીય પોષણ કોઈ fresh issue થી થયું હોય, ત્યાં CRR transfer કેવળ એ ભાગ માટે જરૂરી છે જે એ fresh issue ના proceeds માંથી **નથી** થયો. CRR કાઢતાં પહેલાં funding નું વિભાજન નક્કી કરી લો.

પછી balance sheet ફરીથી બનાવો — ઘટેલી share capital, CRR, ઘટેલા reserves અને ઘટેલું bank balance દર્શાવતાં. પ્રશ્નો લગભગ હંમેશાં buy-back પછીની balance sheet માગે છે, અને presentation ના marks ત્યાં જ છે.

Remembering જે શીખ્યા છો તે જેમનું તેમ ફરી રજૂ કરવું · 1 પ્રશ્ન

- ત્રણેય tests નાં નામ, અને એ નિયમ કે સૌથી ઓછો આંકડો માન્ય ગણાય — અહીંના દરેક પ્રશ્નનો ઢાંચો આ જ છે. આ સૌથી પહેલાં લખી લો.
- CRR transfer નો નિયમ અને revaluation reserve નો બહિષ્કાર — આ એક-એક પંક્તિનાં તથ્યો છે જે જ્યાં પણ આવે ત્યાં marks અપાવે છે.

PQ 3.14 · PYQ 2023-Nov [6] (b) · 5M · Pg 658	LEVEL I Remembering	સરળ

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 18 પ્રશ્ન

- ત્રણેય tests ને અલગ-અલગ નામાંકિત workings તરીકે દર્શાવો, પછી ત્રણેયમાં સૌથી ઓછીને મહત્તમ અનુમેય shares ની સંખ્યા તરીકે જણાવો.
- Debt-Equity Ratio Test ને buy-back પછી અપેક્ષિત લઘુતમ equity થી ઊલટું ચલાવીને ઉકેલો. એ step અવશ્ય દર્શાવો; પરીક્ષક એને જ શોધે છે.
- ચારેય journal entries ક્રમથી પાસ કરો અને સાથે ટૂંકી narration લખો. પછી CRR transfer nominal value પર દર્શાવો, અને fresh issue થી પોષાયેલા ભાગ માટે તેને સમાયોજિત કરો.
- Buy-back પછીની balance sheet ફરીથી બનાવો, જેમાં CRR અલગથી દેખાય, અને ચકાસી લો કે તે મળે છે.
- Free reserves માંથી revaluation reserve બહાર રાખો અને કારણ પણ લખો.

PQ 3.5 · PYQ 2021-Jan [6] (e) · 5M · Pg 633	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.9 · PYQ 2022-Nov [6] (b) · 5M · Pg 644	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.18 · PYQ 2025-Jan [6] (b) · 4M · Pg 666	LEVEL II	સરળ

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

	Application	
PQ 3.1 · RTP 2018-May [2] · Pg 619	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.2 · PYQ 2018-May [2] (a) · 10M · Pg 622	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.3 · PYQ 2019-May [2] (a) · 10M · Pg 625	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.8 · PYQ 2022-May [5] (a) · 10M · Pg 642	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.10 · RTP 2023-May [4] · Pg 646	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.12 · PYQ 2023-May [5] (a) · 10M · Pg 651	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.13 · RTP 2023-Nov [4] · Pg 655	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.15 · RTP 2024-May [19] · Pg 660	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.16 · PYQ 2024-Sep [3] (b) · 7M · Pg 662	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.17 · RTP 2024-Sep [19] · Pg 664	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.20 · PYQ 2026-Jan [3] (a) · 7M · Pg 668	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.4 · PYQ 2019-Nov [2] (a) · 15M · Pg 628	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.6 · PYQ 2021-Jul [2] (a) · 15M · Pg 634	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.7 · PYQ 2021-Dec [5] (a) · 10M · Pg 637	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.11 · MTP 2023-Mar [4] (a) · 15M · Pg 649	LEVEL II Application	કઠિન

Analysis છૂટું પાડીને જોવું અને પરસ્પર સંબંધ તપાસવા · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં પ્રશ્ન મહત્તમ સંખ્યા ન પૂછતાં એ પૂછે કે પ્રસ્તાવિત buy-back અનુમેય છે કે નહીં, ત્યાં ત્રણેય tests ની સાથે Section 68(2) અને Section 70 ની conditions પણ ચકાસો, અને જણાવો કે કઈ શરત પૂરી થતી નથી.
- છેલ્લા એક વર્ષની અંદર થયેલો કોઈ buy-back, ચાલુ રહેલો કોઈ default, કે છ મહિનાની અંદર પ્રસ્તાવિત કોઈ નવો issue — આમાંનું દરેક પોતે જ પૂરો ઉત્તર છે, એમને શોધો.

PQ 3.19 · MTP 2025-Jul S1 [2] (b) · 4M · Pg 667	LEVEL II Analysis	સરળ

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 13

Companies નું Amalgamation

Amalgamation of Companies

4 વિષય · 23 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: A

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **માત્ર sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	1.6%	313 માંથી 5 marks
Level II — Analysis & Application	98.4%	313 માંથી 308 marks

પેપરની Level I ન્યૂનતમ મર્યાદાથી નીચે: આ પ્રકરણના માત્ર 2% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીં આધાર લેવા જેવી theory લગભગ છે જ નહીં. અહીંનો દરેક mark sum ઉકેલીને જ મળે છે, એટલે તૈયારી એટલે અભ્યાસ, વાંચન નહીં.

વિષય 1: Amalgamation નો અર્થ [Meaning of Amalgamation]

L2P1-C13-U13-T01

Read first વાંચો — Chapter 13 §1 Introduction અને §2 Meaning of Amalgamation, Study Material 2026 July, પાનાં 13.1–13.5, સાથે Chapter 9 Unit 2 માં આપેલ AS 14.

NOTES

Amalgamation એટલે **બે કે વધુ companies નું મળીને એક થઈ જવું** — કાં તો એક company બાકીની companies ને પોતાનામાં સમાવી લે, કાં તો એક નવી company બનાવીને એ બધાંનો કારોબાર લઈ લેવાય. જે company નો business લેવાય છે તે **transferor** (કે vendor) company કહેવાય; અને જે લે છે તે **transferee** (કે purchasing) company કહેવાય.

Absorption અને સાચા અર્થમાં amalgamation વચ્ચેનો ભેદ: absorption માં એક **પહેલેથી અસ્તિત્વ ધરાવતી** company બીજી company નો business લઈ લે છે અને **કોઈ નવી company બનતી નથી**; જ્યારે વાસ્તવિક **amalgamation** માં **એક નવી company બનાવવામાં આવે છે** જે બે કે વધુ અસ્તિત્વ ધરાવતી companies ને પોતાનામાં લઈ લે છે, અને એ companies પછી wound up કરી દેવાય છે. બંને પર AS 14 લાગુ પડે છે અને પરીક્ષામાં બંને એક જ head હેઠળ પુછાય છે.

External reconstruction આ જ પરિવારનો ત્રીજો સભ્ય છે: **આર્થિક મુશ્કેલીમાં ફસાયેલી કોઈ અસ્તિત્વ ધરાવતી company નો business લેવા માટે એક નવી company બનાવાય છે**, અને એ અસ્તિત્વ ધરાવતી company wound up કરી દેવાય છે. તેનું accounting **in the nature of purchase** amalgamation ની જેમ કરાય છે.

Companies શા માટે amalgamate કરે છે: economies of scale મેળવવા, competition દૂર કરવા, કાચા માલનો સ્રોત કે બજાર સુરક્ષિત કરવા, tax advantages મેળવવા, અને **આર્થિક મુશ્કેલીમાં ફસાયેલી કોઈ company ને ઉગારવા.**

આ આખા પ્રકરણનો governing standard AS 14 છે, અને આખું accounting **merger કે purchase ના classification** માંથી જ નીકળે છે — પાંચેય conditions Chapter 9 Unit 2 માં આપી છે અને તેમને આ પ્રકરણની

www.scanneradda.com

સાથે-સાથે દોહરાવતા ચાલો.

AS 14 કયા કિસ્સાઓમાં લાગુ પડતું નથી: જ્યાં transferor company નો business તો હસ્તગત કરી લેવાય પણ transferor company **અસ્તિત્વમાં ટકી રહે છે**, ત્યાં AS 14 લાગુ પડતું નથી — એવા કિસ્સાઓમાં business ના acquisition ના સામાન્ય નિયમો ચાલે છે.

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં પ્રશ્ન combination નો પ્રકાર ઓળખવાનું કહે, ત્યાં પહેલાં તેનું નામ લખો — absorption, amalgamation કે external reconstruction — અને પછી AS 14 હેઠળ તેને merger કે purchase માં વર્ગીકૃત કરો. બંને steps ના અલગ-અલગ marks મળે છે.
- AS 14 ની પાંચેય merger conditions ને facts પર ચકાસો અને જે શરત પૂરી થતી નથી તેનું નામ લખો. એક પણ શરત ચૂકી તો તે purchase છે, અને accounting તે જ પ્રમાણે ચાલશે.

TQ 1.1 · PYQ 2019-May [6] (a) · DB · 5M · Pg 674 — **LEVEL I** Understanding — **મધ્યમ**

વિષય 2: Amalgamation ના પ્રકાર [Types of Amalgamation]

L2P1-C13-U13-T02

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — Chapter 13 §3 Types of Amalgamation, Study Material, પાનાં 13.5–13.9, સાથે AS 14 §2.4 માં આપેલી પાંચ conditions.

NOTES

પ્રકાર કેવળ બે જ છે: amalgamation **in the nature of merger** અને amalgamation **in the nature of purchase**.

Merger માટે પાંચેય conditions પૂરી થવી જોઈએ — એક પણ ચૂકી તો તે purchase છે: (i) **transferor ની બધી assets અને liabilities transferee ની થઈ જાય**; (ii) transferor ના **equity shares ના face value ના 90% થી ઓછા નહીં** ધરાવતા shareholders — એ shares બાદ કરતાં જે પહેલેથી transferee કે તેની subsidiaries કે તેમના nominees પાસે છે — **transferee ના equity shareholders બની જાય**; (iii) જે shareholders equity shareholders બનવા સંમત થાય તેમને consideration **સંપૂર્ણપણે equity shares જારી કરીને જ ચૂકવાય**, કેવળ fractional shares માટે cash ની છૂટ છે; (iv) transferee નો ઇરાદો transferor નો **business આગળ પણ ચલાવતા રહેવાનો** હોય; અને (v) accounting policies ને એકસમાન કરવા સિવાય **assets અને liabilities ના book values માં કોઈ adjustment કરવાનો ઇરાદો ન હોય**.

Condition (ii) ધ્યાનથી વાંચો. 90% **equity shares ના face value નું** લેવાય છે, અને જે shares **પહેલેથી**

www.scanneradda.com

transferee પાસે છે તે ગણતરીમાંથી બહાર રહે છે. પરીક્ષકો આ જ બે બારીકીઓથી દેખીતા merger ને purchase બનાવી દે છે.

Condition (iii) પણ એટલી જ ધ્યાનથી વાંચો. જે shareholders equity shareholders બનવા સંમત થાય તેમને consideration **આખું ને આખું equity shares માં** મળવું જોઈએ — **cash કેવળ fractional shares માટે જ ચાલશે**. આ સિવાય cash નો કોઈ પણ અંશ merger treatment ને સમાપ્ત કરી દે છે.

Amalgamation in the nature of purchase એ છે જે ઉપરની conditions માંથી કોઈ એક કે વધુને પૂરી કરતી નથી. તે **ખરેખર એક રીત છે જેનાથી એક company બીજીને acquire કરી લે છે**, અને acquired company ના shareholders ને સંયુક્ત business માં **સામાન્યતઃ પ્રમાણસરનો હિસ્સો મળતો રહેતો નથી**.

Classification નાં પરિણામો, અને આ જ તમને લખીને બતાવતાં આવડવું જોઈએ: merger માં **pooling of interests method** ચાલે છે, assets, liabilities **અને reserves હાલના carrying amounts** પર જ લેવાય છે, reserves ની ઓળખ **જળવાઈ રહે છે**, અને તફાવત **reserves માં adjust** કરી દેવાય છે. Purchase માં **purchase method** ચાલે છે, assets અને liabilities carrying amounts **કે fair values** પર લેવાય છે, reserves **statutory reserves સિવાય આગળ લઈ જવાતા નથી**, અને તફાવત **goodwill કે capital reserve** માં જાય છે.

વિષય 3: Purchase Consideration

L2P1-C13-U13-T03

Read first વાંચો — Chapter 13 §4 Purchase Consideration, Study Material, પાનાં 13.9–13.18, સાથે AS 14 નો paragraph 3(g).

NOTES

Definition — AS 14 paragraph 3(g): purchase consideration એ **એ shares અને અન્ય securities નો aggregate છે જે જારી કરાઈ તથા એ ચુકવણીનો જે transferee company એ transferor company ના shareholders ને cash કે અન્ય assets ના રૂપમાં કરી**. સીધા શબ્દોમાં — **business લઈ લેવાના બદલામાં transferee જે કિંમત ચૂકવે છે, એ જ purchase consideration છે**.

મોટા ભાગના પ્રશ્નો જે વાત પર ટકેલા હોય છે: આમાં કેવળ equity shareholders અને preference shareholders ને કરાયેલી ચુકવણી ગણાય છે. Purchase consideration માં **એ રકમો સમાવિષ્ટ થતી નથી જે transferee સીધી transferor ના debenture-holders કે creditors ને ચૂકવે છે**. જે liability **લેવાઈ જ નથી**, તે **transferor company દ્વારા જ ચૂકવાય છે** અને transferor ની પોતાની books માં જ દેખાય છે.

ગણતરીની ત્રણ રીતો: Lumpsum method — એક નિશ્ચિત રકમ નક્કી થઈ જાય છે જે shareholders ને દેય હોય છે; **Net Payment method** — equity અને preference shareholders ને cash, shares કે debentures જે પણ રૂપમાં જે ચુકવણીઓ કરાય છે, એ બધીનો સરવાળો કરી લેવાય છે; **Net Assets method** — **લેવાયેલી assets નું સંમત મૂલ્ય બાદ લેવાયેલી outside liabilities**, જેમાં share capital અને reserves સમાવાતાં નથી.

Net Assets method માં મૂલ્યો એ જ લેવાય છે જે પક્ષો વચ્ચે નક્કી થયાં હોય; અને જો કોઈ મૂલ્ય નક્કી ન થયું

www.scanneradda.com

હોય તો assets અને liabilities book value પર લેવાય છે. તમે કયા આધારે ચાલી રહ્યા છો, એ ઉત્તરમાં લખો.

કઈ method અપનાવવી: AS 14 પર Study Material નો નિર્દેશ એ છે કે **ગણતરી Net Payment method થી કરો, અને Net Assets method નો પ્રયોગ કેવળ ત્યારે કરો જ્યારે એ રીતે ગણતરી શક્ય જ ન હોય**. પસંદ કરેલી method working ના શીર્ષે લખી દો.

તેના elements પર fair value જ ચાલે છે: consideration **પોતાના elements ની fair value પર આધાર રાખે છે** — જ્યાં તેમાં securities સમાયેલી હોય ત્યાં statutory authorities દ્વારા નક્કી કરાયેલું મૂલ્ય કે market value લેવાય છે, nominal value નહીં. **Nominal value એ fair value નથી**, અને આ બંનેને ગૂંચવી નાખવી એ જ સૌથી સામાન્ય ભૂલ છે.

ચાર વારંવાર આવતા traps પર નજર રાખો: debenture-holders ને કરાયેલી ચુકવણી consideration નથી; transferee એ ઉઠાવેલા **liquidation expenses** consideration નથી; **workmen ને કે outside liabilities માટે દેય રકમો** consideration નથી; અને જ્યાં shares **premium પર** જારી કરાયા હોય ત્યાં consideration **issue price** જેટલી હોય છે, અને premium transferee ની books માં Securities Premium માં credit થાય છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 4 પ્રશ્ન

- પહેલાં method લખો, પછી consideration ને એક-એક પંક્તિમાં બનાવો — equity shareholders, preference shareholders, cash, fair value પર shares, fair value પર debentures — અને અંતે total કરો.
- Debenture-holders, creditors અને liquidation expenses ને બહાર રાખો, અને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં લખો કે આમને બહાર રાખવામાં આવ્યા છે. આ બહિષ્કાર પોતે જ marks અપાવે છે.
- જ્યાં shares premium પર જારી થયા હોય ત્યાં તેમને issue price પર લો અને premium ને transferee ની entries માં Securities Premium માં લઈ જાઓ.
- જો પ્રશ્નમાં payments ની યાદી અને assets-liabilities બંને આપી હોય, તો Net Payment method અપનાવો અને સાથે એ પણ લખો કે Net Assets method ની જરૂર કેમ નથી.

PQ 3.3 · PYQ 2023-Nov [6] (a) · 5M · Pg 685	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.1 · RTP 2022-May [6] · Pg 675	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.2 · RTP 2022-Nov [6] · Pg 680	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.4 · PYQ 2026-May [4] · 14M · Pg 687	LEVEL II Application	કઠિન

વિષય 4: Amalgamations ના Accounting ની પદ્ધતિઓ [Methods of Accounting for Amalgamations]

L2P1-C13-U13-T04

Read first વાંચો — Chapter 13 §5 Methods of Accounting, §6 Journal entries to close the books of the

vendor company અને §7 Entries in the books of the purchasing company, Study Material, પાનાં 13.18–13.102, illustrations સહિત.

NOTES

Classification પ્રમાણે બે જ methods છે: merger પર **pooling of interests** અને purchase પર **purchase method**.

Pooling of interests: transferor ની **assets, liabilities અને reserves ને transferee પોતાની books માં તેમના હાલના carrying amounts પર જ નોંધે છે**; **reserves ની ઓળખ જળવાઈ રહે છે**; અને **consideration તથા transferor ની share capital વચ્ચેનો તફાવત reserves માં adjust કરી દેવાય છે**, goodwill માં જતો નથી.

Purchase method: લેવાયેલી assets અને liabilities **સંમત મૂલ્યો પર, અને જ્યાં કોઈ મૂલ્ય સંમત ન હોય ત્યાં book values પર** નોંધાય છે. પછી **consideration ની સરખામણી હસ્તગત net assets સાથે કરાય છે**: જો **net assets, consideration થી ઓછી પડે તો તફાવત Goodwill છે**; અને જો **વધુ હોય તો તે Capital Reserve છે**. **Statutory reserves** જાળવી રખાય છે અને તેમની સામે **Amalgamation Adjustment Account** માં debit અપાય છે, જે assets side પર અલગથી દર્શાવાય છે.

Amalgamation પર ઉદ્ભવતા **Goodwill** ને **પાંચ વર્ષથી વધુ ન હોય તેવી અવધિમાં amortise કરાય છે, સિવાય કે તેથી લાંબી અવધિ વાજબી ઠેરવી શકાય** — આ AS 14 નો નિયમ છે અને તે ગણતરી જેટલી જ વાર પુછાય છે.

Transferor ની books માં — books બંધ કરવી: એક **Realisation Account** ખોલો; **assets ને book value પર debit માં** અને **લેવાયેલી liabilities ને book value પર credit માં** લઈ જાઓ; **પ્રાપ્ય purchase consideration ને Realisation માં credit કરો**; **પ્રાપ્તિ** થાય ત્યારે consideration ને **Equity અને Preference Shareholders' accounts** માં debit કરો; અને **Realisation Account નો શેષ, નફો હોય કે નુકસાન, Equity Shareholders' Account માં લઈ જાઓ**.

જે **assets અને liabilities transferee એ લીધી જ નથી** પણ જેમને **transferor એ પોતે નિપટાવી**, તે **કેવળ transferor ની books માં** દર્શાવાય છે — તેમને transferee ની entries માં ન નાખશો.

Transferee ની books માં — નક્કી ક્રમ આ પ્રમાણે છે: (1) purchase consideration માટે **Business Purchase A/c Dr, To Liquidator of the transferor company**; (2) **હસ્તગત assets ને તેમના પર મૂકાયેલા મૂલ્યો પર debit કરો** અને **લેવાયેલી liabilities ને credit કરો**, સામે **Business Purchase A/c** credit થાય અને balancing figure **Goodwill** (debit) કે **Capital Reserve** (credit) માં જાય; (3) consideration ચૂકવતી વખતે **Liquidator of the transferor company A/c Dr, To Share Capital / Securities Premium / Bank**; (4) **liquidation expenses** ની, **લેવાયેલી debentures** ની અને **inter-company owings ના elimination** ની entries.

Inter-company items નું elimination ફરજિયાત છે — પરસ્પરના debtors અને creditors, તથા એકબીજા પાસેથી લીધેલા stock પરનો unrealised profit. જ્યાં transferee પાસે transferor ના shares હોય, કે transferor પાસે transferee ના shares હોય, ત્યાં treatment બદલાઈ જાય છે અને Study Material ની illustrations માં આ વિસ્તારથી આપ્યું છે; પરીક્ષા પહેલાં તેમને અવશ્ય ઉકેલી લો.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

ત્યાર પછી amalgamation પછીની transferee ની balance sheet બનાવો, Schedule III ના format માં. marks નો સૌથી મોટો હિસ્સો મોટે ભાગે આમાં જ હોય છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 18 પ્રશ્ન

- એક પણ entry લખતાં પહેલાં classification અને method નક્કી કરી લો. આગળનું બધું જ આના પર ટકેલું છે, અને એને લખી દેવું એ જ પહેલો mark અપાવી દે છે.
- Transferor ની books માં Realisation Account એક નક્કી ક્રમમાં બનાવો: assets book value પર, પછી લેવાયેલી liabilities, પછી purchase consideration, અને અંતે નફો કે નુકસાન equity shareholders ને.
- Transferee ની books માં ચાર entries નો આ જ ક્રમ અપનાવો અને Goodwill કે Capital Reserve ને balancing figure તરીકે જાતે જ નીકળવા દો — તેને અલગથી ગણીને entry માં બળજબરીથી ન બેસાડશો.
- Pooling of interests માં reserves જેમનાં તેમ આગળ લઈ જાઓ અને તફાવત reserves માં નાખો. Purchase method માં reserves આગળ ન લઈ જશો, કેવળ statutory reserves Amalgamation Adjustment Account મારફતે લઈ જાઓ.
- Balance sheet બનાવતાં પહેલાં inter-company debtors, creditors અને unrealised profit દૂર કરી દો.
- Amalgamation પછીની balance sheet Schedule III ના format માં notes સહિત રજૂ કરો, અને ચકાસી લો કે તે મળે છે.

PQ 4.1 · PYQ 2018-May [3] · 20M · Pg 692	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.2 · PYQ 2019-May [3] (a) · 10M · Pg 697	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.3 · PYQ 2020-Nov [3] (a) · 15M · Pg 701	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.4 · PYQ 2021-Jan [2] · 20M · Pg 705	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.5 · PYQ 2021-Jul [5] (a) · 10M · Pg 709	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.6 · PYQ 2021-Dec [2] (b) · 15M · Pg 712	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.7 · PYQ 2022-May [2] · 20M · Pg 717	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.8 · MTP 2022-Sep [2] (a) · 15M · Pg 722	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.9 · MTP 2023-Mar [3] (a) · 16M · Pg 726	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.10 · PYQ 2023-May [2] · 20M · Pg 730	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.11 · MTP 2024-Mar [4] · DESC · 14M · Pg 733	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.12 · PYQ 2024-May [4] · 14M · Pg 738	LEVEL II Application	કઠિન

PQ 4.13 · PYQ 2024-Sep [4] · 14M · Pg 742	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.14 · PYQ 2025-Jan [4] · 14M · Pg 748	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.15 · PYQ 2025-May [4] · 14M · Pg 752	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.16 · PYQ 2025-Sep [4] · 14M · Pg 757	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.17 · PYQ 2026-Jan [4] · 14M · Pg 761	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 4.18 · PYQ 2026-Sep [3] · 14M · Pg 767	LEVEL II Application	કઠિન

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 14

Companies ના Reconstruction નું Accounting

Accounting for Reconstruction of Companies

3 વિષય · 20 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **માત્ર sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	0.0%	192 માંથી 0 marks
Level II — Analysis & Application	100.0%	192 માંથી 192 marks

પેપરની Level I ન્યૂનતમ મર્યાદાથી નીચે: આ પ્રકરણના શૂન્ય marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીં આધાર લેવા જેવી theory લગભગ છે જ નહીં. અહીંનો દરેક mark sum ઉકેલીને જ મળે છે, એટલે તૈયારી એટલે અભ્યાસ, વાંચન નહીં.

વિષય 1: Reconstruction નો અર્થ [Meaning of Reconstruction]

L2P1-C14-U14-T01

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — Chapter 14 §1 Meaning of Reconstruction, Study Material 2026 July, પાનાં 14.2–14.5.

NOTES

Reconstruction શા માટે જરૂરી બની જાય છે: જ્યારે કોઈ company **કેટલાંય વર્ષોથી ખોટમાં ચાલતી હોય** ત્યારે તેનું balance sheet હવે true and fair view રજૂ કરતું નથી. **Assets સામાન્ય રીતે overvalued દર્શાવાય છે**, અને balance sheet માં **fictitious assets, unrepresented intangible assets અને profit and loss account નું debit balance** પડ્યું રહે છે, જે ખોટને આગળ ઢસડતું રહે છે. Company **પોતાની પાસે છે તેના કરતાં ઊંચી net worth દર્શાવે છે** — ટૂંકમાં તે **over-capitalised** છે — અને reconstruction આ જ વાતને સુધારે છે.

Reconstruction એ પ્રક્રિયા છે જેમાં કોઈ company ના કામકાજને **assets ના revaluation, liabilities ના પુનર્આકલન અને પહેલાં થઈ ચૂકેલી ખોટોને write off કરીને પુનર્ગઠિત કરાય છે**, અને જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં paid-up capital ઘટાડી દેવાય છે.

બે પ્રકાર છે, અને આ જ ભેદ દરેક ઉત્તરની શરૂઆત બને છે: એક **internal reconstruction**, જેમાં **એ જ company ચાલુ રહે છે** અને તેનું capital structure અંદરોઅંદર પુનર્ગઠિત કરાય છે; અને બીજું **external reconstruction**, જેમાં **હાલની company નો business લેવા માટે એક નવી company બનાવાય છે** અને જૂની company **wound up** કરી દેવાય છે. External reconstruction નું accounting AS 14 હેઠળ **amalgamation in the nature of purchase** ની જેમ કરાય છે.

Internal reconstruction માટે જરૂરી છે — જેવી સ્થિતિ હોય તેવું memorandum કે articles માં alteration, એક **special resolution**, અને capital ની reduction ની સ્થિતિમાં **confirmation by the Tribunal**. Study Material

www.scanneradda.com

ના શબ્દોમાં scheme ને **through special resolution confirmed by the Court** અપનાવાય છે.

ઉદ્દેશ એ છે કે books ને વાસ્તવિકતા સાથે મેળમાં લાવવી — accumulated losses અને fictitious assets ને write off કરવા, overvalued assets ને તેમના સાચા મૂલ્ય પર લાવવા, અને અંતે એવું balance sheet છોડવું જે company ની અસલ સ્થિતિ દર્શાવે, જેથી તે આગળ કામ ચલાવી શકે.

CONCEPT BASE: Scanner આ વિષય જાહેર તો કરે છે, પણ આ edition માં તેનો કોઈ પ્રશ્ન નથી. તેમ છતાં આ વ્યાખ્યાઓ પ્રકરણના દરેક ઉત્તરની શરૂઆત બને છે, તેથી તેમને અહીં જ યાદ કરી લો.

વિષય 2: Internal Reconstruction ની પદ્ધતિઓ [Methods of Internal Reconstruction]

L2P1-C14-U14-T02

Read first વાંચો — Chapter 14 §2 Methods of Internal Reconstruction, Study Material, પાનાં 14.5–14.12 — Section 61 હેઠળ alteration of share capital, variation of shareholders' rights, reduction of share capital, અને creditors સાથે compromise કે arrangement.

NOTES

ચાર methods, જે મોટે ભાગે સાથે જ વપરાય છે: alteration of share capital, **variation of shareholders' rights**, **reduction of share capital**, અને creditors તથા અન્ય outside liabilities સાથે **compromise or arrangement**.

Alteration of share capital — Section 61: કોઈ limited company પોતાની share capital માં ફેરફાર કરી શકે છે **જો તેના articles તેની મંજૂરી આપતા હોય, અને general meeting માં ordinary resolution પસાર કરાય**. અનુમત alterations આ છે — **(a) increase of authorised share capital**; **(b) consolidation અને sub-division**, એટલે કે shares ને મોટા કે નાના denominations માં બદલવા; **(c) conversion of all or any shares into stock or vice versa**; અને **(d) cancellation of shares which have not been taken or agreed to be taken by any person**.

Sub-division અને consolidation ત્યારે જ કરી શકાય **જ્યાં સુધી shares પર paid-up અને unpaid રકમનું પ્રમાણ અપરિવર્તિત રહે**. આ proviso પરીક્ષામાં વારંવાર પુછાય છે.

(d) હેઠળનું cancellation એ capital ની reduction નથી, કારણ કે એ shares કદી લેવાયા જ નહોતા. તેને reduction provisions હેઠળ થતી reduction થી અલગ પાડીને દર્શાવો — બંનેનું accounting તદ્દન અલગ છે.

Variation of shareholders' rights — preference dividend નો દર બદલવો, cumulative preference shares ને non-cumulative માં ફેરવવા, અને આ જ પ્રકારના ફેરફારો — articles અને Act હેઠળ કરાય છે.

Reduction of share capital એ જ ખરું પગલું છે — partly paid shares પરની liability ને સમાપ્ત કરવી કે ઘટાડવી, એવી paid-up capital ને cancel કરવી જે **lost or unrepresented by available assets** હોય, કે એવી capital પરત આપવી જે **in excess of the company's wants** હોય. તેના માટે **special resolution અને confirmation by the Tribunal** જરૂરી છે.

Compromise or arrangement — debenture-holders, creditors અને અન્ય outside liabilities સાથે, એટલે કે આંશિક waiver, debt ને shares માં બદલી દેવું, કે સમય વધારી દેવો — ચોથું અંગ છે, અને આ પક્ષોએ જે ત્યાગ કર્યો છે તે reconstruction account માં credit કરાય છે.

સૌથી મહત્ત્વનો accounting ભેદ, અને આખો para 3 આ જ પર ટકેલો છે: alteration of share capital અને variation of shareholders' rights માં Capital Reduction Account આવતું જ નથી. કેવળ reduction of share capital, unrepresented reserves, outside liabilities સાથે compromise or arrangement, અને surrender of shares ની સ્થિતિમાં જ **Capital Reduction (કે Reconstruction) Account** ખોલાય છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 1 પ્રશ્ન

- કોઈ પણ entry પાસ કરતાં પહેલાં એ ઓળખી લો કે scheme નો દરેક હિસ્સો આ ચાર methods માંથી કઈ હેઠળ આવે છે, કારણ કે તેનાથી જ નક્કી થાય છે કે Capital Reduction Account આવશે પણ કે નહીં.
- Sub-division કે consolidation માં ચકાસી લો કે paid-up અને unpaid રકમોનું પ્રમાણ અપરિવર્તિત છે, અને ઉત્તરમાં એ લખો પણ ખરું.
- Alteration માટે Section 61 નો ઉલ્લેખ કરો અને એ પણ લખો કે તેમાં કેવળ ordinary resolution જોઈએ, જ્યારે reduction માટે special resolution અને Tribunal ની confirmation જરૂરી છે.

PQ 2.1 · MTP 2025-Aug S2 [6] (b) · 5M · Pg 774 — LEVEL II Application — કઠિન

વિષય 3: Internal Reconstruction ના કિસ્સામાં Entries [Entries In Case of Internal Reconstruction]

L2P1-C14-U14-T03

Read first વાંચો — Chapter 14 §3 Entries in case of Internal Reconstruction, Study Material, પાનાં 14.12–14.73, અને illustrations ને પૂરેપૂરી ઉકેલો.

NOTES

Study Material જે ચાર rules આપે છે, અને લગભગ દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર તેમાંથી જ નીકળી આવે છે:

Rule 1: alteration of share capital અને variation of shareholders' rights માં Capital Reduction Account ખોલવાની જરૂર પડતી નથી. આ entries કેવળ capital accounts વચ્ચે balances ને આમથી તેમ ખસેડે છે.

Rule 2: કેવળ reduction of share capital, unrepresented reserves, outside liabilities સાથે compromise or arrangement, અને surrender of shares ની સ્થિતિમાં જ **Capital Reduction (કે Reconstruction) Account** વપરાય છે, જેમાં **arrangement પ્રમાણે unrepresented assets અને liabilities transfer કરી દેવાય છે**.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Rule 3: કોઈ **asset ના મૂલ્યમાં appreciation, કે કોઈ liability ની રકમમાં ઘટાડો, સંબંધિત account માં debit કરાય છે અને Capital Reduction Account માં credit કરાય છે**.

Rule 4: profit and loss account નું debit balance અને assets નું બધું over-valuation સમાપ્ત કરો — સંબંધિત accounts ને credit કરીને અને Capital Reduction Account ને debit કરીને. Books માં દેખાતા કોઈ પણ reserve નો ઉપયોગ આ કામ માટે કરી શકાય છે, અને **Capital Reduction Account માં જે પણ balance બચે તેને Capital Reserve માં transfer કરી દેવાય છે**.

તો Capital Reduction Account માં એ બધું credit થાય છે જેનો ત્યાગ કરાયો — ઘટાડાયેલી capital, creditors અને debenture-holders એ છોડેલી રકમ, assets માં appreciation, liabilities માં ઘટાડો — **અને એ બધું debit થાય છે જે write off કરાયું** — accumulated losses, fictitious assets, assets નું over-valuation, અને scheme પાછળ થયેલો ખર્ચ. **બચેલું balance Capital Reserve માં જાય છે**, profit and loss account માં કદી નહીં.

જે entries મોઢે યાદ હોવી જોઈએ: reduction પર — **Equity Share Capital A/c (old) Dr, To Equity Share Capital A/c (new), To Capital Reduction A/c**; waiver પર — **Creditors A/c Dr, To Capital Reduction A/c**; write off કરવા પર — **Capital Reduction A/c Dr, To Profit and Loss A/c / Goodwill / Preliminary Expenses / Patents**; appreciation પર — **Fixed Assets A/c Dr, To Capital Reduction A/c**; અને બચેલા balance માટે — **Capital Reduction A/c Dr, To Capital Reserve A/c**.

Preference dividend ના arrears પર ધ્યાન રાખો. જ્યાં arrears **waive** કરી દેવાય છે, ત્યાં books માં કશું write off થતું નથી — તે કદી liability હતા જ નહીં — પણ જ્યાં તેમને **shares issue કરીને ચૂકવાય છે**, ત્યાં issue નોંધાય છે અને જે ત્યાગ થયો હોય તે Capital Reduction માં credit કરાય છે.

Scheme ના ભાગરૂપે સાકાર થતી contingent liabilities — જેમ કે કોઈ પડતર દાવો પતી જવો — માટે **Capital Reduction Account ને debit કરીને provision કરાય છે**, કારણ કે તેનો ભાર scheme ઉઠાવી રહી છે.

ત્યાર પછી reconstruction પછીનું balance sheet ફરીથી બનાવો, Schedule III ના format માં. તેમાં ઘટેલી capital, Capital Reserve (જો હોય), assets તેમનાં revised values પર, અને કોઈ fictitious asset નહીં — આ જ દેખાવું જોઈએ. સૌથી વધુ marks આ જ balance sheet માં છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 19 પ્રશ્ન

- Capital Reduction Account શરૂઆતમાં જ ખોલી લો અને સાથે-સાથે તેમાં posting કરતા ચાલો, અંતે જોડ-તોડ કરીને બનાવવાની કોશિશ ન કરો. દરેક ત્યાગ એક credit છે અને દરેક write off એક debit.
- Scheme ને પ્રશ્નમાં અપાયેલા ક્રમથી એક-એક item લઈને નિપટાવો — entry પાસ કરો અને જ્યાં આ ચારેય rules કહે ત્યાં Capital Reduction માં posting કરો.
- Alteration of capital કે variation of rights ને Capital Reduction Account માંથી પસાર ન કરશો. આ પ્રકરણની સૌથી સામાન્ય ભૂલ આ જ છે.
- Capital Reduction Account માં જે balance બચે તેને Capital Reserve માં transfer કરો — profit and loss account માં કદી નહીં — અને આ transfer ઉત્તરમાં દર્શાવો પણ ખરું.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- Balance sheet ને Schedule III ના format માં ફરીથી બનાવો અને ચકાસી લો કે કોઈ fictitious asset બચ્યું તો નથી. જો balance sheet માં હજી પણ preliminary expenses કે profit and loss નું debit balance દેખાય, તો scheme પૂરેપૂરી લાગુ થઈ નથી.
- જ્યાં પ્રશ્નમાં Capital Reduction Account જ માગ્યું હોય, ત્યાં તેને વિધિવત્ T-account તરીકે, બંને બાજુના total સાથે રજૂ કરો.

PQ 3.4 · MTP 2021-Mar [6] (b) · 5M · Pg 784	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.5 · PYQ 2021-Jul [6] (e) · 5M · Pg 786	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.13 · PYQ 2024-Sep [6] (b) · 4M · Pg 815	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.16 · PYQ 2025-Sep [6] (b) · 4M · Pg 825	LEVEL II Application	સરળ
PQ 3.1 · PYQ 2018-Nov [3] (b) · 10M · Pg 776	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.3 · MTP 2020-Oct [5] (b) · 8M · Pg 782	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.9 · RTP 2023-Nov [7] · Pg 802	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.11 · MTP 2024-Mar [3] (b) · 10M · Pg 810	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.12 · RTP 2024-May [20] · Pg 813	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.14 · MTP 2024-Dec S2 [3] (b) · 10M · Pg 816	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.18 · PYQ 2026-May [3] (b) · 8M · Pg 831	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.2 · PYQ 2019-Nov [3] (a) · 15M · Pg 778	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.6 · PYQ 2022-Nov [2] · 20M · Pg 787	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.7 · RTP 2022-Nov [7] · Pg 791	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.8 · PYQ 2023-Nov [2] · 20M · Pg 796	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.10 · PYQ 2024-May [2] · 14M · Pg 806	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.15 · PYQ 2025-Jan [2] · 14M · Pg 819	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 3.17 · PYQ 2026-Jan [2] · 14M · Pg 826	LEVEL II Application	કઠિન

PQ 3.19 · PYQ 2026-Sep [6] (b) · 4M · Pg 834

LEVEL II
Application

કઠિન

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

પ્રકરણ 15

Branches નું Accounting, Foreign Branches સહિત

Accounting for Branches Including Foreign Branches

10 વિષય · 28 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો · મહત્ત્વ: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — આ પ્રકરણ વાંચવામાં લાગે છે **માત્ર sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	2.0%	203 માંથી 4 marks
Level II — Analysis & Application	98.0%	203 માંથી 199 marks

પેપરની Level I ન્યૂનતમ મર્યાદાથી નીચે: આ પ્રકરણના માત્ર 2% marks Comprehension અને Knowledge ના છે, જ્યારે આખા પેપર માટે એ 5–15% છે. અહીં આધાર લેવા જેવી theory લગભગ છે જ નહીં. અહીંનો દરેક mark sum ઉકેલીને જ મળે છે, એટલે તૈયારી એટલે અભ્યાસ, વાંચન નહીં.

વિષય 1: પરિચય [Introduction]

L2P1-C15-U15-T01

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — Chapter 15 §1 Introduction, Study Material 2026 July, પાનાં 15.1–15.3.

NOTES

Branch accounts શા માટે હોય છે: જ્યારે કોઈ business એક કરતાં વધુ જગ્યાએથી ચાલતો હોય, ત્યારે head office ને **દરેક branch નું પરિણામ અલગ અલગ** જાણવું પડે છે — તે branch ની profitability, તેની પાસે પડેલો stock અને cash, અને head office સાથે તેની લેવડ-દેવડ કેટલી છે. Branch accounting એ જ વ્યવસ્થા છે જેનાથી આ બધું નીકળે છે.

મૂળ વર્ગીકરણ, અને આખું પ્રકરણ એમાંથી જ નીકળે છે: branches કાં તો **dependent** હોય છે — જેની business policies અને administration **પૂરેપૂરી head office ના નિયંત્રણમાં** રહે છે અને accounts પણ head office જ રાખે છે — કાં તો **independent**, જે પોતાનો **સંપૂર્ણ double-entry record** જાતે રાખે છે. ત્રીજો વર્ગ, **foreign branches**, આ બંનેને આરપાર કાપે છે અને સાથે translation ની એક અલગ સમસ્યા પણ લાવે છે.

Head office ને આ આખી વ્યવસ્થામાંથી જોઈએ છે શું: branch profit or loss શોધવો, **branch ના stock અને cash પર નિયંત્રણ**, અને આખા business ના accounts માં **branch નાં પરિણામો તથા balances નું incorporation**.

CONCEPT BASE: Scanner એ તેને જાહેર કર્યો છે, પણ આ edition માં તેના પર કોઈ પ્રશ્ન આવ્યો નથી. શબ્દાવલિ માટે એક વાર વાંચી લો — dependent, independent, foreign — કારણ કે આગળનું આખું પ્રકરણ આ જ માનીને ચાલે છે.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 2: Branch Accounts અને Departmental Accounts વચ્ચેનો તફાવત [Difference Between Branch Accounts and Departmental Accounts]

L2P1-C15-U15-T02

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — Chapter 15 નો §2 Distinction between Branch Accounts and Departmental Accounts વાળો ભાગ, Study Material, પાનાં 15.3–15.5.

NOTES

આ table વાળો પ્રશ્ન છે — તેને table ની જેમ જ, basis દર basis યાદ રાખો.

Maintenance of accounts: branch accounts કાં તો branch પર રાખી શકાય કાં તો head office પર; departmental accounts માત્ર એક જ જગ્યાએ રખાય છે.

Apportionment of common expenses: branches માં દરેક branch ના expenses **અલગથી ઓળખી શકાય છે**, એટલે **apportionment ની સમસ્યા મોટે ભાગે ઊભી જ થતી નથી**; departments માં **common expenses ને કોઈ ન્યાયી આધાર પર departments વચ્ચે વહેંચવા જ પડે છે.**

Location: branches head office થી **ભૌગોલિક રીતે અલગ** હોય છે; departments **એક જ જગ્યાએ આવેલાં** હોય છે.

Reconciliation: final accounts બનાવતાં પહેલાં branch accounts માં branch અને head office ના accounts નું **reconciliation કરવું પડે છે**; departmental accounts માં **નથી કરવું પડતું**, કેમ કે ત્યાં મેળવવા જેવા converse accounts જ હોતા નથી.

Foreign currency: foreign branch માં **translation** ની સમસ્યા ઊભી થાય છે; department માં ક્યારેય નહીં.

CONCEPT BASE: જાહેર થયેલો છે, પણ આ edition માં તેના પર પ્રશ્ન નથી. પુછાશે તો distinguish-between તરીકે જ પુછાશે, એટલે bases નો ક્રમ નક્કી કરીને યાદ રાખો.

વિષય 3: Dependent Branches નું Accounting [Accounting For Dependent Branches]

L2P1-C15-U15-T03

Read first વાંચો — Chapter 15 §3 Dependent Branches અને §5 Accounting for Dependent Branches, Study Material, પાનાં 15.5–15.35, જેમાં Debtors, Stock and Debtors તથા Final Accounts methods પણ સમાયેલી છે.

NOTES

Dependent branch એ છે જેની **business policies અને administration પૂરેપૂરી head office ના નિયંત્રણમાં**

www.scanneradda.com

હોય, અને **તેના accounts પણ head office જ રાખે** — **branch પાસેથી મળેલા reports અને returns** ના આધારે. Branch પોતે તેના transactions નો **પૂરો record રાખતી નથી**.

Study Material તેના ત્રણ પ્રકાર ગણાવે છે: (a) એવી branch જે **માત્ર orders બુક કરવા માટે** ખોલાય છે અને orders પૂરા head office કરે છે, branch તો ખાલી **orders આગળ મોકલે છે**; (b) કોઈ વેપારી કેન્દ્ર પર **head office એ મોકલેલા માલના વેચાણ માટે** ખોલાયેલી branch, જેમાં **બધી વસૂલાત head office જ કરે છે**; અને (c) **head office એ મોકલેલા માલના retail વેચાણ** માટે ખોલાયેલી branch.

જ્યાં માલ cost પર કે selling price પર invoice થયો હોય, ત્યાં dependent branch નું પરિણામ કાઢવાની ત્રણ methods છે: Debtors method, **Stock and Debtors method**, અને **Trading and Profit and Loss (Final Accounts) method**. અને જ્યાં કોઈ retail branch ને માલ **wholesale price** પર invoice થાય, ત્યાં **Wholesale Branch method** વપરાય છે.

Debtors method — નાની branch માટે યોગ્ય. Head office ની books માં એક જ **Branch Account** ખોલાય છે, જેને stock, debtors, petty cash અને fixed assets ના opening balances, branch ને મોકલેલા માલ તથા head office એ ચૂકવેલા expenses થી debit કરાય છે, અને closing balances, returns તથા મળેલા cash અને remittances થી credit કરાય છે. **તેનો balancing figure એ જ branch નો profit કે loss છે.**

Stock and Debtors method — જ્યાં **વધુ કડક નિયંત્રણ** જોઈતું હોય અને માલ loaded price પર invoice થયો હોય ત્યાં વપરાય છે. તેમાં અલગ અલગ accounts રખાય છે: **Branch Stock A/c**, **Branch Debtors A/c**, **Branch Expenses A/c**, loading માટે **Branch Adjustment A/c**, અને **Goods Sent to Branch A/c**. **Branch Adjustment Account આખી loading ને પોતાનામાં સમાવી લે છે** અને **Branch Profit and Loss Account** આખરી પરિણામ આપે છે.

Stock and Debtors method નો જીવ loading જ છે. Opening stock પરની, **મોકલેલા માલ** પરની, **returns** પરની અને **closing stock** પરની — દરેક જગ્યાની loading અલગ અલગ કાઢવી પડે છે. **Stock ની surplus કે shortage** Branch Stock Account માંથી નીકળે છે અને તેને તેની cost અને તેની loading માં વહેંચીને દર્શાવાય છે.

Final Accounts method — તેમાં **Branch Trading and Profit and Loss Account cost પર** બનાવાય છે, જેનાથી branch નો **સાચો, એટલે કે true profit** મળે છે, નહીં કે Debtors method વાળો કાલ્પનિક આંકડો. જ્યાં પ્રશ્ન **true profit** માગે, ત્યાં આ જ method લગાવો.

Normal અને abnormal losses: normal loss — જેમ કે wastage કે leakage — cost of goods sold માં જ સમાઈ જાય છે, stock ને સમાયોજિત કરવા સિવાય અલગથી કોઈ entry જોઈતી નથી; જ્યારે **abnormal loss** — જેમ કે pilferage કે આગ — ને **cost પર અલગથી બહાર કાઢવામાં આવે છે**, અને Stock and Debtors માં તેની **loading ને Branch Adjustment Account મારફતે પાછી લખી દેવાય છે**.

વર્ષના અંતના goods in transit અને cash in transit ને પરિણામ કાઢતાં પહેલાં branch account માં લાવવા જ પડે છે. Reconciliation માં આ જ બે items હંમેશાં ઊભી મળે છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 16 પ્રશ્ન

- Method પહેલાં નક્કી કરો, પછી ઉકેલ શરૂ કરો — Debtors, Stock and Debtors, કે Final Accounts — અને કારણ પણ લખી દો. જ્યાં પ્રશ્ન branch નો true profit માગે, ત્યાં Final Accounts method જ લગાવો.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- Stock and Debtors માં પાંચેય accounts શરૂઆતમાં જ ખોલી લો અને સાથે સાથે post કરતા ચાલો. Loading છેલ્લે કાઢવાની કોશિશમાં જ ભૂલો થાય છે.
- Opening stock, મોકલેલા માલ, returns અને closing stock — ચારેયની loading અલગ અલગ કાઢો અને દરેકને working માં દર્શાવો.
- Normal loss અને abnormal loss વચ્ચે ફરક કરો અને બંનેનું treatment અલગ રાખો. Abnormal loss cost પર બહાર નીકળે છે અને તેની loading Branch Adjustment Account મારફતે ઉલટાવાય છે.
- Profit કાઢતાં પહેલાં goods in transit અને cash in transit ને accounts માં લઈ આવો, અને ઉત્તરમાં એ લખો પણ ખરા કે તમે એમ કર્યું છે.

PQ 3.1 · PYQ 2018-May [3] (b) · 10M · Pg 839	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.2 · MTP 2020-Oct [5] (b) · 6M · Pg 841	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.3 · PYQ 2020-Nov [2] (a) · 10M · Pg 842	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.4 · PYQ 2021-Jul [3] (a) · 10M · Pg 845	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.5 · PYQ 2021-Dec [3] (a) · 10M · Pg 848	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.6 · PYQ 2022-May [5] (b) · 10M · Pg 849	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.7 · PYQ 2022-Nov [3] (a) · 10M · Pg 851	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.8 · PYQ 2023-Nov [3] (b) · 10M · Pg 853	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.9 · RTP 2023-Nov [12] · Pg 856	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.10 · MTP 2024-Mar [6] (c) · 6M · Pg 858	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.11 · PYQ 2024-Sep [6] (c) · 6M · Pg 860	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.12 · RTP 2024-Sep [20] · Pg 861	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.13 · PYQ 2025-May [6] (c) · 6M · Pg 862	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.14 · PYQ 2025-Sep [6] (c) · 6M · Pg 864	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.16 · PYQ 2026-Sep [6] (c) · 6M · Pg 869	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 3.15 · PYQ 2026-Jan [6] (c) · 6M · Pg 867	LEVEL II Application	કઠિન

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

વિષય 4: Branches ને Goods મોકલવાની પદ્ધતિઓ [Methods of Charging Goods to Branches]

L2P1-C15-U15-T04

Read first વાંચો — Chapter 15 §4 Methods of Charging Goods to Branches, Study Material, પાનાં 15.9–15.12.

NOTES

Branch ને માલ ત્રણ રીતે invoice થઈ શકે છે: cost પર; selling price પર; અથવા **retail branches ના કિસ્સામાં wholesale price પર**.

At cost: સૌથી સરળ રીત, અને ત્યારે branch account માં મોકલેલા માલની સાચી cost જ દેખાય છે. આ સ્થિતિમાં trading result Debtors method, Stock and Debtors method કે Final Accounts method — કોઈથી પણ કાઢી શકાય છે.

At selling price: આ રીત ત્યાં અપનાવાય છે **જ્યાં branch માલ એક નક્કી price પર જ વેચવાની હોય** — Study Material નાં ઉદાહરણો છે **ચા, petrol અને ઘીના વેપારીઓ. તેનાથી branch ના કામકાજ પર વધુ નિયંત્રણ રાખી શકાય છે**, કેમ કે ત્યારે **head office ની books માં branch નો balance હંમેશાં branch ના વણવેચાયેલા stock અને remittances કે goods in transit ના મૂલ્યથી જ બને છે**. આ જ પંક્તિ એ પ્રશ્નનો ઉત્તર છે કે selling price પર invoice શા માટે કરાય છે.

Retail branch ને wholesale price પર: એમ માનવામાં આવે છે કે આ transfer પર head office ને **wholesale profit** મળે છે અને વેચાણ પર branch ને **retail profit**. તેનાથી જે profit head office ને એમ પણ મળી જ જાત, તે profit એ profit થી અલગ પડી જાય છે જે ખરેખર retailing માંથી આવ્યો છે; અને unrealised profit હાથમાં ન આવી જાય એટલે **loading સામે stock reserve બનાવાય છે**.

Stock valuation પર તેની જે અસર પડે છે, marks ત્યાં જ છે: જ્યાં માલ cost થી ઉપર invoice થયો હોય, ત્યાં **branch ના closing stock માં unrealised profit છુપાયેલો રહે છે**, અને એ loading માટે **stock reserve બનાવવો જ પડે છે. Consolidated accounts માં માત્ર cost વાળો હિસ્સો જ રહી શકે.**

Understanding સમજાવવું, અને સંદર્ભમાં મૂકીને બતાવવું · 1 પ્રશ્ન

- પહેલાં ત્રણેય methods નાં નામ લખો, પછી પ્રશ્નમાં જે પુછાઈ છે તેને સમજાવો, અને છેલ્લે તેને અપનાવવાનું control કે profit-measurement વાળું કારણ આપો.
- Selling price method માં control વાળી વાત જરૂર લખો — head office ની books માં branch નો balance માત્ર વણવેચાયેલા stock અને remittances કે goods in transit થી બને છે.
- જ્યાં પણ માલ cost થી ઉપર invoice થાય, ત્યાં લખો કે closing stock ની loading માટે stock reserve જોઈએ. આ જોડાણ theory વાળા ઉત્તરમાં પણ marks અપાવે છે.

TQ 4.1 · MTP 2024-Dec S2 [6] (c) · DESC · 4M · Pg 870 — LEVEL I Understanding — સરળ

www.scanneradda.com

વિષય 5: Independent Branches નું Accounting [Accounting For Independent Branches]

L2P1-C15-U15-T05

Read first વાંચો — Chapter 15 §6 Accounting for Independent Branches, Study Material, પાનાં 15.36–15.48.

NOTES

Independent branch ત્યાં બને છે જ્યાં **business નું કદ** એવું હોય કે branch પોતાના **transactions નો પૂરો record રાખે** તે યોગ્ય લાગે, જેથી તેના માટે એક **અલગ trial balance** બનાવી શકાય.

ચાર મુખ્ય લક્ષણો — આ જ list વાળો ઉત્તર છે: (1) branch પોતાની **આખી books of account double entry system પર** રાખે છે; (2) head office અને branch વચ્ચેના બધા transactions નોંધવા માટે branch પોતાની books માં **Head Office Account** ખોલે છે, જ્યારે **head office એ જ transactions માટે Branch Account રાખે છે**; (3) અવધિના અંતે branch પોતાનું **trial balance તથા trading and profit and loss account** બનાવે છે અને **incorporation માટે તેની નકલો head office ને મોકલી દે છે**; અને (4) final statements મળી ગયા પછી head office બંને accounts નું **reconciliation** કરે છે.

Branch ની books નું Head Office Account અને head office ની books નું Branch Account એકબીજાના converse છે અને transit વાળી બધી items સમાયોજિત કરી દેતાં બંને મળી જવા જોઈએ. આ સંયુક્ત એકમની assets કે liabilities **નથી** — incorporation પર આ બંને એકબીજામાં કપાઈ જાય છે.

Inter-branch transactions સામાન્ય રીતે **head office મારફતે** જ લઈ જવાય છે: Branch A થી Branch B ને થયેલો transfer બંને branches પોતપોતાના Head Office Account સામે નોંધે છે, અને head office તેને બંને branch accounts સામે નોંધે છે. તેને સીધો બંને branches વચ્ચે નોંધી દેવો એ જ સામાન્ય ભૂલ છે.

Branch ના fixed assets પરનું depreciation જો એ assets head office ની books માં રખાયા હોય તો head office જ charge કરે છે અને branch ને જાણ કરી દે છે; અને જો assets branch ની books માં હોય તો branch પોતે charge કરે છે. Entry કરતાં પહેલાં લખી દો કે પ્રશ્નમાં કઈ વ્યવસ્થા ચાલે છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 3 પ્રશ્ન

- Head office થી branch સુધીનો દરેક transaction branch ની books માં Head Office Account માં અને head office ની books માં Branch Account માં post કરો, અને આગળ વધતાં પહેલાં તપાસી લો કે બંને converse છે.
- જ્યાં સુધી પ્રશ્ન બીજું ન કહે, ત્યાં સુધી inter-branch transfers head office મારફતે જ લઈ જાઓ.
- જ્યાં branch નું trial balance આપ્યું હોય, ત્યાં પહેલાં branch trading and profit and loss account બનાવો, પછી incorporation કરો — સીધા trial balance માંથી consolidate કરવાની કોશિશ ન કરો.

PQ 5.1 · PYQ 2021-Jan [6] (c) · 5M · Pg 871 — LEVEL II Application — સરળ

www.scanneradda.com

PQ 5.2 · PYQ 2025-Jan [6] (c) · 6M · Pg 872	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 5.3 · PYQ 2026-May [6] (c) · 6M · Pg 873	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિષય 6: Branch અને Head Office Accounts નું Adjustment અને Reconciliation [Adjustment and Reconciliation Of Branch and Head Office Accounts]

L2P1-C15-U15-T06

Read first વાંચો — Chapter 15 નો §7 Adjustment and Reconciliation of Branch and Head Office Accounts વાળો ભાગ, Study Material, પાનાં 15.48–15.55.

NOTES

સમસ્યા શું છે: branch અને head office ના accounts એકબીજાના **converse છે**, અને **જો તે ન મળે તો આખા concern ના final accounts બનાવતાં પહેલાં તેનું reconciliation કરવું જ પડે**.

તફાવતનાં ચાર જાણીતાં કારણો — કોઈ પણ પ્રશ્નમાં સૌથી પહેલાં આ જ શોધો: goods in transit; cash કે remittances in transit; એવા expenses કે income જે એક પક્ષે નોંધી લીધા પણ બીજાને હજી જાણ કરી નથી — જેમ કે head office એ charge કરેલું depreciation; અને બેમાંથી કોઈ પણ books માં **errors કે omissions**.

Study Material નું ઉકેલેલું ઉદાહરણ: head office એ **₹50,000** નો માલ મોકલ્યો, પણ closing date સુધીમાં branch ને માત્ર **₹40,000** નો જ માલ મળ્યો. Branch **₹10,000 ને goods in transit** ગણે છે અને entry કરે છે: **Goods in Transit A/c Dr 10,000, To Head Office A/c 10,000**.

અને એ વાત જે મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ ચૂકી જાય છે: head office ની books માં કોઈ entry થતી નથી, કારણ કે **ત્યાં તો આ ઘટના પહેલેથી જ પૂરેપૂરી નોંધાઈ ચૂકી છે**. સમાયોજન માત્ર એ જ બાજુ કરો જેણે હજી સુધી તેને નોંધી નથી.

Cash in transit નું treatment પણ બિલકુલ આ જ છે — entry એ જ books માં જેમાં receipt હજી નોંધાઈ નથી.

આખા business ના final accounts માં transit વાળી આ item ને જ્યાં દર્શાવવાની છે, ત્યાં તે એક **asset — goods in transit કે cash in transit** — તરીકે આવે છે, અને ત્યારે બંને inter-company accounts બરાબર એકબીજામાં કપાઈ જાય છે.

તરીકો: એક એક તફાવત લો, નક્કી કરો કે **કઈ books માં તે નોંધાયો નથી**, adjusting entry માત્ર ત્યાં જ કરો, અને પછી તપાસી લો કે બંને accounts મળી ગયા. પ્રશ્ન reconciliation માગે તો તેને statement તરીકે રજૂ કરો.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 1 પ્રશ્ન

- તફાવતોને એક એક કરીને પતાવો અને દરેક માટે લખો કે entry કઈ books માં જોઈએ અને બીજીમાં કેમ નહીં.
- Combined balance sheet માં goods in transit અને cash in transit ને assets તરીકે દર્શાવો, અને એ પણ ખાતરી કરો કે તે પછી Branch અને Head Office accounts એકબીજામાં કપાઈ જાય છે.

www.scanneradda.com

- પ્રશ્ન reconciliation statement માગે તો તેને statement ના સ્વરૂપમાં જ બનાવો — શરૂઆતનો આંકડો લખીને, પછી adjustments, અને અંતે મળેલો closing figure.

PQ 6.1 · MTP 2024-Nov [6] (c) · 6M · Pg 875 | LEVEL II Application | મધ્યમ

વિષય 7: Head Office Books માં Branch Balance નું Incorporation [Incorporation of Branch Balance in Head Office Books]

L2P1-C15-U15-T07

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — Chapter 15 નો §8 Incorporation of Branch Balance in Head Office Books વાળો ભાગ, Study Material, પાનાં 15.55–15.60.

NOTES

કઈ method અપનાવવી એ આના પર આધાર રાખે છે કે બનાવવાનું શું છે: (a) **દરેક branch માટે અલગ profit and loss account અને balance sheet**, કે (b) **branch અને head office નું consolidated statement**.

Method I — દરેક branch માટે અલગ statements: branch પોતાનો profit કાઢીને **branch ની books માં તેને head office ને transfer કરી દે છે**, અને **head office ની books માં તેની converse entry થાય છે**: **Branch A/c Dr, To Profit and Loss A/c**. પછી **branch માટે અને head office માટે અલગ અલગ balance sheet બનાવાય છે** — **branch ની balance sheet માં head office પાસેથી મળેલી રકમ 'Capital' તરીકે દેખાય છે**, અને **head office ની books માં એ જ રકમ 'Advance to Branch' તરીકે**.

Method II — consolidated statements: branch ની individual assets, liabilities, incomes અને expenses ને head office ની books માં **item દર item incorporate** કરાય છે, અને **Branch Account તથા Head Office Account ને એકબીજા સામે કાપી નખાય છે**.

Method II માં incorporation બે સ્તરે થઈ શકે છે: કાં તો માત્ર **branch ના trading and profit and loss નું પરિણામ** એક જ આંકડા તરીકે incorporate કરો, કાં તો **વિગતવાર balances** — stock, debtors, creditors, expenses વગેરે. પ્રશ્ન જે માગશે, તેનાથી જ ખબર પડી જશે કે કયું સ્તર જોઈએ.

Method કોઈ પણ હોય, incorporation પહેલાં ત્રણ કામ કરવાં જ પડે છે: transit વાળી items સમાયોજિત કરો; જ્યાં માલ cost થી ઉપર invoice થયો હોય ત્યાં **stock reserve** બનાવીને **branch ના closing stock માં છુપાયેલો unrealised profit** દૂર કરો; અને **inter-company accounts** ને સમાપ્ત કરો.

CONCEPT BASE: Scanner એ તેને જાહેર કર્યો છે, પણ આ edition માં તેના પર પ્રશ્ન નથી. તેમ છતાં independent-branch વાળા દરેક પ્રશ્નનું છેલ્લું step આ જ છે, એટલે Study Material ની illustrations જરૂર ઉકેલો.

www.scanneradda.com

વિષય 8: Branch Books માં અધૂરી માહિતી [Incomplete Information in Branch Books]

L2P1-C15-U15-T08

Read first વાંચો — Chapter 15 §9 Incomplete Information in Branch Books, Study Material, પાનાં 15.60–15.65.

NOTES

આ સ્થિતિ શા માટે આવે છે: જ્યાં head office ઇચ્છે છે કે **branch ની profitability branch ના staff થી છુપી રહે**, ત્યાં તે **મુખ્ય માહિતી પોતાની પાસે રોકી રાખે છે** — જેમ કે **opening stock ની રકમ** અને **branch ને મોકલેલા માલની cost**.

તો head office કરે છે શું: તે મોકલેલા માલનો record આ entry કરીને રાખે છે — **Goods Supplied to the Branch A/c Dr, To Purchases A/c**, અને **closing stock નું મૂલ્ય પણ માત્ર head office ની books માં જ સમાયોજિત કરાય છે**.

Branch શું કરે છે: વર્ષના અંતે તે પોતાની પાસેનાં **વિવિધ balances ને** Head Office Account માં transfer કરી દે છે, કોઈ પરિણામ કાઢતી નથી — કાઢી શકતી પણ નથી, કેમ કે cost ની માહિતી તેની પાસે છે જ નહીં.

એટલે પરીક્ષામાં આ પ્રશ્ન ઉકેલવાનો તરીકો reconstruction જ છે. તમને ટુકડા આપવામાં આવે છે — sales, expenses, remittances, થોડાં balances — અને તેમાંથી **પાછળ ચાલીને છૂટી ગયેલા આંકડા કાઢવાના** હોય છે. તેનાં બે વાહન છે: **memorandum branch stock account** અને **branch debtors account**.

પ્રમાણભૂત derivations: Branch Debtors Account માંથી **credit sales** (opening debtors + credit sales − cash received − returns − bad debts − discount = closing debtors); **total sales** = cash sales + credit sales; Branch Stock Account માંથી invoice price પર **closing stock** (opening stock + goods sent − returns − sales − shortage = closing stock); અને જ્યાં આના બદલે **goods sent** કે **opening stock** જ છૂટેલો આંકડો હોય, ત્યાં એ જ કાઢો.

પછી profit head office ની books માં કાઢો, opening તથા closing stock ની loading અને કોઈ પણ shortage કે surplus નું સમાયોજન કરતાં કરતાં. આ ગણતરી branch ક્યારેય જોતી જ નથી — આખી વ્યવસ્થાનો અર્થ જ એ છે.

Application નિયમ લગાડવો — sum ઉકેલવો · 7 પ્રશ્ન

- શરૂ કરતાં પહેલાં નક્કી કરો કે છૂટ્યું શું છે, અને એ જ account પસંદ કરો જે તેને કાઢી આપશે — sales ના આંકડા માટે Branch Debtors, અને stock તથા goods-sent ના આંકડા માટે Branch Stock.
- Reconstruction વાળા accounts ને memorandum accounts તરીકે બનાવો અને તેના પર એમ લખો પણ ખરા. પરીક્ષક માત્ર કાઢેલો આંકડો નહીં, working જોવા માગે છે.
- Invoice price અને cost ને બિલકુલ અલગ અલગ રાખો. Branch Stock Account invoice price પર ચાલે છે, જ્યારે profit ની ગણતરી cost પર થાય છે.
- Shortage કે surplus ને સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવો અને તેને cost તથા loading માં વહેંચો.
- છેલ્લે branch profit head office ની books માં કાઢો અને લખો કે તેને branch ની books માં કેમ ન કાઢી શકાય.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 8.2 · MTP 2020-Oct [5] (c) · 4M · Pg 879	LEVEL II Application	સરળ
PQ 8.5 · PYQ 2023-May [5] (c) · 5M · Pg 885	LEVEL II Application	સરળ
PQ 8.3 · MTP 2021-Mar [3] (a) · 8M · Pg 880	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 8.6 · RTP 2023-May [13] · Pg 887	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 8.7 · PYQ 2024-May [6] (c) · 6M · Pg 891	LEVEL II Application	મધ્યમ
PQ 8.1 · PYQ 2019-May [3] (b) · 8M · Pg 877	LEVEL II Application	કઠિન
PQ 8.4 · MTP 2023-Mar [3] (a) · 12M · Pg 883	LEVEL II Application	કઠિન

વિષય 9: Foreign Branches નું Accounting [Accounting For Foreign Branches]

L2P1-C15-U15-T09

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — Chapter 15 §10 Foreign Branches અને §11 Accounting for Foreign Branches, Study Material, પાનાં 15.65–15.70, સાથે Chapter 7 Unit 3 નું AS 11.

NOTES

Foreign branches સામાન્ય રીતે પોતાનો સ્વતંત્ર અને પૂરો record રાખે છે, અને તે પણ **જે દેશમાં તે કામ કરે છે તે દેશની currency માં**. એટલે તેમના balances ને incorporate કરવાની સમસ્યા **મુખ્યત્વે foreign currency ને Indian rupees માં translate કરવાની જ સમસ્યા છે**, કેમ કે **rupee નો exchange rate બીજી currencies સામે સ્થિર રહેતો નથી**.

ખાતરી આપતી વાત, જે ઉત્તરમાં લખવી જોઈએ: જે accounting principles inland branches પર લાગુ પડે છે, એ જ foreign branch પર પણ લાગુ પડે છે — બસ એક વાર **foreign branch નું trial balance Indian currency માં convert થઈ જાય**. પહેલાં translate કરો, પછી બિલકુલ independent branch ની જેમ જ accounting કરો.

AS 11 (revised 2003) foreign operations ને બે પ્રકારમાં વહેંચે છે, અને આ જ વર્ગીકરણ આખા translation ને નક્કી કરે છે: **Integral Foreign Operation (IFO)** અને **Non-Integral Foreign Operation (NFO)**.

Integral Foreign Operation એ એવું foreign operation છે **જેની activities reporting enterprise ની activities નો અવિભાજ્ય હિસ્સો હોય** — એટલે કે business એવી રીતે ચાલે છે **જાણે તે reporting enterprise ના operations નો જ વિસ્તાર હોય**. Study Material નું ઉદાહરણ છે **reporting enterprise પાસેથી import**

www.scanneradda.com

કરેલા માલનું વેચાણ અને તેની રકમ પાછી તેને જ મોકલી દેવી.

Non-Integral Foreign Operation એ એવું foreign operation છે જે **integral નથી** — તે cash તથા બીજી monetary items ભેગી કરે છે, expenses કરે છે, income કમાય છે અને borrowings ની વ્યવસ્થા કરે છે, અને આ બધું **મુખ્યત્વે પોતાની local currency માં**; અને તેનું રોજિંદું કામકાજ reporting enterprise થી **ઘણે અંશે સ્વાયત્ત રહીને ચાલે છે**.

Non-integral operation ના સંકેતકો આ છે: reporting enterprise સાથેના તેના transactions તેની કુલ activities નો **બહુ નાનો હિસ્સો** હોય છે; તેની activities નું ધિરાણ **મુખ્યત્વે તેના પોતાના operations માંથી કે સ્થાનિક borrowings માંથી** થાય છે; તેની costs ની ચુકવણી **મુખ્યત્વે local currency માં** થાય છે; તેની sales **મોટે ભાગે reporting currency સિવાયની currencies માં** થાય છે; અને તેના cash flows **reporting enterprise ના રોજબરોજના cash flows થી અલગ-થલગ રહે છે**.

CONCEPT BASE: જાહેર થયેલો છે, પણ આ edition માં તેના પર પ્રશ્ન નથી. તેમ છતાં foreign-branch ની દરેક ગણતરી આ જ વર્ગીકરણ પર ટકેલી હોય છે, એટલે સંકેતકો યાદ કરી લો.

વિષય 10: Foreign Currency Translation ની તકનીકો [Techniques For Foreign Currency Translation]

L2P1-C15-U15-T10

CONCEPT BASE — અત્યાર સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે આવશ્યક

Read first વાંચો — Chapter 15 §12 Techniques for Foreign Currency Translation અને §13 Change in Classification, Study Material, પાનાં 15.70–15.106, સાથે AS 11 §3.7 અને §3.8.

NOTES

Integral Foreign Operation — translation એવી રીતે કરો જાણે આ transactions reporting enterprise ના પોતાના જ હોય. (1) **દરેક transaction એ જ તારીખના rate પર translate થાય છે જે દિવસે તે થયો હોય**; અને જ્યાં rate માં કોઈ ખાસ વધઘટ ન હોય, ત્યાં **સાપ્તાહિક કે માસિક average rate પણ ચાલે છે**. (2) Balance sheet ની તારીખે: **monetary items closing rate પર**; **non-monetary items** આ રીતે — **tangible fixed assets ની cost અને depreciation, જો asset cost પર carry થતી હોય તો ખરીદીની તારીખના rate પર**, અને જો તે કોઈ valuation પર carry થતી હોય તો **valuation ની તારીખના rate પર**; **inventories એ rates પર જ્યારે એ costs થઈ હતી**; અને **recoverable amount કે realisable value એ rate પર જ્યારે એ રકમ નક્કી થઈ હતી**.

IFO માં આ translation થી જે exchange differences નીકળે છે, તે statement of profit and loss માં જાય છે.

Non-Integral Foreign Operation — branch ને એક net investment ગણીને translate કરો. (a) **બધી assets અને liabilities, monetary પણ અને non-monetary પણ, closing rate પર**; (b) **income અને**

expense items એ તારીખોના rates પર જ્યારે એ transactions થયા, અને જ્યાં યોગ્ય હોય ત્યાં average rates પણ ચાલશે; અને (c) **આમાંથી નીકળેલા બધા exchange differences એક Foreign Currency Translation Reserve માં ત્યાં સુધી જમા થતા રહે છે જ્યાં સુધી net investment નું disposal ન થઈ જાય**.

આ જ reserve NFO translation ની ઓળખ છે, અને પ્રશ્ન સામાન્ય રીતે એ જ તપાસે છે કે તમે તફાવતને profit and loss માં લઈ જાઓ છો કે reserve માં. IFO — profit and loss. NFO — reserve.

કોઈ non-integral operation ના disposal પર એ operation સાથે સંબંધિત, reserve માં સ્થગિત રાખેલા exchange differences ની સંચિત રકમને એ જ અવધિમાં income કે expense તરીકે recognise કરાય છે જેમાં disposal નો gain કે loss.

વર્ગીકરણમાં ફેરફાર — નવી procedures ફેરફારની તારીખથી, prospectively લાગુ કરો. Integral થી non-integral: ફેરફારની તારીખથી non-integral translation procedure અપનાવાય છે, અને **reclassification ની તારીખે non-monetary assets ના translation થી જે exchange difference નીકળે તે foreign currency translation reserve માં જમા કરાય છે. Non-integral થી integral: ફેરફારની તારીખથી integral procedure લાગુ પડે છે**, અને **ફેરફારની તારીખે non-monetary items ની translated રકમોને જ તેમની historical cost માની લેવાય છે**.

Non-integral થી integral માં બદલાતાં foreign currency translation reserve ઉલટાવાતું નથી — તે operation ના disposal સુધી ટકી રહે છે. આ જ વિષમતા પરીક્ષામાં પુછાય છે.

CONCEPT BASE: Scanner એ તેને જાહેર કર્યો છે, પણ આ edition માં તેના પર પ્રશ્ન નથી. આ જ આખા foreign-branch પ્રશ્નનું ટેકનિકલ કેન્દ્ર છે, એટલે translation ની બંને tables જોડી બનાવીને યાદ કરો.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com